Claus Rønlev
Slægtsforskning

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

XI

AF EN GAMMEL HOFMANDS MINDEBLADE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1909

AF EN GAMMEL HOFMANDS MINDEBLADE

(KONFERENSRAAD CARL HENRIK HOLTENS OPTEGNELSER)

UDGIVNE AF JUL. CLAUSEN OG P. FR. RIST

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

KONFERENSRAAD *Carl Henrik v. Holten* efterlod sig ved sin Død — ligesom senere hans Søn, Generalmajor *Christian v. Holten* — en Række Optegnelser om sin lange Livsførelse. Disse meddeler i et og alt nøjagtige Oplysninger om hans Liv og Levned, som i en kort Oversigt kan gengives saaledes:

Han var født 7. August 1775, var en Søn af Oberst *Christian Ludvig v. Holten* og var Landkadet fra 1783—89. Blev 1793 ansat som Sekondlieutenant ved Kronprinsens Regiment og tog 1794 Landmaaler Examen. Rejste 1799 til St. Croix, hvor han blev Adjutant hos Generalguvernøren. Da Englænderne 1801 tog Øerne i Besiddelse, rejste han til Kjøbenhavn, men atter s. A. tilbage til Vestindien som Adjutant ved Generalguvernementet og Fuldmægtig i Regeringssekretariatet. Tog 1803 Afsked fra Hæren med Kaptajns Karakter og blev 1805 Stempelpapirs-Forvalter m. m. paa St. Croix. Vendte 1809 tilbage til Danmark, blev 1810 Sekretær ved Statholderskabet i Norge og 1814 Statssekretær i Norge og norsk Kammerherre. 1815—40 var han Guvernementssekretær i Fyen og 1840—48 Geheime-Kabinets-Arkivar hos Kongen. Han døde paa Valdal den 5. Juli 1862. — 1810 Justitsraad, 1813 Etatsraad, 1836 Konferensraad.

Allerede i sit fyrretyvende Aar begyndte *C. H. Holten* at nedskrive sine „Mindeblade", som han ynder at kalde dem. I de første Hæfter, der behandler Ungdomsaarene, breder han sig med Liv og Lyst i store Træk, senere da han fortæller om sin Manddoms Virksomhed i betroede Embeder, bliver han knappere og mere tavs, — altfor knap og altfor tavs, vil man synes. Efterhaanden som Optegnelserne naar frem til Tiden, han lever og Dagen, der gaar, glider de saa at sige over til at blive Dagbogsoptegnelser. Han har selv

Øje for deres flygtige og forskelligartede Beskaffenhed, naar han i et af de senere Leveaar ræsonnerer saalunde om dem:

„Naar Mindeblade som disse udfyldes i korte Mellemrum, kommer de til at ligne et Pulterkammer, en Marskandiser-Bod eller et Assistenshus, hvor det forskelligste Bohave staar mellem hinanden, hvor alskens Rageri er blandet sammen, thi Sorg og Glæde, Stort og Smaat, Vigtigt og Uvigtigt staar jo imellem hinanden, blandes og opstilles samlede."

Det vil da ikke undre, at *C. H. Holten* har naaet at fylde 11 Folioprotokoller eller over 1000 tætskrevne Foliosider med Optegnelser, og det ligger i Sagens Natur, at det baade af den ene og den anden Grund vilde være umuligt og urimeligt at aftrykke og gengive alt det Stof. Men paa den anden Side indeholder disse „Mindeblade" saa meget af Interesse om Stemninger og Tilstande i hine Dages Danmark og giver saa mange Smaabidrag til Menneskenes og Sædernes Historie, at adskilligt deraf bør blive kendt.

Hvad der her gengives, er vel omtrent en Trediedel af det originale Manuskript. Vort personlige Skøn har naturligvis maattet være vejledende for, hvad der skulde medtages eller udelades. I al Almindelighed kan siges, at foruden Udeladelsen af en Mængde ligegyldige og interesseløse Detailler, er paa enkelte Undtagelser nær, det bortskaaret, som udelukkende har en hel privat Karakter eller vedrører Begivenheder, der er velkendte og til hvilke Forfatteren ikke har havt noget nyt eller personligt at føje.

Det har saaledes været nødvendigt at forbigaa en Del af hans Beretninger om Prins Christian Frederiks Forhold som Guvernør i Fyen og hans aarlige Inspektionsrejser i Guvernementet, ikke mindst fordi meget heraf vil være kendt fra andre Meddelelser om Christian VIII. [1])

Manuskriptets store Omfang har desuden en ganske særlig Aarsag, idet Forfatteren er betaget af en sand Mani for at skrive Vers eller Rimerier, der drives saa vidt, at han meget ofte, saa snart han har fortalt et eller andet i Prosa, strax efter sætter akkurat det samme om i rimede Vers. Hverken fra Indholdets eller fra Formens Side frembyder disse Rimerier nogensomhelst Interesse.

I alt hvad der vedrører hans Embedsvirksomhed har For-

[1]) Se bl. a. H. P. Giessing, Kong Christian den Ottendes Regeringshistorie. Kbhvn. 1852, i hvilket Værk Prinsens Breve til Holten er benyttede.

fatteren med stor Diskretion været meget tilbageholdende og han har ikke, som saa mange andre Memoireforfattere, betragtet sin Dagbog som en paalidelig og fortrolig Ven. Det maa selvfølgelig respekteres, uagtet det maa beklages, at han f. Ex. forholdsvis saa lidt omtaler, hvad der foregik bag Kulisserne under Begivenhederne i Norge 1814. At han her selv har spillet en ikke saa lille Rolle som norsk Statssekretær under *Christian Frederiks* korte Kongedømme, fremgaar af andre samtidige Memoirer og Dagbøger. Han kaldes tidt Prinsens „Fortrolige", og som saadan har han baade megen Indflydelse og mange Misundere og Fjender, men han bevarer dog alles Agtelse. *Pavels*[1]) skriver f. Ex. omtrent saaledes 1812: „*Holten* fortalte bl. a., at han, skøndt kun 37 Aar gammel, har været i 22 forskellige Stillinger og Virkekrese. „Man kunde," sagde han, „heraf fristes til at antage mig for en Vagabond, men jeg har ved denne Omvexling faaet megen Arbejdsfærdighed og Rutine," — men vel ogsaa, kunde man lægge til, en superficiel Anskuelse af alt, der i hans nuværende Situation som en svag Statholders Faktotum neppe er til Gavn for vort forknyttede Land. Forøvrigt kan jeg ikke undlade at bære megen Agtelse for ham."

Fru *Dunker*,[2]) der særlig beundrer ham som en udmærket Privatskuespiller, siger et Sted om ham: — „en vistnok meget talentfuld Mand, dog maaske ikke i den Grad, som han selv troede;" og Pavels siger, at han vistnok er en flink og duelig Forretningsmand, men med ubegrænset Selvtillid og i en Virksomhed, som han neppe kunde overse og styre. Endnu 1817, da C. H. Holten er Guvernementssekretær hos Prins Christian Frederik, kalder Professor *Sverdrup* ham „Premierministeren i Odense."

I hans egne Oplevelser kommer denne hans Selvtillid ikke frem, ærbødig og underdanig, som hans lange Hofmandstjeneste har gjort ham. Kun i én Henseende mærkes den som en Slange under Græsset. Han hørte til den Hærskare af Smaapoeter, som Literaturens Guldalder affødte. Uagtet hans beskedne Udtalelser og undskyldende Talemaader mærkes det dog, at han tiltroer sig Evner paa dette Om-

[1]) Claus Pavels Dagbogs-Optegnelser. Chria. 1867. II. og Chria. 1888.
[2]) C. Dunker. Gamle Dage. Kbhvn. 1871. Side 225. — Se iøvrigt C. Holsts Efterladte Optegnelser. Chr. 1875. — Yngv. Nielsen. Lensgreve T. C. H. Wedel Jarlsberg. Chria. 1901. II.

raade, som ikke anerkendes tilstrækkeligt. Ved alle Lejligheder besynger han „Herskaberne“, han udgiver sine Poesier i Trykken, han skriver Rimbreve omkap med selve *Baggesen*, han sender Skuespil til Opførelse paa Theatret, bliver udpebet, men fylder dog sine Skuffer med Bunker af dramatiske Manuskripter. Det var en elskværdig Svaghed hos ham, der ikke gjorde Skade og ikke spiller nogen Rolle, men som hører med til hans og Tidens Karakteristik.

Saaledes som den gamle Hofmand træder frem for os i sine Memoirer, frembyder selve hans Personlighed vel ikke nogen særlig Interesse; men hans Optegnelser vil føje nye Led ind i Beretningernes Kæde fra Tiden for et Par Generationer siden og bidrage til at belyse og illustrere hans Samtid.

Optegnelserne er i Sønnesønnens, Hr. Kammerjunker *Holger Holtens* Eje og af ham overladt til Udgivelse.

Udg.

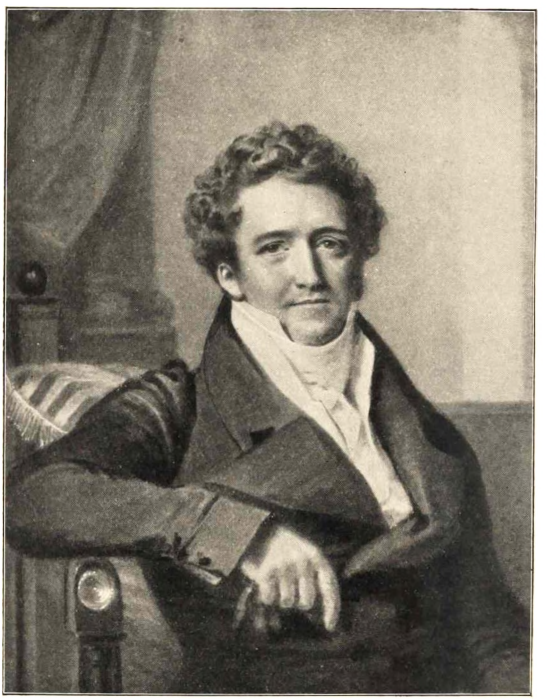

PRINS CHRISTIAN FREDERIK
(Christian VIII)
Efter Tegning paa Rosenborg (ca. 1830).

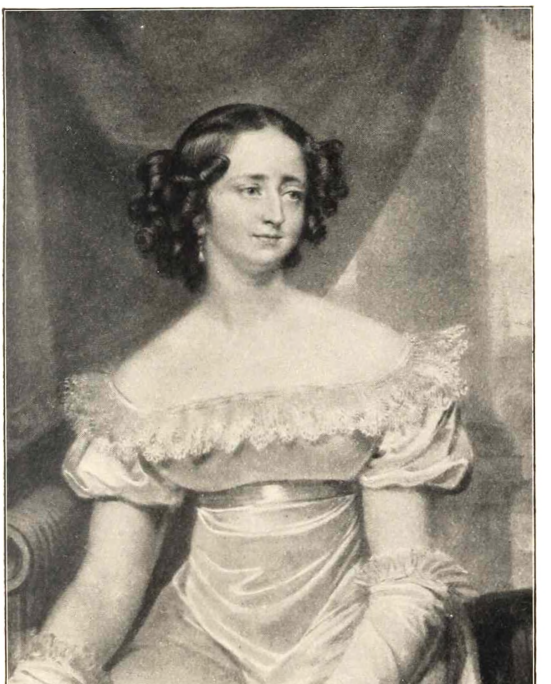

PRINSESSE CAROLINE AMALIE
Efter Tegning paa Rosenborg (ca. 1830).

CARL HENRIK HOLTEN
Maleri fra ca. 1805.

ELISE ALIDA AUGUSTA HOLTEN f. BEHAGEN
Maleri fra ca. 1805.

CARL HENRIK HOLTEN
Tegning fra ca. 1815.

ELISE ALIDA AUGUSTA HOLTEN f. BEHAGEN
Tegning fra ca. 1815.

Fra Vuggen hen til Graven er kun et lille Stykke; kun faa Blomster voxe paa denne Stie; den skjønneste er Kjerligheden.

OEHLENSCHLÆGER.

OFTE havde jeg foresat mig, efter at det blev mit Lod fra mit fireogtyvende Aar og indtil nu, da jeg har naaet en Alder af henved Fyrgetyve, at tumle omkring i Verden, under idelige, især for en Embedsmand temmelig sjeldne Forandringer, at optegne, hvad der mødte mig paa Livets ustadige Vandring; men stedse opsatte jeg dette, dels fordi jevnlige Forretninger hindrede mig i at lægge Haand paa Værket, dels fordi jeg, skjøndt Lediggang er mig en Pest, dog lig de fleste andre Mennesker, sjelden fandt nogen synderlig Tilbøyelighed til at foretage mig noget, hvortil jeg ikke paa en Maade var nødsaget, enten fordi Æresfølelse eller oeconomiske Omstændigheder fordrede det. Nu da jeg er uden bestemte Forretninger og har Tiden for mig, er jeg endelig alvorligen betænkt paa at fremsætte, hvad der i Løbet af mit Liv hændtes mig; hvortil, Chronologien undtagen — da jeg i en liden Almanak har optegnet Datum af de mærkeligste Hændelser — min Hukommelse, der desværre er daarlig nok, eene og allene kan være mig behjælpelig.

Jeg bør at begynde med en kort Fortælling om dem, der skjænkede mig Livet. Min Fader *Christian von Holten*, var født i Aaret 1734 i Christiansand; han forlod Norge i sit syvende Aar, for at opdrages paa Land-Cadet-Academiet i Kjøbenhavn; han tjente ved

den franske Armee under Syvaarskrigen fra 1756 til 1762, da han kom tilbage til Danmark i Anledning af Fjendtlighederne med Rusland. Siden stod han ved Husarerne og Garden til Fods; kom, saavidt vides, i en Slags Unaade ved den Struenseeske Affaire, og erholdt National-Bataillon paa Landet. Senere tjente han atter ved de faste Tropper, og blev, efter at have været Commandant i Citadellet Frederikshavn, Oberst og Chef for det Norske Liv-Regiment, hvorfra han endeligen beafskedigedes med Vartpenge, og døde i Aaret 1802, efter at han under Krigen havde commanderet et Regiment Landeværn. Han var i sin Tid en agtet Officeer, en Mand af godt Hoved og end bedre Hjerte; dog var han, som Ordsproget lyder, sig selv værst, da hans oeconomiske Omstændigheder stedse vare i Uorden, hvilket ogsaa bidrog til, at han maatte forlade Tjenesten paa en Tid, da han ellers med Nytte endnu kunde have tjent sin Konge. [1])

Min Moder, *Frederikke Sophie*, var en Datter af Etatsraad *Knud Gregorius de Klauman*. Hun var agtet som en brav Kone og tilbedet af enhver for hendes ualmindelige Blidhed og Skjønhed. Hun døde 1784, 33 Aar gammel, i Barselseng, med sit fjortende Barn. Søndagen før hendes Død havde jeg i barnlig Ubesindighed givet hende et frastødende Svar; min Fader vilde, at jeg skulde bede hende om Forladelse; jeg var haardnakket, blev sendt til Academiet med Ordonantsen, som, til min store Ærgrelse, maatte bære min Kaarde, og saae aldrig min Moder senere. Hvor ofte har jeg som voxent Menneske angret dette!

Af mine Sødskende ere endnu, da jeg skriver dette,

[1]) De ovenfor givne Oplysninger om Christian Holten (1733—1802) kan suppleres med, at han 1764 blev ansat i Garden som Kaptajn og stod ved denne Afdeling, da den blev opløst af Struensee 1771. Aaret efter blev han Kommandør for 5te sjællandske nationale Bataillon og 1779 Oberstlieutenant ved norske Livregiment, 1789 Chef for samme og Oberst. Afsked paa Vartpenge 1795, men blev dog 1801 Bataillonskommandør ved nordre sjællandske Landeværnsregiment. Han blev 1766 gift 1. Gang med Frederikke Sophie de Klaumann (1751—84). (Hirsch: „Fortegnelse over danske og norske Officerer". Manuskript paa det kgl. Bibliothek, som mange Oplysninger i det følgende skyldes).

fem i Live; (de 6 ældste og de 2 yngste vare alt døde i en spæd Alder); nemlig *Christian Ludvig*,[1]) Oberstlieutenant og Commandant paa St. Thomas; *Angelique Juliane Vigandine*,[2]) givt med Kammerherre *Otto Staffeldt*, Amtmand i Travendal; *Megtele Dorothea*,[3]) givt med Oberstlieutenant, Generalqvarteermesterlieutenant og Ridder *Rømer; Ulrique Sophie*,[4]) givt med Divisionschirurg *Hahn;* og *Charlotte Antoinette*,[5]) givt med Regimentschirurg *Raupach* paa St. Thomas.

Alle mine Søstre har havt mange Børn; saavidt jeg veed henved 50 tilsammen, saa at de ikke allene heri slægtede deres Moder paa, men tillige deres Oldemoder, om hvem jeg har hørt fortælle, at hun ei vilde givte sig, før hun var over den Alder at hun ikke mere kunde vente at faae Børn. Hendes første Kjæreste sukkede sig til Døde; hun fik en anden Tilbeder, og denne maatte vente, til Elskerinden gik i det femogfyrgetyvende Aar. Men, hvad skeer? *L'homme propose, mais Dieu dispose:* Hun blev Moder til 7 Børn, hvoraf 2 Par Tvillinger.

Medens min Fader, som oven anført, havde National-Bataillon, blev jeg født paa Herregaarden Juellund, d. 7. August 1775, om Aftenen Kl. 9, under stærk

---

[1]) Christian Ludvig Holten (1744—1829) blev 1790 Sekondlieutenant i norske Livregiment og 1796 forsat til de vestindiske Tropper, hvor han avancerede til Oberstlieutenant og 1815 til Kommandant paa St. Thomas og Kammerherre. Han blev karakt. Oberst og Land- og Søkrigskommissær først i Jylland, 1825 i Sjælland. 1828 Afsked som Generalmajor. Gift med Juliane Haxthausen, skilt 1812; hun var Søster til Broderens Hustru. Han skildres i Optegnelserne som en dygtig, hæderlig og meget smuk Mand, men meget letsindig i Forhold til Kvinder.

[2]) Engelke Juliane Vigantine Holten (1777—1865) blev 1802 gift med Otto Diederik v. Staffeldt (1764—1828), der var Amtmand i Cismar fra 1808 til 1810, da hans Fætter, Digteren A. W. v. Staffeldt, fulgte ham i Embedet, og han selv blev Amtmand i Travendal. Han var i høj Grad literært interesseret, men hans æstetiske Arbejder er uden Værd.

[3]) Megtele Dorothea Holten (1778—1852) blev 1798 gift med Premierlieutenant Carl Ludvig Vilhelm Rømer (1768—1857). Han steg til de højeste militære Grader, indtil han 1842 blev Generallieutenant og 1. Deputeret i General-Kommissariatskollegiet (Krigsminister). Han var Ophavsmand til Hærorganisationen 1842. Afsked 1848.

[4]) Ulrikka Sophie Holten (1780—1864), gift 1797 med Stabskirurg i Søværnet, Direktør for Søkvæsthuset, Christian Heinrich Hahn (1767—1824).

[5]) Charlotte Antoinette Holten (1781—1829), gift 1802 med Garnisonskirurg, 1814 Regimentskirurg paa St. Thomas, Frederik Andreas Raupach (1761—1821).

Torden og Lynild, der vel bebudede det tildels urolige Liv, jeg vilde komme til at føre.

Ved Daaben i Vollersløv Kirke erholdt jeg Navnene: *Carl Hendrik*, efter daværende Generaladjutant *Ellbrecht.* [1])

Om min første Barndom veed jeg lidet at sige. Dog, hvad jeg i Særdeleshed erindrer er, at jeg stedse var meget stille, og at jeg, især af mine Forældre, blev holdt for et meget taabeligt Barn. Man sammenlignede mig med min Broder, og da han var munter og indsmigrende, faldt denne Sammenligning saa lidet ud til min Fordeel, at min Fader engang, uden at vide at jeg hørte det, sagde: „Af *Carl* bliver der aldrig noget". Dette, som jeg meget lagde mig paa Hjertet, bidrog maaskee til min temmelig vedholdende Flid som Barn, og jeg glemmer aldrig, hvorledes jeg med megen Tilfredshed flere Aar efter sagde til min Fader: „Saae Du, der blev dog en Fændrik af mig".

Den Tids Opdragelse var som bekjendt meget forskjellig fra den nærværende, og omendskjøndt hverken min Fader eller min Moder vare blandt de strengeste Forældre, vankede der dog ofte en Product for Ting, der før fortjente at optages med Latter eller oversees med Ligegyldighed. Saaledes erindrer jeg trende Gange at være bleven straffet for næsten comiske Ubetydeligheder: Professor *Treschow* [2]) Præst til Garnisons-Kirken, var en Aften i Selskab hos mine Forældre, og fik sig en L'hombre. Da jeg kom ind i Værelset, undrede det mig meget at see ham i fuldt Ornat ved Spillebordet, hvorfor jeg, tæt ved ham, udbrød; „Hvad, spille Præster ogsaa Kort?" Følgen heraf var, at min Moder strax kaldte mig udenfor og besvarede mit Spørgsmaal paa Ryggen. — Ved en anden Leilighed roste min Moder sin udmærkede Fløde med de Ord, at Skindet

[1]) Forf.s Mormoder Ulrikke Sophie de Klaumann født Mauritzen var 2. Gang gift med Oberst Carl Henrik Ellbrecht.

[2]) Professor Herman Treschow (1739—97), Sognepræst ved Garnisons Kirke i Kbhvn.

kunde bære den. Under Thedrikningen blev jeg sendt ud for at hente en liden Potte med Fløde. Jeg havde hørt hint Udtryk, troede det bogstaveligen, og vilde ved et Forsøg overtyde Gjæsterne. Som jeg kommer midt i Stuen, vender jeg Flødepotten om og beder de Fremmede at see, hvorledes Skindet bar Fløden; men Udfaldet svarede naturligvis ikke til min Forventning. Fløden laa paa Gulvet, Potten kom i min Angst snart bagefter, og min hastige Flugt frelste mig ikke for en god Tugtelse, det første Øyeblik min Moder fandt en passende Lejlighed til at forlade Selskabet. — Den tredie Hændelse var i et fremmed Huus. Mine Forældre spiste hos en meget velhavende Mand, ved Navn *Rougtved*, der eiede en Bryggergaard i Vestergade. Vi levede der særdeles vel, og havde i Besynderlighed de lækre Kager gjort mig oprømt. Ved Afskeden vilde jeg derfor bevise min Taknemmelighed ved Høflighed. Værten lyser os ud med en toarmet massiv Sølvstage; mine Forældre ere alt i Vognen; jeg stiller mig lige for Manden, bukker dybt, og siger meget pathetisk: „God roelig Nat, Herr Brygger!“ Tilfældigvis taber han i samme Øyeblik Stagen, og jeg springer, saare fornøyet med mig selv, i Vognen; men neppe ruller denne ud af Porten, før jeg mødes med et Par vældige Ørefigen af min Moder. I min Angst meente jeg, at hun havde mig mistænkt for, at jeg havde slaget ham Lysestagen af Haanden, og min Undskyldning i saa Henseende forværrede kun Sagen, indtil jeg ved Hjemkomsten havde faaet en Product, med den Forklaring: at det ikke var passende at nævne Folk med en Titel, der betegnede Næringsdrivt.

Indtil mit ottende Aar havde jeg tvende Lærere, først en Tydsker, ved Navn *Jarris*, en god, men streng Mand. Jeg har ham at takke for, at jeg forstaaer og taler det tydske Sprog vel, hvilket var min Fader meget om at giøre, da jeg var bestemt til at være Militair, og dette Sprog den Tid endog var mere nødvendigt i

denne Stand end Modersmaalet. Min anden Lærer, Præsten *Kock*, [1]) var en daarlig Person og lærte mig intet.

I mit syvende Aar blev jeg, Gud veed af hvad Aarsag, da jeg aldrig havde ytret Lyst til Søen, indskrevet som Søkadet; hvilket bestod i, at jeg bar Munderingen, med en liden Sølvkaarde ved Siden, og eengang mødte til Mynstring for Admiralitetet paa Academiet, ligesom ogsaa i Holmens Kirke, hvor de større Drenge informerede mig i at skraae Tobak. Men Aaret efter, da der blev en Plads ledig ved Landkadetterne i et Nummer, for hvilket Arveprinds *Frederik* betalte, erholdt min Fader denne for mig, hvorved han opnaaede det for ham, som fattig Mand, vigtige Gode at sikkre mig frie Opdragelse. Det var saaledes min Faders oeconomiske Omstændigheder, der kastede mig tilbage fra Søen paa Landet, og igjen bragte mig til min første Bestemmelse: Land-Militair-Etaten.

Den 21de November 1783 kom jeg paa Academiet, friseret — efter Datidens Mode — med Hesteskoes Toppée og stive Bukler, rød Kjole og Vest af en af min Faders gamle Overkjoler, trekantet Hat med Sølvtresse og rød Cocarde, sorte Emses-Buxer, blaa Strømper, Messing-Spænder paa Fod og Knæe, og Kaarde ved Siden; følgeligen i et ret originalt Costume. Her saae jeg min Svoger *Rømer* for første Gang.

Jeg blev paa sædvanlig Maade indviet med Prygl af mine Kammerater, og mine Foresatte sparede mig senere ikke, da ingen Dag i de første Aaringer gik forbi uden Tampens Brug. Dette var deels den Tids Pædagogik, deels min egen Skyld, da jeg var meget uordentlig af mig, og Skjødesløshed ikke svarede til den strænge militaire Opdragelse, der iøvrigt langtfra var roesværdig. Chefen, Oberstlieutenant *Harboe*, var en god, men svag Mand, som ei synderligen brød sig om

---

[1]) Holsteneren Christian Koch (1750—1789) blev Præst i Kastellet 1782.

noget.[1]) Den Næstcommanderende, Major *Breuer*,[2]) besøgte Tallotterie-Collecteuren saa flittig, at han tilsidst deserterede med den tildeels tømte Casse, og endte som Børstenbinder paa Hveen. Den Tredie, en gammel tydsk Captain *Neumann*, underholdt Børnene med sine Feldtogs-Historier, der vare af den Art, at ingen troede dem, og var iøvrigt en Mand, som intet Begreb havde om Opdragelse.[3]) Den naturlige Følge af dette Personale var, at Underofficererne, der vare unge Mennesker uden Klogskab og Erfaring, dirigerede Maskinen, og at disse i Almindelighed tyranniserede deres Undergivne paa alle muelige Maader. Saaledes fik jeg engang Tamp, fordi Krampen af min Hat var forkommet, skjøndt den, der bankede mig, selv havde taget den. Blandt disse Smaatyranner udmærkede sig især een ved Navn *Fritz Restorff;* han fandt en diævelsk Glæde i at pine de stakkels Drenge og raffinerede sin Ondskab saa vidt, at han efter at have pidsket Børnene morede sig med at lægge dem med det blodige Legeme i den med Salt og Peber bestrøede Seng. En af hans største Forlystelser var at lade tvende gode Venner skamprygle hinanden, og naar han ret vilde gjøre sig tilgode, foranstaltede han om Natten et Slags Autodafé, som bestod deri, at han bandt en Dreng fast til en Madrats midt paa Gulvet og tvang de andre Gutter til at pidske den stakkels Synder.[4]) — Imidlertid slap jeg dog nogenlunde fra disse Grusomheder, da min Fader var en Ven af Chefen, og jeg paa Grund deraf fik Tilladelse hver Løverdag Aften at gaae ud; jeg bragte da adskil-

[1]) Major ved danske Livregiment Andreas Harbou (1726—98), blev 1773 Næstkommanderende og 1779—85 Chef for Landkadetkompagniet. 1795 Generalmajor, 1797 Kommandant i Frederiksort.

[2]) Major Conrad Breuer (1738—87) blev ansat ved Landkadetkompagniet 1767 og blev Major 1778. Han deserterede imidlertid 1786, da han havde begaaet Bedrageri og Mened og blev dømt paa Livet, hvis han blev grebet.

[3]) Carl Friederich Neumann, født i Dresden 1737, kom i dansk Tjeneste 1763 og blev Premierlieutenant i Kongens Regiment 1773 og Lieutenant ved Kadetkompagniet 1779. Karakt. Kaptajn. 1782. Afsked 1786.

[4]) Johan Peter Frederik Restorff (1768—1814) blev Kadet 1780 og Kadetkorporal 1785. Fænrik i Garden 1786. Kammerjunker, Stabskaptajn 1795. Afsked 1796 og køber s. A. Godset Rakow i Mecklenburg.

lige Levnetsmidler hjem med i Lommen, som var min Underofficeer velkomne, og da min Fader desuden indbød ham at spise hos sig om Søndagen, blev min Ryg ikke saa meget hjemsøgt som de andres.

Nogle Lærere vare af samme Surdei som Officererne; iblandt disse var f. Ex. een ved Navn *Jacob Dannefeer*, hvis Omstændigheder vare saa forstyrrede, at man kunde bestikke ham med nogle Penneposer eller Ark Papir. Han prædikede imellem for Præsten i Citadellet for den civile Priis af 32 Sk., hvilke almindeligviis fortæredes paa Vertshuus, da han var en stor Elsker efter at spille Kegler, den eneste Ting jeg troer at han forstod til Gavns. [1]) Ligeledes var der en Professor *des Campaux*, som i Almindelighed sov sin Aftenruus ud istedetfor at informere. Han var en Elsker af at leve godt, og da min Fader holdt et godt Bord, skrev han gerne i min Caracteerbog: *Meget godt. Jeg kommer at spise hos Oberstlieutenanten i Morgen.*[2])

Herefter kan man letteligen slutte sig til hvorledes Opdragelsen var i dette Institut; og man vil ikke undres over, at jeg i de første Aaringer egentligen ikke lærte stort andet end at taale Prygl. Examen kjendte man dengang intet til; Disciplene kom for det meste fra een Klasse til den anden, eftersom de vare gamle til, og jeg maatte saaledes, til min store Sorg, blive siddende i Skolens alleryngste Klasse til 19de August 1786, fordi jeg som man sagde, endnu var ung og liden af Vext, skjøndt mange af dem, der bleve forfremmede tvende Aar i Forveien, vidste langt mindre end jeg.

Omtrent paa denne Tid gik Oberstlieutenant *Harboe* af, og erholdt Institutet ved en ny Commandeur, Captain *Lorentz's* [3]) Ansættelse, en bedre, skjøndt vistnok

[1]) Lærer i Historie og Geografi ved Landkadetkompagniet Jacob Dannefer (1745—1800).

[2]) Nicolas Jacques André Yansen des Campeaux (1732—95), Lærer i Fransk ved Landkadetkompagniet, Professor.

[3]) Diderik Carl Lorentz (1749—1832) blev 1786 Kaptajn ved Landkadetkompagniet, hvor han virkede i 23 Aar. 1798 blev han Kommandør for Korpset. Han var 1801 og 1807 Næstkommanderende for Studenterkorpset, blev 1810 Generalmajor, 1817 Kommandant i Kastellet og fik 1831 Afsked som Generallieutenant.

ikke fuldkommen Indretning. Der blev lagt alvorligere Vind paa, at Ynglingerne skulde lære noget, Underofficerernes Myndighed blev indskrænket, og bedre Orden i mange Ting indført. Imidlertid var og blev Academiet et saare ubehageligt Opholdssted for det unge Menneske, da alting var indrettet paa det knappeste, Livets Beqvemmeligheder næppe kjendtes af Navn, og den ringe Gage gjorde, at Drengene til Hverdagsbrug gik i grove, lasede Klæder, og meget meer lignede fattige Soldater-Unger end tilkommende Officerer. — Den 12te September 1787 blev jeg opflyttet i anden Klasse, og her var det først, at jeg ved at lære Mathematik begyndte at tænke; thi alt, hvad man til den Tid havde indproppet mig, hvilket rigtignok kun var lidet, var aldeles mekanisk, og jeg havde i det mindste intet Begreb om det jeg havde lært.

I 1788 forflyttedes Academiet fra Amalienborg til det Sted, hvor det nu er,[1]) og da denne Vinter som bekjendt var overmaade streng, udstode vi Drenge frygteligen af Kulde, især om Natten, paa et til Sovesal indrettet Loft. Samme Aar paakom Krigen med Sverrig, der ligeledes som bekjendt endtes neppe efter dens Begyndelse, og hele ældste Classe afgik som Officerer; hvilket bidrog til at jeg den 10de September s. A. tilligemed 5 andre Drenge, der alle vare i Alder med mig, kom i 3die eller ældste Classe. Dette opmuntrede mig, jeg var temmelig flittig, vandt mine Læreres, især den værdige *Abrahamsons*[2]) Yndest, og efter udstaaet Examen erholdt jeg Officeers-Anciennitet, da jeg ikkuns var lidet over 14 Aar gammel, d. 18de December 1789, samme Dag som min Fader blev Oberst.

Endnu var jeg ikke confirmeret og desuden for ung

[1]) ɔ: i 1824. Den nuv. Rigsdagsbygning paa Hjørnet af Bredgade og Fredericiagade.

[2]) Den velkendte Artilleri-Officer og Forfatter Werner Hans Frederik Abrahamson (1744—1812). Han har i „Minerva“ III givet en Skildring af Kompagniet, som det var c. en Snes Aar før Holten blev Kadet. Han var 1780—1810 Lærer i de skønne Videnskaber ved Korpset og fra 1799 dettes Inspektør.

til at gjøre Tjeneste ved et Regiment. Jeg maatte altsaa forblive paa Academiet og deltage i Læretimerne, indtil jeg efter at være confirmeret d. 14. April 1790 i Slotskirken, af den lærde Confessionarius *Bastholm*,[1]) blev i Anledning af Kronprindsens Indtog med sin Gemalinde, tilligemed 3 andre Cadetter, der med mig havde taget Examen og ligeledes vare for unge til at gjøre Tjeneste, afleveret til at gjøre Opvartning som Page ved Hoffet. Denne Function vedblev jeg til 5te April 1791, da Indretningen med faste Pager blev ophævet; disse gik ind under Cadet-Corpset, og jeg blev udnævnt til Vice-Corporal ved Cadetterne. Hine mine Pagedage vare blandt de lykkeligste jeg har oplevet. Pludseligen løsrevet fra den meget strenge Opdragelse blev jeg paa eengang næsten overladt til mig selv, flyttet fra det tarveligste Bord til 6 Retter Mad om Middagen og 3 om Aftenen samt iført, istedetfor grove Klæder og uldne Strømper, Skarlagen besat med Guld og Silke-Strømper.

Den første Dag jeg gjorde Opvartning var mig især saare mærkelig. Ved min Ankomst paa Christiansborg-Slot blev jeg omklædt i Galla-Klæder med Haarpung i Nakken, og, efter at have spist ved et rigt dækket Bord, som dengang til Hverdagsbrug var mig noget aldeles nyt, kjørte jeg i Kareth med fire ud til Blaagaard,[2]) hvor jeg atter tog rigelig til mig af en Collation, som der var anrettet. De kongelige Herskaber ankom, og Processionen begyndte. Jeg paraderede ved Kongens Vogn og havde saaledes Leilighed til, da jeg hele Veien var lige ved Siden af Hans Majestæt, at see alle Høytidelighederne paa det bedste. Om Aftenen var stort Galla-Tafel i Riddersalen [paa Christiansborg] hvor Galleriet vrimlede af Tilskuere, og var Synet heraf det skjønneste, man kunde tænke sig. Medens

[1]) Kgl. Konfessionarius Christian Bastholm (1740—1819).

[2]) Allerede i 1780 havde Regeringen bortsolgt de nordligst beliggende Jorder af Blaagaard til Fabriksdrift. Hovedbygningen med den store Have og Agerland blev i Aaret 1790 overdraget det ny Skolelærerseminarium.

jeg gjorde Opvartning ved Hoffet, var min øvrige Tid aldeles til min egen Disposition.

Hvad der iøvrigt med Skam at melde morede mig paa en særdeles Maade, var Kongens Sindsstemning. Man fortalte vel ofte om hans vittige Indfald; men jeg mærkede aldrig noget til disse. Tilfældet kunde vel engang imellem lægge ham et snurrigt Ord i Munden; men at han selv skulde have vidst, at han sagde noget vittigt, var neppe saa. Enkelte Gange har jeg hørt ham tale faa Ord om Comedien; men det var stedse afbrudt og Øyeblikkets Sag. Jeg erindrer ikkuns een eneste Hændelse, ved hvilken jeg mærkede, at han overhovedet tænkte over det Passerede og følte sig at være Konge. Han havde nemlig en Tidlang den Vane at reise sig flere Gange fra Taffelet og gaae ind i sit Kabinet. Dette foraarsagede et Ophold, som var Kronprindsen ubehageligt, da han gav Audience om Eftermiddagen, og Pagen erholdt derfor Befaling at skyde Slaaen for Døren. Kongen rejser sig som sædvanligt, finder lukket for sig, forsøger paa at bryde op, sætter sig derpaa igen, og brister ud i en svær Latter; men pludseligen standser han og siger ligesaa høyt som alvorligt: „Aber wenn ich es recht bedenke, war es doch infam impertinent.“ (Jeg hørte ham aldrig tale andet end Tydsk.)

Han led ikke, at der stod Fade eller Asietter for ham, og saa langt som han kunde naae omkring, maatte disse flyttes. Almindeligviis tog han alle Retter uden at spise af dem; kun en enkelt Mundfuld smagte og tyggede han og kastede den derefter for det meste paa Gulvet. Midt under Taffelet blev der præsenteret ham et Glas Vin, som holdt en god Pægl, hvilket han stak ud i en Slurk og strax leverede fra sig igjen. Iøvrigt holdt han meget af Viin og kunde i største Hast og med megen Behændighed gribe og tømme de omkringsiddende Damers og Herrers Glas. Han talede næsten altid med sig selv, dog ofte saa sagte og gesvindt, at

man ikke kunde forstaae ham. En Tidlang morede han sig med at gjøre Kunster ved Taffelet, i Særdeleshed med Vifter, som han altid rev itu, naar han kunde faae fat paa dem, og med Glas, som han stundom kastede over Hovedet. Af disse Kunster mindes jeg een, der glædede mig overmaade meget: Han trykker Saften af en Citron paa en Tallerken, og smaasnakker en hel Deel om en ny fortreffelig Kunst, som han selv har opfunden. „Der Citronsaft kann nicht durchlaufen", siger han; de Nærmeste ved Taffelet bejaer dette, og han vender pludseligen Tallerkenen om med disse Ord: „Aber ablaufen". Hoffolkene applauderede allerunderdanigst, og han loe umaneerligt.

Ofte ytrede hans Sindsforfatning sig paa mindre behagelig Maade; saaledes spyttede han Pagen almindeligvis i Ansigtet, hvis denne ikke var forsigtig nok til at holde Servietten for, naar Kongen skyllede sin Mund, hvilket han gjorde, naar han reiste sig fra Bordet. Saaledes saa jeg ham ogsaa en Apartements-Aften ved Taffelet at beholde en Porcelains-Dukke, som han havde taget af Opsatsen, meget længe i Haanden, for dermed at forurolige *Hertugen af Würtemberg*, der sad ligeoverfor ham, stedse med Servietten i Haanden, for at afparere Dukken, den han troede sit Hoved tiltænkt. [1])

Gamle Damer havde han meget imod, især naar de vare stygge. Til Bords blev ham givet en af Prindsesserne eller Kammerfrøkenerne, af hvilke han fornemmeligen behandlede Frøken *Berlichin* [2]) lidet kongeligt. Vel var hun over al Maade grim og havde en Stemme som en Grenadeer; men det var dog altfor haardt, naar

---

[1]) Frederik Wilhelm Philip, Hertug af Württemberg—Stuttgart, (1761—1830), blev 1789 Generallieutenant i den danske Hær og 1801 Guvernør i Kbhvn., men forlod af politiske Hensyn Landet 1806. Det lader til, at denne unge lidet begavede Mand var Syndebuk for den fyrstelige Morskab ved Hoffet, se E. Holm, Danmark-Norges Historie VI. I. Side 18.

[2]) Hieronyma Johanna Francisca v. Berlichingen, død 1797, var Hofmesterinde hos Kronprinsessen. Se Bobé, Reventlows Pap. IV. Side 307. Clausen og Rist, Memoirer og Breve III.

han jevnligen krummede Ryg efter hende, og kaldte hende „Altes Best“ eller sligt; ligesom naar han chicanerede hende paa flere Maader, ved f. Ex. at stoppe Brød i hendes Viin-Karaffel, saa at hun ikke kunde komme til at skænke, eller ved at dyppe Viften i hendes Glas, saa at hun ikke kunde komme til at drikke.

Slige Optrin vare naturligvis ganske i min Smag; men hvad der dog allermeest morede mig, var, naar Hans Majestæt, salva venia, allernaadigst behagede at udtrykke sig i det Sprog, som alle Folkeslag tale eens, hvilket aldrig geneerte ham, og havde han gjerne en vis Maade, paa hvilken han trykkede sig i Siderne og for Maven, ret som om han først vilde stemme Instrumentet. Talede han da stundom altfor høyt, vendte han sig om til Pagen og sagde: „Fih, du garstiger Junge!“ som om han vilde give denne Skylden.

Et altfor pudsigt Optrin glemmer jeg aldrig. Da Kongen almindeligviis reiste sig i det samme Øyeblik han i største Hast havde spist to Sukkerbrød, fik de ved Taffelet tilstedeværende ingen Desert. Conditoren havde naturligvis intet herimod; men da man sagde til Kronprindsen, at denne hver Dag sat de gamle Confecturer paa Bordet, befaledes der, at Pagerne skulde bringe Desserten ind i det Kabinet, hvor Cafféen serveredes. Nu hændtes det en Dag, at Majestæten, der som sædvanligt strax var løben ud af Værelset, kom styrtende tilbage i fuld Skrig, med opknappede Benklæder, der hængte ned af Benene paa ham. Forlegenheden blandt Hoffolkene, og især blandt Damerne, var, som let begribes, over al Maade, og hvilken Dreng paa min Alder vilde have kunnet bare sig for Latter. Jeg stod ved Siden af een af mine Kammerater, ved Navn *Krogh*, der lige saa lidet som jeg kunde holde inde, saa at Kronprindsen kom op mod os i Vrede, spurgte os, hvad vi fordømte Drenge loe af, og jagede os ud af Værelset. Den opvartende Kammerherre havde imidlertid faaet Kongen ud af en anden Dør, og blev

Aarsag til dette Optrin siden fortalt at være, at Majestæten, som i Hast vilde søge Retiraden, havde fundet Generaladjutant du jour, der havde spist i Rosen og havt samme menneskelige Trang som Kongen, paa den Trone, fra hvilken der almindeligviis ikke gives Audience.

Et andet høyst pudseerligt Optrin, skjøndt af en heel forskjellig Slags, staar ligeledes endnu stedse som malet for mine Øjne. Ved et Bal parée en Domino paa Riddersalen var der dækket for Publicum i en stor Sal, tæt ved det Værelse, hvor de kongelige Personer holdt Kammerspisning. Skjøndt Anretningen var overflødig, var der megen Trængsel om Bordet, og hver greb til, som han bedst kunde. Jeg stod med Døren halv aaben for at see hvad der foregik, og Kronprindsen, der ogsaa vilde tage Del i denne Scene, havde, mig uafvidende, stillet sig bag ved mig. En liden pukkelrygget Person har bemægtiget sig en Plads og fortærer med største Graadighed en stegt Fisketunge, som han ikke giver sig Tid til at skjære for, men holder i Hoved og Hale, og gnaver fra een Side til den anden. Ligeoverfor staar en Terrin med Puns. En Mand bag ved ham rækker et Glas, som han beder ham om at fylde; men Æderen, saaledes beskjæftiget med begge Hænder, vilde ikke opvarte nogen anden; hvorover hin tørstige Herre bliver vred og pludselig trækker Stolen fra den Pukkelryggede, saa at denne, idet han griber for sig, bliver siddende paa Gulvet, med Skelettet af den lange Fisketunge i Munden. Dette morede Kronprindsen saa meget, at han i Overgivenhed tog mig og en anden Page ved Navn *Coldevin* i Nakken, og kastede os ind i Kabinettet, hvor de andre kongelige Personer vare, saa at *Coldevin* faldt med Næsen lige mod Hertuginden af Augustenborg.

Uagtet alt dette Morskab kjedede jeg mig dog imellem. Nattevaagen var mig besværlig, og ofte sov jeg lænet op til et Consol-Bord under den langvarige

Kehraus. De idelige Prøver til Carouselriden vare mig ligeledes kjedsommelige, ja fast saa dræbende som Exerceertiden senere paa Nørrefælled, naar min Regimentschef, Gud glæde hans Sjæl, tiltalede os første Dag det eene Aar som det andet: „Velkommen i det Grønne, mine Herrer! I Aar som i Fjor frem og tilbage, tilbage og frem; dog ikke for nær ved Grøfterne"; naar vi maatte staa en halv Time i All... recht,[1]) og siden uden Maal og Nytte, trippe, som han sagde, frem og tilbage.

Efterretningen om disse mine Pagedage ender jeg med tvende smaa Omstændigheder, hvorledes jeg nemlig engang, da jeg havde Opvartning hos Hertuginden[2]) tog en Sko op, som faldt paa Gulvet, og lagde den atter ved Siden af hende; og hvorledes jeg, da Høystsamme ved Apartement befalede mig at bringe flere Jettons, nær havde tabt disse paa Gulvet af Forundring over Grevinde *Bernstorffs*, senere Grevinde *Gyldensteens* høyst udmærkede Skjønhed; Omstændigheder senere fornyede i min Hukommelse, da jeg mange Aar efter talede med Hertuginden derom, og atter saae nysnævnte Dame, endnu smuk og yndig.[3])

Iøvrigt vandt jeg ikke lidet ved daglig Omgang med de daværende saa udmærkede Page-Informatorer, *Samsøe*,[4]) *Hornemann*[5]) og *Munthe*,[6]) og anvendte jeg min Tid saavel, at mit Navn blev opslaaet paa en Tavle i ældste Classe, at tjene til Mynster for de an-

---

[1]) Der menes vistnok i „Retstilling". Kommandosproget var iøvrigt fra 1772 Dansk, men mange Officerer talte endnu kun Tysk og kommanderede gebrokkent.

[2]) Den dengang forgudede og meget smukke Prinsesse Louise Augusta, Caroline Mathildes og Struensees Datter, der 1787 var bleven gift med Prins Frederik Christian af Augustenborg.

[3]) Constance Henriette Frederikke Grevinde Bernstorff (1772—1827), gift 1790 med Kammerherre, Major Johan Hartvig Bernstorff arvede 1802 Grevskabet Gyldensten. Hun var gift fire Gange.

[4]) Digteren Ole Johan Samsøe (1759—96) var Lærer i Skolen for de kongelige Pager fra 1785, til den 1791 blev ophævet.

[5]) Christian Hornemann døde 1793, 34 Aar gammel.

[6]) Eiler Christopher Kaasbøll Munthe (1759—1814) fik Afsked som Pagemester 1791 med Ventepenge og døde som Rektor i Nyborg. Han er bekendt som Forfatter af Skolebøger.

dre Elever. Især øvede jeg mig flittigen i at tegne Kort, hvorved jeg anbefalede mig meget hos mine Foresatte, da denne Beskjæftigelse ikke paa den Tid var saa almindelig som nu.

Da Generalmajor *Wegener*[1]) døde, var det et temmeligt almindeligt Ønske, at den Næstcommanderende, Captain *Lorentz*, maatte vorde Commandeur for Corpset. Den værdige Lærer, Captain *Abrahamson* var i Særdeleshed af den Mening, at saadant vilde være til sandt Gavn for Institutet; og da han troede, at dette bedst kunde opnaaes ved en Ansøgning fra Cadetterne selv, overdroges det til mig at føre en slig i Pennen. Den underskreves af føromtalte *Rømer* og mig, som trøstigen begave os op til Kronprindsen for at overbære den. Vel vidste vi, at vi ikke kunde presentere nogen Ansøgning uden at denne var paategnet af vore Foresatte; men Sagens Natur tillod det ikke her, hvilket ogsaa skrivtligen var angivet. Med bankende Hjerte stod jeg saaledes, som Dreng, første Gang for min tilkommende Konge, og min Frygt tiltog ikke lidet, da han spurgte os, hvorledes vi havde vovet at bringe et Andragende, som manglede hiin Paategning, og affærdigede os kort, ja med tilsyneladende Kulde. Imidlertid voxte mit Mod snart igjen, da Generaladjutant *Bülow*[2]) strax derpaa sagde os, at Kronprindsen dog havde fundet Behag i vor Fremgang, og tillige nævnt *Rømer* og mig som et Par vakkre unge Mennesker. Jeg har heller ikke senere havt Aarsag til at troe andet, end at Hans Majestæt stedse har næret megen Godhed for mig, hvorom jeg ikke allene, medens jeg tjente ved hans Regiment, men ogsaa siden har modtaget de naadigste Beviiser.

Den 1ste Januar 1792 blev jeg udnævnt til virkelig Corporal og hensled min Tid i denne Qvalitet til Nytaar

---

1) Generallieutenant Wilhelm Theodor Wegener (1724—92) var Chef for Landkadetkompagniet fra 1785 til sin Død.
2) Der menes vistnok Marskalken, Geheimeraad Johan Bülow.

1793; da jeg gik af for at gjøre Tjeneste ved Kronprindsens Regiment som Fændrik.

Nytaarsdagen da jeg første Gang bar det saa længe ønskede Feldttegn, var mig naturligvis en sand Glædesdag. Pyntet og stram begav jeg mig paa Paraden, friseret af min Søster *Angelique* med Pudderpidsk og en mægtig Hoben Bukler i Topéen, som var den Tids Mode, og tilbragte jeg da de første Dage meest med at lade mig see. Imidlertid vaagnede snart Lysten hos mig til fremdeles at lære noget, eller rettere sagt Trang til at fordøye det, som man i Skolen havde proppet i mig, vel følende, at det Udvortes ikke forslog til dermed at komme igjennem Verden. Jeg var derfor temmelig flittig og læste en hel Deel; men da dette skeete i Flæng og uden al Plan, saa blev jeg desværre ikke stort klogere. Imidlertid bildte jeg mig dog ind at være en gandske anden Karl end de fleste af mine Kammerater, og det er til mindre Roes for dem end til Ære for mig, at det virkelig forholdt sig saaledes.

Her bør jeg ikke forbigaae at anmærke, at det ved min Afgang fra Cadetterne blev mig tilbudet at gaae ind i Artillerie-Corpset; men at jeg, skjøndt jeg derved nød en særdeles Udmærkelse, og Artillerie-Officeren besynderlig netop paa den Tid var meget anseet fremfor Land-Officeren,[1]) dog ikke vilde modtage dette, og foretrak at tjene ved Kronprindsens (nuværende Kongens) Regiment, hvor min Morbroder, dengang Captain, nu Generalkrigskommissær *de Klaumann* var min første Compagnie-Chef.[2]) Af min Regimentschef blev jeg ikke meget lidt, da jeg som ovenmeldt var noget indbildsk, og, som de fleste unge Mennesker paa den Tid, en ivrig Demokrat. Desuden var han, Gud veed hvorfor, stedse mod de Officerer, der havde været Cadet, og foreslog mig derfor til at afleveres, dengang

[1]) Her menes altsaa Infanteri-Officerer.

[2]) Kaptajn Frederik Wilhelm de Klaumann blev afskediget som Major 1806 og døde som Toldkasserer i Nyborg og Generalkrigskommissær 1826, 71 Aar gammel.

Marineregimentet blev oprettet, i hvilket imidlertid H. K. H. Kronprinsen, der bar Naade for mig, ikke vilde indvilge. — —

Min Fader var, medens jeg endnu var Underofficer ved Cadetterne, bleven givt med sin tredie Kone, Frøken *Schæfer*[1]) (hans anden Kone var en Frøken *Ellbrecht*, som efter faa Aars Ægteskab døde af Tæring i 1791)[2]) en Stifdatter af Generalinde *Schimmelmann*, der var en Søster til Conferensraadinde *Heinrich*, i hvis Huus jeg paa denne Maade blev bekjendt, og havde hin Forbindelse mit senere Kjendskab til hendes Datter, Baronesse *Bolten*, til Følge. Min Fader reiste nemlig paa Session og tog mig ved denne Leilighed med til Conferensraad *Heinrichs*[3]) Gods „Sparresholm", hvor vi opholdt os nogle Dage. Her lærte jeg da dette udmærkede Fruentimmer at kjende, og da hun fattede megen Godhed for mig, saa forvandlede sig mit Bekjendtskab snart til inderlig Kjerlighed, skjøndt hun var 33 Aar gammel, og jeg ikkun 19, og skøndt hun langt fra paa den Tid var nogen Skjønhed; men hun havde en ualmindelig Dannelse, var fuld af Talenter og Ynde, og elskede mig igjen med den Inderlighed som en Moder sin Søn. Saaledes kaldte hun sig ogsaa stedse, skjøndt jeg virkelig var hendes Elsker, og det var ikke min Skyld, at hun ei blev min Kone. Jeg ærede hende for meget til formeligen at kunne frie til hende; jeg indsaa fuldkommen, hvor lidet passende dette Givtermaal vilde være med Hensyn til Forskjellen af vor Alder; men mit Hjerte hang saa fast ved

[1]) Henriette Holten, født Schäffer, død 1799, var en Datter af Justitsraad, Byfoged paa St. Thomas Vilhelm Schäffer og Henriette Cathrine van Lexmond (1741—1816), der 1775 blev gift anden Gang med Generalguvernør paa St. Thomas Heinrich Ludvig Ernst Schimmelmann (1743—1793).

[2]) Antoinette Catharine Holten født v. Ellbrecht (1756—1791) var en Datter af Kommandør Anthon Günther v. Ellbrecht

[3]) Konferensraad Johan Friederich Heinrich, Direktør for den vestindiske Handel døde 1808, 76 Aar gammel. Han købte Sparresholm 1789 og solgte det atter 1799 til Baron Selby, af hvem han 1766 havde købt Rustenborg ved Lyngby. Han var gift med Birgitte v. Lexmond (1738—1811) Søster til ovenn. Generalinde Schimmelman og Datter af den hollandske Generalguvernør i Kapkolonien van Lexmond.

hende, at det havde blot beroet paa hende at see mig som Ægtemand.[1])

Mit nøye Kjendskab til hende varede i halvandet Aar, hvilken Tidspunkt jeg, naar undtages de Glæder jeg senere som Ægtemand og Fader lærte at kjende, bør ansee som den lykkeligste i mit Liv. Jeg var deelt imellem min Kjerlighed til hende og de Bøger, som hun anmodede mig om at læse; thi hun formanede mig stedse til Flid, og jeg maatte nøye aflægge Regnskab til hende over Anvendelsen af min Tid. En Følge af denne min Kjerlighed var ogsaa Dyd med Hensyn til Kjønnet, og jeg maa saaledes takke hende for meget; thi det er unægteligen i det første Tidsrum, efter at Ynglingen vorder overladt til sig selv, at Grundvolden lægges, paa hvilken han senere bygger sit Livs Vandel. Lykkelig den, som da træffer et forstandigt Fruentimmer, der med ømme Baand vil lede ham frem ad Veien. Denne Lykke har jeg nydt, og jeg har hende fornemmeligen at takke for de gode Egenskaber, som maatte findes hos mig. At hun elskede mig høyt, troer jeg at være fuldkommen overbeviist om; dog var det neppe hendes Hensigt at givte sig med mig, hvorfor vort Forhold ogsaa stedse blev det, som finder Sted mellem Moder og Søn, naar undtages de Kjærtegn, der ellers almindeligvis finder Sted mellem tvende Personer af forskjelligt Kjøn, der elske hinanden. Deels var Forbindelsen med mig en Slags Mesalliance, da jeg ikkuns var Fændrik, og aldeles uformuende; deels havde hun et Partie i Baghaanden med en Kammerjunker Hoppe[2]), en ung og rig Mand, som paa den Tid opholdt sig i Udlandet, og med hvem hun vedlige-

[1]) Baronesse Frederikke Sophie Bolten, født Heinrich (1765—1807) blev 1783 gift med den rige Baron Heinrich Bolten (1735—90) i hans tredie Ægteskab og separeret 1786. Hun blev atter gift 1797 med den senere Stiftamtmand paa Island Greve Frederik Christopher Trampe (1779—1832).

[2]) Muligvis Kammerjunker, senere Godsejer og Hofjægermester Frederik Hoppe (1770—1837), der var i Udlandet til 1791. Om han var forlovet med en Frøken Kaas vides ikke, men han blev 1800 gift med Statsminister J. E. Skeels Datter Marie Skeel.

holdt en venskabelig Brevvexling; men denne Plan lykkedes ikke, skjøndt hun uden Tvivl gjorde sig megen Umage for at vinde den unge Herres Kjerlighed efter hans Tilbagekomst. Conferensraadinde *Heinrich* vilde have ham for en anden af Døttrene; Generalinde *Schimmelmann* spændte sit Garn ud for hendes Datter, nuværende Baronesse *Senft v. Pilsack*,[1]) og han var saaledes bestemt til Bytte for Familien; men Kortet vendte sig ved hans pludselige Forlovelse med Frøken *Kaas*.

Imidlertid havde Kortet ogsaa vendt sig for mig; hun frygtede Skinsyge fra *Hoppes* Side, og min fortroelige Omgang med hende kunde saaledes ikke længere vedblive. Dette angaves i det mindste som Aarsagen; men jeg har dog Grund til at troe, at hun tillige var bleven kjed af mig; thi hendes Caracteer var saaledes, at hun sjælden bandt sig længe til nogen Mand, og saavidt jeg veed, skal ingen kunne rose sig af en saa langvarig Forbindelse med hende som jeg. Hertil kom sagtens ogsaa en Slags Jalousie mod en Demoiselle *Turretein*, der var Française i *Heinrichs* Huus. Denne Følelse vaagnede især ved den Omstændighed, at jeg eengang varmt toeg Jomfruens Partie paa Sparresholm i Anledning af en Dispyte mellem Baronessen og hende. Denne vakkre Pige havde sit Værelse ved Siden af mit. Om Aftenen førend jeg gik til Sengs, pleiede jeg stundom at sidde og snakke med hende, medens hun krøllede sit Haar. Den Aften Dispyten havde været, sad jeg saaledes hos hende, da vi hørte Gangdøren aabnes, og en Person at begive sig ind paa mit Værelse. Nødigen vilde jeg lade mig finde i hendes Stue, og da denne var i Stue-Etagen, sprang jeg ud af Vinduet, som vendte til Haven, for at komme fra den anden Side ind i mit Sovekammer, men

[1]) Preussisk Major og Gesandt i Kbhvn. Baron Adam Friederich Senfft v. Pilsach (1763—1838) blev 1797 gift med Caroline Adelaide Louise v. Schimmelmann (1778—1853).

Havedøren var lukket, jeg maatte vende tilbage igjen, og atter krybe ind ad det samme Vindue, da Faren var forbi; hvilken, efter hvad jeg senere fik at vide, var blind Allarm, eftersom den vandrende Person hverken var meer eller mindre end en Tjener, som vilde hente mine Støvler. Hun rakte mig et Taknemmelighedskys ved min Bortgang. — Da *Heinrichs* atter kom til Byen, mærkede jeg denne Skinsyge tydeligere, skjøndt den snart bortfaldt af sig selv, ved Demoiselle *Turreteins* Forlovelse, og strax derpaa følgende Giftermaal.

Kort Tid efter lærte Baronesse *Bolten* den unge Grev *Trampe* [1]) at kjende, som næppe var ældre end jeg, og blev han givt med hende, meget imod hans Faders Villie, som expres reiste fra Fyen for at forhindre dette Givtermaal; men kom for sildig. Efter at hun havde havt tvende Sønner med ham, bleve de separerede fra hinanden; han givtede sig snart igien; men hun forblev Enke til sin Død, stedse hyldet af en eller anden, og skjøndt hun var henved de Halvtreds, døde hun dog med en Elsker ved Sengen. Fred være med hendes Minde! Hun var et sjældent Fruentimmer!

Den 25de April 1794 tog jeg Landmaaler-Examen og var samme Aar hele Sommeren og en Part af Høsten commanderet om Bord paa Orlogsskibet „Mars“, som førtes af Kammerherre *Just Bille.* [2]) Da vi aldrig var under Seil, blev Opholdet paa Skibet mig temmelig kjedsommeligt. Da jeg en Aften vilde stige i Land ved Toldboden, faldt jeg i Vandet, og kunde uden hastig Hjelp vel have sat Livet til; til Lykke fik en Matros mig fat i Pidsken, halede mig op og trakterede mig med det Bonmot: „Han blev nok vaad, Herr Lieutenant.“ — Ligeledes var jeg ogsaa samme Aar i en Slags Fare ved at gaae ombord med Barkassen fra Kalkbrænderiet efter et Høstmaneuver, i det meest

[1]) Se Side 19.
[2]) Kommandør, Kammerherre, Generaladjutant Just Bille (1744—1802).

rasende Veir. Jeg, saavelsom de øvrige Land-Officerer, der vare paa Skibet, nuværende Generalmajor *Voigt*,[1]) beafskediget Generalmajor *Holck*[2]) og Major *Breinholm*[3]) levede i venskabelig Forstaaelse med Søeofficererne, noget, som til den Tid just ikke var almindeligt; ja vi gave endog et gjensidigt Afskeedsgilde for hinanden. Dog havde vi dagligen Controverser; men disse gik ud paa Politiken, da Lieutenant *Michael Bille*,[4]) en Mand af Genie og Kundskaber, havde forenet sig med mig som en erklæret Demokrat, og vi to sædvanligen maatte forsvare os mod de fleste andre, der vare, hvad man da meget urigtigen kaldte Aristocrater. Om Aftenen blev der ofte tømt en Bolle Puns til Sang og Passiar, hvor jeg naturligviis var med. Imidlertid holdt jeg ikke af at være længe oppe og forlod derfor almindeligviis Selskabet for at gaa til Køys. Dette var ikke de andre med, og de hentede mig en Aften fra Arkeliet, bare mig i Køyen ind i Kahytten, sat mig midt paa Bordet, og istemmede: „Og dette skal være vor Sovers Skaal," hvortil ieg replicerede: „Og dette skal være Jer Narres Skaal." Jeg loe, hele Selskabet loe, og jeg blev atter transporteret tilbage. — Mit Qvarteer i Arkeliet, hvor jeg tilligemed Baron *Holck*,[5]) en særdeles smuk og elskværdig ung Mand, som de to yngste Officerer, maatte tilbringe Natten, var mig høyst ubehageligt. Vel var der trukket Seildug omkring os for at danne et eget Lukaf; men Dunsten af Mandskabet, der var pakket sammen som Sild, trængte dog ind til os, og Luften var ligesom forpestet. Forgjæves spenderede jeg man-

[1]) Kaptajn i Kronprinsens Regiment, senere Generalmajor Johan Mangelsen Voigt (1748—1838), der 1807 kommanderede det uheldige Udfald den 20. August.

[2]) Premierlieutenant Martin Andreas Holck, der 1816 fik Afsked som Generalmajor og døde 1831, 77 Aar gammel.

[3]) Premierlieutenant i Kronprinsens Regiment Andreas Breinholm (1769—1829). 1816 Major.

[4]) Premierlieutenant Michael Johannes Petronius Bille (1769—1845) var fra 1793 Navigationslærer ved Søkadetakademiet. Han tog Afsked 1822 som Kommandør og tog indtil 1838 Ansættelse i Preussen som Navigationsdirektør.

[5]) Premierlieutenant Baron Holger Rosenkrantz Holck, født 1775, der 1799 forsvandt med Fregatten „Hvide Ørn", som var med Konvoj i Middelhavet.

gen Flaske Krusemynte-Vand i denne Anledning. Bemeldte Lukaf var ikke større end at der kunde staae en Lazareth-Seng i samme, og min Køye dinglede over Kanonerne, saa at jeg en Nat faldt ud og stødte mig ret slemt. Min Contubernal forgik flere Aar efter med Fregatten „Hvidørnen" i Middelhavet. — Af Messen havde jeg maanedligen et ganske godt Udbytte, og da Inventariet solgtes, som skeede hos Commandørinde *Bille*, hvor *Michael Bille* raabte op, og jeg slog til med Ølhanen, bleve ogsaa nogle Rigsdaler mig til Deel.

Den 16. Januar 1795 blev jeg Sekond-Lieutenant. Dette og de foregaaende Aaringer var jeg tildeels beskjæftiget med at tegne Kort over Høstmaneuvrerne, der vel var et temmelig kjedsommeligt Arbeide; men som blev forsødet derved, at jeg paa den Tid var frie for al anden Tjeneste. Derfor gjorde jeg mig det ogsaa meget mageligt under Christiansborg Slots Brand, og tilbragde, medens alle andre Militaire vare beskjæftigede, den største Deel af Natten spadserende med Baronesse *Bolten* og en Madame *Quist*, Vertinde i det Huus, hvor Conferensraad *Heinrich* boede. Henad Morgenstunden drak jeg Caffe hos denne Madame, og da Baronessen var gaaet et Øyeblik op paa sit Værelse, i det samme Manden, Murermester *Quist*, der var ved Brandvæsenet, kom hiem, blev denne ikke lidet forundret ved at see en ung fremmed Officeer sidde paa Sophaen hos hans Kone. Ved Byens Brand, Aaret derpaa, var jeg derimod stedse i Virksomhed. Jeg var just kommet af Vagt, Regimentet rykkede ud; jeg blev beordret at flytte endeel Foustager Krudt fra Boldthuusgaden til Kasernerne, et Arbeide, der var forbunden med megen Fare, og kom siden ikke til at hvile førend paa tredie Dag; men da sov jeg ogsaa fra den ene Eftermiddag Kl. 3 til den anden Eftermiddag Kl. 3, fulde 24 Timer, uden at vaagne.

Min Fader begyndte at ældes, og Næringssorger med flere ubehagelige Omstændigheder nødte ham til

pludseligen at tage sin Afskeed og at forlade Byen. For ikke at udsætte ham selv og mine fire dengang endnu ugivte Søstre for Mangel, maatte der tages saadan Forholdsregler, at Creditorerne ei reent skulde udplyndre ham. Jeg flyttede derfor, hiulpen af en Soldat ved Navn *Marreville*, der senere ernærede sig som fransk Sprogmester, de nødvendigste Sengeklæder og Huusgeraad om Natten fra Dronningens Tvergade, hvor min Fader boede, til Kasernerne, og leiede et Huus i Frederiksborg, som jeg meublerede med de saaledes udtagne Ting, efter i Forveien at have ladet dem ved et pro forma Document thinglæse som anden Mands Eiendom. Nu opgav min Fader sit Boe og tog øyeblikkelig fra Kiøbenhavn med mine fire Søstre; min Stedmoder reiste derimod til Fyen hos en gammel Tante, hvor hun som Pige havde opholdt sig. Denne Separation kostede ingen synderlig Overvindelse paa nogen af Siderne. Min Fader havde ægtet hende for Pengenes Skyld, og hun var saa ganske taabelig, at det kunde være hende aldeles ligegyldig, hvor hun var. Skilsmissen havde samme Grund som Foreningen: paatrykkende Gjæld maatte afgjøres forinden min Faders Afreise. Renterne af hendes Capital udgjorde 600 Rbdl. gode Penge aarligen, som udbetaltes til min Fader. Dette var et betydeligt Tilstød for ham; men Gjelden skulde betales, og jeg indledede derfor en Overeenskomst, hvorefter hendes Familie overtog denne, imod at hun atter flyttede til sin Tante og min Fader frafaldt Rentepengene. Hun døde snart efter; min Fader arvede hende; han opgav atter sit Boe, og Jøderne deelte anden Gang hans Kjortel. Snart efter hans Ankomst til Frederiksborg erholdt han kongelig Tilladelse til at beboe et lidet Sted, henhørende til Slottet, kaldet Badstuen, hvor han levede uden Omgang med nogen af Byens Indvaanere.

Aarene fra 1795 til Midten af 1799 tilbragte jeg deels i Kjøbenhavn, deels paa Opmaaling, saavel i

Sjælland som i Jylland, hvor jeg i 1798 udstak en ny Landevei mellem Viborg og Mariager og opmaalte sidstnævnte By. I to Sommere laae jeg nogle Uger paa militair Opmaaling i Lyngbye og Lundtofte.

Om Vinteren var jeg flere Aar ansat i Excerceerskolen eller tegnede som før meldt Charter, saa at jeg sjelden forrettede den almindelige Garnisons Tjeneste, der stedse var mig meget imod.

Jeg var iøvrigt temmelig tilbageholden, og skjøndt jeg tjente nogenlunde som Landmaaler, deeltog jeg dog kun i faa offentlige Forlystelser, naar undtages Comedier, som jeg altid har yndet, og de dengang med Rette saa meget feterede militaire Baller; ligesom ogsaa Ballerne i Selskabet „Coalitionen", til hvilke jeg blev indbudet for at dandse med de unge Damer.

Af „Enigheds-Klubben" [„Harmonien"] var jeg en kort Tid Medlem; men meldte mig snart ud, da jeg blev chicaneret af nogle Studenter, som vare skinsyge over, at jeg stod mig bedre hos de smukke Balgudinder end de; iblandt hvilke Damer jeg ikkuns her vil nævne en Jomfrue *Maineck*, fordi jeg yndede hende meget. Blandt andre unge Herrer, som gav Tonen an i dette Selskab, var der en Student *Bentzen*, der senere blev Souffleur ved det Kongelige Theater og nu er død. Han var just Baldirecteur den Vinter, jeg kom ind i Klubben. Skjøndt jeg kjendte lidet eller saa godt som intet til en Sukkerraffinadeur *Rømer*,[1]) havde jeg denne at takke for mange Stemmer; og da jeg den første Balaften havde hans ligesaa smukke som elskværdige Datter til Bords, og Faderen saavel som Datteren beviste mig den udmærkede Artighed, som *Bentzen* forgjæves havde beilet til, opstod der paa dennes Side en Jalousie, der yttrede sig paa følgende latterlige Maade.

Nogle Dage efter Ballet kommer han hen til mig,

---

[1]) Vistnok Sukkerraffinadør Frederik Christian Rømer.

medens jeg talede med nogle af Klubbens Medlemmer, foreholdt mig min ringe Agtelse for Damerne, at jeg endog havde fornærmet et Fruentimmer, som han havde bragt derop, og at han saae sig nødsaget til at anklage mig for Directionen. Som jeg nu i saa Henseende havde en aldeles reen Samvittighed, forundrede denne Tiltale mig ikke lidet; imidlertid havde jeg Aandsnærværelse nok til at svare ham, at der formeentligen ikkuns vare to Tilfælde, i hvilke en Herre kunde tilsidesætte Agtelsen for Damer: naar disse enten selv gave Anledning dertil, hvilket formodentlig ikke kunde være Casus med det Fruentimmer, han mente, da han selv havde bragt hende paa Ballet; eller naar Mandfolket aldeles manglede Levemaade; hvilket vel heller ikke kunde være saa, da Selskabet havde gjort mig den Ære at optage mig som Medlem.

Dette Svar kunde neppe andet end gjøre Virkning. Tilhørerne loe, og Anklageren stod saa flou og flad, som Johann von Ehrenpreis, høylatterlig Ihukommelse, da han havde stiaalet Madses Strømper.

Som han saaledes ved det første Angreb var slaaet af Marken, fandt han det ikke raadeligt at fremkomme med den paatænkte Klage, hvorfor han valgte andre Vaaben, idet han bagtalede mig saaledes, at de gamle Mænd stode med Kikkerter og Øyenglas for at passe paa mig næste Balaften. Hans og deres Bestræbelser vare imidlertid frugtesløse, og da *Bentzen* mærkede dette, søgte han, end mere opirret, at ægge mig til Strid. Dandsen var endt, og Damerne kjørte bort. Han siger mig en Uartighed, som jeg betaler med samme Mynt, fordrer som Baldirecteur Respekt af mig, den jeg ikke troede at skylde ham, da Ballet var forbi, og yttrer jeg endelig, at vi i al Fald kunde tale derom næste Dag, naar han ikke længer kunde paaberaabe sig sin Værdighed. Dette ansaae han for en Udfordring, anklagede mig, som strax derefter reiste paa Opmaaling, for Directionen, og jeg fandt mig ved min Hjem-

komst dømt til at erlægge 1 Rdl. til den ædle Anvendelses-Casse, hvilken Mulkt jeg fremsendte med disse Ord: „Een Rigsdaler efter Dom. Det er mig altid kjært, naar jeg kan anvende mine Penge godt". — Jeg meldte mig snart efter ud.

Denne Uenighed i „Enigheden" havde iøvrigt nær bragt mig fremdeles Ubehageligheder, da jeg lod mig foreslaa i „Det musikalske Akademie", og jeg ved Voteringen faldt igjennem.[1]) Pastor *Thye*,[2]) en Frænde af mig, var Directeur, eftertalte som saadan Kuglerne, og fandt, at der var 6 fleere i Ballotteer-Maskinen end tilstedeværende Medlemmer. Dette kunde ikke være gaaet til med Rette, og Selskabet gjort opmærksom herpaa, besluttede, at der skulde voteres paa nyt, saasnart der atter blev Vacance. Letteligen gjettede jeg mig til, at mine Modstandere i Enighedsklubben havde drevet deres Spil her, og fik jeg da ogsaa siden at vide, at en Mand ved Navn *Schmith*,[3]) saa vidt jeg mindes Fuldmægtig i Admiralitetet, havde lagt syv sorte Kugler for sin egen Person i Balloteermaskinen. Ganske imod min Natur nedlod jeg mig næste Gang til formeligen at hverve Stemmer; hvilket kostede mig Møye, da jeg stedse har fundet en stor Modbydelighed for at bede og solicitere. Det lykkedes mig ogsaa at komme ind med et stort Overtal af Stemmer, og den eneste Hævn, jeg tog over *Schmith*, var at takke ham for hans gode Bestræbelser forrige Gang. Efter at jeg senere forlod Kjøbenhavn, har jeg ikkuns været reisende Medlem af *Fabritius's* Klub[4]) de enkelte Tider jeg opholdt mig i Hovedstaden.

[1]) „Det musikalske Academie" var sammen med „Harmonien" Kbhvn.s betydeligste musikalske Klubber. „Det musikalske Academie" var stiftet 1793, havde først Lokale hos Trakteur Bruun paa Kongens Nytorv, senere paa Nytorv Nr. 3. (Ravn: Koncertliv i Kbhvn. i ældre Tider, i Musikforeningens Festskrift 1886. I. 135).

[2]) Mathias Thye (1752—1814) blev 1797 Præst ved Garnisonskirken i Kbhvn.

[3]) Frederik Christian Smith (1761—1821) var Fuldmægtig i Admiralitetet og blev 1792 Kontorchef, 1815 Etatsraad.

[4]) „Fabricius' Klub" var antagelig den ældste egentlige Klub i Kbhvn., stiftet ca. 1775 af Stamgæster i Md. Neergaards Kaffehus i Badstuestræde. Sit Navn fik den efter den Husejer, hos hvem den fik et større Lokale.

I de syv Aar jeg stod i virkelig Tjeneste i Kjøbenhavn, boede jeg først i Kasernerne med min Broder og *Rømer*, og efter at hiin var gaaet til Vestindien, med denne i den bekjendte Frue *Scharfenbergs's* [1]) Gaard i store Kongens Gade.

I denne Gaard boede der over 100 Mennesker, deels Familier, deels Ugifte, saa at det stedse gik meget levende til. Skjøndt efter mange Aars Forløb mindes jeg dog endnu flere Smaahændelser fra den Tid jeg boede der. Oven over *Rømer* og mig boede Pyntemadamen ved Comediehuset, hos hvem nuværende Actrice, Madam *Spindler*,[2]) der dengang var i Opvæxt, blev opdraget. Den unge *Heinrich*, [3]) en ellers i hver Henseende maadelig Person, skjøndt han havde været paa Sneppenthal under den berømte *Salzmann*, [4]) mødte hende engang paa Trappen, og fik, formodentlig ved selvgiven Anledning, et Ørefigen. Dette fortæller han til mig, og da hun ligeledes havde viist sig knibsk mod mig, hængte jeg et Riis paa hendes Dør, med den Indskrivt: „Hvo som sparer sit Riis, hader sin Datter; men hvo som elsker hende, tugter hende tidlig," hvorover hun naturligviis blev meget vred.

Jeg lod mig engang forlede af et Par muntre unge Herrer til at følge med paa en Dandsebod (første og sidste Gang jeg har søgt sligt Sted) hos en Mand ved Navn *Pisang*, paa Hjørnet af Grønne-Gade og Pile-Strædet. Iført en gammel graa Frakke troede jeg at være ganske ukjendelig; men Verten bærer den forlangte Puns frem, og jeg seer i ham en fra Regimentet

---

[1]) Dav. Nr. 50.

[2]) Skuespillerinden Madam Johanne Marie Christine Spindler, f. Nick (1781—1861) var dengang ved Balletten og fik senere et stort Navn ved Theatret, hvorfra hun dog 1807 blev fortrængt. Hun var først gift med og skilt fra den senere Amtsforvalter I. M. Lange, og blev 1811 gift med en ung Vestindianer Simon Morten Spindler. Da hans Formue var brugt, gik hun atter til Theatret og gjorde atter megen Lykke. Hun optraadte sidste Gang 1829.

[3]) Gottlieb Lexmond Heinrich (1779—1830) Sekretær i Kommercekollegiet.

[4]) Pædagogen Chr. Gottlieb Salzmann (1744—1811) oprettede efter Basedows Mønster i 1784 en endnu bestaaende Opdragelsesanstalt „Philantropinum" i Schnepfenthal ved Gotha.

beafskediget Hoboist. Strax derefter faaer jeg Øye paa *Heinrichs* sorte Tjener, og det varer ikke længe, førend en Procurator *Hansen*, som boede i Kjelderen, beærer mig med et: Ydmygste Tiener, Herr Lieutenant! I min Angest kaster jeg Betalingen paa Bordet, lader Punsen staae og skynder mig derfra det bedste jeg har lært.

Eierinden af Gaarden var en meget slem Kone, som bestandig laae i Trætte med de Logerende. Jeg undrede mig over, at hun lod *Rømer* og mig i Fred; men fik denne tilsyneladende Gaade opløst af min Tjener, en Tydsker ved Navn *Ekke*, som sagde os, at det var af Respekt for ham, da han, nogle Dage efter at vi vare flyttede ind, havde givet hende en god Dragt Prygl i Kjøkkenet. Samme *Ekke* var en grov, men derhos pudsig Karl, som tjente os i mange Aar. En Morgen, medens jeg endnu boede i Kasernerne, vaagner han mig tidlig, som jeg havde bedet ham om. Jeg finder ham ualmindelig oprømt, og da jeg spørger ham om Aarsagen dertil, fortæller han mig med særdeles Glæde, hvorledes han i Kjeldergangen havde stødt med Næsen paa noget, som han, efter at have tændt Lys, fandt at være Lieutenant *Westerholdts* Tjener, der havde hængt sig om Natten. Jeg kunde ikke begribe det fornøyelige i denne Tildragelse, indtil han fremdeles fortalte, at han af det hængende Lig havde trukket et Par nye Hjorteskinds-Buxer, og atter itrukket dette sine gamle Beenklæder. „Det var Synd at begrave saa gode Buxer, og mine vare meget daarlige", sagde han, idet han med Glæde pegede paa sine nye udmunderede Laar.

Paa samme Maade var han, skjøndt han var Ærligheden selv, stedse om sig, og jeg loe tidt af ham, da han i 1802, under Vaabenstilstanden, gik med Sabel til sin Livréetrøye, fordi det dog — saa mente han — var mueligt, at der kunde gjøres Bytte.

Ligesaa stor Kjerlighed, som han bar for sin Herre, ligesaa meget hadede han Jøderne, og han havde nær dræbt een af disse ved at gennemprygle ham, og siden

at putte hans Hoved under Rendesteensbrettet, fordi han havde narret mig for 12 Sk.

Efter nyeligen at have omtalt min Visit paa Dandseboden, bør jeg bemærke, at jeg stedse har havt en stor Afskye for offentlige Huse, hvilket fornemmeligen kan forklares af min Æresfølelse, og ellers kan tilregnes den Omstændighed, at jeg i mit fjortende Aar blev indført af nogle ældre Drenge i et Telt i Dyrehaugen, hvor jeg til deres og Pigernes store Glæde sat mig til at græde af Kummer over Menneskelighedens Forfald. Dette første Indtryk prægedes udentvivl saa meget des dybere i mit Hjerte, da jeg lige havde læst „Carl von Carlsburg“,[1]) hvor Lasterne og Elendigheden ere malede med saa levende Farver, og Følgen deraf blev, at jeg ikkuns en eneste Gang i mit Liv har været paa et Bordel; nemlig hos den noksom berygtede Prinds *Kehraus*, og dette skeede meest, fordi det den Tid paa en Maade hørte til Dagens Tone at have seet denne Vagabond og hørt hans gemene Vittigheder.[2]) —

Alt i Aaret 1794 havde jeg Tanke om at gaae ud til Vestindien som Conducteur, hvilken Post, dengang ledig, daværende Major *Mühlenfels*,[3]) der under sit Ophold i Kjøbenhavn havde vundet en Slags Yndest for mig, raadede mig til at søge. Men der skeete en Forandring med dette Embede; min Broder attraaede ligeledes Ansættelse i Vestindien, og jeg forblev, hvor jeg var.

Men nu kom i 1799 en Svoger af min Broder, daværende Lieutenant ved de Vestindiske Tropper,

---

[1]) „Carl v. Carlsburg oder im Tiefe des Elende“, en dengang meget læst Roman i 3 Dele af C. G. Salzmann, var udkommen i Leipzig 1789.

[2]) Prins Kjørud kaldtes en Bordelvært i Ulkegade (nuv. Holmensgade), hans rette Navn var Winther.

[3]) Premierlieutenant ved falsterske Regiment Balthasar Frederik v. Mühlenfels tog sin Afsked som Kaptajn 1785 og blev Landmaaler og Overbygningsinspektør i Vestindien. Han blev 1795 Oberstlieutenant og 1796 Kommandant paa St. Thomas, 1799 Viceguvernør og Oberst og 1802 Generalguvernør og Generalmajor, efter at en Regeringskommission havde anerkendt hans Forhold ved Overgivelsen af Øerne til Englænderne 1801. Han døde 1807 i Heiligenhafen paa en Rekreationsrejse.

Kirchhoff,[1]) til Kjøbenhavn for at søge om et civilt Levebrød, hvilket han ogsaa erholdt ved at udnævnes til Veiermester i Christianssted paa St. Croix. Jeg færdedes meget med denne hjertens gode Mænd, som senere blev min oprigtige Ven. Han talede saa længe for mig om Vestindien, til jeg endeligen besluttede at følge med ham, og gik derfor ud fra Regimentet à la suite, med Tilladelse at foretage en Reise paa 2 Aar, til Vestindien og Nordamerika. Deels ved eget Arbeide, dog meere ved *Kirchhoffs* Godhed, var jeg i Besiddelse af 700 Rbdlr.

19de September 1799 gik jeg ombord og kom endelig efter en lang og temmelig besværlig Reise til St. Croix d. 11. December.[2])

Ved min Ankomst til St. Croix gjorde det ikke saa stor Virkning paa mig at see de mange sorte, som de mange blege Ansigter, og jeg blev næsten modfalden i det første Øyeblik ved at bemærke, hvorledes det varme Climat forjager Rødmen af Europæernes Kinder. Tilmed vare Udsigterne her ikkuns maadelige for mig, da jeg, som før anført, ikke eiede en Skilling, og intet Levebrød havde. Mange søgte at gjette sig til Hensigten af min Ankomst, men dette var naturligviis forgjæves Arbeide, da jeg virkeligen selv ingen havde. Jeg har ogsaa tidt senere forundret mig over, hvorledes jeg fattede Mod til at forlade det visse for det uvisse, og, uden at have noget vist Formaal, at foretage en saa lang og besværlig Reise til et Land, hvor Døden møder saa mangen Europæer; men jeg var kjed af den militaire Tjeneste og havde desuden sat mig i Hovedet, at jeg ei var skabt for denne.

Jeg tyede til min Broder, som var givt med en Frøken *Haxthausen*,[3]) og levede i Fællig med sin Svigermoder. Efter at have tilbragt den første Tid i Uvirk-

[1]) Justitsraad, Postmester Jens Kragh Kirchhoff døde paa St. Croix 1834, 72 Aar gammel.

[2]) Rejsen forbigaas som værende uden særlig Interesse.

[3]) Se Side 3.

somhed blev jeg antaget som Privatfuldmægtig for Politiemesteren i Christianssted, nuværende Justitsraad og Byfoged *Mouritzen*, hos hvem jeg flyttede hen, og flittigen arbeidede, hvad han betroede mig.[1]) Her fik jeg de første Begreb om civile Forretninger, hvilket senere har været mig til endeel Nytte.

Imidlertid var mit første Ophold der paa Øen aldeles ikke efter mit Sind. De nys udkomne Europæere døde som Fluer, og Frygten for ogsaa at henrives af den rasende gule Feber bidrog ikke lidet til, at jeg ønskede mig tilbage til Europa det snareste ske kunde. Om Dagen hørtes fleere Gange fra Fortet det Skud, som tilkjendegav at en Matros eller Soldat blev begravet, og da jeg boede i Nærheden af en Snedker, fornam jeg stedse, naar jeg vaagnede om Natten, den sørgelige og dumpe Lyd af Sømmene, som pikkedes i Ligkisterne.

Europæernes Død var, som alt meldt, saa almindelig det Aar, at de indfødte eller de, der vare climatiserede, ansaae disse hyppige Dødsfald med en forunderlig Ligegyldighed; og ofte hørte jeg i Spøg gentage et Udraab, for hvilket man beskyldte Landsdommer *Hoftved:* „Det er dog et forbandet Land! Man lægger sig frisk og sund om Aftenen og staaer død op om Morgenen!“ Paa denne Ligegyldighed havde jeg selv engang et mærkeligt Exempel, da jeg ikke befandt mig vel, og blev bragt fra det Sted, hvor jeg boede, hen til min tilkommende Svigermoders Huus. Ved Bortgangen kom jeg gjennem et Værelse, hvor adskillige af mine Bekjendte spillede Kort. „Han er ogsaa færdig! Ham seer vi aldrig mere!“ lød det fra flere Sider, saa jeg hørte derpaa, og et tydeligt Farvel fra denne Jord bragtes mig til Afskeed. — Imidlertid slap jeg med en let Feber, som dog (hvoraf man kan slutte sig til Doktor- og Apotheker-Regningen i Vestindien) kostede mig 64 Piastre.

---

[1]) Den senere Regeringsraad paa St. Croix, Konferensraad Johannes Voldby Mauritzen, død 1839.

Tid efter anden, og efter at have overstaaet hiin ubetydelige Feber, fandt jeg mig i Climatet, begyndte at erhverve mit nogenledes Udkomme, og levede saaledes ret behageligt. Længere hen antoges jeg af Regjeringen til at ordne og aflevere den gamle Skifterets Papirer, et besværligt og ubehageligt Arbeide, da Archivet for flere end 20 Aar tilbage var et forfærdeligt Chaos. — Jeg skilte mig rask og godt ved det, betaltes vel, og blev kjendt af Øvrigheden for nogenledes Duelighed i Forretninger.

Nu kom Krigen paa mellem England og Danmark, og jeg blev ansat som Adjutant hos daværende Generalgouverneur *Lindemann*, en saare værdig gammel Mand, der viiste mig al muelig Artighed. [1])

Øen blev overleveret til Fienden d. 1. April 1801, og jeg, som imidlertid havde indgaaet en Kjerlighedsforbindelse med min Broderkones Søster, en ret vakker Pige paa 17 Aar, besluttede at vende tilbage til Kjøbenhavn for der at tage Dansk juridisk Examen, og siden at nedsætte mig som Procurator paa St. Croix.

Jeg forlod derfor Øen den 18de samme Maaned i et amerikansk Fartøy, bestemt til New York. Den 5te May ankom jeg til New York, hvor jeg morede mig med at besee denne skjønne Bye og fortreffelige Omegn og tilbragte tvende Uger, uden at ahne, at jeg inden føye Aar skulde have et meget længere Ophold der. Jeg tog derpaa Passage med et amerikansk Skib, destineret til Hamborg og naaede Elben efter 8 Ugers Forløb.

Paa Tuuren til Kjøbenhavn mødte mig intet særdeledes. Jeg meldte mig strax hos Kronprindsen paa Frederiksberg og blev, for min Person, naadigst modtaget. Derimod var H. K. H. vred over at Øerne vare overgivne uden forhen prøvet Forsvar, og vilde ikke

---

[1]) Generalkrigskommissær Wilhelm Anton Lindemann (1739—1801) var Regeringsraad paa St. Croix fra 1773 og blev Generalguvernør 1799. Sorg og Anstrengelser i Anledning af Englændernes Besættelse af Øerne fremskyndede hans Død.

fæste Lid til mit Udsagn, da jeg frimodigen erklærede, at saadant Forsvar var umuligt. Isærdeleshed glemmer jeg aldrig, hvorledes han medtog de Herrer, som havde dannet Krigsraadet. Saaledes sagde han om Regjeringsraad *Bentzen,*[1]) der strax efter var reist til Nordamerika: „Han har kun halvandet Been; men løber dog som den Bedste"; ligesom han ogsaa yttrede sig om Kammerherre *Tuite,*[2]) der til sin Tid havde været en meget bekjendt Spiller: „Hvad bestilte han i Krigsraadet? Han blandede nok Kortene".

Hvad jeg dengang erklærede for Kronprindsen, gjentog jeg senere for en Commission, der blev sat paa St. Croix, for at undersøge de Mænds Forhold, der havde overgivet Øerne: nemlig at de Danske Vestindiske Besiddelser neppe kunde forsvares under 6000 Mand, og at denne Styrke, hvis Danmark endnu var istand til at underholde den, dog vilde være uden Nytte, da en fiendtlig Søemagt letteligen kunne holde Øerne blokeret, og i kort Tid, ved at udhungre Indvaanerne, frembringe en Capitulation. — Det pudseerlige Optrin, hvorledes at Generaladjutant *Moth,*[3]) da han bragte Trupperne ud af Fortet, i sin Befippelse svingede galt ind, saaledes at han kom til at vende Engelskmanden Ryggen, og hvorledes jeg som Adjutant hos Generalgouverneuren ilede til for at lade Trupperne contramarsere, nænnede jeg dog ikke at fortælle H. K. H.; skjøndt det siden havde været det samme, da *Moth* døde kort efter, udentvivl af den Skræk, der var jaget ham i Blodet.

Ved at presenteres for daværende Gouverneur i Kjøbenhavn, *Prindsen af Würtemberg,* ved Parolen, mødte

---

[1]) Adrian Benjamin Bentzon (1777—1827) blev 1799 Regeringsraad i Vestindien og var Generalguvernør fra 1816 til 1825. Han var en højt begavet og talentfuld Mand, men den omtalte Benskade forbitrede hans Sind.

[2]) Kammerherre Robert Tuite, Plantageejer paa St. Croix og Parthaver i Sukkerraffinaderierne i Kbhvn.

[3]) Friedrich Moth (1750—1801) blev 1765 Sekondlieutenant i danske Livregiment, fik Afsked som Kaptajn 1769. Generaladjutant. Ansat ved de vestindiske Tropper.

mig en Anecdote, som jeg, i Betragtning af dens comiske Tendents, ikke kan forbigaae at anføre her. Efter at bemeldte Gouverneur nemlig en Tid lang havde underholdt sig med mig om min Reise, blev han, idet jeg vendte mig, pludseligen vaer, at jeg bar rundt Haar, noget som den Tid endnu ikke var almindelig Mode, ja hos Militaire næsten ansaaes som en Forbrydelse, og udbrød derfor med megen Iver, da jeg gik bort: „Aber was ist denn das für ein Mann, er hat ja keinen Zopf!" Dette Udbrud satte Premiermajor *Staggemeyer,* [1]) som havde presenteret mig, i saa stor Forlegenhed, at han i sin Angst replicerede: „Es ist aber sonst ein sehr schicklicher Mann". Dette Spørgsmaal og Svar var længe til Moerskab i hele Garnisonen.

Thi stive Pudderpidsk var Mærke
Paa Heltestand i mange Aar.
Som gamle Samson, hiin den Stærke
Forliste Styrken med sit Haar,
Saa mente vel moderne Kriger,
At Mandemod fra Kjæmper viger
naar Pidsken ikke Alenlang
ad Dannerfolkets Rygge hang;
Og saadan mentes vel tillige,
At Modet ogsaa monne vige
fra mig til Sindelag og Strid,
da Pidsken svandt i Krigens Tid.

Freden med Engeland blev imidlertid snart afsluttet, saa at jeg fritoges for Tjeneste, og med Iver begyndte paa at studere Jurisprudence under nuværende Stiftamtmand i Viborg, Etatsraad *Schønheyder* [2]). I en Tid af mindre end 3 Maaneder bragte jeg det saa vidt, at jeg næsten var færdig til min Examen, da min Udnævnelse, under 2den November, som Adjutant hos Generalmajor *Waltersdorff,* der blev udsendt til Vestin-

[1]) Major Frederik Hans Staggemeier (1746—1818). Afsked som Oberstlieutenant og Kommandant i Frederiksort 1807.

[2]) Johan Franciscus Gottlieb Schønheyder (1773—1850) var paa den Tid Assessor og Justitiarius i Kbhvns. Søret. Han blev senere Højesteretsassessor, Bankdirektør, Stiftamtmand, Rentekammerdirektør m. m. Afsked 1845 som Geheimekonferensraad.

dien,[1]) for som commanderende General at overtage Øerne, forandrede hiin min Bestemmelse at practisere som Sagfører paa St. Croix, hvilken Forandring var mig saa meget kjerere, da jeg i Grunden ingen synderlig Lyst havde til en Haandtering, som — i det mindste i Vestindien — saa ofte ikkuns vedligeholdes paa Borgernes Bekostning; og da jeg — idet jeg ved Afskeden fra Regimentet modtog Kongeligt Løvte om Befordring i den civile Vei — fik det Visse for det Uvisse; der netop var det Modsatte af min Stilling, da jeg første Gang gik ud til Vestindien.

General *Waltersdorff* begav sig strax over Land til London, og jeg afgik tilligemed de udnævnte Regjerings-Commissairer, Regjeringsraad *Lillienschiold,*[2]) Major *Søbøtker,*[3]) Generalauditør *Rosenstand*[4]) og Grosserer *Hage*[5]) med Fregatten „Iris", der lettede Anker den 28de November 1801.

Den 4de December ankrede Fregatten ved Portsmouth efter en ret heldig Reise, og da jeg fik at vide, at det maaskee endnu kunde have lange Udsigter med General *Waltersdorffs* Ankomst, besluttede jeg at reise til London. I denne Europas største Handelsstad opholdt jeg mig fra d. 11. til 26. December.

Under mit Ophold i Portsmouth besøgte jeg en Aften ogsaa Skuespilhuset i Gosporth, paa den anden Side af Havnen, hvor Publikum næsten udelukkende bestod af Søefolk og Skjøger, saa at Tonen her var saa frie, eller — om man vil — saa engelsk som mulig.

---

[1]) Ernst Frederik v. Waltersdorff (1755—1820) blev 1778 Regeringsraad i Vestindien, var Generalguvernør fra 1787 til 1796 og blev derefter i Efteraaret 1801 sendt til Vestindien i Spidsen for den Kommission, der skulde modtage Øerne, der havde været besat af Englænderne. Waltersdorff beklædte iøvrigt mange høje Stillinger og Hædersposter. (Biogr. Lex.)

[2]) Hans Christopher Lillienschiold, Regeringsraad i Vestindien, Kammerherre, død 1837, 74 Aar gammel.

[3]) Major, Regeringsraad i Vestindien, Generalkrigskommissær Adam Søbøtker (1753—1823).

[4]) Overauditør og Højesteretsadvokat Peter Rosenstand-Goiske (1773—1850), 1804 til 1812 Generalauditør for Søetaten.

[5]) Justitsraad Jens Friedenrich Hage (1752—1831), Købmand i Vestindien, Grosserer i Kbhvn.

Der blev næsten talet ligesaa meget af Tilskuerne i Galeriet og Parterret, som af Acteurerne. Hines bestandige Skrigen og Søemands-Bonmot, blandet med disses Anmodning om Roelighed, der flere Gange besvaredes med en tom Brændevinsflaske eller raaden Appelsin, gjorde en heel comisk Virkning. Jeg blev i Forsalen, til min store Forundring, tiltalt af et Fruentimmer paa Dansk; hun var gaaet som Tjenestepige fra Kjøbenhavn til Algier, fulgt derfra med en Engelsk Søeofficer til Egypten, og tilbage til Engeland, hvor hun nu levede af Professionen.

Paa Theatrene i London gaaer det mere sædeligt til, naar undtages den saakaldte Front-Box, hvor der, efter at det første Stykke er givet, forsamler sig en Mængde Glædespiger, som betale Entréen med halv Priis, hvilke Fruentimmer naturligviis ere langt opmærksommere paa Tilskuerne end Acteurerne.

Støyende Nympher i hundred Tal
samles i Loger og Punsesal.
Alle maa tælle til disse Gudinder,
offrende noget til Glædens Præstinder.
Ingen kan nyde sin Puns i Fred,
uden en Pige vil drikke med;
Ingen kan spise den ringeste Kage,
uden at Jomfruen ogsaa vil smage;
kjendt eller ukjendt de trænge frem,
Herren er nødt at traktere dem.
Disse Slags Piger er dog af de Bedste,
dem kan man slippe ved venligt at gjæste;
de, som paa Gaden faar Stakkelen fat
klæbe som Burren paa luvslidte Hat,
plage og pine ham, slippe ham ikke,
førend han giver dem noget at drikke.
Natlige Vandrer, som ene gaaer,
Fred paa sin Vandring kun sjælden faaer
uden Nødvendigheds-Loven at lyde:
Een eller anden smukt Armen at byde
lade sig lede af denne frem,
friet for Mængden at naae sit Hjem;
holdende Vrimlen af Spyefluer borte
saadan ved selvvalgte Jomfrue-Escorte.

Paa denne Maade baer jeg mig ogsaa ad, naar jeg var sildig ude om Aftenen og gik hjem. Jeg tog da den første den bedste af disse ulykkelige Skabninger under Armen, og betalte hende en Shilling eller to for sikkert Geleide.

Paa Tuuren fra Kjøbenhavn til Portsmouth, spillede jeg L'Hombre om Bord, og da jeg hver Aften tabte, saa fik jeg, skjøndt Tabet var ubetydeligt, og Reisen ikkuns varede nogle faae Dage, saadan Modbydelighed for Spil, at jeg siden, i en Tid af 7 Aar, ikke tog Kort i Haanden.

I det hele taget har jeg aldrig været hengiven til Kort, men meest spillet, fordi jeg ellers skulde kjede mig, og fordi jeg ansaae det som en selskabelig Pligt; dog almindeligviis kun med Damer; og har jeg saavidt jeg mindes, ikkuns en eneste Gang i mit Liv deeltaget i Hazardspil, nemlig *à la basette* i Commandant-Boligen paa St. Thomas, da jeg i Begyndelsen af 1800 reiste derover fra St. Croix med Generalgouverneuren, i Anledning af Oberstlieutenant *v. Scholtens* [1]) Indsættelse som Commandant. Jeg laante 40 Piaster og blev af med dem.

Paa den Tid var der stor Rigdom paa St. Thomas. Pengene vare opsatte i Foustager hos Kjøbmændene. L'Hombre spiltes stundom til 8 Sk. og 1000 Stambete. Hazardspil vare hyppige blandt Indvaanerne og de mange fremmede Handlende; men da Politimesteren havde et vaagent Øje hermed, begave Spillerne sig sædvanligen om Aftenen til et Sted en Fjerdingvei uden for Byen, det saakaldte *bob-house,* saaledes nævnet efter en Drik, tillavet af Mælk, Rum og Sukker. Her sattes den af Negere bragte Sæk med Piastre for den Spillende, medens denne udtømmede de med Guld fyldte Lommer i Hatten, som holdtes med Knæerne, og Tailleurens *perdu & gagné* lød som Tordenbrag og Harpespil.

---

[1]) Oberstlieutenant Casimir Vilhelm v. Scholten (1752—1810).

I Selskaber blev der drukket temmeligen stærkt paa begge Øerne. En Ruus efter godt Lag var ikke ualmindelig, og, som det syntes, ikke saa skadelig som i de kolde Climater, da jeg har kjendt dem, der hver Aften i fleere Aar havde sig en anstændig Perial og ikke desmindre ei allene rygtede deres Embeder vel om Dagen; men tillige levede længe. Dog var denne slemme Vane ei saa giængs paa de Danske som paa de Engelske Øer. Som Beviis herfor anfører jeg følgende morsomme Anecdote om Præsidenten paa Tortola, der engang fortalte mig, at der blev drukken saa meget i den hver Løverdag holdende *beefsteaks* Klub, at han, som Formand for denne, havde seet sig nødsaget til ved Lov at bestemme, at intet Medlem maatte drikke meere end 6 Flasker Madeiraviin til sin Middagsmad. Jeg fandt dette naturligviis meget overdrevent, og da jeg desuden kjendte ham som en Mand, der ei altid foer med Sandhed, spurgte jeg ironisk: „Ikke mere?“ Dette Spørgsmaal misforstod han, og menende at han havde sagt for lidt, lagde han hastigen til: „Men derimod saa meget Claret (Rødviin) som de vil.“

Den samme Præsident præsiderede til min Ulykke ved Generalgouverneur *Lindemanns* Bord faa Dage efter at jeg i 1799 var kommen til Øen, og da han, efter at den aldrende Vært, der sædvanligviis gik bort førend den rette Sviir begyndte, havde forladt os, morede sig med at drikke den nye Udkomne til, og jeg af falsk Æresfølelse ikke vilde lade mig gaa paa, bragte han det saa vidt, at jeg maatte lade mig lede hjem. Naar undtages denne og en anden, dog ikke saa betydelig Perial, slap jeg saa skikkelig i Vestindien, skjøndt vi ofte sadde flere Timer til Bords, hvor den gamle Madeiraviin gik tilbørlig omkring og Grogdrikken hørte til Aftenens almindelige Tidsfordriv. — At denne megen Drikken ofte gav Anledning til flere pudsige Optrin, er naturligt. Saaledes mindes jeg engang, hvorledes i et Selskab, som min Broder gav paa Fortet i

Frederikssted til Ære for en engelsk Fregats Officerer, Skibslægen laa under Bordet, og, dundrende med knyttet Næve paa Gulvet, brølede den bekjendte Folkesang: „Rule Brittania! Brittania rule the waves", medens Byens Politimester sad med udslagen Parapluie over Hovedet, da han hørte den meget stærke Regn, og indbildte sig at være paa Gaden; ligesom ogsaa en anden Gang paa St. Thomas, hvorledes en Mand opvartede sin Nabo med Gaasefit i Madeiraviin, hvilke denne trøstigen drak.

Den 19de Februar [1802] hissedes det Danske Flag igjen paa Forterne paa St. Croix, under særdeles Tilløb af Negrene, som — især Fruentimmerne — gav deres Glæde tilkjende paa den vildeste Maade.

General *Walterstorff* brugte mig kun lidet, og vare mine Forretninger hos ham ogsaa saa godt som ingen. Saaledes havde jeg Tid nok til anden Beskjæftigelse, som jeg da ogsaa snart fik, ved af Regjerings-Commissionen at vorde ansat til at ordne Regjerings-Archivet, og at oparbejde Restancerne. For dette Arbeide kunde jeg takke Generalauditeur *Rosenstand* [Goiske], der havde bedre Tanker om min Duelighed end *Walterstorff*. Foruden at jeg blev godt lønnet derfor, havde jeg den dobbelte Fordeel at lære Contoir-Forretninger at kjende, og ved min Flid at anbefale mig hos de øvrige Regjeringens Medlemmer; tvende Omstændigheder, som gave Anledning til min senere Ansættelse og videre Forfremmelse i Verden. Ligeledes antog jeg paa samme Tid privatim Landstingsskriverens Forretninger, under daværende constituerede Landsdommer, Auditeur *Møller*[1]), hvilken min Bestilling var temmelig lucrativ.

Da jeg paa denne Maade omtrent tjente saaledes, at jeg kunde sætte Fod under eget Bord, og jeg, som allerede anmærket, havde Løvte om virkelig Ansættelse i civilt Levebrød, indlod jeg mig d. 2. August 1802 i

[1]) Hans Jørgen Møller (1769—1816) Auditør og Advocatus regius paa St. Croix.

Ægteskab med Frøken *Ane Marie v. Haxthausen*[1]). Man har, paa St. Croix, den Skik, at samtlige Venner og Bekjendte samle sig Dagen efter Brylluppet hos Brudefolkene for at gratulere og spise Frokost. Da Bruden skal lade sig see der, og som rimeligt maa finde sig i en eller anden Equivoque, saa tykkedes denne Skik mig ikke; og da mine Omstændigheder desuden ikke vare saaledes, at jeg havde synderlig Raad til at traktere, saa besluttede jeg, efter nogle Dage i Forveien at have taget Kongebrev, hemmeligen at lade mig vie; men *Walterstorff*, som havde faaet dette at vide, og som var en Ven af Smaapuds, indrettede det saaledes, at een af mine Bekjendtere efter den anden kom at besøge mig om Eftermiddagen. Selv sluttede han Troppen, og tilkjendegav mig, at han agtede at tilbringe Aftenen hos mig. Jeg maatte altsaa sende Afbud til Præsten, indtil Generalen var gaaet; og da hans Besøg varede til henved Kl. 10, saa havde dette til Følge, at den geistlige Mand af Længsel og efter gammel Vane havde en saa stiv Perial, da han kom, at han maatte stilles op til en Dør, og jeg, istedetfor den tiltænkte Tale, lade mig nøye med Ritualet; som ei engang blev oplæst rigtigt, da han endeligen vilde have, at Manden skulde være Konen underdanig og kalde hende Herre[2]).

I Februar 1803 forlod *Walterstorff* Vestindien, og da General-Gouverneur *Mühlenfels* d. 16. overtog General-Gouvernementet, antog han mig som privat Sekretair. Denne Mand var stedse mere min Ven end min Foresatte. Jeg elskede og agtede ham i lige høy Grad, og det smertede mig saare meget, da jeg i Aaret 1808 fik at høre, at han formodentlig af Hypocondrie, da han i

[1]) Anne Marie Haxthausen (1784—1804) var en Datter af Arnold Ludvig Haxthausen og Catharine de Wint. Denne Haxthausen var en Søn af Proprietær Chr. Carl Golbek og Dorothea Mary Haxthausen, men antog Moderens Navn, han var Premierlieutenant i Garden, da han 1775 gik til Vestindien, hvor han døde som Major og Generaladjutant. (Adels Aarbog og Hirsch.)

[2]) Omtrent samtidig med dette Giftermaal den 8. Marts indtraf Faderens, Oberst Christian Ludvig Holtens Død 29. Marts 1802.

senere Tid var tungsindig, havde aflivet sig selv i Heiligenhafen.

Med den største Retfærdighed forbandt han særdeles megen Blidhed og sand Æresfølelse. Aldrig taalte han, at den Undergivne fornærmedes; men endnu mindre leed han Tilsidesættelse af den Agt, der skyldtes Foresatte. Det var ham en hellig Pligt at forebygge Negrenes Mishandling af raa og grusom Eier; hvilket vistnok ogsaa stundom var nødvendigt, da man engang skal have havt Exempel paa, at en Planter lod en Negermand castrere, fordi denne jevnligen løb bort til en anden Plantage, hvor der boede en Negerinde, som han holdt med. Saaledes bleve i *Mühlenfels's* Tid tvende Plantere tiltalte og alvorligen dømte for Mishandling med deres Slaver. Selv der hvor Strenghed var uomgjængelig nødvendig, blødte hans ømme Hjerte ved Straffens Anvendelse. Jeg erindrer blandt andet, hvorledes jeg engang reed ud med ham til en Plantage, hvor Negrene havde gjort et Slags Oprør, og de Fornemste, en Mand og en Qvinde, bleve dømte til 50 Slag hver med Haarpidsken. Med mærkelig Selvovervindelse saae han Manden lide denne Straf; men da Qvinden skulde dertil, kunde han ikke udholde dette Syn og forlod Plantagen. Ligeledes smertede det ham meget, da han, for Exemplets Skyld, var nødsaget til at confirmere en Dødsdom over en Neger, der havde dræbt en Blank. Han befalede mig at paategne Overrettens Dom til Fuldbyrdelse; men den laae siden flere Dage paa hans Pult, forinden han kunde overtale sig til at sætte sit Navn under.

Hvad der imidlertid har gjort meest Indtryk paa mig, og i Anledning af hans egen senere selvvalgte Død stedse vil leve i min Erindring, er følgende Tildragelse. Medens han en Aften var i Selskab, blev der meldt ham, at en Soldat havde villet skyde sig; men at Kuglen var streifet Brystet uden at dræbe ham. Generalen befalede mig at følge sig til Kasernerne. Soldaten bringes frem, Lægen adspørges, om dennes

Tilstand er saaledes, at han kan taale corporlig Straf; og da dette besvares med ja af hiin, der for sin Haardhed som Chirurg gik under Navn af Slagteren, blev Forbryderen lagt over en Bænk og fik 50 Strambux vældeligen tildeelte med Hasselstokken af tvende Underofficerer. Ikke skal jeg nægte, at dette forundrede og harmede mig særdeles. Den Koldsindighed og Haardhed, hvormed denne ellers følsomme og blide Mand havde foreskrevet Straffen og seet den fuldbyrdet, var mig altfor paafaldende. Da vi atter gaae tilbage til Selskabet, fatter jeg Mod og spørger ligefrem: „Hvorfor lod De dette ulykkelige Menneske behandle saaledes?“ — „For at sætte hans Blod i Bevægelse,“ var det mærkelige Svar, som jeg fik, og som jeg ikke kunde modsige. At Kuren havde været radical, vidnede Udfaldet om, da denne Karl siden blev givt, og som Borgermand i flere Aar levede lykkelig i sin Families Skjød.

Saare bedrøvet ved Underretningen om *Mühlenfels*'s Død, kunde jeg dog ikke undlade, endnu med Avisen i Haanden, at sige til min Kone: „Ak! hvi var jeg ei tilstede i Heiligenhafen, for, efter hans egen Forskrivt, at kunne have sat hans Blod i en anden Circulation.“ Det eneste, der kunde foreholdes denne ellers saa agt- og elskværdige Mand, var, at man stundom kunde mærke paa ham, naar han havde været i godt Lag; men dette var dengang, som alt før omtalt, en temmelig almindelig Skjødesynd i Vestindien, og veed jeg kun eet Tilfælde, hvor denne Tilstand bragte ham i en Slags Forlegenhed. Vi rede sildig om Aftenen fra et Gjestebud paa Landet; han vilde endeligen skyde Gjenvei over en Plantage. Hesten falder ned i en steil og dyb Grøvt; jeg kunde ikke uden øyensynlig Fare følge efter; en Negervægter kommer til, og Slaven hjælper nu Generalgouverneuren paa Hesten. Jeg nødes til at ride tilbage for at finde den rette Vei; han forfølger Grøvten; ved Indgangen til Byen mødes vi atter, og

jeg ledsager ham velbeholden til Gouvernementshuset. Selv fortalte han mig Dagen derpaa, i denne Anledning, hvorledes han engang, som Captain, var taget fra Christianssteds Fort om Natten for at ride til Friderichsteds Fort, fiire Mile fra hiint; men at han, efter et langt og besværligt Tog, atter var kommet tilbage hen ad Morgenstunden til det samme Fort, hvor han om Aftenen havde faaet sin Perial.

Til Beviis paa den udmærkede Godhed han bar for mig, bør jeg til egen Skam fortælle, at jeg, medens min første Kjerlighed vaagnede for *Lise Behagen*, forlod ham en Aften, da han fik et Partie Whist paa en Plantage, og reed til Byen paa egen Haand. Denne uforskammet dumme Streg fortrød mig naturligviis strax. Jeg bad ham Dagen derefter paa det indstændigste om Forladelse for min Tilsidesættelse af Pligt og Levemaade; men istedetfor den alvorlige Irettesættelse, jeg i saa høy Maade havde fortjent, sagde han blot: „Vel leve vi i saadant venskabeligt Forhold til hinanden, at De egentligen ikke behøver at genere sig for mig; men De vil udentvivl selv tilstaae, at det havde været høfligere, hvis De var blevet for at tage mig med."

— Imidlertid havde jeg for at bane mig Veien til det belovede civile Embede indgivet Ansøgning om min Afsked, og erholdt denne d. 22de April 1803, med Caracteer som Captain og Tilladelse at bære Uniform og Armeens Feldttegn.

Den 19de August 1803 fødtes mig en Datter, som den 11. Novbr. næstefter blev døbt og kaldt efter min Moder *Frederikke Sophie*[1]).

Allerede førend *Walterstorffs* Afreise havde jeg søgt om Proviant-Forvalter Tjenesten i Christianssted, et Embede, som man holdt for meget lucrativt, hvortil jeg ogsaa blev udnævnt d. 4. April 1804; men min

---

1) Denne Datter døde i Norge 21. Novbr. 1812.

gode eller onde Stjerne vilde, at dette Embede aldrig skulde overtages af mig[1]).

9de January 1805 blev jeg Regjeringssekretair og Stempelpapiirsforvalter.

Jeg gaaer nu atter tilbage til min huslige Stilling for at berøre den sørgelige Hendelse af min Kones Død d. 9de November 1804. Hun blev angreben af en hidsig Feber, aborterede med et sex Maaneders Drengebarn, og hensov. Hun var ikke 20 Aar gammel. Fred være med hendes Støv.

Ikke længe efter min salig Kones Død, med Skam bør jeg melde det, fattede jeg Kierlighed til min nuhavende Kone, *Lise Behagen*[2]), hvilken Kjerlighed jeg først søgte at dæmpe, da jeg, med nogenledes Bestemthed, havde foresat mig ei anden Gang at givte mig; men jeg blev henreven uden selv at vide det. Den 23de Februar 1805 bleve vi enige om at binde vor Skjæbne til hinanden. Mærkeligt er det, at min Kone længe slet ingen Tanker havde om, at jeg virkeligen var forelsket i hende, og at hun, som hun siden ofte har forsikkret mig, ingen egentlig Kjerlighed havde for mig i Frierdagene. Min Lidenskab var følgeligen saa stærk, at jeg ei engang mærkede, at den ikke blev gjengjeldet.

Min Kiereste boede i Huset hos en gammel værdig Enke efter en Secretair *Møller*. Hun var af levende Temperament og kjed af det ikke altid behagelige Liv, hun der førte. Som Følge deraf ønskede hun sig vel sagtens en Mand. Jeg viiste mig, var et nogenledes godt Partie, og hun tog mig. Sære Skjæbne, at vort Ægteskab paa denne Maade skulde vorde saa udmærket lykkeligt, som det nu i mange Aar har været. Meget har jeg maattet gjennemgaae i den Tid; men jeg har under alle Omtumlinger været høyst lykkelig ved min eiegode *Lises* Side, hvis Kjerlighed til mig var og vil

[1]) Sammenhængen hermed forbigaas som værende uden synderlig Interesse.
[2]) Elisa Alida Augusta Behagen ($^{25}/_{2}$ 1787—$^{23}/_{5}$ 1874), Datter af Etatsraad, Skifteforvalter i Frederikssted Joost Johan Behagen (1756—1824) og Maria Agatha Augusta de Favin (1765—1796).

blive min Trøst under alle Gjenvordigheder. Hvor megen sand og overbevisende Erfaring har jeg ikke i disse Aar samlet om, at ingen Glæde føles heel, uden at den deles med et andet Jeg, og at Sorgen ikkuns trykker halvt, naar den lægges paa fire Skuldre.

Den 12te May 1805 fuldbyrdedes vort Ægteskab. Efter Vielsen fulgte min Kone mig til mit Huus, og Morgenen derpaa afgik vi til St. Thomas for der at afhente mit Barn. Min Bestalling som Sekretair var just ankommen paa min Bryllupsdag, og jeg havde den Glæde endnu om Morgenen paa Sengen at modtage denne tilligemed Generalgouverneurens dobbelte Lykønskning.

Min Svoger og Søster [1]) vare meget glade ved at see os, hvilket jeg ei kan sige om min første Kones Moder og Søster, som jeg besøgte paa Plantagen. Disse spurgte mig, om det var sandt, at jeg skulde givtes med *Lise Behagen,* hvortil jeg med god Samvittighed svarede nei, da jeg allerede havde havt Bryllup; og min Svigerinde blev ikke lidet overrasket, da jeg ved hendes Ankomst til Byen, hvorhen hun fulgte mig, forestillede hende min nye Kone. Efter et Par Dages Ophold gik vi tilbage med vort Barn.

Min Kones Fader, der forhen havde givet sit Minde til vor Forening, underrettede jeg om vort Givtermaal, i hvilket han var ret glad, da jeg — som han udtrykte sig — var af Familie og sad i et godt Levebrød. Vel havde han ønsket, at hans Datter først skulde confirmeres, men der var ingen reformeert Præst paa St. Croix, og den paa St. Thomas var uheldigviis gaaet fra Forstanden. (I det Væsentlige var dette ogsaa ligegyldigt, da reformeerte Piger i Vestindien, efter et særdeles kongeligt Rescript, have Tilladelse til at lade sig vie, uden i Forveien at være confirmerede.)

Han havde forhen været etableret som Kjøbmand i

---

[1]) Dr. F. A. Raupach, se Side 3.

Kjøbenhavn, eiede det Sukkerhuus paa Christianshavn, der endnu bærer Navn af det Behagenske, og var en rig Mand; men da han gik Fallit, tog han juridisk Examen og kom ud til Vestindien, hvor han practiserede som Procurator og var constitueret i forskellige Embeder. Hans Kone, Datterdatter af Admiral *Hoogland* og Datter af Oberstinde *Favin*,[1]) hvis Mand døde som Statholder i en russisk Provinds, kom nogle Aar efter, i 1794, ud til St. Croix, medbringende 4 Børn, hvoraf de tvende, tilligemed hun selv, snart døde. Denne for sin Ynde og Smukhed meget bekjendte Kone var født i Moscau. Min Svigerfader, som var af hollandsk Herkomst, var bleven opdraget i Holland, og Oberst *Favin* var en indfødt Franskmand, saa at der flyder russisk, hollandsk og fransk Blod i min Kones Aarer.

Den 1ste Juli 1805 overtog jeg Sekretariatet og Stempelpapiir-Forvalter-Embedet. Jeg kjøbte det Huus, i hvilket jeg boede til Leie, og lod det indrette efter min Beqvemmelighed; ligesom jeg ogsaa forskrev nette Mobilier fra Kjøbenhavn. Eftersom mine Omstændigheder tillode mig det, anskaffede jeg mig Tid efter anden adskillige vakre Ting, og var snart saaledes indrettet, at jeg med Anstændighed kunde see nogenledes stort Selskab hos mig.

Fra mit Givtermaal og indtil Enden af 1807 tilbragte jeg noget nær de lykkeligste Dage af mit Liv deelt mellem Sysselsættelse, venskabelig Omgang og fuldkommen huslig Lyksalighed. Af mine aarlige Indkomster, der beløb sig til henved 6000 Rd. Crt., kunde jeg leve godt, ja endog udøve jus talionis mod mine Venner, hvis Bord tidt stod dækket for Vennen. Mange ind-

---

[1]) Alida de Favin født Hooglant (1743—1817) var en Datter af den bekendte danske Admiral Simon Hooglant (1717—89) og blev 1763 gift med Oberst Friederich August Adolph Favin (1732—1788), der kom hertil Landet under den truende Krig 1762, da uheldige Forhold tvang ham til at forlade den preussiske Hær. Her oprettede han et Frikorps, købte Basnæs, giftede sig med Admiralens meget smukke Datter, fik atter Afsked 1763, rejste til Rusland og kom aldrig tilbage. Han døde som Statholder i en russisk Provins. Om hans Hustru se nedenfor.

bøde ogsaa Regjerings-Sekretairen; men denne Høflighed ansaae jeg liqvideret paa Contoiret.

Bestikkelses-Systemet var paa St. Croix, som paa saa mange andre Steder, i Vælten. Saaledes kom der engang en Skonnert, ladet med Kaffe paa en af de franske Øer, ind til Christianssted, forfulgt af en engelsk Orlogsmand. For at frelses, eller ikke paa nyt at udsættes for lignende Fare, var det Skipperen meget om at gjøre at faae Ladningen udlosset i et andet Fartøy; men dette kunde ikke skee uden at fortolde Kaffèen, hvilket var en betydelig Udgivt, medmindre at Skonnerten beviisligen var i den Tilstand, at den maatte condemneres. Det var Vedkommende følgeligen meget om at gjøre at tilveiebringe slig Beviislighed, og Kjøbmanden, som agerede Commissionair, henvendte sig til mig for at skrive en Ansøgning, lovende mig 250 Rbdlr., hvis Sagen kunde gaae igjennem efter Ønske. Det var almindeligt, at Ansøgninger til Regjeringen bleve skrevne i Sekretariatet, da disse skulde indgives paa Dansk, og faae af de Handlende vare dette Sprog mægtige. Jeg paatog mig hiint Hverv, og vel var jeg ikke saa oprigtig at sige i Regjeringen, da Sagen kom for, hvilket Tilbud der var gjort mig; men jeg gjorde dog Generalgouveneuren og Regjeringsraadene opmærksom paa den sande Sammenhæng, hvilken foranledigede Fartøyets Eftersyn. Imidlertid var der vel ikke her spared paa Valuta; Skonnerten blev condemneret; Kjøbmanden indfandt sig rigtig med den belovede Sum, og jeg tog mod den. Saaledes fik jeg min Umage vel betalt; men da det ikke forekom mig, at jeg med en rolig Samvittighed kunde beholde det Hele, og Toldofficianterne havde lidt i deres Indkomst ved denne Manœuvre, deelte jeg den største Part af Fortjenesten mellem disse; dog saaledes at Cassereren, der sad med Kone og mange Børn i Armod, fik den betydeligste Deel, Veiermesteren, som heller intet havde tilovers, det øvrige og Inspecteuren, der var en velhavende Mand, slet intet.

Bestikkelsen var endog, saa sagdes der i det mindste, sat i formeligt System paa Toldboden i Frederikssted. Amerikanerne havde Tilladelse til at udføre Sukker for det halve Beløb af de indførte Provisioner, og ellers at indtage Rhum; men da Sukkerladningen var fordelagtigere, ladede de med denne Vare, udklarerede den for Rhum, og betalte for hvert Fad 8 Piastre, hvilke efter en fastsat Taxt fordeeltes mellem Toldbetjentene og Mægleren. — Engang havde jeg faaet at vide, at der paa denne Maade var udladet 30 Fade Sukker flere i et amerikansk Skib end tilladt, og sagde dette til Generalgouverneuren, der sendte en paalidelig Mand ned til Frederikssted for at eftersee Fartøyet; men da denne kom tilbage, lød Rapporten derhen, at Rygtet var befundet urigtigt. Generalgouverneuren blev næsten vred paa mig, fordi jeg havde forebragt ham det, der ikke fandtes saa; men jeg fik ham god igjen, da jeg siden kom efter Sagens sande Sammenhæng: at den paalidelige Mand selv havde havt 10 Fade Sukker ombord, der vare udklarerede for Rhum.

Under mit Ophold paa St. Croix brændte Byen paa St. Thomas tvende Gange næsten af, hvortil Aarsagen neppe var tilfældig. Første Gang saa jeg Branden fra Fru *Haxthausens* Huus og gik strax for at avertere Generalgouverneuren herom. Det var om Aftenen; han forlod sit Kortpartie og begav sig paa Altanen med en stor Kikkert, dog han og de flere Tilstedeværende bleve enige om, at Ilden ikke viste sig paa det Sted, hvor Byen laae, og at det maatte være et Sukkerstykke, der brændte. Jeg gik derfor til Sengs; men det varede ikke længe, førend Generalen selv vaagnede mig, sagde at den vedholdende Ild begyndte at foruroelige ham, og befalede mig at lade Hesten sadle. Vi rede da ad Frederikssted for herfra at gaae over med Fregatten; dog denne var alt ved vor Ankomst under Seil, og vi kom med et andet Fartøy om Eftermiddagen til St. Thomas, hvor vi naturligviis fandt alle i den største Jammer

og Elendighed. Imidlertid lede vel ikke Byens Handlende saa synderligt ved denne eller paafølgende Ildsvaade, da de for største Delen vare Commis for Huuse i Hansestederne. [1]) To Dage derefter gik vi tilbage, og da jeg fik Tilladelse til at gaae i Land ved Frederiksted med *Lise Behagen,* der var med ombord, for at geleide hende til Christianssted, glemte jeg snart al anden Brand for den Gnist, der alt da begyndte at tændes i mit Hjerte.

Der opholdt sig den Tid mange gode og mange kloge Folk paa Øen, som bidroge til at gjøre den selskabelige Cirkel meget behagelig; især nød jeg mange glade Timer i et Samfund af vakre Mænd og Qvinder, der havde dannet et dramatisk Selskab, for hvilket senere Etatsraad *Smidt,* [2]) Assessor *Collet,* [3]) en Mand af mange Kundskaber og megen Smag som Dramatiker, samt jeg var Directeurer; og hvori min Kone saavelsom jeg, nogenledes de principaleste Skuespillere, fandt megen Moroe. Vi vare virkeligen ikke uduelige Personer paa Theatret, og have vi, især jeg, nogle Aar derefter, havt ydermere Lejlighed til at følge denne vor Penchant.

Min Ven *Smidt* døde mange Aar efter som Regjeringsraad paa St. Croix, ligesaa savnet i Døden som han var agtet i Livet.

Collet er noksom bekjendt ved sin ulykkelige Skjæbne i Anledning af hans Kritik over Pastor *Birckners* Bog om Skrivefrieheden. Da Forordningen af 27de September 1799 emaneredes, nedlaae han sin Pen, og gik ud til Vestindien som Sagfører. Her døde hans elskvær-

[1]) Efter Krigen 1801, da St. Thomas's Havn atter blev neutral, blev der megen Handel og Velstand i Vestindien. Øen hjemsøgtes flere Gange af voldsomme Ildebrande, under hvilke der, især 1804, brændte store Vare-Oplag.

[2]) Claus Langhaar Smidt (1761—1822) blev 1799 Skifteforvalter paa St. Croix, 1807 Regeringsraad, 1821 Etatsraad. Gift 1795 med Christiane Schousboe (1773—1859).

[3]) Hof- og Stadsretsassessor Peter Collett (1767—1823) blev 1797 afskediget uden Lov og Dom paa Grund af sine paradoxale Friheds-Skrifter. Han blev 1800 Prokurator paa St. Croix, senere Skifteforvalter og Justitsraad. Gift med Kontorchef Adolph Fibigers Enke Margrethe Caroline Holm, der døde kort efter Ankomsten til Vestindien. 1803 blev han gift med Christine Sophie Constance Wickede (1777—1830).

dige Kone, og havde han et Aars Tid efter Øye paa *Lise Behagen;* men hans Svigermoder satte sig, saa vidt jeg veed, herimod, da Pigen var for ung, og jeg kom ham i Forkjøbet. Imidlertid gjorde han siden efter stedse Væsen af min Kone, og da han havde leiet tvende Værelser i min Gaard til Contoir, saaes vi dagligen; ligesom vi og holdt os sammen i Aftenselskaberne, for at passiare, medens de andre spillede Kort. Senere givtede han sig med en Frøken *Wikede,* og blev Skifteforvalter paa St. Thomas, hvor han døde.

Skjøndt mine egne Hendelser uvedkommende kan jeg dog ikke undlade her med faae Ord at berøre Negrenes Tilstand, da denne saa ofte er fremsat med de sorteste Farver. At Plantage-Negrene have strengt Arbeide og vel ofte straffes meget haardt af lidet menneskekjerlige Herrer, kan vel ikke nægtes; men daværende Generalgouverneur gjorde imidlertid alt sit til for at forebygge Tyrannie, og jeg saae disse for saa aldeles ulykkelig udskregne Mennesker at være tilsyneladende tilfredse, ja ofte inderligen glade. Skjøndt eensformige ere de dem givne Provisioner tilstrækkelige, og ved at dyrke deres Jord (en liden hver Neger tildelt Have), ved at samle Brænde og Græs, som de sælge i Byerne, sættes de Fleste af dem istand til at tilveiebringe eller kjøbe andre Levnetsmidler. Huusnegrene have det almindeligviis godt, ja som oftest bedre end Tjenestefolkene i Europa, da de forholdsviis have meget mindre Arbeide. Saaledes havde jeg til egen og Familiens Opvartning 1 Mulat-Tjener, 2 Negerdrenge, Kjøkkennegerinde, Underkokkepige, Vadskerinde, 2 Stuepiger, samt en gammel Kone, der havde en Slags Opsigt over de andre Negerinder og passede mine Børn. Dette var 9 Personer, foruden 5 Børn, tilsammen 14 Mennesker, jeg havde at føde og klæde; istedetfor at jeg i Danmark kunde have ladet mig nøye med en Tjener og 2 Piger. Heller ikke er Salget af Huusnegre saa forfærdeligt som det udraabes for, da disse almin-

ligviis ikke falbydes ved offentlig Auction uden i Tilfælde at Eierens Bo kommer under Skifterettens Behandling. Den sædvanlige Maade, naar man vil skille sig ved en Huusneger, er, at man giver denne en Seddel, hvorpaa der staaer, at han skal sælges, samt den Priis, der fordres. Han søger sig saaledes selv en anden Herre, og er han ellers bekjendt for at være et skikkeligt Menneske, kan han ogsaa vente at finde et godt Herskab. [1])

Fylderie blandt Negrene er ikke saa almindeligt som man skulde tro det, og kun ved enkelte Fester som Jule- og Nytaars-Aften seer man endel Berusede. Paa disse tvende Aftener sværme de ofte fra Huus til Huus og have da et Slags Hævd paa at gjøre sig saa gale som de vile. Forfalder imidlertid en Negermand formelig til Drik, er han et farligt Huusgesinde. En Slave ved Navn *John*, tilhørende min Svoger paa St. Thomas, blev sendt til St. Croix, for muligviis at helbredes for denne Sygdom. Han tjente mig og førte sig nogen Tid ret vel op; men pludseligen forfaldt han igjen over al Maade. Henad Morgenstunden vaagner jeg engang ved en frygtelig Kalden paa mit Navn udenfor mine Vinduer; jeg staaer op, og det er *John*, som af Drik er gaaet fra Forstanden. Flux klæder jeg mig paa; men førend jeg kom ned, var han borte. Jeg iler til Fortet, paagriber ham ved militair Hjælp, og bringer ham paa Hospitalet. Lægen forbød ham al stærk Drik; men da Viin dog var tilladt, sendte jeg ham dagligen en halv Flaske til sin Middagsmad. Hermed var han imidlertid ikke tilfreds og lod min Kone vide, at dersom han ikke fik Brændeviin, kom han selv for at hente det. Denne Trudsel gjorde, at jeg paalagde Opsynsmanden at tage vel Vare paa ham; ikke destomindre lister han sig ud, og jeg kommer just gaaende fra Contoiret, da jeg seer *John* løbe ned ad Gaden det bedste han kan, og op i

[1]) Ved Lov af $^{16}/_{3}$ 1792 blev med Udgangen af 1803 Slavehandelen afskaffet i Vestindien, men det varede dog mange Aar før den helt blev undertrykket.

mit Huus. Paa dette var der kun een Indgang, og min Kone, som var høyst frugtsommelig, kunde følgeligen ikke undslippe ham. I største Hast kommer jeg efter og finder ham liggende paa Knæ for min dødblege Kone, bedende sit Ave Maria. Med det Gode faaer jeg ham lykkeligen bort igen til Hospitalet, hvor jeg for at forebygge lignende Optrin lod ham smedde til Væggen, indtil han atter kom sig, da jeg sendte ham tilbage til St. Thomas.

Naar Negeren ikke tirres, er han sædvanligviis høyst godmodig, og hans Efterabelses-Syge er høyst pudseerlig. Som Abekatte gjøre de alt efter den Blanke, ja complimentere sig endog med Herskabets Titel og Navn, hvilket især finder Sted paa deres Baller, hvor man af deres Tituleren: Master eller Mistress, Councellor, Captain osv. skulde troe at finde en Samling af Rangspersoner. Jeg mindes iblandt andet en Haarskjærer, som anskaffede sig et Par Briller til at valtse med, fordi han havde seet *Waltersdorffs* Secretair, Captain *Manthey*,[1]) at gjøre dette, og at han, da de andre Couleurte dog fandt dette vel latterligt, svarede dem ganske muggent: „I ere nogle Tosser, som ikke vide, at dette er Mode ved Hoffet."

Den 5te Marts 1806 fødtes mig en Søn, *Carl Rømer*, og den 3die October 1807 atter en Søn, *Favin Behagen*. Da Sidste blev født, ymtedes alt om Uroelighederne mellem Danmark og Engeland, min Kone led desformedelst meget i den sidste Tid af hendes Frugtsommelighed, og sattes i svær Skræk strax efter sin Barsel, da der blev skudt Allarm, i den Tanke, at Fienden havde landet. Juledag blev St. Croix efter Opfordring overgivet til de Engelske ved Capitulation. Denne blev afsluttet i Frederikssted. Fra den engelske Flaade, som bestod af nogle og tyve større og mindre Fartøyer, paa

---

1) Efter at have taget sin Afsked som Kaptajn i Artilleriet 1801 blev Samuel Vilhelm Manthey (1774—1815) ansat som Guvernementssekretær i Vestindien. 1803 blev han Sorenskriver i Norge.

hvilke der angaves at være 6000 Mand Landingstropper, sendtes tvende høye Officerer i Land. Medens disse vare inde i et Kabinet med den høystbefalende Militair, Oberstlieutenant *Rømeling*[1]) og Regjeringsraaderne, blev jeg, der opholdt mig ene i Salen med en engelsk Søecaptain, forunderlig overrasket, da denne kom op til mig og hilste mig fra min Broder, som dengang var Fortschef paa St. Thomas, hvilken Øe Dagen forud var overgivet, og hvorom jeg endnu var uvidende. Ved denne Leilighed havde han gjort min Broders Bekjendtskab, og min temmelig store Lighed med denne satte ham istand til at henvende sig til mig med denne uventede Hilsen.

Formodentlig maae der være indløben en Misforstaaelse mellem de negocierende Parter, siden der Natten efter kom en Expres fra Frederiksted med Tilkjendegivende fra de fjendtlige Høystbefalende, at hvis den danske Regjering ei indfandt sig dertil om Morgenen Kl. 6, for videre at underhandle om Capitulations-Punkterne, vilde Angreb finde Sted. Der var endnu netop Tid til Reisen. Jeg kjørte med Regjeringsraad *Lillienskiold*, men lod dog af tilsyneladende overdreven Forsigtighed en Neger følge efter med min egen Gig; hvilket kom os særdeles vel tilpas, da *Lillienskiolds* Vogn gik itu, inden vi naaede en Fierdingvei fra Byen, og vi maatte betjene os af mit Kjøretøy. Kl. 6 vare vi paa Stedet. Underhandlingerne fortsattes, og Capitulations-Puncterne bleve bestemte. En engelsk Sekretair og jeg førte Pennen ved denne Session, som varede til ud paa Eftermiddagen.[2]) Den senere som Gouverneur over de joniske Øer saa bekjendte Sir *Maitland* sat ligeoverfor mig; og var jeg ikke daarlig stemt før, saa blev jeg det ved at see og høre paa ham,

---

[1]) Wilhelm Rømeling var 1790 Kaptajn a. l. s. i Livgarden og blev 1792 Stabskaptajn ved de vestindiske Tropper. Oberstlieutenant 1802. Kommandant paa St. Thomas. 1807 Højstbefalende.

[2]) Om Kapitulationen se: Bernhard Petersen, En hist. Beretning om de dansk-vestindiske Øer. Kbhvn. 1855. Side 69. ff.

der forekom mig at være et complet Mønster paa engelsk Arrogance; dog maae jeg tilføye, at han ved Frokostbordet, hvor Talen vendte sig om uvedkommende Gjenstande, viiste sig at være en Mand af ligesaa megen Aand som Verden.

Saavidt jeg mindes, løsnedes der forinden ikke et eneste Skud fra nogen af Siderne; hvilket omtrent ogvar Tilfældet ved Øernes Occupation første Gang; med Undtagelse af den bekjendte *Jessenske Rencontre*[1]) og af nogle faae Skud, der vexledes mellem en engelsk Fregat, der forfulgte et dansk Fartøy, og et Batterie. Til dette, som laae noget fra Fortet, blev jeg udsendt af Generalgouverneuren, og efter saa mange Aars Forløb kan jeg nu ærligen tilstaae, at jeg slet ikke var misfornøyet med at see, hvorledes de engelske Kugler ikke kunde naae os.

Oberstlieutenant *Rømeling* var i Forveien meget ivrig med at sætte Øen i Forsvarsstand, skjøndt han vistnok selv indsaae, at dette var spildt Arbeide, og opfordrede han i Særdeleshed enhver, som havde været Militair, at gribe til Vaaben. Ofte stiklede han til mig, fordi jeg ikke vilde lege Soldat med, og forsikrede, at han vilde indberette til Kongen, hvem der, som han kaldte det, sat paa Protocollerne; men jeg kunde ikke forsømme mine civile Forretninger og svarede ham stedse i Spøg med Peer Ruus:

„Hvad angaaer min Person, da kan man ikke nægte,
At jeg ved Pennen er; har ej Behov at fægte.“ [2])

De fleste Embedsmænd beholdt deres Post, og mig blev ligeledes meddelt Constitution som Gouvernements-Secretair under den engelske Interims-Gouverneur, Oberst *Ross*, der flere Aar efter faldt i Spanien;

---

[1]) Den bekendte Kaptajn Carl Vilhelm Jessen (1764—1823) havde som Chef paa Briggen „Lougen“ flere sejrrige Træfninger i Vestindien med engelske Kapere. Her hentydes til Kampen ved St. Thomas's Havn den 2. Marts 1801 med to engelske Fregatter. Han døde som Guvernør i Vestindien.

[2]) Holberg. Peder Paars. 1. Bog. 3. Sang.

en brav Mand, dog uden Kjendskab til civile Forretninger, hvorfor han lod sig lede af Priis-Agenterne, som blot havde egen Fordeel for Øyne, og følgeligen ei altid raadede ham til det Bedste. Dette, og den Omstændighed, at Embedets fornemste Indkomster faldt fra mig til Gouverneurens militaire Sekretair, satte mig i en ubehagelig Stilling, og [da] jeg desuden var temmelig svækket af Climatet, forlangte jeg min Afsked, efter at jeg først i hiin min nye Embedsstilling havde taget de øvrige vedblivende Embedsmænd i Troeskabs Eed til Hans storbrittaniske Majestæt og ladet dem kysse Biblen.

Senere solgte jeg mit Huus, lod afholde offentlig Auction over mine Meubler, skilte mig ved de fleste af mine Negere, og afgik d. 5te April 1808 fra St. Croix med et amerikansk Fartøy, eiende en Sum af henved 10,000 Rdl. i gode Penge.

Forinden jeg skrider videre, maae jeg dog her kortelig berøre en mærkelig Retshandling under mit Ophold paa St. Croix. Sagen var anlagt i Aaret 1802 mod Planteren *William Armstrong*, Procurator *Appelbye* og Landsdommer *Hoftved* for formeentlig Landsforræderie. Ved Commissionsdom bleve de to første frakjendte Livet, og den tredie sit Embede. Ved Høyesteret bleve derimod hine aldeles frie, og denne dømt i høyeste Mulct; dog fik han sin Afsked strax derpaa, gik fra Forstanden, kom sig atter, laa sig efter Lægevidenskaben i Kjøbenhavn, og døde endeligen som privatiserende Læge i Randers.[1]) — I Anledning af denne Sag var hele Øen i Bevægelse, da Trupperne en Formiddag bleve beordrede at møde paa Fortspladsen, og Rygtet gik, at de tre Arrestanter skulde skydes; men Udfaldet blev som i Fablen, hvor Bjerget føder Muusen. Det var en Soldat, som havde været med i

[1]) Højesteretsadvokat Niels Hoftved (1762—1815) var Landsdommer paa St. Croix fra 1799—1803. Efter sin Afsked studerede han Medicin i Kbhvn., var Amanuensis hos Professor O. H. Mynster, blev 1810 Distriktslæge i Kbhvn., s. A. Læge i Randers, 1814 i Aalborg.

Bataillen den 2den April, og som nu paa en højtidelig Maade skulde modtage Sølvmedaillen. Denne Helt blev tilsagt til Generalgouverneurens Taffel og placeret mellem Generalerne *Walterstorff* og *Mühlenfels*, hvor han da tog saa rigeligen til sig, at han, meere beruset af Vinen end af Æren, maatte ledes hjem til Kasernerne. —

Paa Reisen til America, som iøvrigt gik meget heldig af, saae vi en Dag om Morgenen en Orlogsflaade langt borte i Læe af os. Da Skipperen frygtede for, at det var franske Skibe, og han vidste, at disse paa den Tid opbrændte alle Fartøyer, der enten tilhørte Engelænderne eller kom fra engelske Besiddelser, var dette Møde naturligviis meget farligt, og han forandrede strax Kurs for mueligen at undslippe. Dagen gik, og vi saae intet videre til Flaaden, førend vi henad Natten atter fik Øye paa en Fregat. Alle Lysene sluktes ombord og vi vare saa stille som mueligt. Imidlertid fik det fremmede Skib os ikke at see, hvilket var høyst forunderligt, da det var os saa nær, at vi tydeligen hørte Commandoe paa det, og vi slap lykkeligviis med Skrækken.

Den 24de April ankom jeg til Newyork, hvor jeg indlogerede mig med Familie i et saakaldet boardinghouse til d. 9de Maj, da jeg flyttede ud til New-Ark, en Landsbye i New Jersey, 7 engelske Mile fra Byen.[1]) Her havde jeg leiet mig et lidet Huus med en Have, som jeg dyrkede, hvilket var min eneste Beskjæftigelse. Selskabelighed her kjendte jeg aldeles ikke, hvortil Aarsagen var at Indvaanerne vare meget tilbageholdne, og jeg desuden i flere Henseender fandt det klogt at leve indgetogen.

Blandt de Danske, som dengang opholdt sig i Newyork var *Henriksen*, hvem jeg havde kjendt nøye paa

[1]) Newark — som Navnet nu altid skrives — er i Virkeligheden nu at anse som en Forstad til New York.

St. Croix, hvor han havde været Fuldmægtig hos Skifteforvalteren og tjent sig endeel Penge.[1]) Som Ungkarl kunde han leve vel af disse, og da han som jeg, formedelst den da paa de amerikanske Skibe lagde Embargo, ikke strax kunde fortsætte Reisen til Europa, besluttede han at gjøre en Tuur omkring i America. Paa hans første Opholdssted ved denne Excursion, som var et Bad, der i July Maaned fornemmeligen hjemsøgtes af beau monde næsten fra alle Provindser, begyndte han at føle Savnet af en Reisefælle, og tilbød mig derfor i et Brev at gjøre Reisen frit med ham.

Jeg modtog Tilbudet, og gik d. 30. July 1808 fra Newyork til Albany, omtrent 140 engelske Mile, op ad Hudson-Floden, i et prægtigt til 100 Passagerer indrettet Damp-Fartøy. Opfindelsen af disse takkes (sic), som bekjendt, en amerikansk Mecanicus ved Navn *Fulton.* Dette var det første af ham byggede; og den anden Reise det gjorde under hans egen Bestyrelse, saa at jeg havde Leilighed til paa denne Fart at gjøre en Mands Bekjendtskab, hvis Navn vil leve i Historien. Hver Person betalte 7 Piastre, for hvilken Sum man levede overmaade vel, og havde den bedste Beqvemmelighed.[2])

Fra Albany, der er bekjendt som den ældste Bye i de forenede Stater, fortsatte jeg strax Reisen i Selskab med en Italiener, som løy umaadeligt, til Bathstown-Spring, hvor jeg traf *Henriksen.* Vi boede i det største Hotel, kaldet Sanssouci, som rummede 100 Badegjæster, og var der her, som almindeligviis ved Badesteder, meget Liv, Dands, Musik, Declamatorium osv.; dog ingen Spille-Banke. Det syntes meget mere, som om Folkene vare komne sammen for at vise, at de vare friske, end at de havde søgt Badet for at vinde Sundhed. Blandt Badegjæsterne vare en stor Deel

[1]) Henrik Henriksen var Fuldmægtig hos Skifteforvalteren paa St. Croix, han døde som Postmester i Elmshorn og Cancelliraad 1845, 74 Aar gammel.

[2]) Det første Dampskib, Robert Fulton (1765—1815) i August 1807 lod løbe af Stabelen i New York, hed „Clermont".

franske Herrer, der occuperede de amerikanske Damer, hvormed disse syntes at være ret fornøyede, og hvori jeg ikke kunde fortænke dem, da de amerikanske Herrer have lidet behageligt eller selskabeligt ved sig.

Efter nogle Dages fornøyeligt Ophold i Bathstown reiste vi over Uttica og Geneve gjennem den hele vestlige Part af Provindsen New York til Canada, for at see det saa meget berømte Vandfald, som dannes af Niagarafloden mellem Søerne Ontario og Erie. Denne skjønne Reise tilbagelagde vi i otte Dage. Paa Veien til Uttica fulgte der en Tydsker med os, som var en saare pudsig Person. Intet var ham godt nok, og ved de høyst romantiske little falls critiserede han endog Stenene, som Vandet faldt over.

Niagaras Vandfald er noksom bekjendt og beskrevet; dog kan intet, uden selve Synet, give et Begreb om dets Vidunderlighed, af hvilken Erindringen endnu stedse opfylder mig med hellig Gysen.

I den vestlige Part af Provindsen Newyork saae jeg mange Indianere eller saakaldede Vilde, Størsteparten indsvøbte i uldne Tepper [blankets], Ansigtet farvet rødbrunt, Ringe i Næsen, og de Fornemmere med Bjelder om Benene og en Slags Bækkener paa Ryggen. Som i Almindelighed blandt vilde Nationer fandt jeg Mændene ørkesløse; Qvinderne besørgede Arnen, Drengene fiskede eller jagede. Heri ere disse saaledes øvede, at de med Sikkerhed sætte Pilen i Egernet, naar det springer fra Green til Green.

Endelig kan jeg ikke forbigaae en Hendelse, som gjorde et sært Indtryk paa mig. En beskjænket Indianer yppede Trætte med vor Kudsk i Buffalo; det kom til Haandgemæng; hiin drog sin Dolk; denne forsvarede sig med Pidskesvøben; Indianeren var ude af sig selv; da kom der en anden Indianer til, foresang den Berusede nogle Linier, som denne besvarede ligeledes i Sang, hvilket saaledes vedblev, indtil den Fornærmede ikke allene var beroliget; men tillige afleverede sin

Dolk til Mellemmanden. Høyst mærkeligt var dette Beviis paa Musikens Vælde, endog hos de raaeste Nationer; da Mandens Vrede ikke blot tæmmedes; men hans Æresfølelse ogsaa overvandtes, saasom det, efter hvad man sagde mig, var en stor Skam at komme tilbage til sit Hjem uden Vaaben.

Jeg berører iøvrigt hverken her eller ved nærmere Omtalen af mine senere Reiser, Landets Beskaffenheder eller Mærkeligheder, da jeg egentligen intet herom har samlet; da man alt har saa mange Reisebeskrivelser af kyndige og lærde Mænd, og fornemmeligen da den eneste og sande Hensigt af dette Manuscript blot er at anføre, hvad der er hendet mig selv, eller hvad der staaer i den nærmeste Forbindelse med min egen Historie.

Fra Albany toge vi til Boston, en berømt Handelsstad, og gik derfra gjennem Provindserne Conecticut, Massasuchets og Rhode Island tilbage til New-York.

Naar undtages tvende Excursioner, een til Pasaik, for at see det derværende skjønne Vandfald, og en anden til Philadelphia, tilbragte vi Tiden i al Stilhed. Blandt denne Byes Seværdigheder anfører jeg det skjønne Museum, som tvende Gange ugentligen er aabnet om Aftenen, vel oplyst og stærkt besøgt, fordi jeg der i et Glasskab fandt et Stykke af en engelsk Kugle, som ved Slaget paa Kjøbenhavns Rhed, den anden April 1801, var falden paa et af de danske Blokskibe; hvilket Kugle-Fragment — heri ligger det mærkelige — var skjænket til Museum af den da sig i Philadelphia opholdende fordum danske Søecaptain *Schultz*,[1]) der under Slaget var rømt fra Skibet, derfor dømt fra Livet, benaadet med Fæstningsarrest paa Munkholm, og senere landsforviist; hvorhos han havde havt den Uforskammenhed at ledsage Gaven med en trykt Efterretning om bemeldte Slag.

[1]) Om Kaptajnlieutenant Philip Schultz (1762—1822) og hans Flugt under Slaget den 2. April 1801, se Clausen og Rist, Memoirer og Breve. II, Side 81.

Sædvanligviis tage Mændene [i New-York] sig af Husholdningen og besørge selv alle Indkjøb paa Torvet. Saaledes mødte jeg under mit første Ophold i Newyork, Dagen efter min Ankomst dertil, til min ikke ringe Forundring, en meget rig Kjøbmand, paa hvem jeg havde en Vexel, kommende fra Torvet med en Lammefjerding i den ene og en Torsk i den anden Haand. Denne Skik fulgte jeg da ogsaa, og lettede derved Byrden af en saa stor Huusholdning i et fremmed Land for min Kone.

I det Hele var Opholdet i America ikke meget efter hendes Smag, og da hun ønskede snart at se sit Fædreneland igien, tog jeg Leilighed med en amerikansk Brig „*The Mentor*“, som var bestemt til at afgaae med Depecher fra Regjeringen til Frankrig, og reiste saaledes, efter 11 Maaneders Ophold i Nordamerika, fra Newyork d. 24de Marts 1809.

Skibet var inddeelt i 3 Kahytter og opfyldt med Reisende af alle Nationer. Tilfældige Omstændigheder gjorde, at jeg først sildig var istand til at tage Passage, hvorfor jeg fik en overmaade slet Leilighed, den jeg dog maatte betale med 600 Piastre. Indesluttet i et lidet Rum med tvende Køyer, hvori Kone, jeg og tre Børn sov, og i hvilket Lukaf vi maatte krybe ind paa alle fire, tilbragte jeg ombord paa dette Fartøy mit Livs ubehageligste Dage. Til Lykke havde vi en kort og heldig Reise, da vi ankom til L'Orient d. 23de April. Som vi satte Fod i Land, faldt min Kone paa Knæe og takkede Gud, hvortil hun ogsaa i høy Maade havde Aarsag, da hun havde lidt ubeskrivelig meget ondt.

Saavidt var jeg kommen i denne min Biographie i 1815, da jeg ved Enden af Aaret kaldtes til nye Embedsforretninger og andre Beskjæftigelser (hvorom nærmere herefter), [som] i lang Tid næsten bragde mig til at glemme dette mit Forehavende, indtil jeg i

Midten af 1824, atter tog mit Manuscript frem, forøgede dette med betydelige Tillæg og skrev videre som saa:

At det ikke gik ganske roeligt af, hvor saa mange og saa forskiellige Mennesker vare samlede i et saa snevert Rum, er begribeligt; og var der i Særdeleshed engang en svær Strid mellem nogle franske Fruentimmer og den amerikanske Læge, fordi denne havde sagt paa Engelsk, et Sprog som han ikke troede de forstode, at der var en stor Forskjel mellem de franske Damers Friehed og de Danskes Sædelighed. Heri havde han ogsaa fuldkommen ret; thi det generede dem ikke at skifte Linned midt i Kahytten, og under lydeligt Spektakel at tage Lavements bag et som Gardin ophængt Lagen. Retiraden var i et Skuur paa Dækket, og jeg maatte mange Gange, naar en af dem pludseligen afbrød Samtalen med: *Monsieur, voulez vous avoir bien la bonté de faire la sentinelle*, staae paa Post ved bemeldte Retirade.

Med Glæde erindrer jeg endnu en Italiener med Kone og Børn, da jeg ikke veed at have seet nogen smukkere Familie; og med Moerskab en engelsk Dame, der aldrig kom op paa Dækket uden i høyeste Puds, geleidet af sin opvartende Cavalleer, der ogsaa mødte i Sko og Silkestrømper. Min Kone og jeg havde gandske andet at varetage end at pynte os. Jeg skar Maden itu, hvormed hun i Køyen madede Børnene som Lærkeunger. Selv maatte vi forrette alt; ja, det gik saa vidt, at jeg høyst egenhændigen bar min pot de chambre ud, til hvilken jeg havde ladet gjøre en liden Kasse med Laag og Hank paa. Min Kone, Pattebarnet og jeg laae i en Køye, de to ældre Børn i den anden. Vi havde intet andet Lys i vort Lukaf end det, som faldt gjennem et i Dækket anbragt oeil de boeuf (patent glass), hvilken tarvelige Belysning vi endog maatte undvære, hvergang nogen traadte paa Glasset;

og da Søen, naar den slog over Skibet, draabeviis hjemsøgte os paa det Sted, hvor omtalte Glas var indsat, sad jeg mangengang med Vandfadet i Haanden for at opfange Draaberne, indtil Søvnen overvældede mig, og min med Møye samlede flydende Forraad udgjødes over min Kone og Barn. Nu skulde Matradserne op at tørres, Gulvet skrabes, og — dog nok om denne Tilstand, paa hvilken jeg endnu ofte tænker med Grue og Bævelse. — —

[I L'Orient] leiede jeg en Cabriolet, hvori jeg reiste over Vannes til Nantes; men da denne Befordring var altfor indkneben for min Kone og Børn, kjøbte jeg der en Kareth, som jeg brugte lige til Kjøbenhavn, hvorfra jeg sendte den tilbage til Hamborg med nogle Reisende, for at sælge den.

Derefter fortsattes Reisen uden nogen mærkelig Hændelse, langs med Loiren, over Angers, Tours, Blois og Orléans, til Paris, hvor jeg ankom d. 7. May 1809, følgeligen 14 Dage efter at være landet i L'Orient. Af oeconomiske Aarsager opholdt jeg mig ingensteds for at see Mærkværdighederne i de Byer, gjennem hvilke vi kom. Tuuren gik uafbrudt for sig, fra om Morgenen ganske tidlig; Børnene bleve som oftest bragte sovende i Vognen og først ordentligen paaklædte op ad Dagen. Stundom nød vi en Souper aux herbes eller au lait; men som oftest ikkuns Hvedebrød og kold Melk, hvormed vi forsynede os i Karethen, indtil om Aftenen paa det Sted, hvor vi skulde overnatte, da vi fik os et ordentligt Maaltid.

Holms[1]) vare ankomne til Paris førend vi og havde bestilt mig et Logie i „Hotel de Portugal", Rue de maille, ikke langt fra Palais Royal. Da jeg ingen Tjenestefolk havde med, maatte jeg leie en Pige, som

[1]) Kaptajn i Marinen Hans Peter Holm (1772—1812) var Overlods og Havnemester paa St. Croix fra 1804 til 1806. Han udmærkede sig i høj Grad under Krigen, især som Chef paa „Najaden" 6. Juli 1811. Aaret efter kæntrede han med en Jolle og druknede. Han var gift med Marie Heegaard (1791—1860), Datter af en Plantageejer. Familien Holm var reist til Europa med samme Skib som Holtens.

passede Børnene, naar min Kone og jeg vare ude. The og Caffe besørgede vi selv; Middagsmaden hentedes fra en Restauration. Af samme Aarsag som ovenmeldt opholdt jeg mig neppe tre Uger her; men vi brugte os saavel, at vi dog fik en Mængde at see: thi vi kjørte og vandrede bestandig omkring og indlode os i ingen Bekjendtskaber, hvormed den korte Tid kunde gaae ubenyttet hen. Naar undtages, at jeg en Dag spiste til Middag hos den danske Minister, Geheimeraad *Dreyer*,[1]) og en anden Gang hos Generalkonsul *Clasen*,[2]) vare vi stedse paa Farten.

Jeg bivaanede Tedeum i Notre Dame Kirken, efter Bataillen ved Regensburg, hvor jeg blandt andre mærkelige Personer saae Cardinal *Fesch*, og begge Consulerne *le Brun* og *Cambacerès*. Militairet var opstillet i alle Gange, presenterede og musicerede ved de fornemste Personers Ankomst; kun da Cardinalen kom, blev der præluderet fra Orgelet. Da alle vare i Stads-Costumer, var dette et prægtigt Syn, og erindrer jeg det store Antal af 40 Basser og Violonceller i Orchestret, samt en Mand, klædt i geistlig Dragt, blæsende Basun [der] fornemmelig tildrog sig min Opmærksomhed.

Napoleon, eller dengang endnu *Buonaparte*,[3]) var paa den Tid i Wien, saa at jeg ikke fik ham at see; derimod traf jeg engang sammen med den berømte *Carnot*.

Udenfor Byen vare vi i Versailles, St. Cloud og Sèvres. Paa første Sted stod Taarerne mig i Øynene ved at se det Værelse, hvor *Ludvig den Sextende* almindeligviis havde opholdt sig, og hvor der fandtes et rundt Hul i Ruden, som Kikkerten sattes igjennem, naar Kongen vilde iagttage hvem der kom fra Paris.

[1]) Geheimekonferensraad Christopher Vilhelm Dreyer (1738—1810), dansk Gesandt i Paris fra 1796 til sin Død.

[2]) Daværende General-Handelskommissær ved den franske Republik, Geheimelegationsraad Michael Classen, død 1825, 87 Aar gammel.

[3]) Forf. husker her fejl, da Napoleon-Navnet efter Kroningen i 1804 blev det almindelige.

Marie Antoinettes Boudoir, til hvis Dør *Ludvig* selv havde gjort Laasen, og en liden Kamin, hvori hun — som Castellanen sagde os — pleiede at koge sin Kaffe, gjorde ogsaa dybt Indtryk paa mig: ja, da jeg passerede den store Gang eller Sahl, der ledte fra de Kongelige Værelser til Kapellet, brast jeg i formelig Graad ved Tanken om, hvorledes dette nu øde Rum forhen havde været opfyldt med Stormænd, som mødte for at vederqvæges ved et venligt Blik af *Ludvig*.

Denne Betragtning bemægtigede sig ydermere min hele Sjæl, da jeg nogle Dage efter stod paa den Steen, hvor Ludvig den femtendes Statue havde veget Plads for det Skafot, *Louis le bien aimé* maatte bestige; hvor Faderen faldt som et Offer for Børnenes Raserier.

Med Grue betragtede jeg ogsaa den Plads, paa hvilken Bastillen havde staaet. Hvor mange Fortvivlelsens Suk vare ei opstegne fra denne de Levendes Grav? Ikke var der levnet Steen paa Steen af dette Tyranniets og Vilkaarlighedens Tempel, og de muntre af indbildte Friehed berusede Parisere ilede nu Stedet forbi i Letsindighedens Tummel.

Jeg besaae naturligviis Museum Napoléon, og beundrede blandt andet Laocoon, den Belvederske Apollo, den medicæiske Venus og de flere berømte originale Statuer, som dengang vare bragte til Paris.

I Gobelins-Fabrikken arbeidedes paa tvende store Stykker: Napoleon bestigende St. Bernard, efter Davids Malerie i Invalide-Hotellet, og Joséphine, hvilke Arbeider, tilligemed et overordentlig kostbart og skjønt Stel Porcelain i Sevres, vare bestemte som Presenter til den russiske Kayser.

Over Choret i Invalide-Hotellets Have hængte Frederik den Stores Kaarde og Skjærf, som Napoleon havde ladet bringe fra Berlin. Ved Synet heraf udbrød Captain *Holm* pludseligen: „Nu er jeg sikker paa, at der ikke gives Gjengangere!“ Meget forundret over dette pludselige Udraab spørger jeg ham, hvorledes

han just nu var kommet til denne Erkjendelse? da han med sin sædvanlige Lune svarer: „Ellers havde Frederik den Anden hentet sin Kaarde tilbage.“ —

Vel havde jeg gjerne forblevet endnu en Stund paa denne Glædens Tumleplads; men, som sagt, Mangel paa den almægtige nervus rerum gerendarum drev mig videre frem. Jeg forsynede mig med en Vexel paa Altonaer-Bank, erholdt et Pas hos vor Minister, satte mig atter i min Vogn, og drog mod mit Fædreneland.

Jeg tog Veien over Lüttich og Aachen og passerede Rhinen om Aftenen i det skjønneste Maaneskin. Intet mærkeligt mødte mig paa denne Reise, som jeg, uden at opholde mig nogetsteds, tilbagelagde i faae Dage. Ligesaa hastig lod jeg mig og Familie, fast som en Ladning Varer, drage over Mynster, Osnabrück og Bremen til Hamborg, hvor jeg ankom d. 1ste Juny.

Min Svoger, Kammerherre *Staffeldt*,[1]) var dengang Amtmand i Cismar, og da jeg i flere Aar ikke havde seet min Søster, lagde jeg Veien derover. Ved min Ankomst vare de i Besøg hos Geheimeraadinde *Rantzau* fra Gyldensten.[2]) Jeg kjørte dertil, holdt udenfor, og sendte mit Pas op til Amtmandens Eftersyn. Selskabet sad just til Bords; og min Svoger og Søster samt min Broder, som netop var der paa den Tid, springe op, løbe ned i Gaarden, og næsten hele Selskabet efter dem, saa at Frænderne ved hjertelig Omfavnelse gave flere Tilskuere et rørende Skuespil.

Ved min Ankomst til Kjøbenhavn logerede jeg først nogle Dage hos min Svoger *Rømer* paa Palaiet,[3]) og leiede derpaa Værelser hos en Madame *Limonière* i Kokkegaden. Neppe var jeg vel her, førend jeg havde den Sorg, at min yngste Søn *Favin* faldt i en Nervefeber og hensov d. 13. July 1809. Jeg lod ham jorde

[1]) Se Side 3.

[2]) Grevinde Bernstorff (se Side 15) var paa den Tid gift for tredie Gang med Grev F. C. C. Rantzau til Breitenburg, fra hvem hun blev separeret og atter gift med en russisk Oberst Vansowitz.

[3]) General C. L. V. Rømer boede i mange Aar i Prinsens Palais ved Frederiksholms Kanal.

paa Garnisons-Kirkegaarden ved Siden af min Fader og satte ham følgende Gravskrivt: „Han fødtes, reiste og døde;“ thi han var fød faae Uger førend min Afreise fra St. Croix og døde faae Uger efter min Ankomst til Kjøbenhavn, saa at man med Sandhed kunde sige, at han tilbragte sit Liv reisende.

General-Toldkammeret, under hvilket Collegium jeg dengang tjente, tog ret venligt imod mig; men da det senere kom paa Bane om Godtgjørelse for min lange og besværlige Reise, der havde kostet mig henved 8000 Rd., affandt man mig med 800 Rdl.; og da mine Vartpenge skulde bestemmes, gav man mig 800 Rdl. om Aaret, hvoraf jeg dog skulde tilbagebetale 200 Rdl. aarlig, naar jeg atter tiltraadte mit Embede i Vestindien.

Jeg var saaledes kommen betydeligen tilbage, og især med Hensyn til det jeg før havde tjent, sat paa meget ringe Vilkaar. Ikke vidende, hvorlænge dette kunde vare, maatte jeg alvorligen tænke paa Indskrænkning, og da det desuden var min Kone imod at blive boende paa det Sted, hvor Barnet var dødt, leiede jeg en mindre og saare tarvelig Leilighed hos en Snedker *Mohr* i Skindergade og holdt kun een Tjenestepige.

Uden Beskjæftigelse, delende min Tid mellem Læsning og Adspredelse, tilbragte jeg nu 8 Maaneder i Kjøbenhavn, da jeg pludseligen blev udnævnt til Sekretær ved Vicestatholderskabet i Norge; hvilken Ansættelse jeg uden Tvivl kunde takke min Svoger *Rømer* for. Hans Majestæt var saa naadig at lade mig kalde, spurgte mig, om jeg havde Lyst til at følge med hans Svoger, Prinds *Friederich af Hessen* [1]) til Christiania, og udnævnte mig paa Stedet, efter at jeg havde fremført min allerunderdanigste Tak, til virkelig Justitsraad.

[1]) Prins Frederik af Hessen-Kassel (1771—1845), Søn af Landgreve Carl af Hessen og Christian VII's Søster Louise, var den 9. Januar 1810 bleven Statholder i Norge og blev 1813 afløst som saadan af Prins Christian Frederik (Chr. VIII).

Jeg meldte mig strax hos Vicestatholderen, hiin min nye Foresatte, hvem det meget fortrød, at jeg var bleven Justitsraad, da han ønskede, at jeg, beholdende min militaire Caracteer, havde faaet Titel som Kammerjunker. Dog dette var ikke at forandre, og var Justitsraaden vel ogsaa mere passende med min Embedsstilling og for Manden paa 35 Aar end Kammerjunkeren. Prindsen reiste strax, og jeg fulgte snart, saa at jeg alt 18 Dage efter min Udnævnelse, den 25de Marts, var i Christiania. Hvad der kunde rummes i tvende Kufferter og een Vadsæk, var min hele Bagage; denne var hastig indpakket, og jeg forlod Kjøbenhavn med Kone og to Børn og Tjenestepige, ret fornøyet, skjøndt det ahnede mig, at besværlige og kummerfulde Forretninger ventede mig i Norge.

Man havde sagt mig, at der i Helsingborg altid fandtes Vogne passende til Reisen gjennem Sverrig; men dette var ikke Tilfældet ved min Ankomst, og alt havde jeg seet mig i den ubehagelige Nødvendighed at gribe til den yderst slette Localbefordring, da der i det samme kom nogle Reisende fra Christiania i en Chaise, hvilken jeg kjøbte for en Anviisning paa Kjøbenhavn, og strax begav mig videre i den.

Vi lede meget af Kulden paa denne Reise, ja vi maatte endog lade Chaisen staae paa den næstsidste Station og holde vort Indtog til Christiania i Slæder. De med Iis belagde svære Bakker vare meget vanskelige at passere, og maatte vi for største Delen gaae op og ned af disse; som eengang var vor Lykke, da Gaflen bag ved Vognen gik i Stykker næsten øverst oppe paa en meget høy Bakke, og Chaisen trækkende Hestene efter sig, rullede med frygtelig Fart tilbage i Dalen. Ellers hendtes der mig intet paa denne Tuur, uden at min Vadsæk, hvori der var nogle Par Støvler og andet Tøy blev borte af Karren, der gik som Forbud. Dette skeede i Nærheden af Gothenborg, hvor jeg anmeldte Tabet for Politiet, der ogsaa, dog først efter nogen

Tids Forløb, atter bragte den til Veie, og sendte mig den til Christiania. Iøvrigt bør jeg ikke forbigaae, hvorledes jeg skjændtes med en Skytsskaffer i Sverrig, formodentlig om en høyst ubetydelig Ting, da jeg ikke længer erindrer Aarsagen; kun det mindes jeg, at jeg aldrig har været saa opbragt i mit Liv, og at jeg, hvis min Kone ikke havde holdt paa mig i Vognen, ganske vist havde givet mig til at slaaes med ham og ganske vist ogsaa faaet en Dragt Prygl.

Jeg havde tilskreven en Bekjendt af mig, Grosserer, Captain *Mariboe*,[1]) i Christiania, og anmodet ham om at leie Værelser til mig; hvorfor jeg ikke blev lidet forundret, da jeg paa det sidste Skytsskifte — hvor jeg ligeledes mødte en Mand, der viiste mig og Familie megen Artighed, og som jeg i Tanke om at han var Præst titulerede: Deres Velærværdighed, skjøndt det var en Handlende, som nyeligen havde sat i Tugthuset for Indførsel af falsk Mynt — fandt en Skrivelse fra Magistraten, hvori der anviistes mig to Værelser til Beboelse hos Kjøbmand *David Thrane*.[2]) *Mariboe* havde nemlig forgjæves gjort sig Uleilighed for at skaffe mig Bopæl, og Prinds *Friederich*, underrettet herom, befalet, at der skulde anviises mig Logie i Lighed med de Militære efter min Charge. Det var imidlertid ud paa Aftenen, at jeg kom til Byen, og da jeg ikke strax vilde uleilige Verten med at modtage min Familie, søgte jeg Natteqvarteer paa Gjæstgiverstederne; dog der var ingen, som kunde eller vilde have mig, og jeg nødtes derfor til strax at betjene mig af mit officielle Logie. Manden var fraværende, og Konen sendte mig øyeblikkeligen Bud, at hun vel havde Plads for mig; men ei for min Familie. Dette Budskab bragtes mig af en ikke ung Jomfrue, som hilsede mig fra Moder.

[1]) Den bekendte norske Patriot Ludvig Mariboe (1782—1841) havde 1805 etableret sig som Købmand i Christiania og oprettede under Krigen et frivilligt Artillerikorps, hvis Chef han var.

[2]) Kjøbmand David Thrane (1780—1832) blev 1814 Meddirektør og Kasserer i Norges Rigsbank, hvor han 1817 overbevistes om en betydelig Kassemangel. Gift med Helene Sophie Bull (1780—1831).

Ubekjendt med den norske Skik, at Tyendet almindeligviis kalder Konen i Huset Moder, troer jeg naturligviis, at den, der havde en slig Datter, maatte være en gammel Kjærling, og svarer Jomfruen kort og but, at min Kone og Børn ei kunde sove paa Gaden. Imidlertid havde Vertinden, medens jeg var gaaet ud for at melde min Ankomst for Vicestatholderen, sendt Thee og Tvebakker op; dette forsonede mig noget med hende igjen, og jeg ansaae det for min Skyldighed strax at hilse paa hende; men hvor studsede jeg ikke, da jeg istedetfor den aldrende Matrone fandt en saare hyggelig, ja smuk ung Kone, der høyst caracteristisk, modtog mig med Briller paa Næsen. Jeg tilstod hende, at jeg havde ventet at see en gammel Kone; hun mig, hvorledes hun troede mig at være, som den Tids Justitsraader almindeligviis vare, en aldrende Mand med Paryk og Haarpung. Vi bleve snart gode Venner; hun indbød min Kone og mig til Aftensmaaltid, og viiste os senere, ja, saalænge vi vare i Norge, megen Artighed.

Dagen førend min Afreise fra Kjøbenhavn havde jeg hilst paa Baronesse *Lilliencrone*,[1]) Prinds *Friederichs* Veninde, for at spørge om hun havde noget at befale til ham. Hun gav mig et Brev med, og skjøndt hun var tilsyneladende ret artig mod mig, tilstod hun mig dog senere, da vi bleve nøyere bekjendte i Christiania, at det havde indeholdt en formelig Misfornøyelse over min Ansættelse hos Prindsen, da mit Ansigt og Udvortes ikke havde været hende til Behag.

Ovennævnte Dame var meget i Folkemunde, og man troede i Almindelighed, at hun regjerede Prindsen; men jeg bør sige til hendes Roes, at hun under sit Ophold i Norge aldrig blandede sig i Forretninger; ja endog gik ud af Værelset, naar jeg talte med ham om

[1]) Clarelia Dorothea Baronesse v. Liliencron f. Brockdorff (1779—1836) var Prins Frederik af Hessens Elskerinde. Hun var 1798 blevet skilt fra sin Mand, Overkrigskommissær Baron Andreas Ernst Christian v. Liliencron, og fulgte 1809 Prins Frederik til Norge, hvor hun blev gift med ham den 21. Maj 1813.

disse. Af Hjertet eiegod viiste hun derimod mange Folk domestique Tjenester, og var stedse meget forekommende imod min Kone, som dog ingensinde omgikkes hende med nogen ret Fortroelighed, men blot med den Høflighed, hun skyldte og efter Klogskab burde vise den Dame, der stod i saa nøye Forbindelse med den høye Herre, under hvem jeg umiddelbar tjente. Senere blev hun formeligen ægteviet til Prinds *Friederich;* dog saa hemmeligt, at jeg først fik denne Forbindelse at vide længe efter at jeg igien var kommet ned til Danmark.

Ceremonien forrettedes af Provst *Leganger*[1]) i Overværelse af Justitsraad *Thrane*[2]) og Stathauptmand *Heyerdal*,[3]) alle tre ivrige Frimurere, og paa denne Maade attacherede til Prindsen.

Mit første Ophold i Christiania var langt fra at være behageligt. Alt for tydeligen mærkede jeg, at det ikke var den stolte Normand med, at en Jyde — saaledes kaldtes den Danske i Almindelighed — var bleven opsendt som Sekretair hos Vicestatholderen. Man mødte mig med paafaldende Kulde; ja min Kone og jeg bleve, da vi kjørte omkring for at gjøre Visitter, ikkuns modtagne paa eet Sted, hos Hædersmanden, dengang Medlem af Regjerings-Commissionen, senere Statsraad *Marcus Giøe Rosenkrantz.*[4]) I Særdeleshed var jeg en Torn i Øyet paa Grev *Wedel Jarlsberg*,[5]) som ogsaa var i Regjeringscommissionen, og som senere, under Omvæltningen, altfor tydeligen viiste, hvor lidet Dansk han var sindet. Denne kloge, men stolte og snedige Mand omgikkes jeg sjelden eller aldrig, da han tyde-

[1]) Provst i Øvre Romerige Christopher Munthe Leganger (1742—1816).

[2]) Købmand, senere Justitsraad Poul Thrane (c. 1753—1830). Han førte et meget selskabeligt Hus i Christiania og stod i nær Forbindelse med Prins Frederik af Hessen.

[3]) Stadthauptmand i Christiania Christopher Heyerdahl (1752—1816).

[4]) Marcus Gjøe Rosenkrantz (1762—1838), Stiftamtmand til 1812. Direktør for Rigsbanken, Kammerherre. Medlem af Regeringsraadet 1814. Statsraad. Medlem af Storthinget.

[5]) Johan Casper Hermann Wedel-Jarlsberg (1779—1840), Forkæmperen for Norges Forening med Sverige 1814. 1836 Statholder i Norge.

ligen havde viist mig, at han ikke skjøttede om mit Selskab ved den Omstændighed, at jeg var den eneste af de i Christiania værende Embedsmand, som ikke var indbudet til hans ugentlige Assembléer. Med Klogskab og Taalmod maatte jeg sætte mig hen over alt dette. Derimod gik min Kones Tilstand mig nær; frugtsommelig, paa et fremmed Sted, uden Venner og Bekjendte, tilbragte hun den første Tid af vort Ophold i Christiania helt sørgeligen. Hertil kom, at vi, indskrænket til to Værelser, ikke kunde holde Husholdning, og hun med Børnene — jeg spiiste hos Prinds *Friederich* — maatte lade sig nøye med slet, skjøndt dyrbetalt Mad fra Spiseqvarteer, bestaaende fast dagligen af Ryper stegte i fordærvet Smør, en Ret, som min Kone tilsidst ikke kunde lugte og see uden at faae ondt. Forgjæves gjorde jeg mig Umage for at erholde saltet eller røget Kjød og Flesk til Froekost- og Aftensmad; Anchiovis og Myseost vare de eneste Artikler, der kunde faaes, ja det gik endog saa vidt, at jeg først efter at have averteret i Avisen, at jeg vilde ansee det som en Barmhjertigheds Gjerning mod min Familie, hvis man overlod mig en Kande Melk daglig for høyeste Priis, med Nød og neppe fik saa meget som jeg brugte heraf. Samme Vanskelighed mødte jeg ogsaa ved Anskaffelsen af de nødvendigste Meubler. Ikke en eneste Snedker kunde eller vilde paatage sig at forfærdige et Sengested til den Tid at min Kone ventede sig i Barsel, saa at jeg maatte gaae til Oldermanden, som endeligen forbarmede sig over hende.

Dog alt dette forandrede sig snart, da Magistraten fik Befaling at leie mig et andet og større Logie med Kjøkken og huslige Beqvemmeligheder, hvilket først blev mig anviist i den saakaldte Bryggergaard, og senere i den underste Etage af Raadmand *Mostues* smukke Hjørnegaard.

Min Kone indrettede sig nu det bedste hun kunde; jeg anskaffede mig adskilligt, og vi bleve bekjendte med

flere agtværdige og vakkre Familier, med hvilke vi, alt som vi Tid efter anden nærmedes dem, tilbragte mange glade Timer. Saaledes omgikkes vi meget med den *Thraneske* Familie, som jeg ved hiin min første Indqvartering havde lært at kjende, og som jeg paa en Maade nøyere forbandtes med, da en Fætter af mig, Etatsraad, nu Statsraad *Falbe,*[1]) givtede sig i denne. Ligeledes bør jeg ikke glemme at nævne den elskværdige Professor *Tulstrup*[2]) med smukke og høyst interessante Kone, som var min stadige Borddame paa alle Baller, saalænge jeg boede i Christiania; Grosserer *Tullin*[3]) med herlige Kone; den *Colletske* Familie og mange flere, der viiste os al muelig Opmærksomhed. Dog min Kones eeneste eller i det mindste hjerteligste Veninde blandt alle de Fruentimmer, hun lærte at kjende i Christiania, var og er Enken *Hanna Mostue*, nu givt med Professor ved det norske Universitet *Lange.*[4]) Dette engleblide Væsen staaer mig endnu stedse for Øye, saaledes som jeg første Gang saae det, med en mørkerød Kjole, hvori der paa Barmen sat en Diamants-Brystnaal. Hvor ofte narrede jeg hende ikke med Oehlenschlægers „Den Skjæbne er dog saare tung — at være Enke, naar man er ung," naar Talen dreiede sig om Ægtestandens Glæder. At hun nu nyder disse i fuldt Maal, har jeg Grund til at troe. Heller ikke bør jeg glemme Grosserer *Mariboe* med deilige Kone, en Søsterdatter af *Hanne Mostue*, da denne Mand viiste mig meget Venskab.[5]) Generallieutenant *Haxt-*

[1]) Justitiarius i Overretten i Chria., Etatsraad Hans Hagerup Falbe (1772—1830). 1815 Stiftamtmand i Akershus Stift, 1822 Statsraad. Han var Komponist og Sjælen i Chria.s musikalske Liv. Gift med Pauline Elisabeth Clausen (1787—1877), Søster til Justitsraadinde Thrane. (Se Dunker, Gamle Dage. Kbhvn. 1871. Reg.)

[2]) Regimentskirurg Magnus Andreas Thulstrup (1769—1844). 1814 Professor ved Universitetet i Chria. og Overkirurg ved Rigshospitalet. Gift med Eleonora Clauson, Datter af Jærnværksejer Conrad Clauson.

[3]) Grosserer i Chria., Hofintendant Claus Tullin, død 1830, gift med Karen Henrikke Wilster, der var bekendt for sit dramatiske Talent, død 1860.

[4]) Professor Lorents Lange (1781—1860), gift med Ellen Johanna Giedde (1785—1855). Enke efter Kjeld Mostue.

[5]) Ragna Mariboe født Huwald (1791—1888), Datter af Fuldmægtig Chr. Fr. Wilh. Huwald og Dorothea Giedde.

hausen,[1]) som førte et stort Huus, og som var en Slags Onkel af mig, omgikkes jeg som Hofmand omgaaes med Hofmand; dog er jeg ham Tak skyldig for en Present, der haver særdeles Affections Værdie for mig; nemlig et Stykke min Fader havde tegnet som Dreng, hvilken Tegning *Haxthausen* havde arvet efter sin Fader, der var Cadetchef. Lignende og næsten ligesaa kjær Gave modtog jeg af Prinds *Friederich*, da jeg, ved at hjelpe ham at indpakke sit Charte-Archiv, opdagede en Portefeuille med 6 af mig tegnede Charter over Høstmaneuvrene i 1794, hvilke Tegninger vare blevne ham som commanderende General til Deel, og han nu var saa god at skjænke mig.

Ved min Ansættelse i Norge beholdt jeg mine Vartpenge og fik 3 Rdlr. daglige Diæter, som i Begyndelsen af 1813 forhøyedes til 4 Rdlr., saa at jeg, naar hertil kommer frit Huus, Lys, Brænde og Fourage til en Hest, hvilket sidste Vicestatholderen tilstod mig, tjente godt.

Efter igjennem det Kongelige Danske Cancellie at have modtaget min Bestalling gjorde jeg strax Hs. Excellence Præsidenten *Kaas*[2]) min Opvartning. Jeg ventede at modtage Instrux fra Collegiet; men man sagde mig, at jeg vilde erholde denne af Vicestatholderen. Saaledes vidste jeg endnu ikke egentligen, hvori mine Forretninger skulde bestaae, og blev meget forundret ved at finde, at disse vare saa godt som ingen, da Prinds *Friederich* var Præses i Regjeringscommissionen, igjennem hvilken alle Expeditioner gik, og

[1]) Frederik Gottschalck Haxthausen (1750—1825) var Major og Generaladjutant hos Prins Carl af Hessen under Krigen i Norge 1788 og beklædte derefter mange høje Stillinger i Danmark og Norge. 1802 Generalmajor. Han var en i administrativ Henseende fortrinlig dygtig Mand og havde stor Indflydelse i Norge under Prins Christian Frederiks Regering, under hvilken han var Generalintendant, Statsraad, Overhofmarskalk o. s. v., men han var mistænkt for at spille under Dække med Svenskerne før Prinsens Abdikation. Efter denne forblev han i Norge og blev strøget af den danske Hærs Lister. 1817 tog han sin Afsked fra norsk Militærtjeneste.

[2]) Frederik Julius Kaas (1758—1827) var 1804 bleven Præsident for det danske Kancelli, men var 1809—10 Medlem af den norske Regeringskommission. m. m. 1813 Justitsminister, 1814 Geheimestatsminister.

ingen Green af Bestyrelsen i Særdeleshed var ham som Vicestatholder underlagt. Dog dette forandrede sig ligeledes snart, da der pludseligen i November Maaned samme Aar (1810) udkom et kgl. Rescript, hvorved Regjerings-Commissionen hævedes, og alle Forretninger overdroges til Vicestatholderen fra 1ste December af.

Under Regjeringscommissionen var ansat tvende Comptoir-Chefer med kongeligt Løvte om Befordring, samt to Fuldmægtige og endeel Skrivere. Prindsen befalede mig at skrive en Instrux for Comptoiret, hviken jeg forelagde ham til Underskrift Dagen forinden Forandringen skulde finde Sted. For ikke at formene eller tilsidesætte benævnte to Comptoirchefer bestemtes, at der skulde være 3 Comptoirer, af hvilke jeg erholdt det første, og disse de to andre; hvorhos jeg efter min Embedsstilling tillige overtog Opsynet over det Hele. Da denne Instrux som meldt var underskreven, forelæste jeg den for Comptoircheferne og sagde dem, at deri givne Bestemmelse vilde være at følge fra paafølgende Dag af. De lode ei til at have noget at erindre herimod, og jeg blev derfor ikke lidet overrasket, da Prindsen et Par Timer efter lod mig kalde, og sagde mig, at *Aamodt* og *Ottesen*[1]) (dette var deres Navne) havde været hos ham, og erklæret, at de ikke vilde tjene paa den foreskrevne Maade. Hans Durchl., som syntes forlegen ved denne, jeg tør vel kalde det, fremfusende Opførsel, var saa naadig, forinden han selv vilde tage nogen Resolution, at spørge mig om min Mening i saa Henseende, og da Høystsamme med mig var enig om, at deres Fremfærd noget nær grændsede til Opsætsighed, bleve de, skjøndt Prindsen frygtede for, at Arbeidet uden disses Hjelp vilde være uoverkommeligt for mig, og jeg heller ikke selv var synderligen vel til Mode derved, uden videre

[1]) Peter Martin Ottesen (1783—1852), død som Højesteretsassessor i Norge.

beafskedigede; dog var Vicestatholderen saa naadig at tilstaae dem fuld Gage i Vartpenge, indtil de, der begge vare juridiske Candidater, kunde ansættes paa anden Maade. Saaledes fik denne Sag et heelt uventet Udfald for dem, og jeg glemmer aldrig deres Forundring, da jeg neppe een Time efter hiin deres Audientse hos Prindsen bragte dem deres Afsked. Imidlertid bør jeg sige til deres Roes, at de siden ofte fortrøde det af dem tagne overilede Skridt, og aabenhjertigen tilstode, at de ikke saaledes vilde have sat Stolen for Døren, naar de havde vidst, at jeg var Mand for selv at flytte den.

Paa denne Maade bleve Forretningerne dyngede paa mig, og naar der betænkes, at fast alle Expeditioner fra hele Norge, der før gik til de forskiellige Collegier i Kjøbenhavn, nu, under den besværlige Samfærdsel med Danmark, hvilede paa mig, saa vil man let forestille sig, at jeg ikke havde Tid til at ligge paa den lade Side. Hertil kom, at den eneste af mine Betjente, jeg med nogenledes Sikkerhed kunde forlade mig paa, var Archivarius, Kammerassessor *Peckel*,[1]) da første Fuldmægtig var drikfældig, og den anden, nyelig ansat, ukjendt med Forretninger. Inden denne Forandring skeete, var jeg ansat som Medlem af Understøttelses-Commissionen for saarede Krigere og Faldnes Efterladte, og brugte jeg ogsaa senere endeel Tid til at paategne det stemplede Papiir, da jeg constitueredes som Controlleur for Stempelpapiirs-Forvalteren; hvorfor der tillagdes mig 400 Rbdlr. aarligen.

Uagtet alt dette og mit daglige 10 til 12 Timers Arbeide deeltog jeg dog i mange Fornøyelser, fornemmeligen i de dramatiske Forestillinger paa det fortrinlige private Theater. — Under mit Ophold paa St. Croix gav jeg almindeligviis Hendrik eller andre lignende

---

[1]) Ditlev Vilhelm Falkenberg Peckel (1788—1867) var 1809 Kopist ved den norske Regeringskommission og blev 1814 Bureauchef og Arkivar ved det kgl. Statssekretariat.

Roller. Ved et særdeles Tilfælde blev mit egentlige Fag her gamle comiske Mænd. Snart efter min Ankomst til Christiania skulde nemligen gives „Figaros Bryllup". En gammel Bogholder paa et stort Handelscomptoir havde gjort sig usynlig med endeel af Kassen; paa denne Maade var Bartholo forsvunden; Stykket skulde gives to Dage derefter, Directeurerne vare i største Forlegenhed; jeg paatog mig denne Rolle og blev saaledes fremdeles i denne Genre; dog gav jeg tillige flere Gange Kavallerer. Min Kone blev ogsaa snart bekjendt som en god Actrice, og da vi begge havde meget tilovers for denne Slags Fornøyelse, tilbragte vi mange glade Timer paa en Maade, hvorved der tillige gavnedes, da det om Onsdagen for Selskabet givne Stykke atter spiltes Søndagen derefter til Bedste for Byens Fattige og de krigsfangne Matroser i Engeland. Senere var jeg Meddirecteur af dette Selskab, tilligemed Generallieutenant *Haxthausen*, Præsten og Digteren *Claus Pavels* [1]), Generalauditeur *Bergh* [2]), Professor *Tulstrup* og Revisor *Kierulff* [3]); ligesom jeg ogsaa i Qvalitet af Instructeur ved de Syngestykker, der gaves af det musikalske Lyceum i Forbindelse med hiint Selskab, var Æresmedlem af hiint Samfund. Det er meget sjeldent, at dramatiske Selskaber have nogen Varighed, da Cabalen almindeligviis lever ligesaavel bag de private som de offentlige Coulisser, og jeg anfører derfor som en Slags Mærkelighed, at tidtnævnte Samfund, dengang alt over 40 Aar gammelt, endnu bestaaer.

Medens jeg boede i Raadmand *Mostues* Gaard, fødte min Kone en Søn, d. 19de November 1810, til hvem Prinds Friederich stod Fadder, og som blev opkaldt

---

[1]) Claus Pavels (1769—1822) havde været Modepræst i Kbhvn., da han 1805 blev Slotspræst paa Akershus. 1817 blev han Biskop i Bergens Stift. Han havde store æstetiske og dramatiske Interesser.

[2]) Christopher Anker Bergh (1764—1825) blev 1810 Generalauditør i den norske Hær og var anset som en af sin Tids dygtigste Mænd i Norge.

[3]) Rimeligvis Peder Kjerulff, død som Expeditionssekretær 1841.

efter den i Kiøbenhavn Aaret i Forveien hensovede *Favin Behagen*[1]).

I 1812 blev Commandant-Boeligen paa Akershuus-Fæstning anviist mig til Logie og Comptoir. Her erholdt jeg en smuk og bequem Leilighed og tilbragte mine Dage, skjøndt i idel Slid og Slæb, med nogenledes Tilfredshed, indtil det haardeste Stød rammede mig, da min Datter *Frederikke* døde d. 21. November 1812, lidt over 9 Aar gammel, af Orm, uden at hun nogensinde vidste andet, end at min nuhavende Kone var hendes virkelige Moder. Nu ønskede min Kone sig til Erstatning for Tabet en Datter, og see, den Almægtige opfyldte hendes Ønske, da hun 11 Dage efter hiint Dødsfald d. 1ste December kom i Barselseng. Ved nysforegaaende Sorg havde hun lidt ubeskriveligt; jeg frygtede meget for hende; men Himlen hørte ogsaa mine Bønner, og skjøndt under langvarig Smerte fødte hun en frisk og rask Datter, som vi opkaldte efter den nyeligen Afdøde, dog ikke Frederikke Sophie, men *Frederikke Raupach*, da den forklarede Søster kaldte sig saaledes fra den Tid hun, medens jeg var Enkemand, opholdt sig hos min Søster *Raupach* paa St. Thomas[2]).

Prinds *Friederich* viiste mig i Førstningen den meest forekommende Velvillie; som før meldt spiste jeg dagligen hos ham, og havde Baronessen tillige ret megen Opmærksomhed for min Kone.

> Men som det jevnlig i Verden gik,
> hvor yderst Smaating tidt Ufred bragte,
> saalunde her ogsaa Piben fik
> en anden Tone, da Spliden lagde
> sig lumsk paa Luur, for at avle Kiv,
> med gusten Avind, til Tidsfordriv.

---

[1]) Favin Behagen Holten (1810—97), cand. jur. 1835, Kammerjunker 1839. Privatsekretær hos Christian VIII, Fuldmægtig ved Kabinetsarkivet. Afsked 1848. Justitsraad 1867.

[2]) Frederikke Raupach Holten (1812—1887) blev 1837 gift med sin Fætter Kammerjunker Carl Frederik Frantz Daniel Rømer (1804—1848), Kontorchef i Generalkommissariatskollegiet. (Se om ham: Selmer, Nekrologiske Samlinger I. Side 97.)

Min Herr Majoren, skjøndt mig bevaagen,
med alskens Smaating mig plaged tit;
Frue Baronessen, som og var vaagen,
ei gandske stemte til min Profit.
Engang Befaling ved Ordinantsen
jeg ikke lystred til Punkt og Prik,
og Prindsens Venskab gik bag af Dandsen,
en dygtig Viskert jeg mundlig fik.
Min Stolthed visked mig flux i Øre:
jeg var fornærmet ved haarde Ord,
saa jeg beslutted mig vred at gjøre
og ikke spise ved Prindsens Bord.

I saadant spændt Forhold gik Tiden, til Gud kaldte min lille *Frederikke*. Jeg meldte min naadigste Herre dette; han skrev mig et hjerteligt skjønt Brev, og alt var glemt.

Jeg vender tilbage til mine Hændelser, efter i Forveien at have kastet et Blik paa Norges daværende ulykkelige Forfatning. Paa to Aars Misvæxt fulgte en saa fugtig Høst, at det meste af den velsignede Sæd raadnede hen, førend den kunde bringes i Huus, og skjøndt der fra den danske Regjerings Side gjordes alt mueligt, ja anvendtes ligesaa uhyre Anstrængelser som Pengesummer for at proviantere Søsterriget, var og blev Nøden paa mange Steder over al Beskrivelse, da der vrimlede af engelske Kapere i Nordsøen, hvilke bragte alle Skibe op til Gothenborg; hvor Svensken, der alt havde lagt sin dybe af Rusland og England understøttede Plan, lo i Skjægget over Naboens Ulykker.

At man i mange Bygder maatte nyde Barkbrød blandet med Nelder, og at man i Nordlandene i Stedet for Brød, spiste salt Fisk til fersk Fisk, er bekjendt nok, og det er næsten til Overflødighed, at jeg her anfører følgende Exempel paa den almindelige Trang. Flere af Christianias Indvaanere begyndte at frygte for ogsaa at mangle det nødvendige Brødkorn, og disse, hvoriblandt jeg, fragtede et lidet Fartøy i dyre Domme for i Jylland at hente en Ladning, som ogsaa lykkeligen ankom. Paa denne Maade erholdt jeg for min Part

ikke allene saa meget Korn, som jeg kunde forbruge paa eet Aar; men endog 7 Tønder Byg tilovers, hvilket Overskud jeg uddeelte blandt trængende Bønder i yderst smaa Portioner, og var det da — dette er hvad jeg egentligen her vil anføre — at en Bonde, som havde vandret 30 Miil paa sin Fod, faldt paa Knæe for min Kone for een Skjæppe Byg, som han bar hjem paa sin Ryg.

Det stod i Vicestatholderens Magt at favorisere de Handlende paa mange Maader, og det havde været mig en let Sag ved slige Faveurer at favorisere mig selv, da flere ikke utydeligen lode sig forstaae med, hvorledes jeg kunde drage Fordeel ved at bevirke een eller anden Tilladelse; men dette var ingenlunde min Sag, saasom jeg ansaae sligt for hvad det virkeligen var, nemlig Skjelmsstykker, i hvilke en Mand af Ære og Samvittighed ei kan indlade sig. Paa mindre Bestikkelser vare Forsøgene heller ikke sjeldne; men det rygtedes vel snart, at jeg ikke tog mod Gaver, og jeg blev saaledes frie for Tilbud af denne Natur. Imidlertid blev jeg dog eengang anført af en afsat Præst, der var een af de betydeligste Grosserere i Christiania, om sig paa alle Kanter, og af de Folk, der ikke lade sig saa let afvise. Flere Gange kom han forgjæves stikkende med sine Presenter; men da det ikke lykkedes ham hos mig, vilde han forsøge, om min Kone ogsaa var af samme Sind som jeg, og bragte hende derfor en Dag, efter at han var kommet tilbage fra Gothenborg, hvortil han havde gjort en Handelsreise, et skjønt og kostbart Stykke Silketøy, som han foregav at have modtaget i Sverrig af en Reisende, der ikke vilde være sit Navn bekjendt, men som havde paalagt ham at overlevere hende det. Paa meget klog Maade afslog min Kone denne Gave, idet hun svarede ham, at han selv kunde indsee, hvorledes hun som givt Kone ikke kunde være bekjendt at modtage noget af en fremmed Mand, som ikke opgav sit Navn. Han troede vel ikke, at det

var hendes Alvor; thi han lod Tøyet ligge paa et Bord i Gangen, da han gik bort. Ikke lidet forundret blev hun, da hun senere fandt det der, og efter at hun havde fortællet mig det Passerede, sendte jeg ham det øyeblikkelig tilbage med den tørre, skrivtlige Besked, at han formodentligen havde glemt det. Endeligen lykkedes det ham dog engang paa en sær fiin Maade og, uden at jeg kunde afparere det, at bringe mig et, som han kaldte det, Erkjendtligheds Offer. Han var den eneste Kjøbmand i Byen, der havde nogen egentlig Viinbeholdning; jeg kjøbte et Oxehoved Rødviin hos ham, hvis Priis dengang var 1200 Rdl., som jeg sendte ham; men hvoraf han strax bragte de 1000 tilbage, med Tilkjendegivende, at Vinen ved Indkjøbet ikke havde kostet ham selv mere end 200 Rdl., og at han vilde ansee det som en Samvittigheds-Sag, hvis han tillod sig at tage en eneste Skilling Fordeel af mig.

Jeg har før ved at omtale mit Ophold i Vestindien berørt Bestikkelses-Systemet der, og kan heller ikke forbigaae her, da jeg atter er kommet paa dette Kapitel, at anføre, hvorledes Foræringer i Norge ikke allene vare daglig Brug, men formelig Vane, saa at ingen Bondemand tænkte paa at indfinde sig hos Compagniechefen, Sorenskriveren eller Præsten uden at medbringe saakaldet fersk Mad, som bestod i Vildt, Høns, Æg eller sligt. —

Til Hans Majestæts Fødselsdag 1813 blev jeg, uden dertil at være indstillet, ved særdeles kongelig Naade, udnævnt til virkelig Etatsraad. Saavidt jeg veed, havde Prinds *Friederich* i to Aar foreslaaet mig til at benaades med Ridderkorset, og hiin Naade blev mig udentvivl istedet derfor til Deel, da man ikke dengang vilde slaae til Ridder en med mig i lige Embedsforhold staaende Mand. Saasom jeg dengang endnu ikke havde fyldt mit 38te Aar, var jeg maaskee den yngste Etatsraad i Hans Majestæts Stater.

Den politiske Himmel mørknedes alt meer og meer. Sverrig ansaae Norge omtrent alt for Eiendom; svenske Reisende indfandt sig jevnlig, udentvivl for at sondere og stemme Gemytterne; hvilket vel og for endeel lykkedes, da det gamle Broderbaand mellem Danmark og Norge, som fordum knyttede Undersaatternes Hjerter saa trofast til hinanden, mærkeligen var løsnet, noget som altfor tydeligen sporedes af den liden Kjerlighed, Normanden, det er at sige Kjøbstadsbeboerne, bare for Konge og Embedsmænd af dansk Fødsel.

Efter at de Svenskes Haab, ved Prinds *Christian Augusts*[1]) Udnævnelse til Kronprinds, tillige at komme i Besiddelse af Norge, var skuffet, pønsede Sverrigs Regjering stedse paa andre Midler til dette Øyemeds Opnaaelse. Saadant var ikke ubekjendt i Norge, og da man, som meldt, ikke havde synderligt tilovers for den danske Regjering, og tillige almindeligviis hadede Svensken, ligesom den ved Krigen foraarsagede Standsning i Handel og Vandel fødte Armod og Elendighed, var der udentvivl en hemmelig Forbindelse i Christiania, hvilken maaskee endog havde udbredet sig fleere Steder i Riget, som tænkte paa at afkaste det danske Herredømme, uden at underkaste sig det svenske Aag; eller i det mindste at forskaffe Norge en blidere Tilstand, medens Krigen vedvarede, ved at erklære Riget for et neutralt Land, under engelsk Beskyttelse. Mig sagde man naturligviis intet herom; men fleere Gange hørte jeg dog enkelte Ord henkastede, der pegte paa noget sligt; og jeg skulde være meget feiltagende, om der ikke alt var aabnet Forhandlinger i saa Henseende med det engelske Ministerium; hvorom jeg ogsaa yttrede min Forundring til Prinds *Friederich;* da dette Project, hvis saadant virkeligen var i Gjære, blev standset eller forebygget ved Prinds *Christian Frederiks* Udnævnelse

---

[1]) Prins Christian August af Augustenborg (1768—1810), der var Statholder i Norge fra 1804, blev 1809 valgt til Kronprins i Sverige, men døde pludselig

til Statholder og dennes Ankomst til Christiania d. 22de Maj 1813.

At Kongen saaledes sendte sin nærmeste Frænde, en Mand af omfattende Blik og høy Aand, til sine betrængte Undersaatter i Nødens Stund, kunde ikke andet end virke velgjørende paa hver bravtænkende Normand. Ved en kort, men fyndig Proclamation underrettede han Folket om sin Ankomst, og tiltalede han de forsamlede Embedsmænd med Kraftens Ord, formanende dem til Troeskab mod Konge og Fædreland.

Jeg var reist min nye høye Foresatte i Møde, og han modtog mig med den Blidhed og Naade, han senere stedse har viist imod mig.

Ved den første Cour hændtes det særdeles Tilfælde, at ikkuns Damerne mødte, da ved en Feiltagelse Herrerne ikke vare blevne tilsagde. De gode Mænd og Fædre meente, at dette var en sær Skik. Konerne og Døttrene iførte sig deres bedste Stads og mødte. Døren aabnedes. Damernes Nysgjerrighed var spændt paa det Høyeste, og Prindsens Forundring var ikke mindre, da han ei fandt andet end Fruentimmer i Salen. Herrerne vare saare nysgjerrige paa Udfaldet; det Heele løb imidlertid, som meldt, ud paa en Feiltagelse, og da min Kone skulde til at fortælle mig det Passerede, holdt hun sig i Særdeleshed til to Ting, som naturligviis næst efter Prindsens Personlighed havde gjort meest Indtryk paa hende; nemligen hvorledes Theevandet var blevet præsenteret til Høystsamme af en Officeer (Staldmester *Kaas*),[1]) og hvorledes alle Fruentimmerne havde istemt et almindeligt Snakke-Chor i det Øyeblik, Prinds *Christian* forlod Værelset, fast — saaledes behagede hun at udtrykke sig — som en Flok sultne Gjæs.

[1]) Conrad Frederik Clauson-Kaas (1782—1853) var Sekondlieutenant ved Feltjægerkorpset (Guiderne), da han 1805 blev Adjutant hos Prins Christian Frederik. 1810 blev han karakt. Ritmester og 1813 fulgte han Prinsen til Norge, hvor han fra 1814 fungerede som hans Staldmester og Marskalk. Denne Stilling beklædte han til 1825, da han blev Toldforvalter i Langenfelde til 1840. 1817 Kammerherre.

Prinds *Friederich* forlod Norge meget nødigt; han elskede dette Land, hvor hans Fader havde været Statholder; ja jeg tør sige, at han, hvis han ikke paa samme Tid var bleven kaldet til Armeen i Holsten, vist havde udbedet sig det som en særdeles Naade af sin Konge og Svoger at forblive i Norge, endog *under* Prinds *Christian Frederik*, og blot som commanderende General søndenfjelds. At han igjen var almindeligen elsket, er uden for al Tvivl, og modtog han det meest rørende Beviis paa Hengivenhed og Kjerlighed ved sin Afreise, da der paa Egebjerget, en halv Miil fra Christiania, gaves ham en Afskedsfest, den neppe nogen bivaanede uden Taarer i Øynene, og som rørte ham selv paa den stærkeste Maade.

Dog mest inderlig og rørende var Fyrsternes Farvel. „Give Gud, at jeg ogsaa engang maatte forlade Norge saaledes!" var det mærkelige Ønske, som Prinds *Christian* dengang gjorde. Skjæbnen, den urokkelige, vilde ikke opfylde dette.

Dagen før bragde Prinds *Friederich* selv et Skrivertøy i Foræring til mig, hvilket han stedse havde brugt under sit Ophold i Norge, og derfor har megen Affections-Værdie for mig. Det er mig en saare kjær Erindring om hine Dage, da jeg stod i saa nær Forbindelse med denne ædle Herre.

Forinden jeg gaaer videre i korteligen at omtale de særdeles Begivenheder, som fandt Sted under Prinds *Christians* Ophold i Norge, bemærker jeg et sært pecuniairt Tab, som jeg kort forhen leed. En Datter af forhen nævnte Conferenceraad *Heinrich*, *Hanne*, der forhen havde været givt med Captain, Grosserer *Christmas*[1]) i Kjøbenhavn, og senere skilt fra denne, indgik Ægteskab med Regiments-Chirurg *Lorenz*, kom med

---

[1]) Johanne Marie Heinrich blev 1797 gift med Kaptajn John Christmas og atter skilt fra ham 1800. (Se Clausen og Rist. Memoirer og Breve IV.). Hun blev 1806 gift med Reservekirurg Johannes Lorenzen (c. 1772—1807), der samme Aar blev Garnisonskirurg og Landfysikus paa St. Croix.

denne sin Mand ud til St. Croix nogentid før jeg forlod Øen. Hun kom i Barselseng, Manden døde faae Dage efter af Climat-Feber, og jeg tog hende i mit Huus, indtil der atter gaves Skibsleilighed til Kjøbenhavn. Denne Høflighed, som jeg skyldte en Dame, i hvis Forældres Huus jeg havde nydt saa megen Artighed, eller, rettere sagt, denne Menneskekjerlighed imod et ulykkeligt Fruentimmer, kom mig imidlertid dyrt til at staae. Da hun var aldeles blottet for Penge, maatte jeg forstrække til det nødvendigste Indkjøb for Hiemreisen en Summa af 200 L℔, og tillige, saasom hun ei selv kunde give Die, gaae i Caution for en Negerinde, der fulgte med som Amme, og til hvis Eier der maanedligen, saalænge hun var fraværende, skulde betales 12 Rdl. i Leie. Fruen kom lykkelig til Kjøbenhavn; men den strax paafølgende Krig med Engeland hindrede Negerindens Tilbagesendelse. Enken givtede sig paany med en Acteur *Simonsen*, og døde, forladt af Slægt og fordums Venner, i den største Armod og Elendighed. Jeg havde reent glemt bemeldte Negerinde og den indgangne Caution, da jeg ved min Tilbagekomst til Kjøbenhavn i 1809 fandt hende i Huset hos Conferenseraadinde *Heinrich*, og hørte, at Fruen var død. For mine paa St. Croix udlagde Penge henvendte jeg mig til Grosserer *Ter Borch*[1]), en meget rig Mand, som var givt med Afdødes Søster, hvilken Mand ogsaa lovede mig, at Familien vilde afgjøre denne, som han selv kaldte det, Æresgjeld; men det blev ved Løftet; jeg kom senere op til Norge, lod ham adskillige Gange kræve forgjæves, og fik aldrig en Skilling at see. Imidlertid var Leien af Negerinden løbet betydeligt op, og da der endnu ingen Udsigter gaves for at faae hende tilbage til Vestindien, tilskrev jeg min Fuldmægtig der at kjøbe hende, da jeg ellers kunde udsætte mig for i

[1]) Grosserer og østerrigsk Konsul Thomas Terborch (1762—1812), gift 1802 med Johanne Henriette Heinrich (1776—1802) og efter hendes Død med Søsteren Anna Elisabeth Heinrich (1782—1826). (Se Clausen og Rist, Memoirer og Breve. IV. Reg.)

Tidens Længde at komme til at betale hendes dobbelte Værd i Leie. Kjøbet blev afsluttet paa St. Croix, og jeg erholdt hende for 600 Rdl. Hun forblev endnu nogen Tid hos Fru *Heinrich;* men da denne ikke længere vilde beholde hende, lod jeg hende afgaae med Skibsleilighed til Christiania, efter at hun først havde sat mig i nye Omkostninger, ved ikke allene at betale for hende paa Fødsels-Stiftelsen, men tillige for hendes Barns Begravelse. Imidlertid strandede Fartøyet ved Gothenborg, og jeg maatte foruden Søereisen betale hendes Transport videre igiennem Sverrig. At hun ikke kunde trives i dette kolde Climat var ligesaa naturligt, som at hun, af et arrigt og slemt Temperament, ikke kunde enes med de øvrige Tjenestefolk, og jeg besluttede derfor at skille mig ved denne Byrde, ved at sende hende over England tilbage til St. Croix. Hun tog meget roeligen Afsked med min Kone og mig; men min Commissionair i London, der skulde ledsage hende videre, saae hende aldrig. Hun undløb, og jeg hørte senere intet mere om eller fra hende. Moralisten vil her sige, at det var Løn som forskyldt, naar man indlader sig i Handel om Mennesker; men jeg vil svare, at jeg skyldte Kone og Børn mere end hiin, endog slette Person, hvorpaa han da udentvivl vil blive mig Svar skyldig. —

Det være tilkommende Historieskriveres Hverv at fremsætte Begivenhederne i 1813 og 14. Jeg indskrænker mig for største Delen til korteligen at berøre Tingenes Gang, som en mærkelig Blomst indflettet i mine Hendelser. Alt havde *Frederik den Sjette* givet sit elskede Norge det meest udmærkede Beviis paa faderlig Omsorg, saavel i aandelig som legemlig Henseende, ved at forunde Riget et eget Universitet og ved, med ligesaa uhyre Anstrengelser som Bekostninger at proviantere Landet, da han endeligen satte sit høyeste Kierligheds Stempel paa denne hans Omsorg, ved at udnævne sin nærmeste Frænde til Statholder i Norge. Det synkende Mod oplivedes paa nyt, og Nordmandens

Hjerter mødte den tronebaarne Fyrste med Tillid, Haab og Kjerlighed; men den svenske chargé d'affaires[1]) havde alt forladt Kjøbenhavn i April 1813. De Svenske tillode, at alt det Korn, der skulde tilføres Norge, blev opbragt til deres Havne, hvor det, forinden Krigen erklæredes, blev tilbageholdt paa den foregivne Grund, at ingen Kornvarer maatte udføres fra Sverrig, hvorved Nøden i Norge, som før alt anmeldt, steg til det Høyeste.

Den svenske Regjering tillod sig derhos ethvert Middel for lumskeligen at løse det Baand, som i flere Sekler havde sammenknyttet Broderrigerne; og det lykkedes den, uagtet de hensigtsmæssigste Forføyninger fra Statholderskabets Side med Hensyn til Pasvæsenet, at sende Emissærer omkring for at forlede Normanden til Frafald, ja endog senere at bringe skammelige Skandskrifter over Grændserne, blandt hvilke i Særdeleshed udmærkede sig en Piece under Navn af „Sendebrev til Herr *von Holten*,[2]) hvori jeg blev medtaget paa den allergemeneste Maade. Denne Pasquil, som egentligen blot var stilet mod mig for ikke ligefrem at angribe Prinds *Christian*, havde efter Rygtets Sigende en Landshøvding *Hjerta* til Forfatter. Det Exemplar, jeg erholdt, er desværre forkommet, og jeg har senere gjort mig forgjæves Umage for igjen at faae fat paa denne Piece.

Alt var det længst bekjendt, at Kayseren af Rusland havde lovet Norge til den svenske Kronprinds, da de vare forsamlede i Åbo, og at England, Østerrige og Preusen senere guaranterede Sverrig denne Acquisition. Al Handel var standset, Kjøbstads-Indvaanerne vare i Særdeleshed modfaldne, og det var intet Under at

[1]) Kammerjunker Gustav David Lorchs.

[2]) „Sändebref till Herr von Holten, af en Svensk. Stockholm 1814", der sagdes at være skrevet af den bekendte Forfatter, Landshøvding, senere Rigsarkivar Hans Järta (1774—1832) var i Stedet for til selve Regenten, Prins Christian Frederik, rettet til C. H. Holten, fordi denne som Statssekretær havde kontrasigneret Prinsens aabne Brev og Kundgørelsen til det norske Folk, begge dateret: Regentskabet i Norge, Christiania, den 19. Februar 1814. Holten har imidlertid næppe forfattet disse Aktstykker. Den lille svenske Piece (40 Sider) er utilbørlig grov.

denne Part af Nationen snart ønskede Ende paa Tingen, ja endog at Foreningen maatte finde Sted. Herover yttrede man sig naturligviis ikke aabenlyst for mig; men man maatte være blind, for ikke at see Stemningen, og da jeg dagligen var nødsaget til at indæde min Harme herover, leed jeg, som god dansk Mand og min Konges troe Undersaat, særdeles meget. Imidlertid havde jeg Styrke nok til at drive mine Forretninger med Flid, og at gaae Modgangens Skole igjennem uden Knurren.

Saaledes stod Sagerne, da Prinds *Christian*, som meldt, ankom til Norge, og, idet mindste efter Anseelse, blev hilset med Enthusiasme. Menig Mand hyldede ham over al Maade, og den mere cultiverede Deel af Nationen, hvem Patriotismen var dyrebarere end Handelsfordele, troede i ham at see en Frelsens Engel i Nødens Stund. Alt kom imidlertid an paa Udfaldet af Krigen mellem de forenede Magter og Napoleon. Havde denne seiret, vilde hiine neppe have været istand eller tilbøyelige til at opfylde det givne Løvte; men hiin store Helt faldt, Danmark maatte bløde, og Norge var tabt.

Som bekjendt afslog Kongen af Danmark de Fredstilbud, som gjordes ham fra engelsk Side, under Betingelse af Norges eller en Deel af Norges Afstaaelse til Sverrig, og Krigen med sidstnævnte Rige paafulgte efter Declaration af 3. September 1813. Denne aabnedes med, at et Par svenske armerede Fartøyer bleve tagne under norske Kyst, og Aaret svandt mellem Frygt og Haab, indtil Hans Majestæt ved aabent Brev af 18. Januar 1814, efter at Norge ved Kieler Traktaten var afstaaet til Sverrig, løste sine norske Undersaatter fra deres Hyldnings- og Troeskabs-Ed. Dette aabne Brev overbragtes ved min Svoger *Rømer*, hvem jeg mindst havde ønsket at see som Ulykkens Sendebud.[1])

Imidlertid tog Prinds *Christian* strax fat paa det for-

[1]) Se „Meddelelser fra Krigsarkiverne." IX. Register.

ladte Roer, opkastede sig til Regent over Norge, og sammenkaldte Folkets Repræsentanter til et Møde paa Eidsvold d. 10. April.

En almindelig Bededag holdtes over hele Riget, og vil den Høytidelighed, som da fandt Sted i Vor Frelsers Kirke i Christiania, være mig i evigt og uforglemmeligt Minde. [1])

Forinden hiin Forsamling paa Eidsvold fandt Sted, ledsagede jeg Regenten til Trondhiem over Dovrefjeld, og tilbage til Røraas. Allevegne saae Nationen en Befrier i ham, og Trønderne udmærkede sig især ved inderlig Hengivenhed for Ætlingen af deres gamle Kongehuus. Til hvor mange høitidsfulde og hjertelige Optrin var jeg ikke da Vidne, og staar det fornemmeligen endnu klart for mit Øye, hvorledes Prinds *Christian*, ved Kringlen, hvor Støtten reistes til Minde om Sinclairs Fald, opmuntrede det omkringstaaende Folk til Troeskab og Tapperhed.

Strax efter Tilbagekomsten forsamledes de valgte Repræsentanter under Navn af Storthing. Constitutionen blev udarbeidet, og Prinds *Christian*, under 17. May, eenstemmig kaaret til Norges Konge. Et Statsraad blev udnævnt; jeg ansattes som Statssekretair og benaadedes med Kammerherre-Nøglen, en Prydelse jeg kun bar i kort Tid, men som jeg stedse vil opbevare som et Klenodie. [2])

Den 22. Sammes, netop Aarsdagen efter Prindsens Ankomst, holdt Norges Konge sit Indtog i Christiania. Med Ceremoniellet havde jeg intet at bestille, saa at jeg mødte som Tilskuer, og stod i en tæt ved Vaterlands-Broen oprettet Æreport af Granbar. Folkets Glæde var stor; men mit Bryst var fyldt med bange Ahnelser, med en Frygt, som en tilfældig Omstændighed bidrog at forøge. Omtalte i Hast reiste Æresport

[1]) Se Pavels Biografi og Dagbøger. Bergen 1864. S. 153 ff.

[2]) Denne Kammerherre-Nøgle er som en i sin Art sjælden Kuriositet af Generalmajor Holten skænket til Rosenborg kr. Samlinger. (Se C. Holten. Erindringer. Side 7.)

var nemlig faldet om Natten i forveien, og blev kun med megen Møye igjen istandsat til Kongens Ankomst.

Alle Hoffer bleve underrettede om Thronbestigelsen, og Conferensraad *Anker*, [1]) en Mand af Klogskab og Kraft, der elskede Kongen som sin Søn, sendt til Engeland for der at virke paa Ministeriet; men Storbrittaniens Regjering vilde ei indlade sig i noget, og medens alle europæiske Folkeslag vare begeistrede for Norge, fremturede Monarkerne i at gaae frem paa den engang slagne Uretfærdighedens politiske Vei.

Fra Sverrigs Side blev strax sendt en Emissair, Oberst *Schiøldebrand.* [2]) Der forlangtes blind Underkastelse; dog at Nationen skulde beholde sin Constitution. Omringet af Statsraadet modtog Kongen ham og sagde ham med faae Ord, at han vilde lære Nationens Stemning at kjende i Kirken, og derved modtage hans Svar. Gudstjenesten var da ligesaa høytidelig som inderlig hjertelig, og saalænge Gud vil bevare min Forstand, vil jeg erindre det Øyeblik, da Kongen aflagde sin Ed for alle Kongers Konge, som det skiønneste, jeg har oplevet. [3])

De fremmede Magter troede nu, at Kongen af Danmark spillede under Dække med sin Frænde. For at hæve denne Mistanke, sendtes Admiral *Bille* og Oberst *Lønborg* [4]) til Norge; dog erholdt ikkuns Førstnævnte Tilladelse til at komme over ved Svinesund. De reiste ligeledes tilbage med uforrettet Sag, og det engelske Ministerium søgte derpaa en mindelig Forening mellem Sverrig ved en Afsending, Mr. *Morier*, hvem jeg maatte reise imøde til Drammen, for at complimentere;

[1]) Konferensraad Carsten Tank Anker (1747—1824), Ejer af Eidsvold Jærnværk, Deputeret i Bjærgværksdirektionen, Statsraad. Han var nøje knyttet til Frins Christian Frederik.

[2]) Generallieutenant Anders Frederik Skjöldebrand (1757—1834). Det var ham og General Bjørnstjerna, der afsluttede Konventionen i Moss.

[3]) Se Pavels S. 150 ff. o. a. St.

[4]) Kommandørkaptajn, senere Admiral og Geheimestatsminister Steen Andersen Bille (1751—1833) og Oberst, Kommandant i Nyborg Christopher Lønborg (1753—1827).

[5]) Privatsekretær hos Lord Castlereagh, senere Understatssekretær og Gesandt i Dresden John Philip Morrier.

men Resultatet var og blev det samme: England kunde og vilde ikke drage sig tilbage fra det engang givne Løfte.

Indtil nu var der imidlertid dog Haab; men *Napoleon* styrtedes; de forenede Magter troede at skylde Sverrigs Kronprinds udmærket Forbindtlighed herfor, skjøndt han mere havde sørget for at meele sin egen Kage i Holsten end at bidrage til den frygtede Kjæmpes Fald, og nu mødte fire Commissairer, russisk Grev *Obruck*,[1]) østerrigsk Generalmajor *Steigentesch*,[2]) preussisk Major *Martins*, [3]) og den i Kjøbenhavn accrediterede engelske Minister, Mr. *Foster*.[4]) Ved disse forlangte Europas første Magter, at Kongen skulde nedlægge sin Krone, at Norge ufortøvet skulde aftrædes til Sverrig, og Fæstningerne Frederikshald og Kongsvinger til Betryggelse herfor besættes med svenske Tropper.

Kniven var saaledes sat paa Struben. Det i Politikens Vægtskaal saa lette Norge, en Folkemængde af neppe een Million, kunde ei opsætte sig mod det forenede Europa, og Prinds *Christian* svarede derfor med blødende Hjerte, at han paa det iilsomste vilde indkalde et nyt Storthing og atter nedlægge Kronen i deres Hænder, som havde givet ham den; men at han ikke kunde tilstede, at bemeldte Fæstninger besattes af fremmede Tropper, da dette stred mod den af ham nyeligen besvorne Constitution.

Commissairerne vare tilsyneladende tilfredse med denne Erklæring og reiste til Skaane, hvor Kronprindsen af Sverrig, der imidlertid var kommen tilbage og [havde] samlet en Armée, opholdt sig, for at bringe ham

---

[1]) Obruk skal være Orloff, d. e. Generalmajor og Fløjadjutant hos Kejseren Michael Feodorowitsch Grev Orloff (1784—1842).

[2]) Den som Digter bekendte østerrigske Oberst August Ernst Steigentesch (1774—1826).

[3]) Major Friedrich v. Martens, senere Gesandt i Italien og Tyrkiet, død 1857.

[4]) Johan Augustus Foster, Baronet (1780—1848), Gesandt i Danmark 1814—24, senere i Turin.

Underretning om det Passerede; men denne, paa det yderste opbragt, svarede, at han, saafremt Betingelserne ikke strax opfyldtes, vilde falde ind i Norge med væbnet Haand. Commissairerne søgte at mildne ham, idet de forestillede, at Prinds *Christian* ei kunde handle anderledes; ja, det gik saa vidt, at den russiske Commissair udbrød: *Mais, Monseigneur, vous voulez pourtant absolument la guerre?* hvortil Kronprindsen svarede: *Oui, c'est ce que je veux;* og de maatte vende tilbage uden at have videre udrettet.

Denne Kronprindsen af Sverigs Fremfusenhed ansaae jeg dengang for Mangel paa Klogskab, da dette syntes at være den daarligste Maade til at vinde den norske Nations Hengivenhed og Kjerlighed, og jeg kunde ikke udfinde anden Grund til saadan Fremfærd end Had til Prinds *Christian*, og Higen efter at hævne sig over ham paa en iøynefaldende Maade; men, som jeg senere har hørt, skjultes tvertimod den dybeste Klogskab herunder, da *Ponte Corvo* senere ved Congressen i Wien, lod nedlægge Paastand om Kieler-Tractatens Tilsidesættelse og de af Sverrig ved denne Tractat indgaaede Forpligtelser, saasom Hans svenske Majestæt ei ved denne var kommen i Besiddelse af Norge; men senere at have erobret dette Rige. Denne dybt lagde Plan lykkedes imidlertid ikke; de forenede Magter viiste Paastanden tilbage, og det udentvivl med Foragt.

Fiendtlighederne begyndte nu strax; de Norskes Hovedqvarteer var i Moss, og det var herfra, at Kongen under 11te August 1814 tilskrev mig disse mærkelige Linier:

> Min kjære *v. Holten!* Vi staae paa det uheldige Punkt, at maaskee en Hovedtræfning afgjør Rigets, Deres og min Fremtids Skjæbne. Skulde denne falde uheldig ud, da reis ufortøvet til Bergen, og sørg for Deres Sikkerhed. Nødigen vilde jeg vide Dem i Fortred for min Skyld.
>
> Deres Ven
> C. Fr.

Dette Brev fik jeg om Natten med en Ordonants, som, til ikke liden Skræk for min Kone, vaagnede mig paa Sengen. Den svenske Regjering var yderst opbragt mod mig som et af Hovedhjulene i Revolutionens Maskine, endskjøndt dette langt fra ikke var Tilfældet; og det var derfor alt længst besluttet, at jeg i Tide skulde søge at undvige den overhængende Fare. Det vigtigste af Archivet var alt indpakket, tilligemed mine og Families nødvendigste Gangklæder; kort jeg var reisefærdig i det Øyeblik, Nødvendigheds-Klokken lød. Jeg iler om Morgenen til Christiania for at høre Nyt fra Krigsskuepladsen; men hvor forfærdedes jeg ikke, da jeg møder Statsraad, Generallieutenant *Haxthausen*,[1]) og denne med faa Ord siger mig, at det ei var kommet til Slag, at Kongen havde resigneret, at alt var tabt, og at Prinds *Christian* ventede mig i Moss.

Med tungt Hjerte begiver jeg mig derhen; og hvad seer jeg? Den ædle store Mand, min Velgjører og Ven, Norges Befrier, Danmarks thronebaarne Fyrste, bleg som et Lig, holdende sig med begge Hænder til en Sengestolpe, og skjælvende over hele Legemet. „Her seer De en ulykkelig Mand!“ vare de rædsomme Ord, hvormed han hilsede mig. Jeg brast i Graad, mit Hjerte blødte, og det var med Møye, at jeg kunde fremføre enkelte Trøstens Ord.

Dagen efter fulgte jeg ham til Ladegaardsøen,[2]) hvor han forblev til sin Afreise fra Norge. Dyb Kummer nedbøyede ham i lang Tid; i de første Dage, og saalænge hans Tungsindighed grændsede til Sindssvaghed, saae han næsten ingen, og senere kun meget enkelte Folk. Sin Bopæl forlod han kun een eneste Gang, da han beærede mig med et Besøg paa det Landsted, jeg havde leiet tæt ved hans Vaaning. Hans Fødsels-

[1]) Se Side 74.

[2]) Efter Konventionen i Moss den 14. August 1814, ved hvilken Christian Frederik nedlagde Kronen og overdrog Regeringen til Statsraadet, begav han sig til sit Landsted paa Ladegaardsøen med sit Hof. Han forlod Norge den 28. Oktober og kom til Aarhus den 4. November.

dag, d. 19. September, gik af i al Stilhed. Min Kone bragde ham et Æble af vor liden Have, det første og eneste, Træet nogensinde havde baaret. Det var en Gave fra Veninden til Vennen, og den paaskjønnedes som saadan.

Fra den Tid at Kongen resignerede og til jeg forlod Norge, var jeg fremdeles overvældet med Forretninger, da jeg, som Sekretær ved Statsraadet, der styrede i det stedfindende Interregnum, ikke alene maatte expedere de indenlandske Sager, men tillige den hyppige Brevvexling, som fandt Sted mellem den norske og den svenske Regiering. Mit Sind var langt fra at være stemt hertil, og jeg længedes efter Danmark, efter at komme ud til Vestindien i mit forrige Embede, og tillige som Regjeringsraad, hvilket efter privat Meddelelse fra Kjøbenhavn meldtes at være lovet mig; og jeg opsagde Statsraadet Huldskab og Troskab, men man anmodede mig om at blive, til Storthinget samledes; de tvende høyst agtværdige Mænd, Statsraaderne *Rosenkrantz* [1]) og *Sommerhjelm* [2]) kom selv til mig i mit Huus for at udbede sig min Tilstedeblivelse som en Godhed, og jeg kunde ikke overtale mig til at nægte disse Hædersmænd deres Begjæring. Imidlertid var det mig høyst ubehageligt at være det daglige Sendebud mellem Statsraadet og de svenske, sig i Christiania opholdende, Commissairer; hvorved jeg dog forholdt mig med den Klogskab, at ikke allene mange Smaastridigheder blev bilagde, men at jeg endog syntes at have vundet Naade for een af disses Øyne, da han flere Gange sagde til mig, at han haabede snart at gjøre mit nøyere og fortroeligere Bekjendtskab; men min Æresfølelse og mit Haab om atter at erholde mit forrige Embede paa St. Croix tillode mig ikke at forblive i Norge, skjøndt Statsraadet, som vel indsaae, at

---

[1]) Se Side 71.

[2]) Konferensraad, Amtmand over Smaalenenes Amt, Matthias Otto Leth Sommerhjelm (1764—1827).

jeg ei vilde tjene som Statssecretair, efter det Forhold jeg stod i til Prinds *Christian*, tilbød mig den just ledigværende Toldinspecteur-Tjeneste i Christiania, et meget indbringende Embede. Min Beslutning var derfor fast.

Ved offentlig Auction solgte jeg mit Boehave, som ikke var gandske ubetydeligt, da jeg iblandt andet eiede en meget smuk, fra Engeland forskreven Wienervogn, Kareth paa Slæde, Gig, to Karioler og 3 Slæder; samt 3 Heste og 4 Køer; dog beholdt jeg Linned og flere Ting, der let lod sig transportere. Jeg tog Afskeed fra mine Venner, og erholdt Passage med en svensk Skipper, bestemt til Kjøbenhavn. Dagen førend min Afreise opvartede jeg Prinds *Christian*, der om Aftenen sendte mig en kostbar Diamant Ring, der havde tilhørt hans salig Moder, hvilken Ring jeg senere, med naadigst Tilladelse, lod omgjøre til en Brystnaal, for des oftere at kunne pryde mig med denne for mig saa usigeligen kjære Gave; og erholdt min Kone en smuk liden Brystnaal af de smaa Ædelstene, der vare anbragte paa Siderne af selve Ringen. —

D. 10de October 1814 vare vi velbeholdne igjen tilbage i Danmark.

Kongen var paa den Tid i Wien, ved Congressen, og jeg meldte mig derfor hos Hendes Majestæt Dronningen, der mødte mig med mandlig Forstand og qvindelig Blidhed; erkyndigede sig paa det omhyggeligste om alt, hvad der var foregaaet i Norge, og viiste en Deeltagelse, i Særdeleshed for Prinds *Christian*, der rørte mig inderligen.

Ligeledes modtoges jeg med Venlighed af Statsministrene Grev *Gotsche Moltke* [1]) og *Kaas*. Dernæst henvendte jeg mig til General-Toldkammeret; ikke allene fordi jeg forhen havde tjent under dette Collegium, men fordi der, som før meldt, var skreven mig til Norge,

[1]) Joachim Godske Moltke var atter bleven Statsminister Decbr. 1813; om Kaas se Side 74.

at jeg, bibeholdende min Post som Regjerings-Secretair, tillige var udnævnt til Regjeringsraad i Vestindien. Imidlertid var jeg ikke længere i Velten, og man vilde neppe kjendes ved mig. Collegie-Herrerne paastode, at der aldrigen havde været Tanke om at gjøre mig til Regjeringsraad, og den som første Fuldmægtig i Sekretariatet ansatte Kammersecretair *Hansteen*[1]) blev min Eftermand som Regjerings-Secretair. Den første Plan var, at han skulde forestaae mit Embede til jeg selv kom ud, men han ægtede en Datter af en Oberstlieutenant *Coldevin,*[2]) hvis Kone var Veninde af Fru *D[annemand],* og jeg var sparket af Levebrød, forinden jeg forsaae mig det.

Samme Collegium behandlede mig senere meget haardt, for ikke reent ud at sige uretfærdigt. Der blev mig nemligen, som alt før ommeldt, da jeg kom tilbage fra Vestindien, tilstaaet mig 600 Rd. i Vartpenge og 200 Rdl. aarligt Tillæg, paa det udtrykkelige Vilkaar, at jeg skulde tilbagebetale dette Tillæg, naar jeg atter kom i mit Embede som Regjeringssecretair; og skjøndt dette Vilkaar nu aldrig opfyldtes, og jeg i Norge vistnok havde arbeidet saa meget, at jeg vel maatte ansees for at have fortient Vartpengene og Tillæget, maatte jeg dog refundere dette af den Gage, som blev mig tilstaaet, da jeg atter kom i Embede. Denne Behandling græmmede mig i høyeste Maade; men hvad kunde jeg gøre? General-Toldkammeret erhvervede en allernaadigst Resolution, og jeg maatte tie.

Ikke bedre gik det mig med Decisionen af Stempletpapiirs-Regnskabet for det sidste Aar jeg var i Vestindien. Billighed taler i høy Grad for Eftergivelsen af Mangelsposterne; men den, der eengang ansees for at

---

[1]) Kammersekretær, senere Regeringssekretær Johan Hansteen, død 1863, 74 Aar gammel, gift med Maria Elisabeth Coldevin, død 1862, 69 Aar gammel.

[2]) Oberstlieutenant Christian Coldevin (1751—1831), Sekondlieutenant ved Falsters Regiment 1779, Kaptajn ved Kronprinsens Regiment, Major ved søndre sjællandske Landeværns-Regiment 1801, Excercitsinspektør ved Kbhvn.s borgerlige Infanteri 1803—23, Oberstlieutenant 1810. Gift 1787 med Dorothea Marie Mygind 1770—1805.

være paa Tilbagetoget, behandles sjeldent efter Billigheden, og jeg maatte betale; hvilket ikke kunde undre mig, da jo endog Retfærdigheden i hiint Tilfælde var tilsidesat.

Rygtet sagde mig ogsaa udstrøget af Etatsraadernes Tal; men saadant blev mig aldrig officielt tilkjendegivet, og jeg fandtes fremdeles i Stats-Calenderen med denne Rangtitel, hvorfor jeg desværre aarligen maa betale 40 Rdlr.

Saaledes atter vendt tilbage til mit Fædreneland, som jeg vel aldrigen mere skal forlade, ender jeg nu mine Hendelsers anden Deel. Meget af det jeg har fremsat er vistnok høyst ligegyldige Ting. Imidlertid har det været mig en glad Beskæftigelse at lade de svundne Tider trine frem for min Erindring. Skjæbnen maa have været som den vil, Mindet om det Skeete er dog stedse kjært. Vi frydes over at Kummerens Dage ere svundne, vi bringe Glædens Dage tilbage ved atter at levendegjøre os dem.

Det var i hiin Uvirksomheds Tid, Vinteren mellem 1814 og 15, at der opvaagnede en Slags Lyst hos mig til at rime, som senere tiltog og paa en Maade forfulgte mig. Alt som Dreng paa otte Aar fornøyede jeg mig med at sammenskrive enkelte Linier og oversatte blandt andet en tydsk Fabel; hvilket første Forsøg imidlertid havde et høyst maadeligt Udfald. Jeg udgav Arbeidet for originalt; mine Kamerater fandt den tydske Bog, og

> forgjæves jeg min Sag med Ord forsvarer;
> dem møder man med Spot, og jeg faar Prygl dertil.

løvrigt umaadeligen glad ved mit Genie componerede jeg paa staaende Fod følgende Strophe:

> Ich hatte nie gewust
> ich konnte poesieren;
> doch stieg in mir die Lust,
> und es fing an zu spieren.

Dette sang jeg paa Trapperne, da den senere bekjendte Digter, Kammerherre *Schak Staffeldt,* [1]) som dengang [1786] var Commandeersergeant ved Cadetterne, tilfældigviis hørte denne Tirade, og gav mig en god Lussing, fordi han troede, jeg vilde ridiculere ham. Han burde før have straffet mig for min Sludder. Maaskee var det denne dobbelte Dragt Prygl, der tidligen helbredede mig; nok er det, at jeg, naar undtages en enkelt Vise, medens jeg var ung Officeer, og, under mit Ophold i Norge, nogle enkelte Riimbreve til min Kone, aldeles ikke gav mig af med Poesie, førend som meldt i denne Vinter; følgeligen da jeg alt var 40 Aar gammel. Uden egentligt Begreb om Versification smurte jeg sammen og opvartede min Svoger *Staffeldt* [2]) for største Delen med disse mine metriske Forsøg. I ham, som øvet Digter, fandt jeg en streng Critiker, og ham har jeg allene at takke for, at det Lidet, jeg senere skrev, i det mindste blev nogenledes korrekte og temmeligen flydende Vers.

Om Eftermiddagen søgte jeg *Fabritiusses* Klub, og Aftenen tilbragte min Kone og jeg ret ofte paa Comedien. Vor Omgangskreds strakte sig ikke videre end til nærmeste Slægt.

Prinds *Christian* var efter en langvarig og besværlig Søereise landet i Jylland og opholdt sig paa Augustenborg, det for ham udentvivl kjæreste Sted, da han alt, førend han kom op til Norge, havde fattet Kjerlighed til den engleblide, skjønne *Caroline Amalia.* [3])

Det høyeste Beviis paa Prindsens Godhed for mig modtog jeg, da han meddelte mig Underretning om sin tilkommende Forbindelse. „End een har jeg meldt dette,“

---

[1]) Digteren Adolph Wilhelm Schack Staffeldt (1769—1826) afgik fra Akademiet 17 Aar gammel som Fændrik i Arveprins Frederiks Regiment. Han blev Sekondlieutenant 1788, stillede sig som Premierlieutenant a. l. s. 1791 for at studere udenlands og tog Afsked 1802.

[2]) Se Side 3.

[3]) Prinsesse Caroline Amalie (1796—1881), Datter af Hertug Frederik Christian af Augustenborg og Prinsesse Louise Augusta, blev forlovet med Prins Christian Frederik den 16. Decbr. 1814 og gift 22. Maj 1815.

skrev han. Denne Ene var Geheimeconferensraad *Christian Colbjørnsen;* men han var hensovet Dagen førend Brevet indløb,[1]) saa at jeg var den eeneste i Kjøbenhavn, som var underrettet herom. Hans Majestæts Samtykke indhentedes, og Formælingen blev berammet til d. 22. May, samme Dag som Prindsen, Aaret i Forveien, var bleven kaaret til Konge af Norge. Da bortbyttede han et Kongerige for en Engel.

Hans Høyhed var saa naadig at indbyde mig til denne Høytidelighed, og da jeg agtede at tilbringe Sommeren hos min Svoger *Staffeldt* paa Travendal, opsagde jeg mit Logie og flyttede mine Meubler i et Par enkelte Værelser, som jeg havde leiet i Skindergade, sat mig i min Wienervogn, og rullede afsted.

Ankommen til Augustenborg fik vi neppe Tid til Omklædning og til at forestille os for Enkehertuginden før Middagstaflet. Brudeparret mødte ikke ved dette, og jeg saae derfor ikke den høye Brud førend i Slotscapellet, da hun lededes frem for Brudeskammelen. Selve Vielsen rørte mig inderligen. Jeg havde lært Prindsen at kjende i Modgangsdage og tømt Gjenvordighedens bittre Kalk med ham; hvor hjerteligen maatte jeg da ikke glæde mig ved at see ham afvæbne den ubøyelige Skjæbne og genfinde Lykken i den deiligste Daneqvindes Arme.

Efter Ceremonien lod det høye Brudepar sig ikke see førend ved Aftentaffelet, talede med ingen af de Tilstedeværende og begav sig ind i sit Kabinet.

Min Kone og jeg toge om Aftenen til Sønderborg, hvor vi havde indlogeret os paa Posthuset, da jeg ikke med Familie kunde boe paa Augustenborg. Ingen af os havde seet Prindsesse *Caroline* før, og vi vare derfor om saa meget mere indtagne i hendes Ynde, blændede af hendes Skjønhed.

Formiddagen derpaa var Gratulations-Kuur. Prinds *Christian* saae mig komme gaaende op ad Slotsgaarden,

[1]) Justitiarius Christian Colbjørnsen, født 1749, døde 17. Decbr. 1814.

kaldte mig ind til sig, bød mig velkommen, og spurgte mig, om han ikke havde faaet en Engel til Kone? hvilket jeg naturligviis bejaede af ganske Hjerte; i det jeg frembragte det ligesaa simple som ligefremme Ønske, at han efter 9 Aars Forløb maatte føle sig saa lykkelig i Ægteskabet, som jeg gjorde det.

Kongen var just kommen tilbage fra Wien og opholdt sig nogle Dage i Slesvig hos sin Svigerfader, Landgreven. Prinds *Christian* reiste strax efter Formælingen derhen, og han var saa naadig paa Tilbageveien at holde udenfor mit Logie i Sønderborg for at underrette mig om den Maade, paa hvilken han var bleven modtaget af Majestæten, og at beroelige mig med den Forsikring, at Kongen intet personligt havde imod mig. Jeg begav mig derfor gandske trøstig til Augustenborg, da Allerhøystsamme ankom dertil, og fremstillede mig med frit Mod til Audience, skjøndt Hoffolkene tildeels skaer ilde Ansigt ad mig. Hans Majestæt indlod sig kun meget lidet med mig om det Passerede, og jeg affattede mig ligesaa kort, da jeg sletvæk sagde, at jeg allerunderdanigst nærede det Haab ikke at have forspildt Allerhøystsammes Naade; saasom jeg havde handlet efter min fuldeste Overbevisniing og vilde have anseet mig selv for en Slyngel, hvis jeg i mit Forhold og efter min Embedsstilling til Prinds *Christian* havde forladt Norge førend han. Disse faae, men kraftige Ord, vare ikke talede forgjæves. Kongen smilede, jeg bukkede, og lod mig atter see i Forgemakket med et saa fornøyet Ansigt, som om jeg, efter Ordsproget, havde vundet min Proces ved Høyesteret. Dette confunderede de mange af Majestætens Omgivende, som alt i Tankerne havde seet mig forviist, ja maaske hængt, og steg deres Forlegenhed høyere om Aftenen, da Kongen paa et Bal, som Enkehertuginden [1]) gav, tiltalte mig meget blidt, og

[1]) Hertuginde Louise Augusta. Hertugen var død den 14. Juni 1814. Se Side 15.

senere underholdt sig en lang Tid paa det naadigste med min Kone. I Særdeleshed var Staldmester, Kammerherre *von der Maase*[1]) gandske ude af Fatning, da han havde indbildt sig, efter allerhøyste Pligt, at maatte hade mig forfærdeligen; hvilken hans Pligtfølelse gik saa vidt, at han, ved Kongens Taffel i Altona, da Talen faldt paa mig, sagde ganske høyt til Kammerherre *Staffeldt:* „Jeg veed meget vel, at han er Deres Svoger; men nævn mig ikke den Mand; han er mig en Horreur." —

Efter den Maade, som Generaltoldkammeret havde imodtaget mig, fandt jeg det ikke passende strax at forebringe mit allerunderdanigste Ønske om fremtidig Ansættelse i Embedsvei, og vilde jeg desuden først afvente, om hans Majestæt atter vilde forlene Prinds *Christian* nogen Post, og i saa Tilfælde hvilken. Hans Høyhed var af samme Mening, og jeg besluttede at tie, til jeg atter var kommet tilbage fra Holsten.

Paa Travendal blev jeg og mine modtagne paa det hjerteligste, og Tiden gik meget fornøyelig under alskens Adspredelser til Enden af July, da jeg tog tilbage til Kjøbenhavn, for at bivaane Kroningen. Langt hellere var jeg forbleven, hvor jeg var; men da jeg, ligesom alle andre af de tre første Classer, erholdt Indbydelsesskrivelse fra Overhofmarskalken, og jeg fandt det klogt at lade mig see for at vise, at jeg ikke var i Unaade, besluttede jeg at reise.

Som Kongens troe Tjener burde jeg have glædet mig til denne Høytidelighed, men jeg var kommen paa den Tanke, at det havde været bedre, hvis Kroningen aldeles ikke foregik. Stedse beskjæftigede den Idee mig, hvorledes det endnu kunde være gjørligt, ved *Carl den 13des* Død, at see de tre nordiske Riger forenede under den gamle Oldenborgske Stamme; thi at *Carl Johan* nogensinde skulde komme paa den

[1]) Kammerherre, Staldmester Frederik Anthon Adam v. d. Maase til Krogerup (1773—1821) havde været i Wien med Kongen.

Svensk-Norske Throne, tvivlede jeg, som saa mange Andre om. Men til hiint Øyemeds Opnaaelse udfordredes der et Forberedelses-Skridt fra Kongen af Danmarks Side. Danmark maatte nemligen gives en lignende Forfatning med de to andre nordiske Riger. Man kunde ikke vel tænke sig en Forening af den absolute Souverainitet med den repræsentative Forfatning; og derfor troede jeg, at det vilde have været langt klogere at sammenkalde en Herredsdag eller Folke-Repræsentantere, for at give Danmark en Constitution, end at krone den souveraine Konge.

Hvorvidt denne min Mening var rigtig, kan ikke nu bedømmes, da det er for sildigt; men om hiint Skridt end havde viist sig at være forgjæves gjort, vilde det dog udentvivl have ledet til et Resultat, som svarede til Folkets Ønsker. Gjerne vilde jeg mundtligen have fremført dette for Kongen; men hvorledes skulde jeg i min daværende Stilling, og efter det Forhold jeg nyeligen havde staaet i til den danske Regjering, have vovet dette. Der kunde mueligens have ventet mig værre end Unaade, og jeg havde Kone og Børn.

Saaledes var Kronings-Festen aldeles ikke efter mit Sind, og forunderligt er det, at tilfældige Smaaomstændigheder fremdeles bidroge til, at denne Danmarks Glædesdag var lidet fornøyelig for mig. Man glemte at opraabe mig ved Processionen mellem Etatsraaderne, og da Conferenseraaderne intet vilde vide af mig, maatte jeg gaae allene, som et Udtræk mellem de mange Amber. Ceremoniemesteren stillede mig op til en Væg i Kirken, hvor jeg netop kunde staae; men hverken see Alteret eller Thronerne; ligesaa lidet som jeg kunde forstaae et eneste Ord af Biskopens Taler. Naar man betænker, at jeg saaledes stod uafbrudt i fem Timer, og fremdeles veed, at mine nye Skoe trykkede mig umanerligeen, kan man let forestille sig min piinlige Forfatning. Det eneste, jeg saae af den hele Høytidelighed, var Majestæternes Gang til Alteret

og fra dette tilbage til Thronen, og at dette netop kunde glæde mig mindst, vil intet følende Menneske kunde fortænke mig i, da Prinds *Christian* ledede Dronningen, og jeg ligesaa lidet kunde tilbageholde Tanken om det Optrin, der saa nyeligen havde fundet Sted i Christiania-Kirke, som de Taarer, der ved denne Erindring perlede i mit Øye. [1])

Da Ceremonien i Kirken var vel forbi, glædede jeg mig ret til atter at samle Kræfter ved et godt Maaltid, efter at jeg først havde hørt noget af den skjønne Taffelmusik i Riddersalen; dog ogsaa her skuffedes mit Haab i begge Henseender. Marskalken, som saae mig og nogle andre blive tilbage i Salen, jagede os formeligen bort; og da jeg havde byttet mit Nummer, saaledes at jeg kom til det ringeste Taffel, maatte jeg for største Delen lade mig nøye med kold Mad; ja, ligesom om jeg paa den Dag i eet og alt skulde være fordømt til at glemmes, fik jeg heller ingen Kronings-Medaille. Derpaa gottede jeg mig til at ryge en Pibe Tobak ret i min Magelighed; men jeg var neppe kommen tilbage til mit Logie, som var temmeligen langt ude i Byen, førend jeg hørte Signalskudet til Fyrværkeriet, saa at jeg strax maatte vende om igjen, og til min Sorg bemærke, at den første og smukkeste Act alt var forbie ved min Tilbagekomst paa Slottet. Endeligen tænkte jeg langt ud paa Aftenen at moere mig med at spadsere i den af Beegkrandse oplyste Skov; men et Par af mine Bekjendtere, der, som saa mange andre, havde seet vel dybt i Glasset, for næsegruus at bevise deres allerunderdanigste Hengivenhed for Kongen, fik fat paa mig, og da jeg havde en graa Kjole paa, antoge mig for Mølleren, hos hvem de logeerte, trak mig med Magt ind i Stuen for at drikke med dem, og vilde siden, skjøndt de snart mærkede Feiltagelsen, ikke lade mig slippe igjen; saa at jeg

[1]) Her hentydes vel til Højtideligheden i Slotskirken i Christiania, da Prins Christian Frederik den 25. Februar 1814 blev Norges Konge.

med Sandhed kan sige, at Kroningsfesten var en Tycho Brahes Dag for mig.

Tre Dage efter spiste jeg ved Majestætens Taffel paa Frederiksberg, vendte atter tilbage med Paquetbaaden, og opholdt mig paa Travendal til om Efteraaret.

Min Hu stod endnu stedse til Vestindien, skjøndt jeg ingen synderlig Lyst havde til igjen at foretage en lang og besværlig Reise, og udsætte mig for det varme Climat; ja min Kone havde endog bestemt herimod; hvilket var heelt rimeligt, da vi i saa Fald maatte have ladet Børnene blive tilbage. Men det var netop for mine Børns Skyld, at jeg atter vilde derhen, da jeg bedst kunde være istand til der at erhverve det nødvendige til deres Opdragelse; og maaske endog samle mig en liden Formue igjen, hvortil end kom, at jeg ved mit Ophold i Vestindien kunde arrangere min Svigerfaders Affairer, som jeg vidste at være i Uorden.

Imidlertid aabnede der sig snart en Vei for mig i Fædrenelandet. Neppe var jeg kommen tilbage til Kjøbenhavn, og [havde] leiet en Etage i Klareboderne for tilstundende Vinter, førend Prinds *Christian* blev udnævnt til Gouverneur over Fyens Stift.[1]) Ved strax at underrette mig herom, var Høystsamme saa naadig at tilbyde mig at følge med ham til Odense som Gouvernements-Secretair. Dette smigrede mig og glædede min Kone, da hun stedse levede i Frygt for Reisen til Vestindien; men da jeg ingenlunde vilde forblive i Danmark, uden at forsikres anstændigt Udkomme, og jeg kunde gjøre mig nogenledes grundet Haab om et godt Embede paa Øerne, svarede jeg, at jeg fuldkommen erkjendte Hans Høyheds Naade, og at jeg vilde ansee det for min største Lykke atter at staae under ham; men at jeg skyldte min Familie alt, og at jeg ikke kunde modtage Tilbudet, uden i Forvejen at være forvisset om, at jeg kom til at tjene omtrent paa

[1]) Det var i Marts 1815, altsaa før sit Bryllup, at Prinsen blev Guvernør i Fyen.

samme Vilkaar, som jeg havde havt i Norge. Dette kunde Prinsen ikke andet end bifalde, og han tilsikrede mig en aarlig Gehalt af 1100 Specier. Senere blev min Gage ikkuns bestemt til 600, og jeg har siden den Tid nydt 500 Sp. aarligt Tillæg af Høystsammes egen Kasse.

Bestemmelsen var, at Prinds *Christian* skulde residere paa Odense Slot og overtage Gouvernementet fra 1ste Januar 1816. Jeg imodtog ingen formelig Bestalling eller Udnævnelse til dette mit nye Embede. Prindsen sagde mig blot, at jeg var ansat efter Kongens mundtlige Befaling til ham, og at jeg kun behøvede at melde mig hos Hans Majestæt.

Vinteren nærmede sig nu, og jeg besluttede derfor saa snart som mueligt at flytte til Odense. Jeg var heldig nok til at gjøre Fremleie af mine Værelser, og skrev til en Fætter af mig, Justitsraad *Falbe*, [1]) at leie mig et passende Locale, hvilket jeg ogsaa erholdt hos Justitsraad *Knutzen* [2]) paa Hjørnet af Korsgaden og Fiskertorvet; men for en høyst betydelig Leie. Jeg tog strax over til Odense for at besee denne Leilighed og træffe nogle foreløbige Indretninger. Om Løverdag Morgen reiste jeg med Ageposten, kom Søndag Middag til Odense, blev der ikkuns nogle Timer, og var atter om Tirsdagen tilbage i Kjøbenhavn. Nu lavede jeg mig alvorligen til Afreisen, fik mit Tøy afsendt med de af Prindsen fragtede Fartøyer, og meldte mig til Afsked hos Hans Majestæt, som modtog mig meget naadigen; dog uden at tale et eeneste Ord om min Ansættelse; og da jeg vilde takke ham for denne, afbrød han mig endog pludseligen, idet han sagde: „Jeg hører, at De vil boesætte Dem i Odense, hvor jeg ønsker Dem et fornøyeligt Opholdssted.“ Han buk-

[1]) Christian Andreas Falbe (1769—1838) blev 1804 Herredsfoged i Odense Herred. 1809 Justitsraad. Gift med fhv. Skuespillerinde ved det kgl. Theater Eline Kirstine Bech (1782—1857).

[2]) Justitsraad Marsilius Knutzen (1762—1847), 1801 Herredsfoged i Lunde, Skam og Skovby Herreder. Senere Etatsraad. Afsked 1843. Gift med Meta Kirstine Knutzen, død 1848, 83 Aar gammel.

kede; jeg gik; og dette var alt. Om jeg var kjøbt eller solgt, skulde Tiden lære.

Endeligen holdt jeg mit Indtog i Odense d. 28. November 1815. Aarets sidste Maaned anvendte jeg til at arrangere mig. Prinds *Christian* kom strax efter Nytaar, og Forretningerne begyndte d. 9. Jan. 1816.

I nogenlunde Eensformighed har jeg her tilbragt næsten 9 Aar, nu jeg skriver dette, og seer for det første ikke Udsigter til nogen Forandring i Embedsstilling eller Virksomhed; hvilket jeg i Grunden heller ikke ønsker. Vel havde jeg sat mig fore, atter at tye til Vestindien; ja jeg søgte endog Toldforvalter-Tienesten paa St. Thomas, som jeg havde meget Haab om at erholde; men som blev forlenet Etatsraad *Pram.* [1])

Nu er jeg bleven for gammel til atter at vandre ud i Verden. Vestindien er ikke mere hvad det var, og flere Ting have desuden forandret sig.

Den 11te Marts 1817 fødte min Kone en Søn, som blev opkaldt efter min naadigste Herre, *Christian Frederik,* [2]) og stode saavel Prindsen som hans Gemalinde Fadder til ham. Som et vist ikke almindeligt Tilfælde anfører jeg her, at min Kone fik en Barselvisit af 5 Prindser paa eengang; Prinds *Christian* og Søn, Prinds *Ferdinant,* samt Hertugen og Prindsen af Augustenborg.

Biskop *Tetens,* [3]) der i de første Aar af mit Ophold i Odense var Stiftsprovst og Sognepræst til St. Knuds

[1]) Digteren Etatsraad Christen Henriksen Pram (1756—1821) søgte 1819 paa Grund af økonomiske Sorger Embedet som Toldforvalter paa St. Thomas, men taalte ikke Klimaet og døde Aaret efter sin Ankomst dertil.

[2]) Christian Frederik Holten (1817—1898), blev Lieutenant i Livgarden 1837, Kaptajn 1849, Adjutant hos Kong Frederik VII 1858, Chef for Kong Christian IX.s Adjutantskab 1880. Afsked som Generalmajor 1882. Hans efterladte Memoirer, der vakte megen Opsigt ved deres uforbeholdne Udtalelser, udkom 1899.

[3]) Stiftsprovst Stephan Tetens (1773—1855) ved St. Knuds Kirke i Odense blev 1819 Biskop i Ribe og s. A. derfra forflyttet til Als. Han var gift med Karen Sophie Gaarder (1771—1844), J. P. Mynsters Ungdomskærlighed.

Kirke, med elskværdige Kone, fandt megen Godhed for min Kone og mig. Vi tilbragde mange glade Timer sammen; og var hans Familie næsten den eneste, med hvilken jeg havde ret fortroelig Omgang; saa at det var mig et stort Savn, da han flyttede fra Odense; og i Særdeleshed da Prindsen og Prindsessen omtrent paa samme Tid tiltraadte deres første Reise i Udlandet, [1]) og jeg derved mistede ikke allene det daglige Taffel, men tillige al den Selskabelighed paa Slottet, der ved Herskabets Naade var bleven min Kone og mig saa kjær. Dog bør jeg ikke klage over Mangel paa Omgang. Min Kone fandt i Kammerherreinde *Cederfeld* [2]), hendes kjødelige Sødskendebarn, en Veninde, der endnu stedse beviiser os megen Artighed. Vor Vert og Vertinde, Justitsraad *Knutzen* med Frue, viiste os megen Gjæstfrihed, medens vi boede hos dem; Justitsraad *Falbe*, mit Næstsødskendebarn, en Mand af Verden og blid Tænkemaade, sluttede sig med Kone temmelig nær til os; og i Justitsraad *Andresens* [3]) tre elskværdige Døttre fandt min Kone senere et næsten dagligt Selskab, som var hende saa meget kjærere, da disse Piger agte og elske hende som var hun deres Moder. Desuden vare og ere der endnu mange Familier, med hvilke vi pleje en Slags Formalitets Omgang. Imidlertid vare vi aldrig saa nær forbundne med nogle som med *Tetens's*; ligesom heller intet kan erstatte os Savnet af den Naade, som Prindsen og Prindsessen stedse viiste os, medens de end nogenledes stadigen residerede paa Odense Slot.

Ikke vil jeg tale om de store Selskaber, som gaves ved Hoffet; disse vare jo almindelige for saa mange; nei blot om de virkeligen venskabelige Smaapartier,

---

[1]) Paa Grund af Prinsessens Helbreds Tilstand rejste de i Juni 1818 til henimod Jul til Pyrmont, Rhinen og Schweiz.

[2]) Kammerherreinde Elisabeth Cederfeld de Simonsen, født Castenschiold (1793—1883) gift med Stiftamtmanden over Fyens Stift, Kammerherre Hans Vilhelm Cederfeld de Simonsen (1777—1836).

[3]) Justitsraad Amtsforvalter Andreas Andresen, død 1838, 76 Aar gammel, hans Hustru, Ulrike Eleonora v. d. Osten var død 1811.

til hvilke min Kone og jeg allene, og oftere ogsaa *Tetens* med Kone, havde Adgang, naar der for Forandrings Skyld mødtes hos Hofdamerne, istedetfor i Prindsens Gemak. Her udfyldtes Tiden sædvanligviis med jeu d'ésprit, og Beværtningen indskrænkede sig til den høyeste Tarvelighed. For Børnene var Juleaften fornemmeligen kjær; Juletræerne vare illuminerede og behængte med bonbon; der vankede Foræringer og festligt Aftensmaaltid. Jeg glemmer aldrig, hvordan *Favin* paa en saadan Aften sagde Godnat, behængt med forgyldte Æbler og sligt, der før havde prydet Juletræet, og nu vare anbragte som Ordener paa ham, en mægtig Julekage under den ene Arm, og Noahs Ark under den anden.

Vare de mere udvidede Partier ikke alt for store, vankede der gjerne nogen Extra-Lystighed. Saaledes var Prinds *Ferdinant* (sic) [1] stærk i at præsentere Vox-Kabinetter, og jeg maatte ligeledes engang, efter Prinds *Christians* Anmodning, forestille et saadant for Landgreven, Prinds *Carl af Hessen*,[2] hvorved denne sjeldne Olding morede sig ret meget. Prinds *Christian* forestillede Holberg; Fru *Falbe* Dyveke; Prinds *Fritz's* begge Lærere Voltaire og Rousseau; Ritmester *Willemose-Suhm* [3] Catharina den anden; Capitain *Schwartz* [4] Friederich den Store; Major *Riising* [5] Diogenes; Secre-

---

[1] Arveprins Frederik Ferdinand (1792—1863), Prins Christian Frederiks yngste Broder.

[2] Landgreve Carl af Hessen-Cassel (1744—1836) levede dengang ret stille paa Louisenlund. Han havde under den bajerske Arvefølgekrig (1778—79) været i Frederik den Stores Hovedkvarter og havde vundet hans Velvillie.

[3] Premierlieutenant Martin Willemoes ved Livregiment lette Dragoner (1787—1865) blev adlet 1820 med Navnet Willemoes-Suhm. Han blev 1843 Land- og Søkrigskommissær i Slesvig og sluttede sig til Oprøret 1848.

[4] Frederik Schwarz, Søn af kgl. Skuespiller Schwarz og juridisk Kandidat, var Adjutant ved Prins Christian Frederiks Regiment, da han 1813 fulgte Regimentets Chef til Norge. Her spillede han i selskabelig Henseende en stor Rolle ved Hoffet og var ogsaa senere Prinsens Omgangsfælle. Han fik 1835 Afsked som Oberstlieutenant og blev Postmester i Flensborg. Han døde sindssyg i Slesvig 1843, 59 Aar gammel.

[5] Peder Kryssing Riising (1773—1829) var cand. theol. og under Krigen Kystbefalingsmand med Majors Karakter, senere Overkrigskommissær. Han var en rig Mand og Legatstifter i Odense.

tair *Adler*[1]) og min Kone Abailard og Heloise o. s. v. Endelig forestillede mine Børn *Favin* og *Frederikke*, klædte som gamle Folk, Stamforældrene for Lilleputterne. Jeg tog Anledning, ved at omtale *Friederich* den Eneste, at gjøre Landgreven, som havde tjent under ham i den bayerske Successions-Krig, en Compliment, og til Slutningen bad jeg Høystsamme at anbefale mig til Deres Majestæter Kongen og Dronningen, naar han kom til Kjøbenhavn. Da alt var ordnet, gik jeg udklædt som Charlatan ind til Prindsessen, som sad paa Sophaen ved Siden af Landgreven og indbød dem til at see mit Kabinet, som Prinds *Christian* havde været saa naadig at tillade mig at forevise. Landgreven, som ikke anede noget Spøg, spurgte Prinsessen ganske alvorligen, om hun befalede at see Forestillingen, og tog hende under Armen; men neppe vare vi komne ind, førend han blev opmærksom, ved det at een af Figurerne, jeg troer det var Prinds *Christian*, som ikke kunde bare sig for Latter, rørte sig; og idet han betragtede mig nøyere, udbrød i Forundring: „Ach mein Gott! es ist ja *Holten*."

Imidlertid gik Præsentationen af til hans Tilfredshed; min lille *Frederikke* maatte siden ved Taffelet sidde imellem ham og Prindsessen; han forsikkrede mig om, at han ikke længe havde tilbragt en saa fornøyelig Aften, og lod mig endnu nogen Tid efter takke ved sin Svigersøn, Hertugen af *Holsten-Beck*[2]) som reiste gjennem Odense.

Flere Gange var Hans Høyhed Prinds *Christian* saa naadig at overdrage mig Forfærdigelsen af Smaadigte. Saaledes maatte jeg i Anledning af Hans Majestæts

---

[1]) Lektor Johan Gunder Adler (1784—1852) blev under Krigen i Norge 1814 Prins Christian Frederiks Privatsekretær og 1839 hans Kabinetssekretær. Fra s. A. var han tillige Meddirektør for det kgl. Theater. 1848 Geheimekonferensraad.

[2]) Hertug Vilhelm af Holsten-Beck (1785—1831) blev 1810 gift med Landgrev Carl af Hessens Datter Louise Caroline. 1818 blev han Generalmajor og fik 1825 Titel af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg. Fader til Kong Christian IX.

Fødselsdag skrive en Vise, som blev afsungen ved Taffelet; ligeledes en Sang, afbenyttet paa samme Maade, til Prindsessens Fødselsdag, og endelig et Velkomst-Qvad til Prinds *Friderik af Hessen*, afsungen paa Comediehuset, da han ved sin Hjemkomst fra Frankerige passerede Odense. Disse Smaadigte findes aftrykte blandt mine i 1821 udgivne Rimerier. [1])

I de første Aar af mit Ophold i Odense var Byen heller ikke saa fattig paa offentlige Glæder, som den siden blev. Ved Gjennemreisen viiste sig mange Slags Kunstnere, som de da endeligen endnu gjør, dog med den Forskjel, at de bedre nu ikke standse, da der ingen Prinds længer opholder sig, ved hvis Hof de kunde vente at have en indbringende Aften; og et privat dramatisk Selskab gav, hver fjortende Dag, skikkelig gode Forestillinger. I disse deeltoge min Kone og jeg.

Som før omtalt gav jeg Tjener-Roller paa St. Croix, gamle comiske Personer i Christiania, og her gik jeg over til de ædle Fædre; dog tog jeg ofte comiske Partier og udførte disse stedse con amore. [2]) Uden Selvroes tør jeg ogsaa sige, at jeg havde et Slags Talent for disse; hvorpaa jeg vil anføre til Beviis, at Digteren, Biskop *Pavels*, engang i Brev til Confessionarius *Liebenberg* i Kjøbenhavn, gav en udførlig Afhandling over den Maade, paa hvilken jeg havde udført Hendriks Rolle i „Maskeraden"; og at Prinds *Christian* forsikkrede mig om, at han sat min Jacob von Thyboe over *Frydendals*. Paa denne Maade deeltog jeg virksom og ivrig i de dramatiske Forestillinger, og digtede ikke allene flere Prologer og Epiloger, ved given Lejlighed; men localiserede endog et engelsk Stykke: „The World"

---

[1]) „Riimbreve og Smaadigte." Odense 1821. Det skal her nævnes, at Holten i Anledning af en Ode, som Baggesen 1817 tilskrev Prinsens Kæmmerér W. H. Harbou „til Tak for en Pris Tobak", indlod sig i en Rim-Brevvexling med Baggesen. (Se Baggesens Danske Værker VI og Pers. Tidsskrift II, 3. S. 247.)

[2]) Fru Dunker („Gamle Dage" Side 225) omtaler Holten og hans Kone som „virksomme og herlige Medlemmer" af det dramatiske Selskab i Chria., og Pavels skriver i sin Dagbog 1812: „I Aften spilledes „Maskeraden", hvori Holten som Henrik var i høj Grad mesterlig."

under Navn af „Manuscriptet“, og skrev et Lystspil i 3 Optog, kaldet: „Den forkeerte Bortførsel“; samt en Farce i Vers: „De sex Fettere“; hvilke bleve givne med nogenledes Bifald. Imidlertid kunde hiint Selskab ikke bestaae ret længe; thi hvorledes man vender sig, er Dramaturgien stedse forfulgt af Chikaner, og de bedste Støtter faldt tilmed Tid efter anden fra den nyligen opførte Bygning. Dog vovede jeg endnu to Aar senere i Løbet af Vinteren til Fordeel for Byens Fattige at entreprenere 6 Forestillinger, der faldt saa vel ud, at de indbragte en Sum af henved 800 Rbdl. —

Paa Augustenborg var jeg tre Gange med Herskabet; først med min Kone i Anledning af Hertugens [1]) atten Aars Fødselsdag, paa hvilken han blev myndig, hvortil Enkehertuginden havde været saa naadig at indbyde min Kone og mig. Jeg havde just faaet en Skildpadde fra min Svigerfader paa St. Croix og bragte denne med mig. Kokken vidste ingen egentlig Beskeed med Tillavningen, min Kone skulde give Anviisning, og dette foranledigede et ganske pudsigt Optrin, da nemligen Prinds *Christian* med min Kone, og jeg med Enkehertuginden under Armen, indfandt os i Kjøkkenet, hvor Kokkene paraderede og Forelæsningen, der om Middagen viiste sig at være given til forstandige Disciple, fandt Sted.

Høytidelighederne var ikke af den Natur, at de fortjene synderlig Omtale. Dog bør jeg nævne en fête champêtre, hvor vi spiste i et Telt, da jeg der meget uforvarende kom til at sige en Sottise over Bordet. Jeg sat saa omtrent ligeoverfor Enkehertuginden. Talen var falden paa Bakkenbarter. Prinds *Christian*, som var ved Siden af hende, talte mod disse, hun for dem; han paastod, at de gjorde Ansigtet gammelt; hun, at de gave et mandigt Udseende; jeg slog mig til Prind-

[1]) Hertug Christian Carl Frederik August (1798—1869), der 1848 stod i Spidsen for det slesvig-holstenske Oprør. Han blev 1820 gift med Louise Sophie Komtesse Danneskjold-Samsøe (1796—1867).

sens Partie og anførte, at min salig Fader aldrig havde tilladt nogen Karl af sit Regiment at bære Bakkenbarter; og da Enkehertuginden ivrigen vedblev at forfægte denne mandlige Prydelse, svarede jeg, at den Mand, der havde opfundet det Franske, udentvivl havde den samme Smag som Hendes Kongelige Høyhed, da Bakkenbarter kaldtes *Favorits* i dette Sprog. Men nu sad den erklærede Amant, Major *Rampe*,[1]) ved Taffelet, Kinderne heelt bedækkede med et Par uhyre Bakkenbarter. Alles Øyne hæftede sig paa mig. Prinds *Christian* kunde ikke holde sin Latter tilbage, og uagtet jeg strax mærkede, hvor groveligen jeg havde forløbet mig, og Hertuginden heller ikke kunde være ligegyldig ved denne Snært, vare vi to dog omtrent de Eneste, som vedligeholdt nogen Contenance. Som om intet var passeret, dreiede hun Samtalen paa en anden Gjenstand, og Sottisen var glemt.

Bordet afdækket blev der serveret Kaffe i samme Telt. Pludseligen lyder Ordet: Slyngel! Der vanker et Ørefigen, og Prinds *Frits*[2]) af Augustenborg leverer en formelig Bataille med den unge *Blücher*. Dette var et meer end uventet Optrin; alt laae de over hinanden paa Gulvet, og forsatte hinanden mangt et godt Puf. Begge Mødrene, Hertuginden og Geheimeraadinde *Blücher*[3]) vare ligesaa passive, som Sønnerne active, og alle vi andre i en ikke behagelig Stilling. Imidlertid skiltes Kamphanerne snart; ingen talede videre herom, og det var næsten som om denne Boxning havde været Part af den Festlighed, som gaves, som

[1]) Major Frederik Rampe døde paa Augustenborg 1822, 42 Aar gammel. Han blev Sekondlieutenant i Hertuginde Louise Augustas Livkorps 1808. Kaptajn 1811, og fik Afsked som Major 1817.

[2]) Frederik Emil August Prins af Augustenborg (1800—1865), den saakaldte Prins af Noer, der tilligemed Broderen rejste Oprøret i Hertugdømmerne 1848.

[3]) Overpræsident Grev Konrad Daniel Blücher-Altonas Hustru Maria Barbara Abbestée (1770—1852) og deres Søn, den senere Oberstlieutenant Carl Frederik Blücher (1798—1864). Han blev tildels opdraget med de unge Prinser af Augustenborg. Han blev Lieutenant i Husarerne, Adjutant hos Prins Christian Frederik og var Hofchef hos Caroline Amalie lige til 1860.

om den var et Bevis paa den ældre Broders, Hertugens Udtrædelse af Drengeaarene.

Der skulde desuden meget mere til, at bringe en saa udmærket klog Dame som Enkehertuginden ud af Fatning, end mit bon eller mal mot, og hendes Søns Næve-Duel. Tilmed have fornemme Folk stedse en fornemmere Maade at behandle Ubehageligheder paa end vi andre. Hertil kommer endeligen en Conversations-Lethed, som er den sande Dame af Stand saa egen, og som Hertuginden i høyeste Grad var i Besiddelse af, idet hun tillige med denne Egenskab forbinder Lune og Vittighed.

Aldrig glemmer jeg, hvorledes hun f. Ex. engang i min Nærværelse fortalte følgende Anecdote omtrent i disse Ord: „Strax efter at jeg var bleven formælet med salig Hertugen, skulde jeg males af Professor *Juel*. Jeg ønskede ikke at fremstilles i min sædvanlige Paaklædning, da denne var Moden underkastet, og Portraitet saaledes for tidligt ældedes. Min Gemal havde hørt, at Prindsessen af Bayern nyelig havde ladet sig aftage i græsk Dragt; denne Idée gefalt ham og mig, og der besluttedes, at min Person ogsaa skulde omslynges med sligt Gevant. Imidlertid havde daværende Marskalk *Bülow*, [1]) der formodentlig dengang ikke maa have havt saa megen Smag for Malerier, som han nu har, faaet dette at vide. Han henvender sig til min Kammerfrøken *Møsting*, [2]) med Spørgsmaalet, om hun vidste, at Hertuginden vilde lade sig male; dette bejaet spørger han videre, om hun vidste hvorledes? „I græsk Dragt" lød Svaret, da det tredie Spørgsmaal fremsattes og besvaredes af Spørgeren selv: „Men veed De ogsaa, hvad græsk Dragt vil sige? — Det er nøgen!" — Yderst forfærdet kommer Kam-

[1]) Den som Marskalk hos Kronprins Frederik saa bekendte Johan Bülow (1751—1828). Efter at han 1793 var falden i Unaade, levede han paa Sanderumgaard i Fyen til sin Død.

[2]) Kammerfrøken hos Hertuginden af Augustenborg Sophie Charlotte v. Møsting, død 1809, 57 Aar gammel, Datter af Geheimeraad Fr. Chr. v. Møsting.

merfrøkenen ind til mig for at faa den sande Sammenhæng at vide. Jeg leer naturligviis over Marskalkens underlige Tale og søger at forklare hende, hvad og hvorledes Grækerindernes Dragt havde været; men hun kjendte kun Corset og Pocher, og Udfaldet blev, at jeg maatte lade mig male i smagløst Costume, der forlængst er gaaet af Brug; hvorfor jeg nu hænger som et Spektakel paa Slottet."

I de nu forløbne 9 Aar af mit Ophold i Odense var jeg fire Gange i Kjøbenhavn; to Gange i Anledning af min Kones Bedstemoders Død,[1]) og to Gange i Anledning af mit Lystspil „Kjerligheds-Gaaderne", hvorom mere siden.

Min ældste Søn *Carl* var 9 Aar gammel, da jeg kom til Odense, og gik tre Aar i Odense Cathedral-Skole, hvorfra jeg imidlertid tog ham ud om Foraaret 1822, lod ham undervise privatim $^1/_2$ Aar og derpaa sendte ham til Herlufsholm. Min anden Søn, *Favin*, blev i Efteraaret 1822 antaget paa det da gjenfødte Sorøe-Academie.

Min Kone, som hørte til den reformeerte Menighed, var ikke bleven confirmeret i Vestindien. Saavidt jeg veed kunne ikkuns Biskopper af den høye engelske Kirke forrette denne Act, og den hollandske reformeerte Præst var gaaet fra Forstanden og døde. Da der imidlertid er et særdeles Rescript for de vestindiske Øer, hvorefter det er tilladt de reformeerte Fruentimmer at givte sig uden foregaaende Confirmation, lagde hiin Omstændighed ingen Forhindring for vor ægteskabelige Forening, og da Altergang var en usædvanlig Ting paa St. Croix, blev der intet videre tænkt herpaa. Saalænge vi opholdt os i Norge, søgte vi heller

[1]) Oberstinde Alida de Favin, f. Hoogland (Se Side 47) fulgte Manden til Rusland, levede senere hos Faderen, men tog efter dennes Død Ophold forskellige Steder. En gammel Kærlighedshistorie (med Oberst C. Fr. Bielefeldt) førte ogsaa den aandfulde, men letsindige Dame i en ældre Alder til Christiania. (Se Fru Dunker, Gamle Dage). Hun døde 1817 i sit 73. Aar.

ikke Herrens Bord, men da vi kom til Odense, kunde vi ikke undgaae at bivaane denne hellige Handling, naar vi ikke vilde give Forargelse; og da hertil kom, at Prinds *Christian* ønskede, at vi skulde følge med ham og Gemalinde, valgte min Kone, efter Stiftsprovst *Tetens's* Raad og Tilskyndelse, at aflægge og underskrive en af ham opsat Troesbekjendelse, der kunde gaae i Confirmationens Sted, og hun erholdt ved kgl. Resolution Tilladelse til at communicere med den lutherske Menighed.

Jeg har før omtalt, hvorledes min Rimelyst, medens jeg endnu var en gandske liden Person, lykkeligen gik over, og at den først atter vaagnede i mit 40de Aar. Da morede det mig at skrive Riimbreve, hvoraf jeg har en ikke ubetydelig Mængde i Manuscript, foruden den lille Samling, jeg udgav i 1821, der, jeg føler det nu selv, neppe fortjente at see Lyset, da den ingen anden Værd haver end flydende Vers, og jeg bør være vedkommende Critici takskyldig, at den, saavidt mig bekjendt, ikke er bleven recenseret.

Alt forinden Prinds *Christians* første Reise i Udlandet havde jeg, foruden førmeldte dramatiske Arbeider, skrevet et Stykke kaldet: „Sønnen som Elsker", en høyst ubetydelig Farce. Trangen til at expectorere mig voxte i Forhold til mit Otium, og ligesaa hastig som Blækket kunde flyde af Pennen, fløde Comedier af denne. Jeg skrev og skrev, indtil det endelig forekom mig, at Lystspillet „Kjerligheds-Gaaderne" kunde fortjene Antagelse ved det Kgl. Theater, og indleverede jeg dette Stykke tilligemed et Syngestykke kaldet: „Den lette Intrigue", ved et anonymt Brev til Theater-Direktionen; dog ikke forinden jeg havde ladet dem gjennemsee af Digteren, Justitsraad *Haste*,[1]) en competent Dommer, i Særdeleshed da han i sine yngre

[1]) Peder Horrebow Haste (1765—1831), en af Tidens smaa Poeter, død som Toldembedsmand i Svendborg. Om ham se ogsaa Clausen og Rist, Memoirer og Breve IV.

Aar selv havde givet sig af med Dramaturgien. Hans fordeelagtige Dom gav mig Mod, og det Brev, hvormed Theater-Directionen tilkjendegav Forfatteren, at „Kjerligheds-Gaaderne" var antaget til Opførelse, var skrevet i saa smigrende Udtryk, at jeg havde Aarsag til at nære det bedste Haab; men som det tydske Ordsprog siger: „Hoffen und Harren macht Manchen zum Narren!" — saaledes gik det ogsaa mig. Andre Forretninger kaldte mig i Foraaret 1821 til Kjøbenhavn, og da Directionen havde angivet adskillige ønskede Forandringer, ansaae jeg Omtale af min Anskuelse nærmest at ville lede til Resultatet; hvorfor jeg, angivende mig som Forfatter, overlagde det nærmere Fornødne med Direktionen, eller rettere sagt med Professor *Rahbek*, og, paa Forlangende, befordrede Stykket til Trykken.

Opførelsen blev nu berammet til Efteraaret 1821, og jeg begav mig da atter til Kjøbenhavn. Adskillige Opsættelser af vague Grunde gjorde mig mistænkelig. Stykket var endnu ikke til Salg, følgeligen ukjendt, og dog vare der høyst ufordeelagtige Rygter om dets Værd i Omløb. Snart gik min Mistanke over til Vished om et uheldigt Udfald, da Instructeur *Lindgreen* sagde mig, at Instructeur *Frydendal* havde fattet Nag til mig, fordi man havde fortalt ham, hvad dog var aabenbar Løgn, at jeg, under Acteurernes Ophold i Odense Sommeren i Forveien, skulde have kritiseret hans Forestilling af Abel i Øhlenschlægers Tragedie „Erik og Abel", og sagt, at han spillede bedst, da han laa paa Løybænken. Det var mig naturligviis magtpaaliggende at modsige denne Løgn, da jeg vidste, at *Frydendal* var en af de Mænd, der ikke saa let glemmer Fornermelser, et Menneske, der tillod sig alt, og hvis Genie forlængst var løbet bort med hans Hjerte. Jeg søgte ham derfor i hans Huus; men da jeg ikke fandt ham, lovede *Lindgreen* mig at bringe ham ud af Vildfarelsen.

Ikke desto mindre havde han den Uforskammenhed og Ondskab, ikke allene at give Grevens Rolle i Stykket paa en ridicul Maade, ved at efterabe mine Manerer; men tillige at pausere ved det Ord „Sludder" saa længe, indtil han, rimeligviis efter Aftale med en eller anden Parterre-Gæst, paa min Bekostning var bleven applauderet tre Gange. [1])

Ved flere foregaaende Chicaner var Stykket alt, som førmeldt, domfældt. *Frydendals* Nederdrægtighed gav det Naadestødet, og kaade Drenge besørgede Ligprocessionen. — Vistnok imod sin Villie skadede ogsaa min Navne, Etatsraad *Holten* [2]) mig, ved ubesindigt at avertere i Adresse-Avisen, at han ei var Forfatter til nogen Comedie; og jeg har fremdeles Formodning om, at Generalinde *Bylow*, [3]) Gud veed hvorfor, blandede Kortene til min Skade hos Theaterpersonalet, hvor hendes Trumpfer sagdes at staae i stor Anseelse. Endeligen havde man taget det ilde op, at en Mand uden bestemt videnskabelig Opdragelse vilde opstaae som Forfatter, og at jeg havde navngivet mig. Alt dette vidste jeg; men hvor jeg havde sagt A, vilde jeg ogsaa sige B, og jeg troer endnu fuldt og fast, at jeg, ved ligeledes at betjene mig af Kabale, kunde have forebygget det slette Udfald; men jeg var for stolt, eller havde rettere sagt for megen Æresfølelse til at tale med noget Menneske, og jeg gik min og mit Fosters Skjæbne i Møde ligesaa freidigen som en Helgen, hvem Martyrdøden venter. Jeg bivaanede Prøverne og Udpibningen, og var den Aften ligesaa roelig og ligesaa vel tilmode, som jeg er i dette Øyeblik; ja jeg

[1]) „Kjærligheds-Gaaderne" opførtes første og eneste Gang 13. Nov. 1821. Overskou kalder det „fattigt paa Opfindelse, svagt i Karakterskildring og forladt af Lune" og siger, at det faldt totalt.

[2]) Etatsraad og Direktør for Statsgældskontoret Nicolai Abraham Holten (1775—1850). 1839 Direktør for Øresunds Toldkammer. 1847 Geheimekonferensraad. Han var ikke i Familie med Memoirernes Forfatter.

[3]) Sophie Eleonore Bülow født Selby (1785—1842), gift med Chefen for Generaladjutantstaben, Generalmajor Frantz Christopher Bülow (1769—1844), der havde en overordentlig Indflydelse i alle Retninger. Se om hende: Museum, II. Side 136.

loe endog ret hjerteligt, da en af Maskinfolkene spurgte mig, som han ikke kjendte, hvorfor det blev bestemt, at Stykket, der syntes ham at maatte more Publicum ret godt, skulde udpibes; og hvad der endeligen kronede min Opførsel under Catastrophen, ja vel kan tjene som Mynster for hver uheldig Forfatter, var den Koldsindighed, med hvilken jeg takkede *Frydendal* for Udførelsen af hans Rolle, hvilket jeg gjorde paa en saa fiin Maade, at selv dette frække Menneske derved tabte sin Contenance.

Dagen efter tilskrev jeg Theater-Directionen, renoncerede paa ethvert Honorar og bad om, at Stykket maatte henlægges. Saaledes som jeg uforfærdet var gaaet Faren imøde, saaledes vilde jeg ogsaa vise, at jeg ingen pecuniair Hensigt havde havt. Denne Fremfærd sømmede, saa syntes og synes mig det, en Mand af Ære og af en vis Stilling i Staten.

Snart efter reiste jeg atter tilbage til Odense og samlede de forskjellige Anecdoter i Anledning af mit Stykkes Udpibning i en liden Farce, kaldet „Udpibningen". Dette Manuscript, meest skreven for min egen Fornøyelse, lod jeg imidlertid roeligt henligge i min Pult, indtil en anonym Recensent jagede mig Dolken i Ryggen ved et Avertissement i Bladet „Statsvennen". Da var det ikke Tid længere for mig at tie, og jeg udgav en liden Piece: „Til Publicum fra Lystspillet Kjerligheds-Gaadernes Forfatter", hvilken udentvivl fandt Bifald formedelst dens Sandhed og Beskedenhed, og gav jeg i Tilkjøb hiin min Farce, som Kjendere ikke fandt uvittig, og som Vedkommende kunde smage paa. [1])

Syngestykket „Den lette Intrigue" fik jeg strax tilbage, ligesom ogsaa senere et fire Akts Lystspil „Ingen blev narret", som jeg havde indsendt forinden jeg havde Tanke om, at det antagne og fordeelagtigen be-

[1]) Disse literære Sager vil upaatvivlelig ogsaa forekomme Nutidens Læsere uden Værd.

dømte Stykke, „Kjerligheds-Gaaderne“ skulde løbe af Stabelen. Det være sig imidlertid, at Stykket intet virkeligt Værd havde, eller at Theater-Directionen havde ladet sig skræmme; nok er det, at det var mig selv, som blev narret. Man remitterede mig det den Formiddag, der foregik „Gaadernes“ Udpibning, og jeg havde den Gignon[?] at tracteres med Frokost af Directionen og med Aftensmad af Publicum.

I de Aaringer Prinds *Christian* var i Udlandet,[1]) skrev jeg desuden:

1. „De tre Kammerraader“, Lystspil i 5 Optog.
2. „Hemmelighederne“, Comedie i 5 Acter.
3. „Det dramatiske Spøg“, Lystspil i 4 Optog.
4. „Testamentet“, Comedie i 2 Acter.
5. „Bagtalelse, Bedragerie og List“, Lystspil i 4 Optog.
6. „Helbredet Skinsyge“, Lystspil i 3 Optog.
7. „Juveelsmykket“, Farce i eet Optog.
8. „Lotteriesedlen“, Syngestykke i eet Optog.
9. „Ægteskabet paa Skrømt“, Lystspil i eet Optog paa Vers, efter Müllner.
10. „Vertshuus-Optrinet“, Farce i een Act, paa Vers.
11. „Forklædningerne“, Farce i 2 Optog, paa Vers.
12. „Den tabte Brevtaske“, Farce i eet Optog, paa Vers.
13. „Arveparten“, Farce i tre Acter, paa Vers.
14. „Eneboeren“, Skuespil i 5 Optog, efter Walther Scotts Roman *the black dwarf*.

Alle disse Stykker ligge endnu i min Pult, og skjøndt jeg er forfængelig nok til at troe, at de ei ere uden alt Værd, ville de formodentligen dog hvile der for stedse; i det mindste til en gunstigere literair Stjerne opstaaer for mig, eller Omstændighederne maatte tillade mig i Tiden at bekoste Trykkelønnen.

Med Undtagelse af, hvad før er nævnt, har jeg ikke

[2]) Fra Maj 1819 til August 1822 opholdt Prinsen og Prinsessen sig i Udlandet.

ladet andet trykke end enkelte Smaadigte i Elmqvists „Læsefrugter“,[1]) og en Mængde Leilighedssange, glemte i samme Øyeblik, de vare brugte. —

I det Hele taget har jeg levet tarveligt, ja næsten indskrænket under mit Ophold i Odense, og jeg er bleven nødsaget til at sætte Tæring efter Næring, da min Svigerfader[2]) døde i Begyndelsen af dette Aar (1824) uden at efterlade sig noget; hvilket var mig ligesaa paafaldende som smertefuldt, siden jeg stedse havde anseet ham for en velhavende Mand; og jeg paa denne ventede Arv ikke allene havde bygget mit gode Udkomme i mine ældre Dage, men tillige noget klækkeligt for mine Børn efter min Død. Men der stod skrevet, at jeg aldrig i Verden skulde arve, og streng Husholdning er nu kun istand til i Tidens Længde at bringe mig ud af min Gjeld, saaledes at jeg i det mindste kan døe som en ærlig Mand. Paa St. Croix havde jeg 10 Tjenestefolk, i Christiania 5, og nu lader jeg mig nøye med 2.

Stundom, dog ikke ret ofte, størstedelen paa min Kones og min Fødselsdag har jeg havt Aftenselskab hos mig i de sidst henrundne 9 Aar, og kun to Gange Middagsselskab; første Gang samme Vinter jeg var kommet til Odense; anden Gang i 1818, da Prinds *Christian* reiste gjennem Byen og lod sig melde hos mig. Denne Dag var særdeles mærkelig ved en Ceremonie, som foretoges om Eftermiddagen.

Da Odense Graabrødre-Kirke blev nedreven, samledes Benene af Kong *Johan*, Dronning *Christine*, samt af disses Børn: *Christian den Anden* og Prinds *Franciscus*, og nedlagdes i en Kiste i forskjellige Rum, saa at enhvers Been laae for sig. Denne Fremgangsmaade fandt Prinds *Christian* upassende, og han besluttede derfor at lade disse Been formeligen skrinlægge. Til

---

[1]) „Læsefrugter, samlede paa Literaturens Mark“, et Tidsskrift som i Aarene 1818—40 blev udgivet i Aarhus af Literat Adolph Frederik Elmquist.

[2]) Se Side 45.

den Ende blev der muret en Hvælving i St. Knuds Kirke, paa det Sted at Sagnet vil, at *Erik Lam* er jordet, og enhvers Been lagde for sig i dertil gjorde Egeskriin, hvilke da bleve nedsatte i denne Hvælving, efter at Stiftsprovst *Tetens* havde holdt en passende Tale, og efter at Prindsen havde ladet tage Tegning af den ulykkelige *Christian den Andens* Hoved; hvilken Afbildning hænger i hans Bibliothek paa Odense Slot. Hvælvingen blev dækket med en Marmorsteen, hvorpaa en latinsk Indskrivt, som viser, hvem der er jordet; og hendte det sig, at der paa denne var glemt at anføre *Christian II* tillige som Konge af Sverrig; saa at dette senere maatte tilsættes. Over Graven indmuredes tillige i Væggen en stor udhugget Steen, som Dronning *Christine* skal have ladet forfærdige, paa hvilken her jordede Personer ere forestillede.

Iøvrigt har jeg nu fast i et Decennium henlevet den ene Dag som den anden og inddeelt min Tid mellem Embedsforretninger, litteraire Sysler, mine Børns Uddannelse og Adspredelser. Uden egentlig Plan har jeg læst en Mængde i Flæng, og havde jeg noget Formaal, var det nogenlunde at vedligeholde den Sprogkundskab, jeg før erhvervede, hvorfor jeg jevnligen søgte at faae franske og engelske Bøger; ja jeg laae mig endog i mit 48de Aar gandske paa egen Haand efter det Italienske, hvori jeg har bragt det saa vidt, at jeg saa omtrent kan forstaae hvad jeg læser. Dette Studium foretog jeg af en Slags Æresfølelse, da jeg nødigen vilde sidde som en reen Sinke, naar Prindsen kom tilbage fra Italien, og muligvis stundom talede dette Sprog med de Personer, der havde fulgt ham. Høystsamme var ogsaa senere saa naadig, da han fik at vide, at det Italienske ikke var mig fremmed, at forære mig en Grammatik og en Ordbog.

Dette var da omtrent hvad der er hendet mig til nu; og agter jeg, saalænge Gud endnu under mig Hilsen (sic) og Liv, at fortsætte dette Manuskript, om ikke just ligefrem i Form af en Dagbog, saa dog ved at bemærke det mere Væsentlige, der, Tid efter anden, maatte forefalde; ligesom ogsaa at tilføye, hvad jeg maatte ansee engang at kunne interessere mine Nærmeste.

Den 2den November [1824] kom Prinds *Christian* med Gemalinde til Odense.[1]) De spiste til Middag hos mig, overnattede paa Slottet og fortsatte Reisen Dagen derpaa, over Middelfart til Augustenborg, da jeg fulgte de høye Herskaber til Snoghøy. Ved denne Lejlighed havde min Kone travlt, da hun ikke allene maatte beverte de fyrstelige Personer; men tillige Følget. — Den 30te November om Aftenen kom Prindsen og Prindsessen tilbage til Odense og opholdt sig her til den 8de December. I disse Dage viiste de høye Herskaber min Kone og mig den sædvanlige Naade. Prindsessen vilde overtale min Kone til at følge med til Sanderumgaard, hvor de skulde opvartes med en *dejeuner dignatoire(!)*, og derfra til Nyborg; men da hun ikke var inviteret af Geheimeconferensraad *Bülow*, saa afslog hun dette. Min Kone havde stedse været negligeret af denne Mand, der ellers ikke allene er Hofmand i Ordets høyeste Forstand; men tillige Høfligheden selv, hvilken Tilsidesættelse maa søges i, at min Kone ikke har gjort hans Frue sin Opvartning; noget, som naar man kjender bemeldte Frue, er vel meget forlangt;[2]) og jeg besluttede mig derfor at slaae to Fluer med et Smæk ved at undskylde mig hos Geheimeraaden og derved at lade *ham* føle, at *jeg* følte; samt ved at reise med

[1]) Prinsen residerede efter Hjemkomsten fra Udenlandsrejsen i Kbhvn., men som Guvernør i Fyen foretog han hvert Foraar en Inspektionsrejse til de forskellige fyenske Byer med Standkvarter i Odense. Holten fulgte ham som Sekretær paa disse Rejser, hvis ensformige Forløb ikke giver dem Krav paa at medtages. Se Wegener, Mindeblad om Christian den Ottende. Kbhvn. 1848. Side 36 ff.

[2]) Geheimekonferensraad Bülows Frue, Else Marie Hoppe (1767—1834), havde bragt ham hele hans Formue; men var en baade af Legeme og Aand temmelig afskrækkende Person.

min Kone directe til Nyborg; saaledes at hun, ved eventuelt at gjøre sin Opvartning dér, kunde svare til den Naade, der laae i hiin Overtalelse. Dette Galanterie mod Prindsessen blev naturligviis vel optaget af de høye Herskaber; hvilket ikke glædede mig som Hofmand, da jeg omtrent er det modsatte af disse Slags Folk, saaledes som de findes fleest; men fordi min Kone og jeg af ganske Hoved og Hjerte agte og elske dette udmærkede Fyrstepar.

Marts, April og Maj 1825 hengik uden nogen Hændelse for mig, der fortjente at noteres, indtil Prinds *Christian* i Enden af sidstnævnte Maaned ankom til Odense. — — Ligesom han under sit Ophold i Odense viiste min Kone og mig den største Naade, især naar han tilbragte sine Aftener hos os ved Thebordet, hvilket almindeligviis dagligen var Tilfældet, og ved hvilken Leilighed vi mere omgikkes det kloge og blide Menneske end Fyrsten, saaledes tog han ikke allene den venligste Afsked med mig; men tilskrev mig endog følgende Linier efter hans Ankomst til Sorgenfrie:

„Det er mig kjært endnu at kunne bevidne Dem, hvor meget jeg skjønner paa den Umage og anstrengende Fliid, som De saa ufortrøden har lagt for Dagen medens mit Ophold i Fyen, for at indlede og lette Forretningernes Gang og bringe dem til et ønskeligt Endemaal. Nogen Hvile kan saa smage godt ovenpaa, og denne under jeg Dem af Hjertet, især da De saa fuldligen har fortjent den".

Skjøndt jeg er i Besiddelse af samtlige Hans Høyheds mig tilskrevne Breve, hvori ikke faae lignende Ytringer findes, er det dog vel intet Under, at jeg er ligesaa stolt af som glad ved dette gjentagne Beviis paa min høye Foresattes vedvarende Yndest for mig. At agtes og elskes af den Agt- og Elskværdige er en stor, en skjøn Løn.

1826.

— Den Furore, som Dr. *J. L. Heibergs* lunefulde Vaudeville „Kong Salomon og Jørgen Hattemager" havde gjort i Kjøbenhavn, og den Forkjerlighed, Axelstadens Indvaanere havde viist for dette, for „Den 28de Januar" og et senere Stykke af samme Slags, fandt jeg, som saa mange andre udentvivl med mig, at udskeie til Barnagtighed, ja paa en Maade til Raserie, og dette bevægede mig til at gribe til Satirens Svøbe ved at forfatte en Vaudeville, betitlet „Hvaddevillerne" eller „Comedie-Sjovernes Jubilæum"; dog naturligvis ikke under mit, men under det fingerede Navn *Hendrik Christiansen,* efter mit og min Faders Fornavn.[1]) Det er nu under Trykken, og da jeg smigrer mig med, at det ikke mangler Lune, og jeg paa en egen Maade har ladet nogle af hiine to Vaudevillers Personer optræde i mit Stykke, vil samme, saa haaber jeg, blive læst med Bifald af Munterheds Venner.[2])

— — Saavidt jeg har fornummet, vandt fornævnte lidet Stykke, „Hvaddevillerne", ingen synderlig Naade for Kjøbenhavnernes Øjne, som jeg da heller ikke kunde vente. Imidlertid er jeg dog heller ikke bleven angrebet for dette, som glæder mig, da Recensenterne nu til Dags almindeligviis betjene sig af et lidet angenemt Sprog. Til mit Stykke „Eneboerne" fandt jeg Forlægger i Boghandler *Søren Hempel.* Det er nu under Trykken og da dette ikke er bestemt til Opførelse, haaber jeg, at man ogsaa vil lade mig gaae skudfri for dette.

Da Prinds *Frederik Carl Christian*[3]) blev forlovet med Kongedatteren, Prindsesse *Vilhelmine,* var Hans kongelige Høyhed Prinds *Christian Frederik* saa naadig at

---

[1]) Se: Jul. Clausen. Kulturhistoriske Studier over Heibergs Vaudeviller. Khbvn. 1891. Side 5 ff.

[2]) „Hvaddevillerne eller Komedie-Sjouernes Jubilæum". Vaudeville i to Optog af Hendrik Christiansen, Kontoirist. Odense 1826. Trykt og forlagt af S. Hempel.

[3]) Prins Frederik Carl Christian (Frederik VII) blev i Foraaret 1826, 17½ Aar gammel, udnævnt til Generalmajor, konfirmeret og forlovet med sin Kusine, Frederik VI.s yngste Datter, Vilhelmine Marie (1808—91).

underrette mig herom, førend Declarationen skeete offentlig, og jeg tilskrev Høystsamme i denne saa høyst glædelige Anledning disse Linier:

Mod Himlen fromme Bønner stige
for Frederik, for Fødeland:
Gud signe Kongen, Danmarks Rige,
og Danmarks tronebaarne Mand!
Af Oldenborgske Stamme skyde
den Tvillinggreen, til Landets Vel,
som gammel Eeg med Roes skal pryde,
og bringe Dannerfolket Held!
Det Fyrstepar Du Herre signe
med Hjertefred i Kjerlighed,
at det paa Jorden Dig maa ligne,
og arve Himlens Salighed!

— Tirsdagen den 11te May tiltraadte jeg en fornøyelig og heldig Reise til Kjøbenhavn, hvor jeg indtraf næste Dags Morgen, og forblev til Løverdagen d. 3die Juny. Dersom jeg nogensinde har ødslet min Tid bort, var det i disse Uger, som jeg for Størstedelen tilbragte i Forgemakker, Kuursale og ved Bordet. Jeg logerede, som sædvanligt, hos min Svoger *Rømer*, og spiste hos min naadigste Herre.

Den 15de bivaanede jeg den dobbelte Høytidelighed af det tusindaarige Jubilæum og den nye Slotskirkes Indvielse, hvortil var bleven mig meddeelt en Adgangs-Billet af Hs. Exc. Overhofmarskalken. Af Biskop *Mynsters* Tale forstod jeg lidet eller intet; derimod morede den af Capellet saa skjønt udførte Cantate mig særdeles meget.

Den 16. spiste jeg til Middag paa Sorgenfrie, hvor jeg af Prinds *Christian* blev forestillet for Kronprindssessen.

Den 17de opvartede jeg Hans Majestæt, som var udmærket naadig imod mig.

Den 19. spiste jeg ved Kongens Taffel. Dronningen gik mig forbi ved Kuuren; men næppe havde jeg sat mig ved Bordet, hvor jeg fik min Plads ved Siden af

Overhofmarskalken, og følgeligen ligeoverfor Majestæterne, førend Kongen kaldte mig, og Dronningen underholdt mig med sædvanlige Spørgsmaal om min Reise, min Families Velbefindende etc., i hvilken Tid jeg stod op og naturligviis blev iagttaget af alle Tilstedeværende. Denne Hendes Majestæts Naade var mig kjær; og jeg haaber, at Hoffolkene fik gode Tanker om mig.

Den 22de var jeg tilstede ved Prinds *Frederik Carl Christians* Confirmation. Den hele Act var ligesaa smuk som høytidelig rørende. Dybt Indtryk gjorde det paa mig at see Ynglingen, der muligviis engang vil sidde paa den danske Throne, den vordende Konge, at aflægge sin Troesbekjendelse for Dannerfolket, og sin Eed for Kongernes Konge. Denne Følelse deelte vist alle Tilstedeværende med mig, og dobbelt følte jeg Mindet om, at jeg selv paa samme Sted havde aflagt min Troesbekjendelse i den Kirke, der nu var opstaaet af sine Ruiner. Tanken om, hvad mit elskede Fædreneland, hvad jeg selv siden den Tid havde gjennemgaaet, bragte mig Taarerne i Øynene: Jeg græd, som var jeg atter sat tilbage i hiin min Ungdoms Alder. — Ved denne Leilighed havde jeg efter allernaadigst Resolution anlagt en nye, meget smagfuld Uniform, bestaaende af blaa Kjole med sort Fløyels broderet Krave, hvide Underklæder og Kaarde. Strax efter Confirmationen complimenterede jeg Prinds *Frederik Carl Christian.*

Den 24de lykønskede jeg min gamle Herre, Prinds *Friedrich* af Hessen i Anledning af hans Fødselsdag. Denne ædle Herre glædedes ved at see sin fordums troe Tjener igjen. Vi talte med Vemod sammen om det tabte kjære Norge.

Den 26de var jeg til stor Kuur og Concert hos Prinds *Christian,* hvor jeg, da Selskabet var yderst talrigt, omtrent saae ligesaa lidt som jeg hørte.

Jeg var tilsagt at møde den 27de om Morgenen hos Hans Majestæt, som allernaadigst overrakte mig Dannebrogs-Ridderkorset, hvilket skeete uden al videre Cere-

monie, end at jeg kyste min Konge paa Haanden, saaledes som Skik og Brug er ved slig Leilighed. Dette Beviis paa allerhøyeste Bevaagenhed var mig naturligviis kjært, i Særdeleshed da Hans Majestæt Dagen efter, ved den almindelige Kuur for hædrede Personer sagde: at han haabede, at den beviiste Naade maatte være os dobbel kjær i Anledning af den glædelige Begivenhed. Jeg takkede derfor ikke allene Kongen med uskrømtet Hjertelighed; men tillige Prinds *Christian*, efter hvis Indstilling jeg var bleven hædret. Min brave *Carl* faldt mig om Halsen af Glæde, da han første Gang, uden at ahne noget derom, saae mig med Korset paa Brystet. Forunderligt var det, at man saavel i Kjøbenhavn som i Odense endeligen vilde forfremme mig til Kammerherre, noget som jeg aldrig har ambitioneret; da mine Omstændigheder ikke ere saaledes, at jeg kan vedligeholde, hvad der udfordres til denne Hofcharge; og jeg kan med Sandhed sige, at jeg hverken ønskede, haabede eller ventede nogen Udmærkelse af hvilkensomhelst Slags.

Den 28de, paa hvilken Dag Forlovelsen imellem *Frederik Carl Christian* og Prindsesse *Vilhelmine* blev declareret ved Hoffet, var jeg til Kuur hos Kongen, spiste ved andet Marskalktaffel, og besaae siden den yderst pragtfulde Illumination i Byen.

Den 31te var jeg tilligemed alle dem, der vare forfremmede og hædrede, til Kuur hos Dronningen. Prinds *Christian* havde været saa naadig at meddele Prindsesse *Vilhelmine* en Afskrivt af de rimede Linier, jeg tilskrev ham i Anledning af Forlovelsen, og det var mig meget smigrende, da denne hulde Prindsesse ved Kuuren kom op til mig og paa det hjerteligste takkede mig for dette lille Qvad. — Om Middagen spiste Majestæterne hos min naadigste Herre, og jeg ved Marskalks-Taffelet.

Den 1ste Juny var jeg paa Sorgenfrie om Eftermiddagen. Jeg kjørte paa en Holsteensk Vogn ganske al-

lene med Prinds *Frederik Carl Christian.* Da vi kom udenfor Porten, sat han sig paa det forreste Sæde hos Kudsken for selv at kjøre, hvorved jeg nød en heel uventet Ære. — —

I July Maaned s. A. indtraf, hvad min Kone ikke upassende kalder det, „min Excerceertid", da Hans kgl. Høyhed Gouverneuren opholdt sig i Fyen fra d. 8de til d. 31te.

Det er mig fast som en Drøm, at næsten elleve Aar alt ere henrundne siden jeg kom til Odense. Har min Embedsstilling i al denne Tid været saaledes, at jeg intet synderligt kunde virke til Gavn for Samfundet, ere disse Aar dog ikke, som af det foregaaende vil sees, henlevede i aldeles Uvirksomhed, og dette Tidsrum har i flere Henseender været saa lykkeligt for mig, at det vilde smerte mig meget at forandre denne Stilling uden særdeles forbedrede Vilkaar, hvilket besværligen er at vente. Fornemmeligen vilde det være tungt for mig at forlade den smukke Bopæl, jeg har paa Slottet, og endnu tungere atter at komme ind i det Fleerforhold, som jeg nu ved saa mange Aar at have tjent een Herre, er kommet ud af Vane med.

1827.[1]

Hvor ofte i senere Tid vexlede min eiegode Kone og jeg ikke disse Ord med hinanden: „Vi ere altfor lykkelige til, at det saaledes kan vare længe ved." Og Ordene sandedes desværre altfor snart. Gud kaldte vor ældste Søn til sig d. 22de October. Han var —

---

[1]) For dette Aars Vedkommende dvæler Forf. især ved sin og sin Hustrus ivrige Deltagelse i en Række Dilettantforestillinger, som foranstaltedes paa Theatret i Odense til Fordel for de Fattige. De har bl. a. spillet sammen som Pernille og Oldfux i „Den Stundesløse", og han har paataget sig saa svære Opgaver som Jacob v. Thyboe og Don Ranudo.

hvorfor skulde jeg nægte det — mit kjæreste Barn, og dette Stød overgik fast mine Kræfter.[1]) —

1828.

— — Den 1ste Februar jordedes Kongens og Fædrenelandets Ven, Kunsternes og Videnskabernes Beskytter, Geheime-Conferenseraad *Bülow*, paa Davinde Kirkegaard i en 6 Alen dyb Grav. At han kort i Forveien havde fundet en Biograph i *N. C. Øst*[2]) syntes mig at være et daarligt Forvarsel. Saare svært maa det have været for denne høystfortjente Olding at tilbringe sine sidste smertelige Dage uden anden Pleie af et deeltagende qvindeligt Væsen, end den der kunde rækkes ham af hans Kone, der vel aldrigen havde forsødet ham Livet, og endnu mindre var istand til at trøste ham i Døden. Haardt maa det og have været ham paa sit Yderste at betænke, hvorledes hans skjønne Sanderumgaard skulde falde i fremmede Hænder, og hans mange Malerier og Kunstsager adspredes, fordi han, bedraget i sit Haab om den Mand, Eiendommen først var bestemt til, ikke senere vilde disponere over den.[3])

Beklageligt var det, at han ikkuns fulgtes af en Eneste af den talrige *Bülowske* Slægt, og at denne Ene var en Person, der i Jylland havde været gift med en Gjordemoder og gjort Familien endeel Sorg;[4]) ja høyst

---

[1]) Carl Rømer Holten, født paa St. Croix 1806, Student fra Herlufsholm 1825, død 1827 af Tyfus.

[2]) Literaten Niels Christian Øst (1779—1842), der udgav en Række biografiske Samlinger, var berygtet som Homosexualist. „Bülowiana" i Arch. f. Psyk. og Hist. VIII.

[3]) Utvivlsomt Geheimeraad Bülows ældste Broders Søn: Geheimeraad, Stiftamtmand i Sjælland, Christopher Schøller Bülow (1770—1830), der 1821 blev dømt til Embedsfortabelse og Fængsel for at have tilvendt sig offentlige Midler, han undveg efter Sagsanlæggelsen til Hamborg, hvor han døde. (Efter Medd. af Landsarkivar G. L. Wad).

[4]) Der hentydes til Frederik Bülow (1782—1847), Søn af Geheimeraad Bülows anden Broder, Kommandør Fr. Bülow. Han havde været Kadet, men blev ikke til noget og boede i et Hus i Nærheden af Sanderumgaard. Han døde som Fæster af et Hus i Birkinde Sogn og var gift med Enken Frederikke Birgitte Madsen, senere med et gammelt Fruentimmer Mette Christine Madsen. (Efter Medd. af Landsarkivar G. L. Wad).

beklageligt var det endeligen, at de to Præster, der holdt Ligtaler over ham, gebærdede sig paa en Maade, der ved enhver anden mindre sorgfuld Leilighed vilde have givet rigeligt Stof til Latter; at dette Hverv netop var tilfaldet saa aldeles dertil uskikkede Personer, at man vel kunde lede Danmark over for at finde deres Lige.[1]) — Med Hjertelighed fremsagde derimod den Afdødes værdige Ven, Fyens lærde og hæderlige Biskop *Plum*,[2]) nogle faae Ord til Oldingens Minde; ligesom ogsaa Rector, Dr. ph. *Bjørn*,[3]) ved en smuk liden Tale yttrede sine og Landets Følelser. Kisten, som alt havde staaet færdig paa Sanderumgaard i to Aar, var af simpelt brunt Træe med et paa Laaget udskaaret hvidt Kors, og laae den Haandspade ovenpaa samme, med hvilken *Bülow* altid gik i sin Have. Dette, saavelsom alt Begravelsen vedkommende, var anordnet af ham selv. Intet Følge var indbudt, og der indfandt sig langt fra heller ikke saa mange, som jeg havde ventet at træffe, da jeg, Bønderne undtagne, næppe tællede 40 Personer. Fred være med hans Støv! Hans Minde vil længe overleve ham i hans Gjerninger; Historieskriveren skal anføre ham blandt Danmarks fortjenteste Mænd; og Digteren besynge hans Idrætter, hans Fædrenelandssind, hans Borgerværd. — —

Om min Vaudeville: „Hvaddevillerne eller Komedie-Sjouernes Jubilæum" hørte jeg intet videre, end at den i Fjor var bleven spillet i nogle jydske Kjøbstæder af en omreisende Trop. I Begyndelsen af Marts gaves den her i Odense af det *Titchenske* Skuespiller-Selskab. Det var mig lidet opbyggeligt at see den i fleere Henseender forfusket, og da jeg fandt, at andet Optog trængte til endeel Forandringer, udarbeidede jeg disse og meddeelte Skuespildirecteuren dem. Imid-

---

[1]) Præsternes Navne var: Bülows Sognepræst, Chr. J. Hvalsøe til Allerup og Davinde, og Joachim Vilh. Holm til Fraugde.

[2]) Stiftsprovst Frederik Plum (1760—1834) blev Biskop i Fyen i 1811.

[3]) Hans Outzen Bjørn (1777—1843) var Rektor i Nyborg fra 1817 til Skolens Nedlæggelse 1841.

lertid blev min Hensigt at lempe Scenens Gang af dette Stykke, der aldrigen var bestemt til Opførelse, kun tildeels opnaaet; thi jeg maatte have den Ærgrelse at see det givet paa en aldeles forfeilet Maade. —

Den 5te April [1828] var der stor Tummel i Odense, formedelst Madame *Catalanis* [1]) Ankomst. Hun havde antaget et Tilbud, at synge paa Raadstuen for 400 Specier, og denne Concert fandt Sted anden Paaskedag, d. 7de, for en Forsamling af næsten 600 Personer; hvoraf en stor Deel vare Reisende, ikke allene fra hele Fyen; men endog fra flere Mile inde i Jylland. Saavidt jeg merkede, blev Forventningen i det Hele taget fuldkommen tilfredsstillet, og der sparedes hverken paa Klap eller Bravoraab. [2])

Postdagen førend hendes Ankomst havde Prinds *Christian* tilskrevet mig, at jeg vel, naar Leilighed gaves, vilde vise denne berømte Sangerinde al den Høflighed, der stod i min Magt; hvorpaa jeg svarede, at dette vist nok maatte være mig en Fornøyelse, men at saadan Leilighed neppe vilde tilbyde sig, da jeg aldeles intet Kjendskab havde til hende, og jeg følgeligen ikke godt kunde gjøre hende en Visit, uden at denne vilde smage af Paatrængenhed eller Nysgjerrighed. Uformodentligen tilbød Leiligheden sig imidlertid strax Dagen efter hendes Ankomst, da Grevinde *Moltke* [3]) bad mig om at complimentere hende i Anledning af en manqueret Visit. At jeg greb denne Leilighed med Glæde, er naturligt. Hvem vil ikke gjerne gjøre berømte Personers Kjendskab? Men min Introduction

---

[1]) Kort forinden fortæller Holten, at han for at satirisere over Kjøbenhavnernes Begejstring for den berømte Sangerinde havde skrevet en Vaudeville „Madame Altavoce i Hovedstaden", der imidlertid paa hans Hustrus Tilskyndelse blev i hans Bordskuffe.

[2]) Den berømte italienske Sangerinde Madame Angelica Catalani var omtrent 50 Aar og stærkt paa Retur, da hun en kort Tid vakte Begejstring i Danmark. Se ogsaa Gen. Holtens Erindringer. S. 13 og V. C. Ravn, Festskrift i Anledn. af Musikforeningens Halvhundredaarsdag. Side 203 ff.

[3]) Rimeligvis Grevinde Bertha Sophie Moltke-Hvitfeldt, født Bille Brahe (1775—1833), der var gift med den forrige Stiftamtmand over Fyens Stift, Grev Gebhard Moltke-Hvitfeldt til Glorup m. m.

til hende havde nærved ganske bragt mig ud af mine Concepter, og der udfordredes al den Verdenserfaring, som jeg saa længe med Møye har sammenskrabet mig, for ikke at staae som en sand Klodrian for hende. Jeg mødte nemlig en Mand paa Trappen, der, istedetfor at tilveiebringe Tjeneren, som jeg spurgte efter, aabnede Døren til Værelset, hvor hun endnu sad ved Spisebordet, drikkende sin Kaffe, og raabte: Herr von *Holten*, bey Printz *Christian!*" Paa denne besynderlige Maade meldt eller presenteret maatte jeg som sagt sætte mig i Positur, for at vedligeholde Contenancen. Jeg rygtede mit Hverv efter Evne, sat et Qvarteerstid, og var næsten glad ved, da hendes Vogn kjørte frem, at kunne congediere mig.

Samme Aften fik jeg atter Brev fra Prindsen, hvori han paalagde mig at erkyndige mig om hendes Befindende efter Reisen. Dette var da Opfordring eller Befaling til en nye Visit næste Dag, hvilket Besøg løb langt angenemere af; thi jeg fandt hende allene, og tilbragde omtrent en Time paa Sophaen ved Siden af hende i den allerbehageligste Samtale. En Dame, der med hendes Celebritet, forener Ynde og Venlighed, maa endeligen interessere i høy Grad; og jeg morede mig kosteligen ved at høre hende paa den naiveste Maade at fortælle om Kaysere og Konger, saaledes som jeg og mine Lige tale om andre skikkelige Folk. Om *Alexander* yttrede hun sig med Henrykkelse, om *Napoleon* med Høyagtelse. Første havde indbudt hende at komme fra Petersborg til Moskva, da han reiste didhen. Hun ankommer paa samme Dag som han; Underretning meddeles herom i Aviserne; men Avertissementet, der gjelder hende, er trykket med større Bogstaver end det om Kayseren; hvorover Storfyrst *Constantin* bliver saa opbragt, at han ikke kan skjule sin Harme for Kunstnerinden, skjøndt hun naturligviis var gandske uskyldig i det Passerede; indtil han endeligen gav sig til Taals og indbød hende til en Souper, *pour* — som

han selv erklærede — *faire la paix;* hvortil jeg replicerede, at endog denne hans Høflighed var ilde anbragt, da en Mand af Verden aldrig burde declarere en Dame Krig.

Hun var i sit toogtyvende Aar og frugtsommelig med sin ældste Søn, da hun første Gang presenteredes for *Napoleon* af den berømte Violinist *Kretschmer.* Efter at have gjort hende nogle korte Spørgsmaal, som: *Vous êtes Italienne?* og sligt, vendte han sig pludselig til *Kretschmer: Est ce que Madame Catalani chante bien?* hvortil hun selv smilende svarende: *C'est ce que tout le monde dit.* Men da hun første Gang havde sunget for ham, raabte han til *Talleyrand: Il ne faut pas laisser Madame Catalani! qu'elle reste à Paris!* Dette blev imidlertid ikke Tilfældet, thi Napoleon reiste snart til Armeen, og hun fik et fordeelagtigt Engagement i London. For sit Reisepas maatte hun imidlertid betale *Talleyrands* Secretair 100 Louisd'orer.

Høyst naivt talede hun ogsaa om, hvorledes hun nu begyndte at ældes, og at det derfor var Tid for hende at drage sig tilbage. Sangen kræver Skjønhed og Ungdom for at behage, meente hun; jeg meente derimod, at Damerne aldrigen blive gamle: *elles avancent seulement en âge.* At hun vidste det alt for vel selv, vilde hun bevise ved en Monolog, hun netop om Morgenen havde holdt ligeoverfor sit Toiletspeil: Hvorledes er det, at Du nu seer ud? Du var dog forhen ret kjøn osv.; hvortil hendes Søn, et ungt Menneske paa 18 Aar, som hun gjør særdeles meget af, og som stod bag ved hende, sagde: *Ah! Maman, je vous proteste, que vous n'estes pas encore mauvaise.* Ved senere at bemærke, at man ikke havde kjendt Alderen paa hende, da hun sang paa Concerten, svarede hun: *Que voulez vous? Quand on met beancoup de rouge — et enfin la nuit tous les chats sont gris.* — Paa slige Pudseerligheder var hun uudtømmelig, og da loe hun ret af Hjertet.

Det engelske Sprog gjorde hun ikke meget af; maaskee fordi hun taler det maadeligt. *Je n'aime pas les doubles w*, sagde hun til mig. De engelske Fruentimmer roste hun som særdeles skjønne, men *trop stif.* Deres Etiquette var hende ikke med, *et qui pis est, elles ne rient jamais.* Om sine egne Landsmænd talte hun med liden Agtelse: *Amo le arte della mia patria, ma non glihomini.*

Kongen og Dronningen af Danmark karakteriserede hun som *le plus brave homme et la parfaite dame du monde*, ligesom hun ogsaa naturligviis var særdeles indtaget af Prinds *Christian* og Gemalinde. Man havde beskrevet mig de Danske som vilde Folk: *mais diable que vous estes sauvage.*

Næste Dag havde hun bestemt at see Odense Slot. Jeg ventede paa hende; hun paa mig; der var indløbet en Misforstaaelse. Endeligen sendte hun Bud efter mig, for at følge hende til St. Knuds Kirke. Ved Indtrædelsen gik hun lige op mod Alteret og fremsagde knælende sin Bøn. Her, saavelsom ved de Samtaler, jeg havde med hende, mærkede jeg med Glæde, at hun havde en dyb religieus Følelse. „Det har jeg bragt med fra Klosteret, hvor jeg blev opdraget," sagde hun. I Kirken sang hun et Par latinske Messer, tog nogle Accorder og endeligen en Tone, som hun holdt meget længe ud, og som gav en mærkelig Resonants fra de høye Hvelvinger. Saa meget som denne Nydelse var mig til sand Fryd, saa meget beklagede jeg, at jeg omtrent var den eneste Tilhører. Om Aftenen ledsagede jeg hende til Assemblée i Klubben, hvor hun forblev til Kl. 1.

Næste Dag var Dejeuner hos Grevinde *Moltke*, hvor hun uopfordret sang nogle Arier ved Klaveret, og hvorefter hun, tagende til Takke med min Arm, gik til Slottet, for at gjøre min Kone en Visit, der retourneredes samme Aften. Mine to yngste Børn vare blevne saa glade ved at see hende, at de tiggede mig om at

følge med, og fik de da ogsaa ved Afskeden hver et Kys paa Panden og paa Munden, med et hjerteligt: *Dieu vous benisse, mes enfants!* Min Kone fik det dobbelte Antal Kys istedetfor Velsignelser, og jeg — at hun længe vilde minde sig *cette aimable famille;* til hvilken Ende jeg maatte levere hende en af mine Visitbilletter. Denne behøvede jeg ikke at erholde fra hendes Side; thi hun havde gjort en Visit i mit Hjerte, saaledes at denne berømte og elskværdige Dame vist længe vil være mig i levende Erindring. —

— Fordi mig syntes, at det burde saa at være, tog jeg til Kjøbenhavn for at bivaane Høytidelighederne ved Kongedatterens og Fyrstesønnens Formæling. Det bar mig for, som om min Stilling krævede dette Velanstændigheds-Offer; thi, sandeligen, det havde hygget mig bedre at sidde hjemme i Roelighed. Hoflivets Glæder have lidet tiltrækkende for den aldrende Mand, og dem, der higer efter disse, kunde med Føye tilraabes: Herre forlad dem, thi de vide ikke hvad de gjøre! Havde jeg ikke saa omtrent faaet fri Reise, vilde der neppe heller været blevet noget af dette Tog; men Grev *Petersdorff*[1]) tilbød mig fri Plads i sin Vogn, og jeg var følgagtig. Otte Dage i Forveien var Prinds *Christian* reist gjennem Odense, for at modtage sin Søn i Slesvig; tilbragte Aftenen hos mig, og beværtedes næste Dag med Froekost. Var han kommet samme Vei tilbage, vilde jeg efter naadigst Tilsagn have været i den fyrstelige Suite; nu lod jeg mig nøye med at geleide en Greve. Med ham, Kammerjunkerne *Bülow*[2]) og *Hindenburg*[3]) forlod jeg Odense Fredagen d. 24de October.

---

[1]) Lehnsgreve Gregers Christian Frederik Petersdorff til Grevskabet Roepstorff (1800—1839).

[2]) Kammerjunker Poul Martin Bülow, Premierlieutenant ved fynske Dragonregiment, død 1877, 81 Aar gammel. Han blev Generalmajor, Chef for Kongens Adjutantstab, og efter sin Afsked 1858 Kommandant i Kastellet.

[3]) Kammerjunker Frederik Ludvig Hindenburg, Premierlieutenant ved fynske Dragonregiment, død 1863, 71 Aar gammel. Blev 1842 Oberstlieutenant og Kommandør for Regimentet.

Skjøndt Touren over Beltet var meget heldig, maatte vi dog lade Hestene udhvile i Korsøer, denne af *Baggesens* physiske og *Heibergs* senere aandelige Frembringelse berømte og berygtede By.[1]) Jeg gik omkring i det Qvarteer, der ligger nærmest Vandet og fandt allevegne Fattigdom udmalet i dennes personificerede Billede: Svinerie. Paa Kirkegaarden søgte jeg Tænkeren *Birckners* Grav.[2]) Dersom han kunde have reist sig af denne, gad jeg vidst, hvad han vilde tænkt om Korsøer. Natten tilbragte vi i Krebshuset,[3]) hvor den gamle Madam *Plambeck* regalerede os med Gaaseragout forsat med Honningkage, paa samme Maade som min Mormoder, Gud være hendes Sjæl naadig, pleiede at gjøre. —

Løverdag Aften naaede jeg Danmarks store Daarekiste og indtog min Celle hos Svoger *Rømer*, hvor jeg udhvilede mig Søndagen over og forberedede mig til de kommende Festligheder.

Om Mandagen havde jeg Audients hos Hans Majestæt Kongen. Det var mig en haard Tid at vente i Forgemakket fra Kl. 9 til $1^1/_2$, uden andet Hverv end blot allerunderdanigst at melde min Ankomst. Dette Forgemak er omtrent fyldt som Noahs Ark; en mere broget Vrimmel kan man ikke forestille sig; ja det gaar saa vidt, at en Bondemand fra Jylland den Dag falbød der en Vise, som han foregav at have digtet selv i Anledning af den forestaaende Formæling.

Som sædvanlig, under mit Ophold i Kjøbenhavn, spiste jeg den og de følgende Dage hos Prinds *Christian*. Prinds *Frederik Carl Christian* fandt jeg lidet forandret efter sin Reise. De flere andre Prindser, blandt hvilke min gamle Herre, Prinds *Friderich af Hessen*, gjorde jeg ogsaa min Opvartning. Hertugen

---

[1]) Forf. hentyder til Korsør som Digteren Jens Baggesens Fødested og som Skuepladsen for Digteren J. L. Heibergs „Kong Salomon og Jørgen Hattemager".

[2]) Michael Gottlieb Birckner (1756—98), Trykkefrihedens Talsmand, var res. Kapellan i Korsør fra 1792 til sin Død.

[3]) Gæstgiversted i Nærheden af Sorø, hvor de Rejsende plejede at bede.

af Augustenborg mødte ikke til Festen. Aarsagen til Udeblivelsen var en Rangstrid, som udfoldede sig til Podagra. Paa Palaiset hørte jeg en ivrig Samtale om, at Hertugen ved Processionen burde gaae foran de tvende med Prindsesserne *Juliane* og *Charlotte* givte tydske Prindser;[1]) strax efter hørte jeg Prindsen af Augustenborg anmelde sin Broders Podagra hos Prinds *Christian;* og da han siden, efter at have spurgt mig, hvad jeg var bleven, og modtaget Svaret: „Intet", replicerede: „De er dog bleven, hvad De var," og derhos tilføyede: „Dette er mere end andre kunne sige"; mærkede jeg vel, hvad Klokken var slaaet.

Den 29de October bivaanede jeg det prægtigste Maaltid, jeg endnu har oplevet hos Prinds *Christian* (18 Retter Mad og 10 Slags Vine) givet til Ære for den franske Minister, *Saint Simon*, der overleverede Storkorset af Æreslegionen til Prinds *Frederik Carl Christian.* Selskabet bestod af 10 Prindser, benævnte Minister, gamle Grev *Schimmelmann;* vor Minister ved det franske Hof, *Juel,*[2]) og alle sig i Kjøbenhavn opholdende Riddere af Æreslegionen.

Dagen efter var atter stort Taffel i Anledning af Prindsesse *Charlottes* Fødselsdag. Alle hendes Børn vare ved Bordet. Samme Dag besaae jeg Christiansborg Slot, vel stort for et lidet Rige.[3]) Imidlertid kan Smagen og Pragten ikke andet end imponere. Lysekronerne, af hvilke de største havde kostet 1200 Specier, maatte jeg især beundre. Dog hvad der gjorde meest Indtryk paa mig, var Synet af et Fruentimmer, der sad i Kirken og syede paa Brudeskamler, om-

---

[1]) Af Prins Christian Frederiks Søstre var den ældste Prinsesse Juliane Sophie (1788—1850) gift med Prins Frederik Wilhelm Carl Ludvig af Hessen-Philipsthal og den yngste Prinsesse Charlotte (1789—1864) med Landgrev Wilhelm af Hessen-Kassel, Guvernør i København. Se: Bobé, Rantzau Breitenburgs Erindringer. Side 131.

[2]) Kammerherre, Oberstlieutenant Knud Frederik Juel til Juelsberg (1766—1847).

[3]) Christiansborg toges første Gang i Brug efter Branden 1794 ved Formælingen 1828.

slynget af carmoisinrødt Fløyel og gyldne Fryndser. End arbeidede de travle Haandværksfolk fra alle Kanter for at faae det Hele fuldbragt til de kongelige Personers Modtagelse.

Den 1ste November var da den høytidelige Dag, paa hvilken Kongen og Landet bygge de skjønneste Forhaabninger, som Fremtiden vil vise, hvorvidt de ville gaae i Opfyldelse.[1]) Alt Kl. 2 indfandt jeg mig paa Slottet, stod der til Kl. 5, i Kirken til Kl. $7^1/_2$, og atter i Gemakket til over 8. Dette var alt, og næsten mere end man kunde forlange af en aldrende Cavalleer. Og hvad fik jeg for denne Uleilighed? Ikke stort andet end at see de kongelige Personer trine ind i Kirken; thi vel 50 Damer med Fiederbuske stode saaledes posterede tæt foran mig, at jeg hverken kunde see Brudefolkene eller nogen af de Kongelige; og da Præsten vendte Ryggen til mig, forstod jeg ikkuns lidet af Talen. Det gik mig omtrent ved denne Fest som ved Kronings-Høytideligheden. Ved eet af Marskalks-Taflerne nød jeg derefter et rigeligt Maaltid, og dermed var, som Ceremoniellet lød, alting forbi for den Aften.

Den lange Staaen i Kirken convenerede Damerne lidet. Hovedvands-Flaskerne vare i bestandigt Omløb, og da een virkelig besvimede, vaklede de fleste andre; dog var een af disse — netop hende, der stod lige foran mig — saa klog at sætte sig lige ned paa Gulvet for at udhvile sig. — I høy Grad imponerende var Synet af den opstillede Hest- og Fodgarde i de Gange, der ledede fra Gemakkerne til Kirken.

Den 2den bivaanede jeg Gudstjenesten i Slotskirken. Confessionarius holdt en saare skjøn Tale, og Cantaten, som udførtes af Capellet, var udmærket skjøn. Studenternes Fakkeltog fik jeg ikke at see; derimod kjørte jeg omkring med min Søster i de fornemste Gader, for at betragte den pragtfulde Illumination. Vel flere hun-

[1]) Som bekendt hævedes Ægteskabet i April 1834.

drede tusinde Daler bortdunstede disse to Aftener af Lys og Lamper. De saakaldte Blaalys, der skulle være en nye Opfindelse, skadede den øvrige Belysning meget. Transparenter af alle Slags saaes i alle Gader; endog en Skomager havde i sit Kjældervindue følgende Inscription: *Ich wohne zwar in einem Loch, aber ich illuminire doch.* Moersom var ogsaa en Inscription i Nyboder:

Gid Prinds Frederik med Styrke
Gud og Kjerlighed maa dyrke.

Paa *FW* og *WF* manglede der ligesaa lidet som paa særegne Fortolkninger af disse Bogstaver. Første var saaledes hos Viintapper, Stadshauptmand *Wegner: F*orfalskede *V*arer, og sidste hos den russiske Minister: *V*arnas *F*ald. — Paa Charlottenborg pegede det personificerede Danmark hen til Haabet (Spes — berømt Statue af Thorvaldsen) til Opmuntring for Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Kunsten, allegorisk afbildet. En gammel Kone udlagde dette saaledes: Haabet var Prindsessen i Negligé, Danmark en Spaamand, der pegede paa hende, og Kunsterne Betydning om, at Prindsessen skulde føde tre Helte. Blandt alle virkeligen smukke, smagfulde og prægtige Transparenter fandt jeg Oplysningen paa Landcadet-Academiet at være den skjønneste. —

Den 5te November spiste jeg ved Marskalktaffel hos Prinds *Christian*. Det var et Gilde til Ære for de Formælede. Selskabet var fornemt nok: Kongen og Dronningen, alle Prindser og Prindsesser, Statsministrene og de udenlandske Ministre. Jeg talte 16 blaa Riddere. Excellencerne vare de ringeste, der spiste ved det fyrstelige Taffel. Aftenen tilbragte jeg i Mandfolkeselskab hos den unge Prinds, saa omtrent mod min Villie; men han selv indbød mig efter Middagstaffelet; jeg maattte kjøre hjem, klæde mig om i civil Habit, møde efter underdanigst Pligt, og lade som om jeg morede

mig. Imidlertid tog jeg mit Partie, da Partierne bleve arrangerede, og søgte atter min Bopæl.

Den 6te bivaanede jeg Forestillingen paa Theatret,[1]) Prinds *Christian* havde foræret mig en Billet. Stykket behagede mig meget; Musikken end mere. De kongelige Personer modtoges med Enthousiasme, og midt under Handlingen lød, foranlediget af en Replik af Dr. *Ryge*, som Christian den fjerde, et ni Gange gjentaget Hurrarab, der næsten rørte mig til Taarer. — — —

I September 1822 indgav jeg et Forslag til Prinds *Christian Frederik;* men som ikke maa have fundet Hans Majestæts Bifald, hvis det, som jeg dog ej troer, er blevet allerhøystsamme foredraget, og som maaskee heller ikke efter Konge-Loven kunde effectueres:

„Istedetfor at hyppe Gjeld paa Gjeld og reqvirere nyt Laan for at erlægge ældre Renter, istedetfor at beskatte Landet paa yderste Formue, og stedse at forarme dets Indvaanere mere og mere ved aarligen at drage de store Summer ud af Landet, som hiin Gjelds Afdrag og Renters Erlæggelse kræver, burde man alvorligen være betænkt paa at udfinde Hjelpekilder til atter at indlede Velstands Strøm eller i det midste sætte Dæmning for total Ødelæggelse.

Det almindelige og tildeels sande Ord, som stedse føres paa Læben, er forandrede Conjuncturer, som det eneste Middel til atter at reises; men medens vi vente paa disse, kunde det let hende sig, at det gaar efter Ordsproget: Koen døer, medens Græsset groer; thi hvilke ere de forandrede Conjuncturer, som med Rimelighed kunne ventes? Vor eneste Resource er bedre Marked i Udlandet for bedre Producter. Hiint Bedre kan ikke ventes uden Krig; men da Nutidens Politik neppe tillader nogen Neutralitet, blev Fordelen i saa Henseende meget usikker; og dette Bedre kan kun

[1]) Heibergs og Kuhlaus „Elverhøj“ opførtes første Gang ved denne Leilighed.

opnaaes langsomt og i Tidens Længde. Tilmed kommer Danmark naturligviis til at dele fælleds Skjæbne med det hele øvrige Europa, nemlig at dets Handel lammes ved Nord-Amerikas Fremskridt, og at dets circulerende Masse af klingende Mynt udentvivl aftager ved Syd-Amerikas Løsrivelse fra Moderlandet.

Saare ønskeligt vilde det derfor være, at contante Penge strax kunde tilveiebringes, for derved ikke allene at lette nuværende Generations tunge Byrder, men tillige Efterkommernes, og dette kunde maaskee skee ved Salget af Danmarks vestindiske Besiddelser til den Nord-Amerikanske Fristat. Disse Besiddelser kunne, som Erfaring tvende Gange har viist, ei forsvares af Moderlandet; og hvad nytter det at eie en Ting, som anden Mand kan bemægtige sig, naar han vil. Mere end rimeligt er det vel ogsaa, at samtlige Øer i den mexikanske Havbugt om kort eller lang Tid ville være tabte for Europa, enten ved Neger-Opstand og indvortes Revolution danne sig til en egen Stat, eller indlemmes i den Nordamerikanske Fristat. Saaledes tabes de danske Øer dog rimeligviis engang, og dette Tab kan allene forebygges ved Salg.

At Kjøbesummen ikke vilde blive ubetydelig, kunde man vel gjøre Regning paa; da det udentvivl maa være Nord-Amerika om at gjøre at indlemme Øerne under Continentets Regjering, og det vilde være af stor Vigtighed for denne hertil at gjøre det første Skridt, ved at erholde en fast Punkt, og derover muligviis bane sig Veien til videre Fremgang; ligesom ogsaa de danske Øer, i Særdeleshed St. Thomas, ere saa beqvemt beliggende, at de i flere Henseender maa tilbyde den nordamerikanske Handel store Fordele paa de øvrige Antiller, ved Oplagssted af de for Negrene uundværlige Fødemidler m. m.

Man maatte indvende mod dette Forslag, at Danmark derved taber sine Indkomster af Øerne, at en Deel Skibe og Søemænd derved komme ud af Farten,

og man herefter kom til at købe vestindiske Producter paa tredie Sted; men hertil kunde korteligen svares: at ligesom Moderlandets Indtægter udentvivl i senere Tid have været ubetydelige, saaledes vil Tabet i Handelsveien formentligen ikke kunne komme i Betragtning mod den langt større Fordeel, der opnaaedes ved at erholde en klækkelig Sum Penge til Statsgjeldens Formindskelse, og med den Lettelse i Byrder, dette vilde have til Følge."

Julehelligdage tilbragde jeg ret fornøyelige paa *Einsiedelsborg;* mindst ahnende, at jeg strax efter ved min Hjemkomst skulde modtage den sørgelige Efterretning om min ædle Ven og Svoger, Kammerherre *Staffeldts* Død. Sandeligen saa brav, saa god, saa fornuftig, saa elskværdig som han vare faae. I Begyndelsen af 1827 rørtes han af et Slag, og blev aldrig mægtig at føre Pennen. Det sidste Brev, jeg fik fra denne kjære Haand, ligger for mig. Det var af 9de November 1826 og begynder saaledes:

„Var det ikke, at Forretningers Bryderier saa tidt kom mig i Veien, hvortil end kommer Upasseligheder, som jeg jevnligen serveres med, jeg skrev Dig oftere end jeg gjør. Imidlertid veed jeg, at den Correspondentz, vi To nu have ført med hinanden i ti samfulde Aar, er den rigeste saavel i Qvantitet som i Qvalitet, jeg har ført med Nogen i mit Liv. Det vilde tage sig naragtigt nok ud, om med nogen Gjennemsyn disse — ikke faae — Breve vare samlede til en Bog; men det Bedste af saadan Slags i Verden blev stedse gjemt og begravet."

Han opfordrer mig deri til at skrive et Erindrings-Digt paa Danmarks *Baggesen,*[1]) da denne store Skjald — saaledes udtrykker han sig — dog i Sandhed fortjener nogen Eftermæle af sin utaknemmelige Nation.

[1]) Baggesen døde $^{3}/_{10}$ 1826 i Hamburg.

Men endskjøndt min Ven indledede denne Opfordring med disse smigrende Ord: „Du digter saa gjerne, saa heldigen, saa let," fandt jeg saa ringe Rimer dog intet Kald til at indflette et enkelt Blad i den Udødeligheds Krands, som Jens Immanuel alt havde vundet sig. —

1829.[1]

— — Juledag tilbragte jeg med Familie hos Generalfiskal, Etatsraad *Bilsted*[2]) hvis Kone, født *Morgenstjerne*, er en Ungdomsveninde af min Kone fra Vestindien. Om Aftenen var jeg tilsagt hos Prinds *Ferdinand*, hvor der gaves en liden scenisk Forestilling i 4 Afdelinger, de tre første tydende Stavelserne af „Søvngjængerske", og den sidste hele Ordet. Først saaes Dalila at klippe Samsons Haar af og Philisterne at bringe ham bort; dette betød *Søvn*. Dernæst kjørte en Herre i Kane, mødte en Dame og sat hende ind, men Gjængerne gik itu, Kanen veltede, og dette betød *Gjænger*. Nu pudsede et Fruentimmer nogle Skeer, en Skade kom at stjæle en af disse; og dette var da *Skee*. Hele Ordet gaves ved at travestere Balletten „Søvngjængersken", der nyeligen havde gjort saa megen Opsigt. Prinds *Ferdinand*, som udførte *Bournonvilles* Partie, var høyst comisk; ligesom Kammerjunker *Bille* ret pudsig i Søvngjængerskens Rolle.

Anden Juledag var Selskab hos Prinds *Christian;* min Kone, Datter og *Christian* vare tilsagde. En Glæde var det at see de der samlede mange smukke Børn og deres hjertelige Fryd ved de Julegaver, der vankede. De sprang i Sække, tampedes omkring et Bord, sloge Potter itu, og spiste siden ved runde Borde,

---

[1]) I 1829 blev Favin Holten Student, Christian Holten, den senere Generalmajor, Kadet, og Frederikke Holten konfirmeret. Kort før Jul begav Familien sig til Kbhvn. for at tilbringe Vinteren dér.

[2]) Etatsraad, Generalfiskal Hans Bilsted (1774—1830). 1828 Kammeradvokat. Gift med Anna Dorothea v. Munthe af Morgenstjerne.

hvor de beværtedes med Risengrød, Smørrebrød, Kage og Champagneviin, som *Christan* drak for Æblemost. Børnene vel borte, skulde de Ældre til at more sig, Damerne med Lotterie, i Lighed med Børnenes, hvorved min Kone vandt en Røgelsemand og en Sløyfe; tvende ubetydelige Ting, men dog behagelige til Erindring. Herrerne med Kortspil, og de Yngre af begge Kjøn senere med Dands, af hvilken der dog ikke vankede meget, da der vare for faae Deeltagere. Prinds *Ferdinand* laae Bank; meget enkelte puncterede; men disses Ansigter ved *perdu* og *gagné* vare mig Moerskab nok. Sagtens blev der gjort Omsats af flere hundrede Rigsdaler; i det mindste saae jeg Generalmajor *v. Scholten* [1]) at tabe 300 i en Haandevending. Desværre var det ikke mig, der vandt dem.

Nytaars-Aften spiiste jeg ved Taffelet, saae „Øster- og Vestergade", [2]) et godt Stykke, i det hele fortreffeligen givet, og var siden med min Familie hos *Rømers*.

1830.

Nytaarsdag tilbragde jeg meget stille. Om Formiddagen opvartede jeg Prindsen og Prindsessen, spiste af Madspanden med min Kone og Børn. Da ingen gratulerede mig Nytaar, sparede jeg mine Penge. Hautboisterne blæste om Formiddagen hos Prinds *Christian;* mange Folk lykønskede. At slige Gratulanter almindeligviis ogsaa i Hjertet blæse Vedkommende et Stykke, er vel sandsynligt.

Den 3die Januar var stort Middagstaffel hos Prinds *Christian*, 18 Retter Mad og 7 Slags Vine, auf einmahl einzunehmen. Jeg tænkte paa, da der i Trondhjem, ved et stort Gilde, blev sat en Flaske Rødvin for Prindsen,

---

[1]) Kammerherre og midlertidig Guvernør i Vestindien Peter Carl Frederik v. Scholten (1784—1854) blev 1829 Generalmajor og 1836 Generalguvernør i Vestindien.

[2]) Thomas Overskous Komedie havde havt sin Førsteopførelse Nytaars-Aften det foregaaende Aar.

og vi andre maatte drikke Øl. Det glædede mig ret at sidde hos Confessionarius *Mynster* at gjøre denne værdige Mands Bekjendtskab. At alle de høye fornemme Personer vare særdeles artige mod mig, tilskrev jeg Hoftonen; ellers vilde de vel neppe have lagt Mærke til min Ubetydeliged.

Den 8de spiste jeg med Kone og Datter hos Prindsesse *Juliane*. Derpaa hengik en Uge aldeles i Roelighed, medens min naadigste Herre var paa Jagt. Lørdagen den 16de gjorde han et stort Kanepartie til Fortunen. Da jeg intet Køretøy havde, var jeg ikke med eller, rettere sagt, ikke indbuden.

Samme Aften var min Kone paa Comedie, og hændte det sig da, at en Jøde faldt fra Galleriet ned i Parterret, uden — hvilket vist nok var et særdeles Tilfælde — at beskadige hverken sig selv eller den Mand, han faldt paa, som var en Toldbetjent. Et Beviis paa, at Handelen og Tolden staae i nært Forhold til hinanden, og at Mercurius endnu stedse har en mægtig Stemme i Guderaadet. Scenen skal have været heel tragicomisk. Han vilde, saa fortaltes der, tage et af sine Børn ved Ørerne, rækkede sig frem, forfeilede sin Hensigt og dumpede. Endvidere sagdes, at den Faldnes Fader allerførst spurgte, om han ikke havde slaget sit Uhr itu. Det bedste var, at Kjøbenhavnerne fik noget at tale om, og denne gode Leilighed blev heller ikke uafbenyttet.

Om Søndagen var min Kone og Datter tilsagde til Middagstaffel, af hvilken Naade de dog ikke nøde godt, da *Frederikke* havde en svullen Kind. Lykkeligviis svandt Hævelsen til næste Dag, d. 18de, da det Bal, der var bestemt hos Kongen i Anledning af Prindsesse *Wilhelmines* Fødselsdag, blev, formedelst Dronningens Upasselighed, transporteret til Prinds *Christian*. Selskabet var, som ved slige Lejligheder stedse Tilfældet, saa talrigt, at man havde ondt ved at trænge sig ind i Balsalen. Som Ukjendt eller Debutantinde var det in-

tet Under, at *Frederikke* sad, eller rigtigere sagt, stod de to første Dandse over; men eengang paa Gulvet forlod hun det heller ikke mere. Ved denne Leilighed takkede jeg min Gud, at jeg havde været fornuftig nok til, uagtet god Evne og stor Lyst, at holde op i mit 50de Aar, da Grev *Raben*, som ogsaa engagerede min Datter, og hvem hun ansaae for fjantet, blev holdt formeligen til Bedste, ved at dandse i sit 60de.[1]) Mange, ja vel Halvparten, toge bort inden Souperen. 56 Damer trak Nummere. Jeg saavel som mange andre Herrer maatte lade os nøye med Flasken. Kehrausen varede vel to Timer, til Kl. 4. Næsten i al den Tid var Prindsesse *Caroline Amalia* saa naadig at underholde sig med min Kone, vistnok til Forundring for de mange høybaarne Damer, og hvis jeg ikke tog feil, til Ærgrelse for Geheimeraadinde *S.*,[2]) hvem jeg, fra den Tid hun sagde mig et fameust Nei, da jeg bød hende min Arm for at følge hende til Vognen, og fordi hun engang havde behandlet min Søn paa lidet forekommende Maade, ikke havde havt Mod eller Lyst til at nærme mig, skjøndt hun er noget beslægtet med min Kone. Det er imod min Natur at pliere for fornemme Folk; møde de mig derimod selv med Forekommenhed, har jeg intet imod at bringe dem den Hyldest, som Selskabeligheden kræver. Min Kone er i saa Fald ganske som jeg; dog maaske end mere, fordi hun tildeels er opdraget blandt engelske Familier. Uden at være præsenteret nærme vi os Ingen; de Fornemmere ansee Nærmelsen for Skyldighed, ja sætte vel endog et „For" foran, naar den Ringere ikke gjør det første Skridt, og Afstanden mellem Ikke-Nærmelsen bliver derved større eller piquantere. Denne Erfaring har jeg heelt ubehageligen samlet, uden i saa Henseende at kunne

---

1) Maa vistnok være den som Naturforsker bekendte Lehnsgreve Frederik Christian Raben til Christiansholm (1769—1838).

2) Statsminister P. Chr. Stemanns Hustru Geheimeraadinde Cathrine Elisabeth Stemann f. Wasserfall (1767—1850). Fru Holtens Bedstefader Etatsraad Gysbert Behagen var gift med en Frøken Elisabeth Gertrud Wasserfall.

forbedre mig, og altfor ofte, til liden Baade for mig selv, fundet at et stivt Sind og en stiv Ryg ikke høre hjemme ved Hoffet. Imidlertid havde den lange Samtale med Prindsessen virket saa meget paa Gemytterne, at flere af hine høybaarne Damer, der forhen ikkuns havde skottet til min Kone, strax derpaa legede Bekjendt med hende. Hvad mig angaaer, da kjedede den lange Kehraus mig meget, og det var med stor Glæde, at jeg hentede min Kones og Datters Boaer ved Slutningen; ja, jeg blev endog atter oprømt, da Kronprindsessen var saa naadig, idet jeg gik forbi hende med benævnte Halsbedækkelser, at henvende sig til mig saaledes: „Det er den gode Mand og Fader, som kommer der, har jeg ikke Ret?“ Jeg bukkede dybt og bejaede Tiltalen med Mund og Hjerte; thi jeg følte ved mig selv, at jeg fortjente Kongedatterens gode Mening om mig. —

Fire Dage før Kongens Fødselsdag hændte det sig, at Kronprindsessen,[1]) der ud paa Natten sat og læste, ventende paa sin Gemal, som var i Selskab, stak Ild i sin Kappe, hvorved Fraisen og Halstørklædet tillige antændtes. Lykkeligviis var Kammerjomfruen i et af de nærmeste Værelser; paa Prindsessens Skrig kom hun løbende til og slukkede ved at slynge nogle Klæder over hende. Tilfældet var betydeligt, næsten frygtedes for Livet. Kongen, hans Huus og Folk, alle lede *med*, alle følte *for* hende, ja jeg tør sige, at den almindelige Deeltagelse over hele Riget var stor over al Maade.[2]) Meer end naturligt, at flere Høytideligheder eller Lystigheder nu ikke fandt Sted, min *Frederikke* var ganske modfalden herover; det til Torsdag ved Hoffet berammede Kanepartie, hvortil vi vare tilsagde, og Thée dansant hos Prindsesse *Juliane* gik i

[1]) Ved Kronprinsessen forstaas Kongens Datter Prinsesse Caroline (1793—1881), der i Følge Kongens Ønske i August 1829 blev gift med sin Fætter, Arveprins Ferdinand.

[2]) Næsten 28 Aar efter, 1858, ramtes hun af en lignende Ulykke, og hendes Ansigt bar Mærker af Brandsaarene.

Løbet, saavelsom Ballet paa Landcadet-Academiet, der var bestemt til Onsdag Aften. Selve Fødselsdagen [Kongens, den 28de Januar] gik af samme Aarsag gandske stille af ved Hoffet. At Prinds *Christian* Dagen i Forveien gjorde min Kone og Datter en Visit, anfører jeg blot her, fordi det rimeligviis er det første Besøg, han har aflagt i Lille Kongensgade. Hos Prindsesse *Caroline* udlagdes Bulletin i fleere Uger, og at mange Blade dagligen fuldskreves med Navne paa deeltagende Personer, er mere rimeligt, end at endeel høye Officeerer ved sidste Parol hos Kongen legede forkjølede, fordi Hans Majestæt hostede.

Forestillingen, som gaves den 29de Januar, var Operaen „Aloide“ [1]) af Holbein, Musik af Maurer. Prindsen havde givet min Kone og Datter Billet til Parquettet. Ved Indtrædelsen hilstes Hans Majestæt, som sædvanligt, med Klap og Hurra; men usædvanligt og rørende var det, da der efter de sidste Linier af Velkomstsangens andet Vers

„Tynger, o Fader, en Sorg paa dit Hjerte,
Folket, det trofaste, deler din Smerte,
Sender med Dig imod Himlen sin Bøn,“

applauderedes med en Hjertelighed og Inderlighed, der saa uskrømtet tolkede de lydige Børns Følelser for den gode Fader. Da saae jeg Danmarks Konge tørre sig Taaren af Øyet, medens min trillede ned ad Kinden. Ikke for meget vilde jeg have undværet dette Øyeblik, hvis Festlighed forhøyedes ved Synet af de i Logerne værende Damers Pragt og Skjønhed. Strax efter at Sangen var forbi, forlod Hans Majestæt Skuespilhuset under gjentaget Hurraraab. Stakkels Mand! tænkte jeg ved mig selv, hvor ofte have Bekymringer hvilet tungt paa Dig; nu iler Du hjem til din syge Kone, til din syge Datter, medens vi blive tilbage for at more os. — —

1) Skal være „Aloise“.

I Ugen fra den 13de til 20de Februar var jeg om Søndagen med Kone og Datter tilsagde i en Loge for at overvære en Aftenunderholdning til Benefice for den ligesaa duelige Skuespiller som Sanger *Cetti*, hvor i Særdeleshed Jomfru *Jørgensens* Declamation af et lidet Digt, skrevet af den geniale unge Student *Andersen* [1]), interesserede mig.

Paa denne Underholdning fulgte en anden Ditto, da Professor *Oehlenschlæger* læste fore hos Prindsessen, for flere broderende eller strikkende Damer og tvende Herrer, hvoraf den eene sov og den anden var mig. Skade, at Tiden var traineret, og at derfor den bestemte Forelæsning af et endnu utrykt Digt: „Tvillingbrødrene fra Damascus" ei fandt Sted. Valget faldt da paa „Thors Reise til Jotunheim", som dog — skjøndt Digteren langt fra ikke læste det, og jeg ikke hørte det med den Interesse, som et nyt Digt — morede, saa vidt jeg kunde skjønne, ham og de tilstedeværende ret meget. —

Den 9de (Marts) spiste jeg til Middag hos Prinds *Frederik*. Efter Taffelet havde jeg en interessant Samtale med Generallieutenant *Bülow* om Kongens Ophold i Wien ved Congressen, og fortalte han mig, blandt andet, to mærkelige Anecdoter, nemlig, hvorledes det svenske Hof, forinden Kongens Ankomst, havde ladet det Rygte udsprede, at Allerhøystsamme, for at neddysse Erindringen om alle de Sorger, han havde havt, gik med en vedvarende Perial, og at han almindeligviis alt var beskjænket om Morgenen Kl. 9. Gamle Keiser *Frantz*, hvem dette Rygte ogsaa var kommet for Øre, blev derfor meget forundret ved i Kongen af Danmark at finde en paafaldende sober Mand, og havde den Oprigtighed selv senere at fortælle denne, hvilken uforskammet Løgn der havde været i Omløb om ham. Dette er ganske troeligt.

---

[1]) Antagelig „Det døende Barn" af H. C. Andersen. Holten nævner i sine Memoirer intet om sit Kendskab til H. C. Andersen fra Odense. Se General C. F. Holtens Erindringer. Side 19 ff.

Ligeledes hvorledes at den russiske Keiser flere Gange havde søgt Udflugter for ikke at efterkomme Kieler-Tractaten og vægret sig ved at trække sine Tropper ud af Holsten, hvor de bleve godt og gratis fødte. Flere Gange nægtede *Alexander* sig hjemme, indtil det ved List lykkedes Kongen at faae ham i Tale.

Dette gik saaledes til: Generalmajor *Steigentesch* [1]) (den samme, som i 1814 var afsendt til Norge og senere ansat som Minister i Kjøbenhavn), Adjutant hos Kongen under dennes Ophold i Wien, vidste meget nøye Besked med Localiteten af det Palais, *Alexander* beboede, og kjendte saaledes et Værelse eller meget mere Antichambre, som Keiseren under alle Omstændigheder var nød til at passere for at komme ind eller ud af Huset. Kongen begiver sig til dette Værelse, lader sig melde og sætter sig gandske roelig ned, da *Alexander* nægter sig hjemme, erklærende at vilde oppebie dennes Tilbagekomst. Hofkavaleren eller Adjutanten, ganske perplex ved denne Kongens Beslutning, løber ud og ind, uden at vide, hvad at gribe til, indtil endeligen Keiserinden kommer ud, beklagende at Hans Majestæt har opholdt sig i dette Værelse og indbyder ham at komme nærmere; men Kongen, som mærker Hensigten, at Keiseren paa denne Maade vilde echappere, forsikrede hendes Majestæt, at han ikke kunde være i bedre Selskab end hendes, og sagde, at han med Bestemthed havde foresat sig at oppebie Keiseren netop i dette Værelse. Nu hjalp intet; *Alexander* maatte bide i det sure Æble, lade som just kommen hjem og modtage Kongen. Denne fremsatte nu sine Fordringer! Keiseren søgte at undgaae, og meente, at Sagen rigtigst kunde afgjøres imellem deres respective Ministere, *Nesselrode* og *Rosenkrantz;* men da Kongen replicerede, at det vel sømmede sig ved en Congres af kronede Hoveder, at disse selv afgjorde deres Af-

[1]) Se Side 91.

fairer, og at *Rosenkrantz* ikkuns her kunde ansees som hans Skriver, maatte *Alexander* bide i det sure Æble, idet Kongen ikke forlod ham, forinden de divergerende Puncter i Kieler-Tractaten vare discouterede og formeligen afgjorte. Denne Kongen af Danmarks determinerede Opførsel gjorde, sagde *Bülow* mig videre, megen Opsigt i Wien, da Keiseren ikke kunde bare sig for selv at fortælle den, og at beundre hans Confraters Hukommelse og Dygtighed til Forretninger. —

Tiden sneg sig nu smaat hen, og Marts Maaned endtes, uden at jeg vidste andet at anmærke, end at jeg den 31te fulgte Hs. Kgl. Høyhed til Præmie-Uddelingen paa Charlottenborg; en smuk Høytidelighed, der overværedes af Statsministrene, samt Academiets Professorer og Medlemmer. Dog var den nøgne Model, en Skoemagersvend, oplyst af Lamper, mig et næsten degoutant Syn; men han skulde staae der, som Oldfux siger i „den Stundesløse" paa Kunstens Vegne, for at sammenlignes med Tegningerne. Et Stykke af *Kügler* (sic), forestillende Borgervæbningen paa Fælleden, [1]) et Vinterlandskab af *Dahl*, og et Blomstermalerie af *Jensen*, gefaldt mig bedst.

Med tungt Hjerte forlod min Kone og *Frederikke* Hovedstaden; hiin skulde savne sin yngste Søn, denne de kjære Adspredelser; og skjøndt jeg længtes efter Hjemmet, kan jeg ikke nægte, at jeg med Besværlighed tog Afsked med Hofparquettet, hvor jeg havde tilbragt saa mange glade Aftener, og brugt mig saaledes, at 55 forskjellige Stykker blev mig til Deel. Sædvanligviis var *Oehlenschlæger* min Naboe der, og vi pleiede mangen fornøyelig Samtale med hinanden; ligesom hans Kritik, skjøndt stundom vel haard, morede mig ret meget. Jomfru *Fonseca*, [2]) Hoffets Idol,

[1]) Nævnte bekendte Genrebillede af Albert Küchler er nu i Overretssagfører Carl Levins Eje.

[2]) Sangerinden Ida Henriette da Fonsèca (1802—58) debuterede i „Tancredo" 1827. Hun var en udmærket Sangerinde, men hun var mandhaftig og ukvindelig i sin Optræden og gjorde derfor særlig Lykke i Helteroller med sin store Altstemme. Hun tog Afsked 1840.

vilde han uagtet hendes fortreffelige Sang, ikke til at goutere, og jeg maatte være fuldkommen enig med ham, naar han ei kunde finde sig i at see hende som Helt i „Tancredo“ og i „Pigen ved Søen“. Kunde *Funck*[1]) spille paa hende som en Violoncel — sagde han — vilde det more mig at høre. Hvorfor ikke som paa en Viol di gamba? svarede jeg. — —[2])

1831

— — Saaledes sad jeg roeligen, trygt og stille paa fjerde Frederiks Slot i det lykkelige Danmark, medens næsten hele det øvrige Europa var i Bevægelse; og læste Aviserne, om Oprør snart hist, snart her, med samme Følelse som Efterretninger om Ulykkes-Tilfælde sædvanligen høres; nemligen med Glæde over, at det ikke var hos os, ikke hændedes os. Fra Enden af July bleve Postdagene stedse interessantere; bestandigen bragte de noget uventet, noget forunderligt. Kampen mellem Legitimiteten og Folket var udbrudt; stram Tøyle paa den ene Side, Tøylesløshed paa den anden. Europa var saa at sige at ligne ved en kogende Ærtegryde, som Forsynet rørte i med skjæbnesvangre Sløv. Gud være lovet, at Danmark neppe engang lugtede Dampen af den; thi det berygtede *Lornsens* uforskammede og ukloge Oprørsskrivt[3]) var kun, for at blive ved Lignelsen, som enkelt Ært, kastet i koldt Vand. Kogte nogen Gryde i denne Tid hos os, da var det den theologiske, under hvilken Magister *Lindberg*[4]) fyrede

[1]) Med Funck menes den bekendte Violoncellist Frederik Christian Funck (1783—1866).

[2]) Den 12te Maj 1830 fejrede Holten og hans Frue deres Sølvbryllup i Odense, ved hvilket Prins Christian og Gemalinde vare Gæster. Iøvrigt omtaler Holten, at Prins Christians Inspektionsrejse aarlig kostede flere tusinde Rigsdaler, da det var Skik at uddele Smykker som Presenter — hvad Forf. dog trøster sig med kommer Provinsens Indvaanere til Gode.

[3]) Det i Novbr. udkomne Skrift „Über das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein“, hvor første Gang det slesvigholstenske Program fremsattes.

[4]) J. C. Lindberg (1797—1857) havde havt en hæftig Polemik med H. N. Clausen og maatte i den Anledning fratræde sin Post som Adjunkt ved Metropolitanskolen.

med Had og Bitterhed; ligesom Polemikens Ærtefad tilbørligen pebredes med Grovheder. Som en klar Stjerne paa Litteraturens Himmel fremstod i Enden af Aaret „Riimbrevene fra Paradis".[1]) Underskjønne og vittige Vers, dog vel bidende.

Lornsens Bog havde dog sat Gemytterne i en Slags Bevægelse, og Kongen fandt det tjenligt ved en liden Proclamation at beroelige Hertugdømmernes Indvaanere.

Snart efter rygtedes, at der vilde gives saavel Holsten som Slesvig en Stænder-Forfatning. Hvad nu Holsten som Part af det tydske Rige angik, da var sligt grundet i Forbundsdagens Bestemmelse, og i alt givet kongeligt Løvte; men da Slesvig aldeles ingen Fordring havde, og dette — skjøndt Hertugdømme for sig — dog er Part af Danmark, saa kunde jeg ikke ret forstaae, hvorledes Regjeringen vilde bære sig ad med at give een Deel af Riget Forfatning, medens den anden Deel forblev reen monarkisk. Dette fødede den Idee hos mig, at der i selve Kongerigets Bestyrelse vel ogsaa maatte foregaae en Forandring, uden at jeg dog havde mindste Anelse om, at saadant virkelig var forhaanden; deels fordi jeg kjendte Kongens som Folkets Forkjerlighed for den absolut monarkiske Form, og deels fordi Danmarks Beboere fandt sig saa lykkelige ved det Bestaaende, at de ikke kunde attraae nogen Forandring.

Overrasket blev jeg derfor, da Prinds *Christian* under 25de Januar meldte mig, at Hans Majestæt var betænkt paa at indføre raadgivende Provincial-Stænder i Danmark, i Lighed med hvad der bestemtes for Holsten og Slesvig; samt at det danske Cancellie skulde nedlægge Betænkning over denne vigtige Gjenstand. „Hvad jeg tænker derom" — skrev Hs. Kgl. Høyhed videre — „kan De let sige sig selv. At vedligeholde det Gamle uforandret har jeg alt længe, og især i

[1]) Henrik Hertz's anonymt udkomne „Gjengangerbreve".

Fremtiden, anseet for umueligt. Raadgivende Provincialstænder ere en Overgang, en Forberedelse til en repræsentativ Forfatning, som er ønskelig. Nationen vil derved vænnes til at tænke over offentlige Anliggender. Desuden vilde Misfornøyelsen udentvivl være bleven lydelig, hvis Hertugdømmerne, især Slesvig, havde erholdt slige Stænder fremfor Danmark. Jeg kalder det derfor gjerne en viis Foranstaltning, for at befæste Folkets Hengivenhed og Kjerlighed for Kongen. Vanskeligheden bliver imidlertid Maaden at indrette slige Stænder paa. Grund-Eiendom skal repræsenteres. Altsaa Godseierne skulle vælge og Selveierne maae ligeledes stedes til Valg; ligesom og dem, der betale en vis Sum Afgivter i Byerne. Men burde ikke denne hele Indretning, denne Valglov — thi en saadan maa gives — grunde sig paa en forbedret Communal-Indretning, saavel i Byerne som paa Landet? Herom ønskede jeg at høre Deres Formening."

— Hvad der imidlertid fra Begyndelsen var paatænkt at behandles hemmeligt, blev snart offentligt, ved en forandret Beslutning, efter hvilken Hs. Majestæts allernaadigste Forsæt bekjendtgjortes i „Statstidenden" paa en halv officiel Maade.[1]) Dette Skridt var Prinds *Christian* aldeles ikke med. Han skriver saaledes til mig: „Langt fra at bifalde denne Kundgjørelse troer jeg, at et kongeligt aabent Brev, der nævnede Grundsætningerne, efter hvilke de forundte Provincial-Stænder skulde organiseres (uden at nævne den preussiske Oprindelse), vilde have gjort stor og god Virkning og opvakt almindelig Enthousiasme for den vise og gode Konge, der veed at bedømme Tidens Fordringer, uopfordret af andet end sin Kjerlighed til Undersaatterne. Nu derimod vil denne Kundgjørelse gjøre det nødvendigt at eftersee den preussiske Lovsamling, for at vide, hvad hiin betyder, lunkne Stem-

[1]) Ved Anordning af 28. Maj 1831 blev Indførelsen af raadgivende Provinsialstænder bebudet. Tre Aar efter kom Forordningen om disses Sammensætning.

ningen for Sagen, og, naar Kongen engang selv taler til sit Folk i samme Anledning, vil det ei gjøre den Virkning, som det nu vilde have gjort.“ —

At Studenterne strax, samme Aften, da ovenstaaende Kundgjørelse skete i Avisen, bragte Hans Majestæt et Hurra, gefaldt heller ikke den naadigste, ligesom vel neppe den allernaadigste Herre selv, da Tingen skete uden Forberedelse og Solennitet. Min Søn, som dog ikke var med i Toget, meldte mig, at dette bestemtes i Studenterforeningen, rimeligviis ved en Bolle Puns; at det først drog til Regentsen for at faae de der studerende eller sovende Minervæ Sønner med, og at der naturligviis paa Marsen sluttede sig flere Personer af alle Slags Stænder til.

Glædes-Yttringen i Kjøbenhavn, med partiel Illumination, var ligesaa mal à propos, da fornuftige Folk med Rette meente, at saadant burde have været udsat til selve Forfatningen var kundgjort.

I Provindserne, i det mindste i Fyen, optoges tilmeldte Kundgjørelse med kjendelig Kulde. Pluraliteten meente, at vi havde det godt, som det var; Embedsmanden talte imod Stænderforfatningen, fordi han ansaae den for en Control med hans Virken; Riigmanden og den Fornemme frygtede for Democratie; den ringere Stand for Aristocratie. Ikkuns saare Faae kunde eller vilde indsee og erkjende det gjørende Skridt som en virkelig Velgjerning. Da jeg underrettede Prindsen om denne Stemning, svarede han mig blandt andet, ligesaa loyalt som klogt:

„Hvorledes Virkningen bliver i Anvendelsen kan man aldrig vide, thi det kommer saa meget an paa Valglovene og end mere paa Individerne, der blive valgte. I Preussen har denne Indretning baaret gode, om ei overordentlige Frugter“.

Og fremdeles, da jeg tillige havde gjort Høystsamme opmærksom paa, hvorledes man almindeligviis ikke ansaae Nationen eller idet mindste dennes ringere Stænder moden til Raadslagning:

„Det bliver altid en Skole for Folket, eller for de bedste Mænd blandt samme, til at tænke og forhandle om offentlige Anliggender. Hvorledes skulde denne ellers hos os vindes, medens Tidsaandens Fordringer i alle Lande trindt om os ere Borgerens forøgede Deeltagelse i de offentlige Anliggender. Hvem der ei lover sig noget godt af denne Forandring, er maaske nogle Embedsmænd, for hvilke det er meget mageligere ingen Control at have i selve Provindsen; og den store Hob, som Gud ske Lov! har fundet sig lykkelig under den absolute, souveraine, monarkiske Regjering, uden at tænke paa, hvad denne under andre Forhold kunde være, kan man svare: at denne Foranstaltning ei indskrænker Kongens souveraine Myndighed i Følge Kongeloven, idet Kongen beholder samme Eneret til at udrette det Gode og til at vise sig som Fader for sit Folk; kun at han i sin Viisdom finder det gavnligt at høre sine Undersaatteres Stemme om offentlige Foranstaltninger eller deres Andragender gjennem selvvalgte Ordførere." —

Ved ovenfor at nævne Øvrighedens Forslag til Valgcandidater bar det mig for, at saadant vilde være godt, for at holde Ordgydere og Storskrydere, der saa ofte gjelde meest hos den almindelige Mand, ude af Forsamlingen; men Hs. Kgl. Høyhed har i saa Henseende rettet min Anskuelse, idet han — vistnok heelt rigtigt — anfører: at Indretningen ikke kan vinde fuldkommen offentlig Tillid, naar Valgene ei ere saa frie som mueligt. — —

Prinds *Christians* Indtrædelse i Statsraadet[1]) glædede udentvivl hele Nationen. Ved selv at melde mig dette i Brev af 5. Marts, tilføyede denne ædle og kloge Fyrste: „Hvad for gode Følger det kan have er umueligt at forudsige; men det glæder mig naturligviis som et

[1]) Den 4. Marts 1831.

Beviis paa Kongens Tillid.“ Rygtet gik nu strax, at Hs. Kgl. Høyhed maatte fratræde Gouvernementet; dog dette var, Gud ske Lov for Fyen og for mig! ikke Tilfældet, og jeg kunde godt modsige dette Rygte, da Prindsen udtrykkeligen havde tilskrevet mig, at der aldrig var tænkt paa noget sligt. —

— Prinds *Christian* kom til Odense d. 4. Juny, og fulgte jeg med ham d. 7de til Nyborg, for at complimentere Hans Majestæt. I en privat Audientz tog jeg Anledning til at takke Allerhøystsamme for den beviiste Naade. [1]) Huldrig svarede han mig: „Jeg veed, at De er en god Husholder; det var Deres salig Fader ikke; men han havde et godt Hoved, og det har De arvet efter ham.“ Dette Vidnesbyrd af min Konge var mig i høy Grad smigrende.

Efterat Nyborg var inspiceret, fortsattes Reisen til Odense, hvor alle offentlige Indretninger, før og efter Taffelet, eftersaaes, saa at Dagen hengik i fuld Travlhed. Om Aftenen bragdes Landsfaderen et Fakkeltog i Slotshaven. Den unge Prinds *Frederik* [Frederik VII], som fulgte Kongen, vilde endeligen være med i dette. Han trak mig med sig; men da jeg vidste, at det var hans Fader imod, unddrog jeg mig Toget paa en snild Maade og maneuvrerede saaledes omkring, at jeg kom ind i Havestuen, hvor Kongen opholdt sig. Medens de henkastede Fakler brændte paa et Baal, afsanges et Qvad paa Melodien: Kong Christian stod ved høyen Mast. Hs. Majestæt henvendte sig til mig med den Bemærkning, at det var den smukkeste Melodie, han kjendte. „Fordi den er saa ægte dansk“, svarede jeg. „Maaskee, — gjentog han smilende —; thi *God save the King* og *Henri quatre* ere vel ligesaa skjønne; men“ — tilføyede han — „underligt er det, at man ikke

---

[1]) Holten havde netop i Følge Ansøgning modtaget et Gratiale paa 300 Rbd.

med Vished veed, hvem der har componeret Musiken til denne sande og eneste danske Nationalsang." — *Hartmann* meente jeg stedse at have hørt nævne. — „Saa troede jeg ogsaa," — svarede Kongen, — men i senere Tid har man yttret Tvivl herom." [1] — —

— — D. 30te November [1831] forlode min Kone, Datter, jeg og Tjenestetyende Marie Odense og reiste til Kjøbenhavn. Consul *Saabye*,[2] en Mand hvis Tjenstvillighed jeg ikke noksom kan berømme — den samme, *Oehlenschlæger* omtaler i sit Levnetsløb med Erkjendtlighed — havde leiet et smukt lidet Locale for mig paa Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv i forrige Stadthauptmand *Wegeners*[3] Gaard, af en Jomfrue *Owe*,[4] Arving til en Fjerdepart af de 600,000 Rdlr., som salig Vintapperen og Borgerobersten efterlod sig i kongelige Obligationer, indheftede, som Rygtet sagde, i Bøger, hvilke hver Termin maa have givet ham en meget fornøyelig Lecture; idet han rimeligviis tillige fandt Leilighed til halvaarlig at forøge dette sit sjeldne Bibliothek. —

Dagen efter Ankomsten opvartede jeg min naadigste Herre, hvor jeg strax ved Postens Expedition fandt Beskjæftigelse.

Meget glædede det mig at indtage min gamle Plads i Hofparquettet ved Siden af *Oehlenschlæger*, især da jeg smigrer mig med, at mit Naboeskab heller ikke var denne Danmarks store Digter ukjært. Blandt andre muntre Ord, som vi vexlede, opbevarer jeg her det

---

[1] At det er Ewalds Ven, Landsdommer Rogert, som har komponeret den kendte Melodi, tør nu anses som uimodsigeligt. Se Biogr. Lex.

[2] Grosserer Peter Saabye, Generalkrigskommissær, død 1859. Gift 1810 med Danserinden Augusta Lauerwald, død 1850.

[3] Stadthauptmand, Vinhandler Gabriel Wegener (1760—1831) senere Oberst og 1828 Chef for det borgerlige Infanteri og Artilleri, ejede Gaarden paa Hjørnet af Østergade og Kongens Nytorv, daværende Nr. 6.

[4] Johanne Sofie Ove, en velhavende Pige af norsk Familie. Se: Herman Trier, Gaarden Nr. 8 Amagertorv, Side 162.

moersomme Svar, som han gav mig paa mit Spørgsmaal, om det virkeligen var sandt, hvad Rygtet sagde, at Viintapper *Petersen* skulde være Theaterdirecteur? — „Jeg har hørt Bager *Hambroe*."

Næste Dag spiste jeg ved Taffelet. Om Aftenen saae jeg „Kjøge Huuskors", Vaudeville af *Heiberg*, et Stykke, der for en enkelt Gang kan more. Synderligt Gehalt har det ikke; men Musiknumrene ere godt valgte, og Acteurerne bidrage, som sædvanligt ved Vaudeviller, til at give den lette Vare Vægt.

Onsdag spiste jeg til Middag hos Etatsraad *Adler*.[1]) Denne Mand givtede sig for to Aar siden en betydelig Formue til med Enken *Saabye*, boer i Geheimeraad *Møstings* Gaard og fører temmeligt stort Huus. Da jeg for henved 20 Aar siden først lærte at kjende ham, var han Institutbestyrer i Frederikshald; Lykken smilede fra den Tid stedse til ham, og med Klogskab vidste han at benytte Leiligheden. I Grunden anseer jeg ham tillige for at være en honet Mand; men Forfængelighed er hans Kjæphest, for hvilken han, saavelsom for et godt Maaltid, udentvivl til dagligt Brug, bærer Kappen paa begge Skuldre og cajolerer de Fornemme og de Rige — kort sagt, han har et godt Hoved og en god Mave, som han begge veed at bruge paa bedste Maade.

Søndagen [1. Dec.] tilbragde jeg hos min Svoger *Rømer* og var om Aftenen paa Acteur *Nielsens* Aftenunderholdning[2]), hvortil Prindsen havde været saa naadig at sende mig og Familie Billetter. Huset var propfuldt, da det er Mode at freqventere denne Slags Forlystelser, der dog for ethvert dannet Menneske maae staae langt tilbage for en god Comedie; men Smagen har, som enhver anden Ting i Verden, sine Udskeielser, og om den kan desuden, efter det gamle Ordsprog,

[1]) Etatsraad Adler (se Side 109) var 1829 blevet gift med Anna Marie Nancy Saabye, født Høyer (1788—1857), Enke efter Grosserer N. Chr. Rud. Saabye.
[2]) Den berømte Skuespiller Nicolai Peter Nielsen (1795—1860), fik 1829 Titel af Instruktør, senere Professor.

ikke disputeres. Imidlertid morede jeg mig dog, uden at være paa Moden, ret godt.

Den 12te var jeg til Audients hos Hans Majestæt, der modtog mig med den sædvanlige Naade, den Faderkjerlighed, denne sjeldne Konge viser alle sine Børn, sine tro hengivne Undersaatter. Om Aftenen saae jeg „Rødhætten“, [1]) et altfor profant, ja jeg kunde næsten kalde det liderligt Stykke; men Musiken er fortreffelig, og Hovedrollerne: Ulven og Elskerinden vare i gode Hænder hos *Cetti* [2]) og Jomfru *Abrahamsen.* [3])

Den 13de spiste jeg med Kone og Datter ved Prinds *Christians* Taffel og saae om Aftenen „Amors Geniestreger“, et nydeligt lidet, versificeret Stykke, hvori Dr. *Rye* (sic) især spillede mesterligt. —

Den 18de var jeg inviteret hos Conferenseraad *Bugge* [4]) at see hans Maleriesamling, hvilken er over 600 Nummere. Trykt Catalog til denne er forfattet af hans Svigersøn, Kammerjunker *Rawert,* [5]) og de fleste Stykker skulle være fortrinlige. Et gammelt Hoved, af Sootmann eller af Rubens, tildrog sig især min Opmærksomhed; Conferenseraaden havde tilhandlet sig dette for et Oxehoved Viin. Om Aftenen saae jeg det sande nationale Skuespil „Elverhøy“. Til Kongens og Dronningens Fødselsdage opvartedes man sædvanlig med Pragtstykker, der snart henlægges. Mig forekommer det, som om „Elverhøy“ passende kunde gives som Festdagsstykke, endog flere Aar i Rad. —

Den 23de saae jeg Syngestykket *„Fra Diavolo“*, hvis

---

[1]) Syngestykket „Den lille Rødhætte“ af Théaulon, Musik af Boieldidu, som ved sin Fremkomst i 1819 fik en ublid Modtagelse for sit formentligt frivole Indhold (Overskou, IV, 61 ff.)

[2]) Den udmærkede Sanger og Skuespiller Giovanni Battista Cetti (1794—1858) var ansat ved det kgl. Theater fra 1817—1845.

[3]) Boline Margaretha Abrahamsen (1810—39) debuterede 1822. Hendes tidlige Død var et stort Tab for Theatret. Hun blev gift med Skuespiller Christian Kragh.

[4]) Konferensraad, Geheimekabinetskasserer Frederik Conrad Jens Bugge, død 1842, 87 Aar gammel.

[5]) Kammerjunker Ole Jørgen Rawert (1786—1851). 1831 Fabrikdirektør i Kbhvn. Gift med Cathrine Actonia Christine Bugge og efter hendes Død med hendes Søster.

Roes var i alle Folks Munde; og dog overgik det min Forventning; skjønnere Musik syntes jeg aldrigen at have hørt, og Spillet var, i det hele taget, særdeles godt.

Tirsdag den 27de spiste jeg ved Taflet. Om Aftenen var Bal hos Prindsesse *Juliane*, hvor der i Begyndelsen var saa fuldt, at man ikke kunde røre sig fra Stedet, indtil Kongen tog bort med sin Stab og sine Cavalerer, vel tredive i Tallet, og flere Aldrende listede sig derfra, da jeg dog blev istand til stundom at finde en ledig Stoel. Min Regres fandt jeg i en kold Skinkepostei og en fortreffelig Cardinal.

Næste Aften var Julegilde hos Prinds *Christian*. Iøvrigt kan jeg sige om dette Partie, som almindeligviis ved slige Leiligheder, at jeg, naar det ikke var for Ærens Skyld, ligesaa gjerne havde bleven hjemme.

Torsdagen d. 29de var stort Middagstaffel hos Prinds *Christian*. I Anledning af en Samtale, som *Oehlenschlæger* havde før Bordet med Prindsessen om det Vidunderlige og om Menneskenes almindelige Forkjerlighed for dette, kom han og jeg senere paa de bekjendte Rübezahlske Sagn, blandt hvilke han nævnte det om Fyrstinden, for hvem Rübezahl havde forvandlet flere Gulerødder til Hofdamer, der om Aftenen, da hun klagede over Kjedsommelighed, meget behageligen havde underholdt hende; men som næste Dagen alle fandtes rynkede, naturligt nok, da de vare Rødder. Paa den Maade meente jeg, at Admiralinde *Bille*,[1]) der saalænge havde vedligeholdt sig, ikke var nogen Rod. „Jo, en Peberrod," svarede han høyst vittigt og passende, — „der har conserveret sig," — replicerede jeg — „fordi intet Rivejern turde komme den nær." Derpaa assisterede jeg mellem 10 og 11 ved en Soirée hos Generalmajor *v. Scholten*, eller den saakaldte „Prinds Peter". Denne Mand har jeg hverken Aarsag

[1]) Frederikke Vilhelmine Bille født Bornemann, 1833 Enke efter Admiral, Statsminister Steen Andersen Bille.

til at agte eller elske; *mais il faut quelques fois faire bonne mine à mauvais jeux*, og da min Brodersøn [1]) staaer under ham, maatte jeg vel møde, at ikke min Negligence skulde fremvirke videre Chicane af en Person, der hidindtil havde behandlet min Brodersøn paa hadefuld Maade. Da jeg iøvrigt ikke nød andet hos „Prinds Peter" end Lugten af hans parfumerede Værelser, havde jeg intet at takke ham for. —

1832.

— Den 4de spiste jeg hos Etatsraad *Adler*. Selskabet var lidet; men meget angenemt. *Oehlenschlæger* reciterede efter Bordet nogle moersomme Smaadigte fra sine yngre Dage, hvori megen Lune og Vittighed. —

Den 11te Januar „Ludlams Hule". Dette eventyrlige Stykke er af den Natur, at ikkuns den smukke Musik kan holde det paa Theatret, og *Baggesen* havde ei Uret ved at critisere det saa skrapt i „Danfana"; skjøndt dette skete i en høyst gemeen Tone. Men at *Baggesens* ældste Søn og Digteren *Boye*, begge christelige Religionslærere [2]) have optaget denne Kritik og de flere polemiske Udfald mod *Oehlenschlæger* i den efter *Baggesens* Død udgivne Samling af dennes Skrivter, er vistnok i høy Maade urigtigt. Forleden Dag traf jeg *Boye* og Dr. *David* sammen i Prinds *Christians* Forgemak, hvor Første omtalte Nutidens Polemik som scandaleus, idet han tillige stiklede paa *David* [3]) som Medudgiver af „Maanedsskrivtet for Litteratur" ved at sige, at enkelt Mands eensidige og haarde Kritik dog nok kunde bæres; men at det var altfor slemt, naar

[1]) Kammerjunker, karakt. Oberstlieutenant Christian Ludvig Arnold Holten (1798—1841), Kompagnichef ved de vestindiske Tropper.

[2]) „Jens Baggesens danske Værker", I—XII. Kbh. 1827—32, blev udgivet af Digterens Sønner, Præsten i Schweiz Carl Reinhold Baggesen og daværende Kaptajn, senere General, Frederik Ludvig August Haller Baggesen. Præsten i Søllerød, Digteren Caspar Johannes Boye var Medarbejder, særlig ved Udgivelsen af „Labyrinthen".

[3]) Politikeren Christian Georg Nathan David (1793—1874).

Fleere forenede sig om at medtage de Forfattere, med hvilke de ikke deelte Anskuelse, paa en streng og dictatorisk Maade. Dette kunde let have givet Anledning til et litterairt Mundhuggerie paa et usædvanligt Sted; men *David* blev kaldt ind til Prindsen, og Samtalen var derved afbrudt. Havde jeg dengang vidst, hvad oven er ommeldt, og som jeg først senere fik at høre af *Oehlenschlæger* selv, troer jeg neppe, at jeg havde baret mig for ligefrem at sige *Boye*, at dette dog ikke var saa galt eller saa gemeent, som naar den groveste Kritik, der nogensinde har forladt den danske Presse, paa nyt udgaves i en Forfatters efterladte Værker, og det af Mænd, hvis Kald det var efter Christi Exempel at prædike Sagtmodighed og Forsonlighed. —

Den 12te „Vor Tids Mennesker" af *Overskou;* ret interessant, men dog ikke saa godt som „Øster- og Vestergade" af samme Forfatter, der som bekjendt længe holdt sig skjult, hvorved Professor *Heiberg*, der havde hævet den unavngivne Author til Skyerne, kom i en Slags Forlegenhed, da han rimeligviis ikke havde bragt *Overskou* saa megen Virak, hvis han, fra Begyndelsen af, havde ahnet Lystspildigteren i denne. —

Den 27de ved Taffelet og senere hos Generalmajor *von Scholten*, hvor Hans Majestæts Skaal frembragdes, efter at en Vise var afsjungen. Samtlige Prindser, Statsministre og udenlandske Ministre vare tilstede, og Selskabet bestod sagtens af henved 200 Herrer. Et Par vestindiske Trompetere blæste i Døren, Forsamlingen strømmede ind i Spisestuen, hvor vi stode 10 Mand høy om Bordet. *Von Scholten* proponerede naturligvis selv Skaalen, og denne Hyldning, ved i aarle Morgenstund Kl. $12^1/_4$ at feire Majestætens Fødselsdag, vil udentvivl optages og udlægges særdeles vel. Pharao-Bordet var stærkt besat, i Særdeleshed efter Souperen, da vist over 50 Mennesker deeltoge i Spillel. At Oberstlieutenant *Abrahamson* var saa naadig at

give mig Haanden, maatte jeg ansee som et Tegn paa, at mit Veirglas var steget i Hoffolkenes Øyne. —

Den 31te ved Taffelet.[1]) Jeg overværede de to første Acter af „Zampa". For nogen Tid tilbage havde Madame *Kretschmer* været i Blaataarn[2]) for, saa vidt jeg veed, Opsætsighed mod Directionen. Det var første Gang efter denne Catastrophe, at hun dandsede, og man ventede, at Parterret vilde modtage hende med støyende Biefalds-Yttring; ja at der endog vilde skee Udfald mod Theaterdirectionen. Men intet mindre; der røres hverken Haand eller Mund for hende, og selv enkelte Klap mødtes med Hyssen.

Prinds *Ferdinand* gav stort Bal for Hs. Majestæt; Herrer og Damer, vel 400 i Tallet, galaklædte. Det var næsten det brillanteste Partie, jeg mindes i mit Liv at have bivaanet, og *Frederikke* morede sig især fortræffeligt. Forinden Gjæsterne kom, havde Dronningen været hos sin Datter for at see Arrangementet, der ogsaa var i høy Maade elegant, og hvorom man bedst kan overtydes, naar man hører, hvad Kammerherreinde *Bauditz*[3]) senere sagde mig, at der brændte 1800 Voxlys og blev drukket 120 Flasker Champagne.

Den 3die Februar „Den Stumme i Portici", et Stykke, jeg meget havde længtes efter. Næsten overgik det min Forventning; Frue *Heiberg* spillede rædsom deiligt, og *Kirchheiners* Galskab gaves med frygtelig Sandhed. Det var mig en underlig og gandske ny Fornemmelse at føle Taarer i Øynene ved et Syngestykke.

---

[1]) Iøvrigt er Holten i denne Tid omtrent hver anden Dag tilsagt til Taffels, enten hos Prinsen eller den øvrige kongelige Familie.

[2]) Om Balletprimadonnaen Madame Andrea Maria Kretzmers Sammenstød med Bournonville og hendes paafølgende Arrest i „Blaataarn", ved hvilken Lejlighed dog Theaterdirektionen maatte give Køb, se Bokkenheuser: Kgl. Majest.s Acteurs. 1908. S. 23 ff. Hun trak sig dog allerede 1834, kun 22 Aar gammel, tilbage fra Theatret og døde først 1889.

[3]) Kammerherreinde Cathrine Bauditz, f. Holm (1787—1863), var gift med den fungerende Hofchef hos Prins Ferdinand, Oberst Ferd. Chr. Fürtchtegott Bauditz.

Da vi kom fra Comedien, havde Frøken *Waltersdorff*[1]) været hjemme i vort Logie og bragt en superbe Baldragt som Present til *Frederikke* fra Prindsesse *Caroline Amalie;* for hvilken særdeles Opmærksomhed min Datter strax Dagen efter bragde sin underdanigste Tak til den naadige Giverinde. Dog kostede Syeløn og Tillæg mig 10 Rdlr., for hvilken Sum *Frederikke* kunde have faaet en anden, om ikke saa prægtig, saa dog smuk Kjole. —

Den 22de [Februar] tilbragde jeg med Kone og Datter Aftenen hos Etatsraadinde *Bilsted*, hvis Moder, Commandeurinde *Morgenstjerne*,[2]) fyldte sit 75de Aar. For over 40 Aar siden gjorde jeg hendes Bekjendtskab hos Conferenseraad *Heinrich* paa Sparresholm; hun var dengang meget smuk og end i hendes høye Alder sees Sporene heraf, da Kunst og Natur, nemlig Brugen af Sminke og den særdeles Omstændighed, at at hun ikke har mistet en eneste af sine Tænder, bidrage til hendes Conservation. Iøvrigt tilbragte jeg denne Aften i kjær Erindring om min fagreste Ungdom og mine første Manddomsdage. Jeg var i det Huus, hvor jeg, hos nysnævnte Conferenseraad, havde nydt saa meget godt, i den Stue, hvor min første Kjerlighed oppudsedes og næredes ved Siden af den mig endnu stedse uforglemmelige Baronesse *Bolten;*[3]) jeg spillede Kort med en Datter af *Betty Heinrich*,[4]) der heller ikke i forrige Tid havde været mig ligegyldig, og saae en Datter af *Hanne Heinrich*, Jomfru *Lorenzen*,[5]) til hvem min Kone havde staaet Fadder paa St. Croix. Mindet om Nydelser og Tab geleidet af disses Søstre: Livets smaae Omvexlinger, gik saaledes, personificeert

---

[1]) Hofdame hos Prinsesse Caroline Amalie Marie Ernestine Vilhelmine v. Waltersdorff, død 1853.

[2]) Etatsraadinde Bilsteds Moder Caroline Felizia Spulziona (1756—1843) var født i Italien og gift med Kommandør Truels Smith v. Munthe af Morgenstjerne (1745—1810).

[3]) Se Side 19.

[4]) Se Side 85.

[5]) Se Side 84f.

i en yngre Slægt forbi mig smilende og grædende, idet jeg dybt bøyede mig for Skjæbnens Gudinde og prisede Forsynet, der leder Mennesket ad synderlige Veie til det for hver enkelt aftegnede Maal. —

Den 3die Marts til The hos Prindsesse *Caroline Amalia*, hvor min Kone, Datter og jeg tilbragde en særdeles fornøyelig Aften, da der ingen andre vare tilsagde, og Fyrstinden ved saadan Leilighed aldeles viger for Engle-Mennesket. Prindsesse *Vilhelmine* med Kammerfrøken mødte siden, og jeg glædede mig ved ogsaa engang at see denne Prindsesse i indskrænket Selskabskreds, i hvilken jeg fandt hende pretentionsløs, blid og godmodig som hendes kongelige Fader. En ung Baron *Løwenskjold* [1]) var ved Taffelet nævnt af Grev *Holck* som en udmærket Klaveerspiller. Prindsessen lod ham tilsige, og medens Damerne vare beskjæftigede med Haandarbejde rundt om Bordet og jeg placeret i Baggrunden, underholdt bemeldte unge Herre os med Musik. De øvrige Herrer, nemlig Husets Folk, Prinds *Christian*, Prindsen af *Bentheim* [2]) og Etatsraad *Adler* spillede l'hombre, Grev *Holck* [3]) saae til. Der serveredes med Grød, Smørrebrød og Kage. Klokken halvtolv var alting forbi, og da vi toge hjem, fik min Kone flere Potter med Hyazinther, Terzetter og Fioler, som Prindsessen selv ledte ud, med sig i Vognen.

Nyeligen nævnte Prinds af *Bentheim* boer og nyder sin Føde hos Prinds *Christian;* dog tager han ogsaa jevnligen tiltakke hos de øvrige Prindser, Ministre og de Flere, hvor der vanker god Mad og Drikke, da Vellevnet er hans Sag. Iøvrigt er han en Mand, der, som

[1]) Herman Severin Løvenskiold (1815—1870), senere Organist ved Slotskirken. Komponerede bl. a. Musik til Balletten „Sylphiden", og Concert-Ouverturen „Fra Skoven ved Furesø".

[2]) Ludvig Casimir Wilhelm Heinrich Clemens, Prins af Bentheim-Steinfurth, som i mange Aar opholdt sig ved det danske Hof, døde 1876, 88 Aar gammel som Generalmajor, R. E. m. m.

[3]) Premierlieutenanten i Garden Grev Julius Carl Christian Holck, Kavaler hos Prinsesse Caroline Amalie, død som Overpostamtsdirektør i Hamburg 1857.

liden Prinds, gjerne vil lege stor Herre, og saaledes tjener han, da han ingen egentlig Beskjæftigelse har, ofte til Skive for Hoffolkets sarcastiske Pile. For nogle Aar tilbage var han dansk Major; men i Krigens Tid tog han sin Afskeed og gik i østerrigsk Tjeneste, hvilket Kongen ikke kan glemme ham. Forgjæves har han atter ansøgt om at ansættes i Danmark, og lige saa forgjæves har man gjort sig Umage for at faae ham udnævnt til Commandeur af Danebroge; da Kongen endog — saa fortælles der — skal have svaret Kronprindsessen, der fremkom med slig Anmodning ved Theebordet hos Dronningen, idet han sat Koppen i Vreede fra sig, at han ikke engang vilde gjøre ham til Ridder af Danebroge. Imidlertid er han dog bleven Oberstlieutenant à la suite i Armeen, og Prinds *Vilhelm*[1]) har forskaffet ham en hessisk Orden, med hvilke tvende Dele han vel for det første maa lade sig nøye.

Ved nyeligen nævnte Aftenpartie mødte ogsaa for et Øyeblik med Prindsesse *Vilhelmine* den unge Prinds *Christian af Glücksburg*,[2]) en særdeles smuk Yngling, der opdrages under *Prindsen af Philipsthal*[3]) paa Landcadet-Academiet. Da han har et meget livligt Udseende, undrede det mig slet ikke, at Professor *Ursin*[4]) forleden Dag i Prinds *Christians* Forgemak spurgte Hofbygmester, Justitsraad *Koch*[5]): om den lille Fyrste, der just var tilstede, var et ungt Menneske, som han havde taget under sin Beskyttelse, skjøndt dette Spørgsmaal naturligviis faldt naragtigt nok ud.

Medens mit Ophold i Kjøbenhavn havde jeg, Skam at tale om, ikkuns eengang bivaanet Gudstjenesten.

---

[1]) Landgreve Vilhelm af Hessen-Cassel (1787—1867) Chef for 3. jyske Regiment, 1834 Guvernør i Kbhvn. 1848 à. l. s. i Armeen som General.

[2]) Kong Christian IX.

[3]) Prins Frederik Vilhelm Carl Ludvig af Hessen-Philippsthal-Barchfeldt (1786—1834), gift med Prinsesse Juliane, Chef for Hestgarden og Landkadetkorpset.

[4]) Mathematikeren, Professor Georg Frederik Krüger Ursin (1797—1849).

[5]) Justitsraad, kgl. Bygningsinspektør Jørgen Hansen Koch, (1787—1860) stod i høi Gunst hos Prins Christian Frederik. Han blev senere Professor og Direktør for Akademiet.

Den 4de Marts var Forsamling i Frederiks-Kirke paa Christianshavn, hvor *Grundvig* (sic), efter i lang Tid ikke at have besteget Talerstolen, prædikede til Aftensang. For at gjøre Ende paa Magister *Lindbergs* og Consorters Uvæsen [1]) havde Cancelliet taget den kloge Mellemvei at tillade Eftermiddags-Gudstjeneste i bemeldte Kirke; saaledes at Sectisterne kunde søge denne istedet for at tye til deres private Sammenkomster, og Nysgjerrigheden bragde tillige, som let kan vides, en Mængde Mennesker til at høre bemeldte Præst, der fra Begyndelsen af kan ansees som Formand for Congregationerne. Jeg foretrak at høre Slotspræst *Münter* i Holmens Kirke. —

Den 21de „*Kuhlaus* Minde“ [2]) Prolog af *Oehlenschlæger* og „Røverborgen“. Høytideligheden over denne store Kunstner forhøyedes ved, at første Pladsloges tvende forreste Bænke vare optagne af Studenter, alle sortklædte, hvorved den Afdøde, som Æresmedlem af Studenterforeningen, hædredes paa en smuk Maade. At jeg netop sad ved Siden af Prologens Forfatter, var mig interessant. —

Den 1ste April hørte jeg Pastor *Grundvig* prædike til Aftensang. Forhen har jeg berørt Anledningen, der atter bragte denne geystlige Taler, de Orthodoxes non plus ultra, igjen i Virksomhed. Forsamlingen var talrig, og det var udentvivl de egentlige Sectister, som trængede sig ind nærmest under Prædikestolen. Enten maa man være meget forudindtagen i *Grundvig* eller jævnligen vant til hans Foredrag, for at finde Smag i dette, da han aldeles ikke har noget fordeelagtigt Udvortes, og hans Declamation er langdragende og klynkende.

---

[1]) Magister Jacob Christian Lindberg (1797—1857) og hans Tilhængere holdt først religiøse Sammenkomster i hans Bolig i „Lille Rolighed“ paa Kalkbrænderiet, men da Rummet snart blev for lille, fik Grundtvig Frederikskirken overladt til Aftensangstjeneste.

[2]) Komponisten Daniel Frederik Rudolph Kuhlau, f. i Hannover, døde 12. Marts 1832. Det er Oehlenschläger, som har Æren af at have opdaget hans sjældne Begavelse som Operakomponist.

Intet Under derfor, at jeg, der første Gang saae og hørte ham, ikke fandt mig synderligen opbygget; i Særdeleshed, da han havde meget travlt med Djævelen, hvem jeg saare nødigen hører omtale, hvor Christne ere forsamlede for at dyrke, prise, tilbede Gud, den Alkjerlige, den Almægtige. Imidlertid vil jeg ikke nægte, at flere kraftige Udtryk og oratoriske Vendinger sloge mig i den Grad, at jeg nok kunde forklare mig den Celebritet, *Grundvig* haver hos Congregationen.

Prinds *Christian* havde været saa naadig at give mig, Kone og Datter Plads i en af ham taget Loge til *Rosenkildes* Aftenunderholdning. Huset var propfuldt, og Orchestret endog besat med Tilhørere. Nogle af de Nummere, der gaves, vare smukke; men mange ogsaa heelt intetsigende, og min Søn, der ligeledes bivaanede Forestillingen, havde udentvivl gandske ret, da han spurgte mig, som sagde at have moret mig godt, om jeg ikke tilføyede et Spørgsmaalstegn. Hovedfeilen, der heller ikke undgik Mængdens Kritik, var — om jeg saa tør kalde det — Skuespillerens eller Vertens alt for store Familiaritet med Publicum eller Gjæsterne. Enkelte Bemærkninger til de givne Nummere eller serverede Retter ville godtgjøre dette.

1. Prolog, fremsagt af *Rosenkilde.* Ideen var original: Han begynder med et Par pathetiske Linier, standser pludseligt, modtager af Soufleuren et Brev, der angives at være fra Publicum til ham med en Vexel paa 10.000 Rdlr. Indholdet, ret comisk, oplæses, og dette Brev gjælder da for Prolog. — Sligt Spøg kan gaae an for en enkelt Gang; ja endog more ret hjerteligen; men flere lignende Retter, der opvække Appetiten uden at tilfredsstille den, ved hvilke Publicum saa at sige haves til Bedste, kunne neppe undskyldes ved overdreven Lune; da det i Grunden er alt for meget forlangt, at man skal betale for at lade sig narre April. Man læse videre og mig vil neppe gives Uret.

2. Variationer for to Fløyter; ret vakkert.

3. „Bal-Inclinationerne", et muntert Digt, fremsagt med megen Livlighed af Madame *Larcher.*[1])

4. „April-Foræringen" — høyst ubetydeligt Spøg, hvori en rød Hætte rækkes til første April. Meningen heraf skal jeg iøvrigt lade være usagt; kun beklagede jeg min gode Ven, *Foersom,*[2]) der fremsagde dette Nummer.

5. „Vennen i Nød", ved Madam *Wexall;* en temmelig ubetydelig Fabel om en Hare, som i Nødens Time søgte forgjæves Hjelp hos sine Venner.

6. „En Abekats traurige Historie" — en ret vittig Satire, fremsat af *Rosenkilde.*

7. „Bryggerens Jeremiade", ved *Winsløv.*

8. Pianoforte-Concert af den unge *Noah;*[3]) ret brav.

9. Romancen: Første April, ved Jomfrue *Abrahamson,* et lidet, ikke uvittigt Digt; men dog atter en Tanke paa Publicums Langmodighed, der nu tredie Gang duperedes.

10 „Den jydske Landsoldat", ved *Rosenkilde.* Dette lille Digt, af Pastor *Blicher,*[4]) er ret smukt; men Fremsigelsen kunde neppe ubetinget roses.

11. „Jeg blev da forlovet" — Fortsættelse af Nr. 3, ved Madame *Larcher.*

12. Waldhorn-Concert.

13. „Slaget paa Rheden", ved Madame *Vexall;*[5]) hvilket var det fortrinligste Nummer, saavel hvad Indholdet som Fremsigelsen angik; og jeg vilde have

---

[1]) Frederikke Nicoline Larcher f. Holm, (1812—92) var Skuespillerinde ved det kgl. Theater fra 1827 til 1857, gift med Solodanser Pierre Joseph Larcher, (1801—47).

[2]) I sine Erindringer (Side 18) fortæller Gen. Holten, at det var hans Fader, der fik den fortræffelige Skuespiller Christen Martin Foersom (1794—1850), der var Skriver i Odense, ansat ved det kgl. Theater.

[3]) Kapel-Elev David Noack, senere Klarinettist. (Thrane, Hofviolonerne, 1908. S. 358 ff.)

[4]) Steen Steensen Blicher var dengang midt i sin rigeste Produktion, men var endnu langtfra slaaet igennem.

[5]) Den højt begavede Skuespillerinde Anna Helene Dorothea Wexschall, f. Brenøe (1803—50) var først gift med Violinisten Tr. T. Wexschall, blev skilt fra ham 1831 og gift med Professor Nic. Peter Nielsen, og det er som Madam Nielsen at hun har Navn af at være en af Danmarks største Skuespillerinder.

ønsket Underholdningen dermed endt; men der vankede endnu en Epilog, der lidet kronede Værket, idet at Publicum for fjerde Gang blev viist April. *Frydendahl* kom nemlig frem og improviserede endeel Snak om *Rosenkildes* Fortjenester, Arrogantze og Gud veed alt. Denne kom ind, lod sig fortælle af hiin, hvorledes han havde roest ham for Publicum; og derved blev det omtrent, da Verten, roest, som han sagde, af sin Mester og Ven, indskrænkede sig til i enkelte Linier at bringe skyldigst Taksigelse og at ønske Gjæsterne velbekomme!

Den 2den April ved Taffelet. Efter Bordet havde jeg en lang Samtale med Prindsesse *Caroline Amalia* om det onde Princip, hvad enten dette existerede personificeret, under Navn af Djævelen, eller ei; hvilket første hun troede og bestred ved at beraabe sig paa Bibelens Ord. Under denne Discusion røbede hun en dyb religieus Følelse, en Troe og Hengivenhed i Guds Villie, der ret greb mit Hjerte, og som meere overbeviiste mig om, at der var en personificeret Lysets end Mørkets Engel til.

Den 4de April. „Rübezahl", nyt Stykke, eller rettere sagt dramatiseret Eventyr, af *Oehlenschlæger*. Skjøndt dette først var anden Forestilling, stode Parquetbænkene næsten tomme, ligesom ogsaa Parterret kun var halvt fuldt. Denne Omstændighed og den fuldkomne Taushed, da Dækket rullede ned, var tilstrækkelig Recension over dette vistnok mislykkede Product, der i det mindste aldeles intet scenisk Værd har, og som vil hendøe i Fødslen uden, om jeg saa tør udtrykke mig, at vorde døbt, eller med andre Ord udpebet; thi at det ikkuns var Agtelse for den store Digter, der holdt Piberne tilbage, er en afgjort Sag. Man siger, at Theatercensorerne ikke bedømme *Oehlenschlægers* Stykker, og hiin viste totale Ligegyldighed fra Publicums Side er derfor om saa meget mere nødvendig.

— — Prindsesse *Julianes* Godmodighed og forekom-

mende Artighed kan jeg ikke noksomme berømme. Hvad dennes Gemahl, Prinds *Friderich af Hessen Philipsthal* angaaer, kunde Hs. Majestæt neppe have udnævnt nogen elskeligere Mand til Chef for Landcadetterne end denne blide, humane Herre; men uheldigviis stod det ikke i hans Magt at afhjelpe de vistnok grundede Klager over den store Lærdom, man vilde indpode de unge Mennesker, og det feilagtige i Examens-Principet, da et saakaldet Underviisnings-Raad allene havde her at sige, og det ikke lod til at kjende Qvintilians Advarsel mod ikke at handle saaledes, at Børn, der endnu ikke kunne elske Kundskaben, komme til at hade den. Ved disse Mangler leed ogsaa min Søn *Christian.* — Af flere Samtaler, som jeg havde med Prindsen af *Philipsthal* tør jeg vist ogsaa spaae mig gavnlig Forandring ved Institutet, og at bemeldte Raad vil lære at indsee, at Kongen og Staten ere slet tjent med Officerer, hvis Legemer svækkes ved Aandens overdrevne Bearbeidelse.

Til Thee hos Prindsesse *Caroline Amalie*, hvor der ingen andre fremmede vare end Statsminister, Overskjænk, Grev *Rantzau Breitenburg*,[1]) en udentvivl ligesaa klog som elskværdig Mand, der er meget yndet af Prindsessen og agtet af Prinds *Christian;* hvor han ogsaa hører til de Enkelte, der have jevnligen Adgang til hendes Theepartier, og til de end Færre, som Prindsen benaader med Fortroelighed. Slig Mand skinner som en klar Stjerne paa Hoffets brogede Himmel, og det er frydeligt, naar dennes fortrinlige Glands, idet den fordunkler Døgn-Planeternes matte Gjenskin, erkjendes af Fyrsten, der holder Statens Kikkert i streng Retfærdigheds og god Villies Hænder for Kløgtens Øye, at overskue det Heles Vel — — —.[2])

[1]) Kammerherre Rigsgreve Andreas Conrad Peter Rantzau Breitenburg, havde været Prins Frederiks Ledsager paa Rejsen 1826—28. Han blev Geheimestatsminister 1831. Hans Memoirer, udgivne af Bobé, er en udmærket Kilde til Datidens Hofhistorie.

[2]) Den 22. April rejste Holten og hans Familie tilbage til Odense.

[Dcember]. Meget lever jeg i det Haab, at Stor-Sultanens Forlegenhed vil, i Løbet af næste Aar fremkalde en Diversion, der kan drage Krigstheatret langt fra os, give Politiken en anden Retning og lede de indre Bevægelser til at udfolde sig i ydre Gjenstande. Tiden vil vise, hvorvidt dette mit Haab vorder opfyldt, og om mit kjære Fædreland end længe kommer til at nyde dets, fremfor næsten alle andre Landes misundelsesværdige Lykke.

„Alt hvad vi have at gjøre," sagde jeg forleden til Statsminister, Grev *Rantzau*, som paa en Gjennemreise beærede mig med et Besøg — „er ret at glæde os over vor afsides Beliggenhed og at erkjende vor Svaghed," hvortil han føyede: „Og søge at overbevise det øvrige Europa om denne Svaghed." Dette er det ydmyge Sprog, som de mindre Nationer have at føre, og skjøndt det er ydmygende nok, havde Statsministeren endog sagtens ret. Jeg tvivler ikke om at Danmarks Politik jo vil gaae ud paa at holde sig uden for Legen, saa længe det kan; men kan det ikke skee, da give Gud Kongen Klogskab og Lykke til at drage Sværdet for den stærkeste, den lykkeligste Kæmper!

1833.[1]

— — Jeg vedblev i Aar, som jeg alt længe har gjort, hver Morgen at anvende to Timer til at lære et eller andet udenad; en Øvelse, som, især i den stigende Alder, hvor Hukommelsen begynder at tage af, ikke noksom kan anbefales. Man kan desuden aldrig læse for meget, og da intet i Verden kan holde sig paa samme Dannelses-Punct, saa maae man gaae frem, hvis man ikke vil gaae tilbage. Tilmed har jeg i de senere Aar først egentligen ret betænkt og overveiet, hvor saare lidet

[1]) Efterhaanden som Aarene gaar og Forfatteren bliver ældre, fortaber han sig i Optegnelserne med længere Betragtninger, mest i politisk og filosofisk Retning. De forbigaas her. — I Efteraaret rejste Familien atter til Kbhvn. til Sønnen Christians Konfirmation.

jeg har lært i henved sex Decennier og bitterligen beklaget, at jeg — skjøndt aldrigen genegen til Ladhed — langtfra har anvendt min Tid saa nyttig som jeg burde, til egen Forædling, til Andres Gavn.

Noget har jeg dog lært og virket; og Villien til det Gode blev mig næsten stedse usvækket, da Følelsen for Ære og Pligt aldrigen slumrede hos mig. For endeel kan vel ogsaa min Mangel paa solide Kundskaber undskyldes med, at det ikke faldt i min Lod at nyde nogen egentlig videnskabelig Opdragelse; at jeg i min Barndom væntes til de mindre aandsdannende Beskjæftigelser, som vare den Tids militære Pædagogiks Hovedingredientser; at jeg i min Ungdom anvendte megen Tid til haandværksmæssig Beskjæftigelse, med Pennen og Passeren, for at finde Udkomme; og at jeg senere, lige til mit 40de Aar, for en stor Deel var overlæsset med Embedsforretninger; hvortil end kommer, at jeg, under mit Ophold i Vestindien, som det almindeligviis er Tilfældet med Indvaanere af varme Climater, hverken følte Trang eller Lyst til at udvikle mine Sjæleevner ved alvorlig eller nyttig Lecture. Derimod har jeg — og det bekjender jeg med ligesaa megen Oprigtighed som Skam — ingen tilstrækkelig Undskyldning for ei at have anvendt det ikke ringe Otium, som mit nærværende attenaarige Ophold i Odense tilbød mig; men jeg følte — hvis jeg saa tør udtrykke mig — mere activ end passiv Trang; jeg skrev istedetfor at læse; jeg troede ved Flid at more andre og glemte at gavne mig selv. Nu seer jeg med Sorg paa mine faae trykte Sager, som vel sjelden læses; og de flere Manuscripter, der mueligens aldrig ville læses.

1834.

— Danmarks første Nyhed i dette Aar var Prinds *Frederik Carl Christians* Fjernelse fra Hovedstaden. Rygterne om Aarsagen hertil vare ligesaa forskjellige

som mange. Hvad Faderen tilskrev mig herom samme Dag, vil jeg her opbevare:

„For at forekomme alle usandfærdige Rygter underretter jeg Dem om min Søns Afreise til Jægerspriis-Slot, hvor han forbliver indtil Linieskibet afgaaer.[1]) Kongen har været enig med mig i, at et saadant roeligt Ophold kunde være gavnligt saavel i physisk som moralsk Henseende, og vi have i den Overbeviisning ikke taget i Betænkning at paalægge ham denne Tvang. Jeg troer vist, at enhver Retsindig og især enhver Fader, der vil sin Søns Vel, vil billige denne Fremgangsmaade. Hvad Beslutningen har kostet mit Hjerte, vil De ikke desmindre føle med mig."

Disse Linier vidne om dyb Bekymring, og naar hertil lægges Kongens Sorg ved at see det skjønne Haab skuffet, hvorpaa han byggede sin Alderdoms Glæde, maa vist enhver Undersaats Øye see hen i det kommende fyldet med Taarer; hvert Hjerte bløde. Dog Herrens Veie ere uransagelige; han vil lede alt til det Bedste og rimeligviis endnu lindre Fædrenes Kummer ved Sønnens Bedring. Den Almægtige give dette! —

— Endeligen kom Prindsen *[Christian Frederik]* til Odense d 9. August, og de roelige i kjerligt Familieforhold henlevede Dage afbrødes. Forhen har jeg holdt en nogenlunde formelig Dagbog over min saakaldte „Exerceertid", og jeg vil ogsaa gjøre dette i Aar som et Slags Bidrag til Tidens Memoirer eller, rettere sagt, for at vise det kjedsommelige og trættende for en Mand af min Alder i det blandede Forretnings- og Etiquet-Liv, som min Stilling medførte.[2]) — —

---

[1]) Som bekendt blev Prinds Frederik (Fr. VII.) paa Grund af sine Vidtløftigheder og sit Forhold til sin Hustru sendt med en Orlogsmand til Island, hvor han opholdt sig 4 Maaneder i Aaret 1834. Skilmissen blev endelig fuldbyrdet 1837.

Ved sin Hjemkomst fra Island blev Prinsen ansat som Kommandør for fynske Infanteriregiment i Fredericia under Generallieutenant Castonier. Se Bobé: Erindringer fra Frederik VI.'s Tid af Grev Rantzau-Breitenburg. Side 95 flg.

[2]) Den Misstemning, som her første Gang giver sig Udtryk og som tildels indvarsler et mindre varmt Forhold til Prindsen, skyldes — efter Forf.s eget Udsagn — den Bitterhed, han følte over at Prinsen ikke vilde antage hans Søn *Favin* som Copist ved Guvernementet.

— I September tog Prinds *Christian*, ledsaget af Grev *Blücher*,[1]) til Fredericia, for at besee den nye Vaaning, som indrettedes for hans Søn; en Reise, lidet glædelig for hans Faderhjerte. Skrækkeligt er det, hvilken Sorg denne unge Mand har forvoldt Majestæterne, den kongelige Familie, ja hele Danmark, som i ham, Tronfølgerens Søn, formælet med Kongedatteren, saae Fædrenelandets Fremtids-Haab. — —

Det var iøvrigt ikke med sin gode Villie, at Prindsen tilbragte denne Uge [2. Uge i September] endnu i Odense. Beregningen var gjort saaledes, at hans Søn skulde ankomme fra Island til Fredericia den 6te; men Vind og Veir lade sig ei bestille som Postheste; Zephyr havde taget Herredømmet fra Boreas, og begge naadige Herrer maatte give sig til Taals. Faderen paa Landet, Sønnen paa Vandet. Endeligen slog Afløsnings-Trommen og det ved den ellevte Time; thi længere end til d. 15de kunde og vilde Prinds *Christian* ikke vente, og Afreisen til Kjøbenhavn var bestemt til denne Dag. Der ankom nemligen Natten mellem d. 13de og 14de en Stafet fra Einsiedelsborg, som meldte, at Corvetten var ankret ved Endelave, og Morgenen derpaa en anden Afsending fra *Gyldensteen* med Efterretning om Fartøyets Indseiling til Fredericia, og Prinds *Christian* begav sig samme Dag didhen. Hvo vilde fortænke ham i Længslerne efter at see sit eneste Barn, vare Omstændighederne end nok saa bedrøvelige? Den 15de retournerede han, gav en stor Diner, tilbragte Aftenen hos mig — det var den 24de Gang i denne Saison, til mere Ære end Fordeel for mig — og forlod Fyen sildig paa Aftenen den 16de September efter at have inspiceret Nyborg. —

Valgene paa Repræsentanter og Supleanter, saavel af Sædegaards-Eierne, som af Odense Borgere, bivaanede jeg fra Begyndelsen til Enden, for at see hvorledes denne Prolog til Stænderforfatningens Skuespil

[1]) Se Side 112.

vilde løbe af. Stiftamtmanden,[1]) der mangler det til Repræsentation fornødne Udvortes, gjorde vel i blot at aabne Forhandlingen med at oplæse sit Commissorium, istedetfor med at holde en Tale; imidlertid administrerede han med Værdighed, og det Hele foregik med en Slags stille Høytidelighed, der dog næsten grændsede til Ligegyldighed.

Om Valget traf paa duelige Mænd, vil Tiden lære, naar Vedkommende faae Leilighed til at give Prøve paa deres Intelligenz, Kundskaber og Talegaver. Grev *Ahlefeldt* til Langeland,[2]) der havde de fleste Stemmer, anseer jeg for duelig; de tre næste ere dygtige Landmænd, men neppe mere; i det mindste var een af dem saa undseelig, at han med Møye oplæste de Personers Navne, han valgte paa. —

Valgene i Odense medtoge to Dage; omtrent 150 Huseiere stemte; endeel vare syge og fraværende, 64 udebleve uden skjellig Grund, og een — samme Mand var en Bager — kunde ikke finde paa at nævne Nogen, skjøndt han fremkaldtes to Gange. At han ikke var færdig med Bagningen, kunde maaske tilgives; men at han ei engang havde tænkt paa at lægge Deig, var altfor slemt, og jeg kunde ikke bare mig for, da han taus gik bort, at hviske til min Nabo med Wessel:

„Den Bager græd gudsjammerligt,
da man ham bragte væk!“

Siden confererede han med Valgcommiteen, saa jeg troer han bildte sig ind, at denne var der for at vælge for ham eller give ham Raad til Valget. Megen Interesse for Sagen sporedes i det Hele ikke; hiine 64 Udeblevne vidne derom. Cancelliraad *Hempel*[3]) valgtes til Repræsentant, Borgermajor *Andrup*[4]) til Suppleant. Hiin

[1]) Kammerherre Hans Vilhelm Cederfeld de Simonsen. Se Side 107.
[2]) Christian Johan Frederik Greve af Ahlefeldt-Laurvigen (1789—1856), Geheimekonferensraad, Kammerherre.
[3]) Kancelliraad, Bogtrykker og Redaktør Søren Hempel (1775—1844).
[4]) Agent og Major Jens Christian Andrup, fhv. Stadshauptmand i Odense, døde 1841, 58 Aar gammel.

er en oplyst Mand, et godt Hoved og — som tilsyneladende — Demagog, skjøndt han ei forsømmer at bukke for de Store, Odense Borgerskabs Ideal. Sidste er vist langt fra saa duelig; men han havde været Stadshauptmand i mange Aar, og Milicen gjør meget af ham.

Om Aftenen gaves et festligt Maaltid hos Gjæstgiver *Strøm,*[1]) hvortil Stiftamtmanden, Magistraten og jeg indbødes. 50 Personer vare samlede, Glæden var støyende, og da det Hele ikke styredes af nogen Præsident, gik det snurrigt nok til, især ved de frembragte Toaster, der blandedes om hinanden som Hakkelse. Cancelliraad *Hempel* har i sin Avis meddelt Festligheden; men jeg var ogsaa tilstede og vil her fortælle Sandheden: Enhver sad sig til Bords, som han bedst fandt Plads. Kun for Repræsentanten fandtes en Stol for Midten. Suppleanten var glemt og maatte søge sig et Sæde langt nede.

Kjøbmand *Brodersen* mindede først Valgdirecteuren, Kammerherre *Cederfeld;* denne derpaa Repræsentanten, Cancelliraad *Hempel,* som nu reiste sig, og til skyldigst Taksigelse oplæste, med Briller for Næsen og Manuscriptet holdt for Lyset, en Tale, som han kaldte sin politiske Troesbekjendelse; hvilket naturligviis ingen Virkning kunde gjøre og ikkuns lidet klædede en Mand, der var valgt som Folketaler. Denne Tale indførte han da ogsaa i sin Aviis. Medens han, som meldt, oplæste den, aad Suppleanten af al Magt, hvilket tillige gjorde en comisk Virkning. Dennes Skaal blev af Mængden indbefattet i hiin for Repræsentanten; og da jeg ogsaa var af denne Mening, frembragte jeg: „For de tvende Herrer, der — næst efter de Valgte — ved de fleste Stemmer have modtaget et Beviis paa deres Medborgeres Agtelse, Kjøbmand *Ørnstrup*[2]) og Birkedommer

---

[1]) Gæstgiver og Borgerrepæsentant i Odense Samuel Henrik Strøm (1795—1858).

[2]) Købmand Andreas Ørnstrup, død 1853.

Friis;„[1]) — men hvor forundret blev jeg, da Borgermesteren strax efter mindede Suppleanten, Major *Andrup,* og jeg undskyldte mig naturligviis paa det bedste hos denne for min Forseelse, eller rettere sagt, for min Hastighed. Han takkede Selskabet med faae Ord og ret godt.

Ovennævnte Forsømmelse af Æresplads for ham gav nu Anledning til en Procurator at ønske, at Repræsentanten og Supleanten ikke altid maatte være saa langt fra hinanden som i Aften. Da jeg yttrede, at dette dog vilde blive Tilfældet, saasom den ene forblev i Odense, medens den anden drog til Roeskilde, svarede en Gæstgiver,[2]) der sad næst ved mig, og som passerer for et stort Lys i Communen, at Suppleanten var tilsinds at følge Repræsentanten. Nytten heraf kunde jeg ei indsee, da ikkuns een kunde møde i Forsamlingen; men Gjæstgiveren, en født Opponent, vilde vide det modsatte, saa at jeg tilsidst maatte slaae ham af Marken med det Svar: „Paa den Maade kan De og jeg ogsaa tage til Roeskilde, og overfyldes Byen saaledes, har man dog den Trøst, at Bistrup ligger i Nærheden".[3])

Nu gaves en Vise, passende for ved denne at minde Fædrenelandet; men Stiftamtmanden misforstod Hensigten og bragte „Hans Majestæt Kongen". Derefter foreslog Major *Andrup:* „Borgermester, Raadmænd og eligerede Borgere", med Tilføyende, at de herefter maatte leve i Enighed! hvilket Vedkommende toge ilde op, da de hidindtil kun saa omtrent havde været enige. Endelig erindredes Hans Kongelige Høyhed Gouverneuren af Borgermesteren. Kongen takkedes for Institutionen af Veiermesteren — formodentlig just af ham, fordi Folket ved den skal ledes paa god Vei, eller bære Steen til Stats-Chausséen — og sluttedes med en Skaal af Stiftamtmanden for Handel, Søe-

[1]) Birkedommer Hans Friis, død 1861, 90 Aar gammel.
[2]) Strøm, se Side 178.
[3]) Roskilde var Stænderforsamlingens Sæde.

fart og borgerlig Næring, for hvilket Ønske Borgermajoren takkede, og som optoges med mere støyende Hurra end nogen af de foregaaende Toaster.

Nu gik jeg, men Champagnen begyndte da først ret at vanke, og de mest udholdende Patrioter skiltes først om Morgenen Kl. 4. —

Torsdagen den 13de November, om Morgenen, forlod jeg med Kone og Datter Odense og ankom Lørdag Eftermiddag til Hovedstaden, hvor jeg havde leiet et smukt lidet Locale ligefor Holmens Kirke.

Da Theatret er min Hovedfornøyelse, saa vil jeg ogsaa denne Gang notere de Stykker, jeg saae, med enkelte Bemærkninger.

Mandag 17de November Balletten „Søvngjængersken". En ny Dandserinde Jomfru *Grant* (sic), [1]) oplært af *Bournonville*, og som havde været med ham afvigte Sommer i Paris, vil udentvivl blive en stor Prydelse og sand Acquisition for vort Theater, da hun forener Skjønhed med udmærket Grazie og Lethed. —

Generalgouveneur *v. Scholten* var kommet hjem med en overilet og umoden Plan til Negernes Emancipation paa de danske vestindiske Øer; hvorfor ogsaa samtlige Embedsmænd og Plantere i Colonien havde sat sig derimod.[2]) En Commission nedsattes til at udarbeide et Forslag til Slavernes forbedrede Vilkaar; om denne Gjenstand havde Prinds *Christian* været saa naadig at forlange min skrivtlige Betænkning, og jeg havde den Glæde at see, at mine Yttringer for en stor Deel var afbenyttede i den Forestilling, Hs. kgl. Høyhed vilde fremkomme med i Statsraadet, ligesaa ogsaa at samme i det Væsentlige fulgtes. —

Den 25de gaves tre Stykker, hvoriblandt „Aprils-

---

[1]) Luciana Alexia (Lucile) Grahn (1819—1905) debuterede 23. Septbr. 1834. Hun udviklede sig til at blive en Danserinde af høj Rang, men forlod Landet 1839 og fejrede store Triumfer i Udlandet. Gift 1856 med Sangeren Friedrich Young.

[2]) Om P. C. F. v. Scholtens Forhold som Generalgouveneur i Vestindien se bl. a. Admiral C. van Dockums Livserindringer. Kbh. 1893.

narrene", med hvilken Vaudeville det gaaer som med „Kong Salomon" og andre lignende, at jo oftere de gives, jo tykkere smøre de Spillende paa til Sorg for den gode Smag, der saa omtrent maa bivaane sin egen Ligbegjængelse.

Den 26de „Elverhøy", der i det hele gaves meget godt; kun *Hass*[1]) som Walkendorff spillede ei efter mit Hoved. „Dette er ikke at undres over" — sagde *Oehlenschlæger* til mig — „hvorledes skulde han gjøre noget efter andres Hoved, da han før, som Sadelmager, har arbeidet efter Folks modsatte Deel." —

Den 17de Decbr. „Den Stumme i Portici". Medens dette Stykke var nyt, beklappede Parterret den Scene, hvor Lazaronerne overvælde Vagten; i Aften fandt man igjen herpaa, hvilket vel skulde passere for en Yttring af det moderne Friheds Princip. At Professor *David* just var sat under Tiltale for formentligen revolutionaire Udtryk i Bladet „Fædrenelandet" bidrog vel ogsaa dertil. Misforstaaelse af Forordningen om Stænderforsamlingerne synes virkeligen at have sat mange, endog ellers fornuftige Folk, Skruer i Hovedet.

Repræsentanterne for de sjællandske Jordegods-Eiere kom i disse Dage til Kjøbenhavn for at holde foreløbige Forsamlinger; men de betænkte sig og droge igjen strax hver hjem til sit. Hovedstadens Deputerede holdt derimod slige Møder, hvilket forekom mig kun lidet hensigtsmæssigt, aldenstund man var uvis om hvad der vilde blive Gjenstand for Stændernes Raadgivning. —

1835.

— Den 17de Januar med Kone og Datter hos Prindsessen, hvor *Oehlenschlæger* forelæste en Oversættelse af et af *Thomas Moores* Digte, og siden reciterede endeel af *Göthes* og sine egne Digte, saa at jeg med Sand-

[1]) Skuespiller Joseph Hass var i Følge Overskous Theaterhistorie en meget smuk, men ubegavet Skuespiller. Afsked 1843. Død 1860.

hed tilbragte et Par saare fornøyelige Timer i et høyst valgt Selskab, og saa at sige en famille, glædet ved Vertens og Vertindens Elskværdighed og moret af Danmarks store Digter. Det var mig og mine en af de forenede Sjels- og Legems-Nydelser, som det selskabelige Liv saa sjelden tilbyder i de Stores Cirkler og mindst ved Hoffet. Hvilken Forskjel mellem sligt Partie og de fuldproppede Salons, hvor Kjedsommelighed og Tvang staae malede paa Mændenes Ansigter, og den afmaalte Samtale almindeligviis kun gjelder Smiger og Bagtalelse; hvor man i Ordets egentlige Forstand er ligesaa generet i Rum som i Adfærd, og hvor øm Følelse, sand Humanitet og hjertelig Meddelelse ere ukjendte. — —

Den 5te Marts til Middag hos Etatsraad *Adler*. Da Gildet var i Anledning af hans og Professor *Weises* (sic) Fødselsdag, saa kunde jeg vel sige, at der var en god Text og en god Melodie, og da Dineren tillige var udvalgt, tilføye: Forestillingen fortræffelig.

Ved Bordet vankede iøvrigt, som det hører til Dagens Orden, ligesaa fri Tale som god Mad. Gemytterne vare desværre opæggede i Anledning af Kongens Svar til den fameuse Petition om at Trykkefriheds Anordningen maatte blive uforandret. At bemeldte Svar vel kunde støde,[1]) vil jeg ei nægte; men paa den anden Side kan jeg heller ikke andet end ansee Petitionen, omendskjøndt undertegnet af mange fornuftige Mennesker, mildest talt utidig, da en fuld Forvisning om det, der søgtes at forebygges, manglede, saasom der — i det mindste saa vidt mig bekjendt — ikke fra Regjeringens Side var foretaget andet end et Spørgsmaal til Cancelliet om hvorvidt en Forandring i Trykkefriheds Anordningen maatte anses gavnlig, og den i denne Anledning nedsatte Commissions-Betænkning allene havde

[1]) En Adresse, hvori Borgere $^{20}/_{2}$ 1835 udtalte Frygt for en mulig Indskrænkning af Trykkefriheden, besvarede Kongen med et Reskript, hvori han udtalte, at kun han alene var i Stand til at bedømme, hvad der var til Folkets og Statens sande Vel.

indskrænket sig til Redacteurer af Døgnblade og ingenlunde berørt nogen almindelig Censur. Naar der derhos ses hen til at denne Petition tillige maatte vidne om en Mistroe til det engang givne kongelige Løvte, ikke at ville emanere noget Lovbud, der greb ind i Landets Velfærd eller Undersaatternes personlige Rettigheder, uden i Forvejen at have raadspurgt Stænderne, saa jeg tør vel endog kalde den upassende, og jeg vilde efter denne Anskuelse paa ingen Maade have underskrevet den, om end alle Professorer ved Universitetet havde gjort det. Denne Mistroe synes derhos end mere utilgivelig, da det var bekjendt, at en ny Toldanordning vilde vorde Gjenstand for Stændernes Raadgivning, og det ikke kunde formodes, at Hs. Majestæt vilde vise mindre Omhyggelighed for Undersaatternes intellectuelle Producter end for deres materielle Varer. Dette forudsat kunde hiin Forespørgen kun ansees som en Forberedelse til et Forslag, til hvilket Raad i sin Tid vilde indhentes; og til de Selvkloge, der ikke meente sligt foregaaende Skridt fornødent, svarede jeg kort og godt: at man ikke kunde vadske en Skjorte uden at have en Skjorte.

Misfornøyelsen med ovennævnte Kongens Svar yttrede sig iøvrigt snart paa flere Maader, og gik det især ud over *Steemann*[1]) og *Kjerulff*,[2]) der ansaaes som Kongens nærmeste Raadgivere og gaves Skyld for alle de Foranstaltninger, der ikke vandt Mængdens Bifald; hvorfor man nu ogsaa vilde dutte dem paa at være Forfattere til Svaret, hvilket jeg, for min Part, dog troer skreven af Majestæten selv.

Selve Rescriptet fandtes un beau matin opslaaet paa Ulfeldts Støtte.[3]) Torsdag Morgen, førend Kongen tog til Høyesteret, hang et Barometer paa en Lygtepæl ved

[1]) Poul Christian Stemann (1764—1855) var Geheimestatsminister og Kancellipræsident fra 1827 til 1848.

[2]) Justitsraad, senere Geheimekonferensraad Andreas Christian Kierulff (1782—1846) var Overpræsident i Kjbhvn.

[3]) Skamstøtten over Corfitz Ulfeldt stod endnu paa Graabrødretorv til Aaret 1842.

Statuen paa Amalienborg, med følgende Paategninger: Storm-*Stemann;* Blæst-*Kjerulff;* Ustadigt-*Kongen;* Smukt Vejr-*Stænderne,* og samme Dag bleve *Stemann* og *Kjerulff,* da de kom fra Retten, hilsede med „Pereat", Piben etc., og det endog af Folk, der ikke — idetmindste efter Klædedragten at dømme — hørte til Peublen. Foruden disse Kjendsgjerninger viste Misnøyen sig til Ækelhed med Renommeren og Raisonneren, saa at Folk af fredelig Tænkemaade og Hengivenhed for Kongehuset fast maatte skye at søge Selskaber. —

Dog, jeg maa igjen tilbage til hiint Selskab hos *Adler,* for at fortælle, hvorledes Professor *David* oplæste for Verten et lidet Digt, hvori Benævnelsen af Kongens og Folkets Ven forekom. Dette skulde udentvivl hentyde paa *Adler;* og jeg, der hader al Slags Smiger, tillod mig derfor at spørge hvem denne, i disse urolige Tider saa sjeldne Gjenstand var, og at mene, han vilde have en besværlig Opgave at løse. Justitsraad *Salicat*[1]) tog Ordet og svarede mig, impertinent nok, at dertil udfordredes gode Hoveder; men jeg lod ham ikke døe i Synden, og Latteren blev paa min Side, da jeg spurgte ham: om han da vilde løse den. —

[Den 9de Marts] om Formiddagen var jeg til Audients hos Kongen, hvem jeg fandt nedslagen, ja næsten modfalden, og sandeligen, han havde vel Aarsag dertil, naar Faderens og Regentens Hjerte maatte bløde ved den unge *Dannemands*[2]) Død, ved Kjøbenhavnernes slette Tone. Selv idel Kjerlighed, er hans Families, hans Folks Kjerlighed, ham en Trang; et Led i hiins Kjæde sprang, en Traad af dettes Baand løstes. Medens jeg var i Forgemakket og Adjutanten inde hos Kongen, nærmede sig en Mand til mig og spurgte, om *Frederik den Sjette* endnu levede. Han kaldte sig Jesus, og sagde,

---

[1]) Justitsraad, senere Etatsraad, Højesteretsadvokat Peter Gottmann Henrik Ludvig Salicath (1794—1864) spillede en Tid lang en stor Rolle i Stænderforsamlingerne; han var yderlig konservativ.

[2]) Frederik Valdemar Dannemand (1819—1835), Søn af Kong Frederik VI og Fru Bertha Frederikke Dannemand født Rafsted (1792—1862).

at han reiste omkring paa Troens Vegne. Da det forekom mig, at Kongen havde Plage nok af de saakaldte Fornuftige, uden at faa de Gale med paa Halsen, og da jeg desuden tænkte paa Ordet i Lidelses-Historien: „Er Du Christus, saa hjelp Dig selv!" bad jeg en af Laquaierne at bringe ham ud.

En Anecdote af en anden Slags hendtes nogle Dage i Forveien i Prinds *Christians* Forgemak. Adjutanten fortalte mig, at en gammel Kone vilde bestikke ham for at faa Audients: nysgjerrig for at vide Sammenhængen udfritter jeg et ungt Fruentimmer, der ledte den Gamle, og faaer at vide, at denne havde havt 3 Mark bestemt til saadan Anvendelse, og at hun havde fattet Ideen ved at se at adskillige Folk, der kom ind i Forveien, gave Adjutanten Haanden.

Den 11te Marts „De italienske Røvere", nyt Drama af *Oehlenschlæger,* fuldt af Aand; men vil dog neppe gjøre Lykke uden betydelige Forandringer og Beskjærelser. — —

Den 14de vare min Kone, *Favin* og *Frederikke* i Theatret paa Billetter, forærede af Prindsesse *Caroline Amalia.* Da det var Løverdag og følgeligen intet frit Parquet, blev jeg hjemme, tog Pennen i Haand og gav mig til at meditere over de fire Maaneder, jeg nu havde tilbragt i Kjøbenhavn. Vel giver min nærværende ellers saa misundelsesværdige Embedsstilling ikke saa megen Leilighed til Arbeide, til gavnlig Virksomhed, som jeg gjerne ønskede, og i en foregaaende Periode var vant til; men i Odense sidder jeg dog sædvanligen 8 Timer paa mit Contoir, samler nye Kundskaber eller søger i det mindste at vedligeholde de ældre, læser og skriver for at blive i Turen og bilder mig ind at gavne. Her derimod henslentres Dagene omtrent uden at vide, hvordan de gaae eller hvortil de nyttes. Forgemakket, det fyrstelige Taffel og de kære Comedier, sluge næsten den halve, Visitter, Vandring og Snakken en stor Part af den øvrige Tid, saa at der levnes liden til al-

vorlig Anvendelse, til Eftertanke, til Virken, til aandelig Forædling. Sligt Slaraffenliv burde ikke convenere, og behager mig virkeligen heller ei gandske. Imidlertid er saadant Levnet, skjøndt Fornøyelser blive dets Hovedmaal, dog ikke heelt uden Nytte; thi Adspredelse opliver Sindet; Vellevnet, uden Overdrivelse, qvæger den aldrende Mand; Venten styrker Taalmodigheden, Theatret virker velgjørende paa Kunstsandsen, paa den æsthetiske Følelse, og Selskabelighed rækker Erfaringen Næring. Naar hertil føyes den Nytte, der kan haves af engang imellem at lade sig see i Residentsstaden, ved Hoffet, for at forfriske sit Minde, for ikke gandske at skrives i Storlivets Glemmebog, kan jeg heller ikke egentligen fortryde denne min lange Fraværelse fra mit rette Hjem; ja jeg fristes næsten til at troe mig som Vindende, saavel i physisk som moralsk Henseende, styrket saavel paa Legeme som paa Sjæl ved en Tidlang at have løsrevet mig fra Vanen for at søge Forandringen; forladt Beqvemmeligheden for at hylde Fornøyelsen. —

Den 30te „Hakon Jarl". Hovedrollen særdeles vel udført af *Ryge;* ligeledes gaves Thora og Einar Tamberskjælver meget godt af Madame og Herr *Nielsen.* Parquettet var, som sædvanligen ved Tragedier, tomt. Den 31te „Arvingerne" og „Murmesteren".[1]) Desværre saae jeg ikke det sidste Stykke, da jeg skulde ledsage min Kone og Datter til Bal hos Prindsesse *Charlotte.* Localet var for lidet, Selskabet for stort. Indbydelsen lød paa Herrerne i Uniform, Damerne i hvidt eller Costume; men Ingen mødte costumerede uden de 24 Par, der dannede tre Quadriller, nemlig en Skotsk, en Italiensk, og en Græsk, under Veiledning af Solodandser *Larcher. Bournonville* havde først været bestemt til Instructeur eller rettere maître de plaisir; men jeg troer, at hans Priis, 40 Rdl, for hver Quadrille, fandtes for høy; ligesom hans Betingelse: tre Timer Under-

[1]) Syngestykke af Auber.

viisning for Herrerne allene, tre Timer for Damerne allene, og tre for Herrer og Damer samlede, for pedantisk eller endog urimelig, da der ved sidste tre Underviisnings-Timer endnu var føyet den Betingelse: sans conversation, hvorpaa Damerne fornemmeligen ei kunde indlade sig. De bedste Hofmænd paastode, at det var charmant, og Figuranterne selv, at det var fornøyeligt. Begges Dom var imidlertid mistænkelig: Førstes fordi den almindeligviis staar lidt til at troe; Sidstes fordi Forfængeligheden vist altfor meget ledede deres Anskuelse eller bestak deres Dom. Mig forekom det ridicult og kjedsommeligt. —

Den 3die April var Fest-Maaltid hos min naadigste Herre for den østerrigske Ambassadeur, Grev *Esterhazy,* ungarsk Magnat, om hvis særegne og pragtfulde Dragt Hoffolkene havde nok at tale. Jeg var ikke til denne Diner, fordi der ei var Plads; men Prindsens venlige Undskyldning om Morgenen for Ikke-Indbydelsen; Ordene: „De maa ikke tage det ilde op, at jeg ei indbyder Dem i Dag osv." var mig sandeligen fuldt saa kjære som Stadsen og Maden, især da jeg Dagen efter fik Leilighed til at gjøre mig tilgode med de lækkreste Levninger. —

Den 10de „Fornuft-Givtermaalet",[1]) et særdeles godt og vel givet Stykke, Jomfru *Petersen* debuterede; hun forekom mig vel rask og lidet gracieus; dog er det mueligt, da hun er ung og smuk, at hun i Tiden vil gjøre Lykke. Det Bifald, hun nød ved sin første Optræden, var vist mere at tilegne hendes Ansigt end hendes Talent. —

Den 13de tilbragtes om Aftenen til over Midnat yderst behageligt hos Prindsesse *Caroline Amalia,* hvor *Oehlenschlæger* oplæste sin nye Tragedie „Socrates", der vist, naar den engang bliver trykt, maa vinde et al-

[1]) Af Scribe og Varner. Heri havde Jfr. Louise Petersen, nuv. Fru Phister sin Debut som Anna. Louise Amalie Petrine Phister født 1816, Datter af Naalemagermester William Valerius Petersen, gift 1846 med Skuespiller Johan Ludvig Phister, optraadte sidste Gang 28. Maj 1895 paa det kgl. Theater.

mindeligt Bifald. Paa Theatet vil den imidlertid neppe gjøre Lykke, og Prinds *Christian* sagde den store Digter dette ganske ligefrem, skjøndt han, ligesom jeg, havde været henrykt ved Oplæsningen. —

Den 20de om Aftenen hos min Svoger *Rømer* i Anledning af hans Fødselsdag. Ved en Skrivelse fra Generallieutenant *Bülow* blev han complimenteret af Kongen. Denne min Svoger, nu Generalmajor, Kammerherre, Deputeret i Commissariats-Collegiet, Inspecteur af Infanteriet, Commandeur af Dannebroge og Dannebrogsmand, er et mærkeligt Phænomen. Uden noget særdeles Hoved har han ved Flid banet sin Vei og ved Verdens Klogskab vidst at gjøre sig gjældende i den Grad, at han kan udvirke hos Majestæten, hvad han vil, poussere enhver som han tager sig af, og saa at sige har alle dem, der kommer i Berørelse med ham, i Lommen; uden at han nogensinde anvender de sædvanlige Midler: Smiger, Gjestebud, Selskabelighed, Høflighed til at naae sit Maal, mod hvilket han gaaer jevnt og stadigen ligefrem, ikke brydende sig om andet end sig egen Villie. —

[Den 2den May] havde jeg med glad Hjerte forladt Hovedstaden, skjøndt det virkeligen gjorde mig ondt at sige mine Sønner, Prindsens gode Taffel og det kjære Theater Farvel; men Foraaret smilede, og det gode Udfald af mine Sønners Examen var min Glædes skjønne Barometer, der end mere steg til smukt Veir i min Alderdom ved at se begge mine Sønner gagerede fra 1ste May: *Favin,* ved Prindsens Naade, ved Gouvernements-Bureauet;[1]) og *Christian,* efter sin Tuur, som virkelig Cadet, hvorved jeg i det mindste vil spare 400 Rbdl. aarlig og derved see mig istand til at afdrage min Gjeld, tillade mig en eller anden Livets større Bequemmelighed, ja maaske endog i Tiden kunne lægge lidt op for Kone og Børn.

Ialt spiste jeg under dette mit Ophold i Kjøbenhavn

[1]) Favin Holten var den 21. April bleven juridisk Candidat.

76 Gange ved Prindsens Taffel og besøgte Theatret 88 Gange, saa jeg vel kunde rose mig af Vellevnet og Fornøyelser. — —

Den 6te Juni kom Professor *Oehlenschlæger* for efter Prindsens Indbydelse at tilbringe nogle Dage paa Odense Slot.[1]) Paa en Maade havde jeg vel givet Anledning hertil ved at sige den naadige Herre, at *Oehlenschlæger* mueligens var tilsinds at gjøre en Tuur til Fyen i Sommer. Faae Dage før Prindsens Afreise traf denne ham ved en musikalsk-litterair Soirée hos Etatsraad *Brøndsted*,[2]) hvor da Indbydelsen fandt Sted og naturligvis blev modtaget med Glæde. At ogsaa jeg derved fik Leilighed til at vise Danmarks store Digter Velvillighed ved at see ham hos mig flere Aftener, var mig særdeles angenemt. —

Jeg bør ikke lade uanmærket en smuk Opmærksomhed af Prindsen, at han nemlig paa Overfarten til Rudkjøbing havde *Oehlenschlægers* „Langelands-Reise" med sig, hvoraf han deels selv oplæste, deels lod Digteren oplæse.

— Det var første Gang, at Prindsen besøgte den nye Besidder [paa Tranekjær]. Der var fuldt af Mad og Drikke, men Omgivelsen i antik Stil; Seletøyet, der skal have tilhørt Struensee, og det greb mig forunderligt dybt, at se Arveprindsens Søn, efter over 60 Aars Forløb, at kjøre med dette. Slige Skjæbnens underlige Spil er vel værd at lægge Mærke til. —

Oehlenschlæger forelagde mig senere Begyndelsen til en Cyclus af Smaadigte, som han agtede at skrive over sit nuværende Ophold i Fyen[3]) i Lighed med hiin be-

---

[1]) Den 18de Maj var Prinsen og Prinsessen ankommen til Odense af Hensyn til den aarlige Inspection af Gouvernementet.

[2]) Den bekendte Arkæolog Peter Oluf Brøndsted.

[3]) De blev til den lidet inspirerede Cyclus „Fyensreisen", i hvilken Holten ogsaa fik en Plads — endda i Heksameter. Se iøvrigt Oehlenschlægers Erindringer. Kbh. 1872 Side 457, hvor det spændte Forhold mellem Prinsen og Hertugen under Besøget paa Augustenborg ogsaa omtales.

rørte, af ham for 30 Aar siden udgivne Langelands-Reise. Han lovede ved denne Leilighed at forevige min Datter ved at nævne hende i Digtet, og gav mig et Venskabs-Kys, der af mig skal bæres som Æres-Diplom, vel ikke synligt for andre; men desto stærkere erkjendt af den, der paa denne Maade hædredes af Danmarks største Skjald.

Et Par Dage iforveien havde den naadige Herre befalet min Søn og mig at tage med over til Augustenborg.

Den 23de opvartede min Søn og jeg den unge Hertuginde (Hertugen og Moderen var fraværende), og vi forbleve til Froekosten saavel som til Middagstaflet. Det er mærkeligt, hvorledes denne Kone, alt Moder til syv Børn, conserverer sig, og min Søn blev ligesaa indtaget af hendes Skjønhed, Ynde og Blidhed, som jeg alt længe havde været.[1])

Den 28de Juny, Prindsesse Caroline Amalias Fødselsdag, feiredes med Kuur og stor Diner, hvor efter Hertugens Børn under Anførsel af Solodanser *Larcher* glædede den høybaarne Tante og Selskabet med en smuk Dands, der sluttedes med Overrækkelsen af et Digt af *Oehlenschlæger*, som denne selv læste op. Ved Taffelet frembragde Hertugen en Toast for Søsteren og Svogeren samt, efter at denne var retourneret af Prinds *Christian*, for Danmark største Digter, Professor *Oehlenschlæger*.

Den 29de ved Taffelet, hvor Hertugen rigeligen slog om sig og i Særdeleshed gik sin Søster nær, som han holder af at lede ind paa et religieust Gebet og derved angribe hendes fromme Gudshengivenhed, med hvilken hans friere Tænkemaade ikke qvadrerer. Denne fystelige Person skal, uagtet han blev underviist af to udmærkede Lærere, Professor *Krogh Meyer*[2]) og Hof-

[1]) Se Side 111.

[2]) Professor Peter Krog Meyer (1780—1819) blev 1808 Lærer for Prinserne af Augustenborg til 1816 og derefter Professor ved Universitetet. Paa sin Sotteseng blev han udnævnt til Biskop paa Als, men døde kort efter.

præst *Germar*, [1]) have været næsten aldeles uvidende, da han i sit 18de Aar blev majoreret; men han har senere ved Erfaring og Kundskaber erhvervede paa Reiser, og ved sine betydelige Eiendommes Administration, samlet mange Materialier og af disse opført en solid Bygning paa medfødte fortrinlige Gavers Grundvold. Imidlertid lagde hiin Forsømmelse udentvivl den første Spire til den Hang til Dadel og Lyst til Modsigelse, der endnu, dog langt fra ikke i saa høy Grad, vedvarer, og som meget skader den Elskværdighed, Takt og Dømmekraft, hvormed han iøvrigt udmærker sig. Fornemmeligen taler han særdeles vel for sig og forsvarer sine Meninger saa vel, at han meget let imponerer og vinder mangt heelt usikkert Spil fra den langt mere øvede og med solidere intellectuelle Trumpher forsynede Spiller. Hans ophøyede Stilling, som han tillige godt veed at gjøre gjeldende, bidrager naturligviis ogsaa meget til slige hans rhetoriske Seiervindinger. At han almindeligviis er forhippet paa at sætte sin Villie igjennem, er ligeledes en naturlig Følge af Ovennævnte. Kun er det Skade, at hans Midler til Øyemedets Opnaaelse stundom falde noget i det Smaalige.

Saaledes var det ham om at gjøre og virkede han ivrigen for, at Dr. juris *Steffens*[2]) skulde fremfor Provst *Ebbesen*[3]) vælges til Deputeret for Als. Sidste seirede imidlertid, trods alle Lehnsherrens Machinationer, og Følgen var en formelig skrivtlig Circulaire, hvorved de Bønder, der havde stemt for Provsten, tilkjendegaves, at deres Hopper ikke vilde blive beskelede af hans Fuldblods-Hingster. Denne mildest talt barnag-

[1]) Friedrich Heinrich Germar (1776—1865) blev 1809 Hofpræst paa Augustenborg og Lærer for Prinserne. Afsked 1848.

[2]) Dr. juris Momme Heseler Steffens (1790—1849) blev 1829 Herredsfoged paa Als og var en af Hertugens haandgangne Mænd. Det lykkedes ham 1842 at faa ham valgt til Stænderdeputeret i Nordborg og atter genvalgt. Han var saa forhadt paa Als, at han 1848,maatte flygte derfra, og døde sindssyg Aaret efter.

[3]) Den dansksindede Provst Frederik Ebbesen (1768—1836) var Sognepræst i Svendstrup paa Als og blev Stænderdeputeret 1836, men døde under Forsamlingen.

tige Fremfærd gav, som let tænkeligt, Anledning til ukjerlig Omtale, hvilken dog endtes med Smiil, ved Tilføyningen, at *Ebbesen* selv, paa Grund af at han havde stemt paa *Steffens*, begærede sin Hoppe bedækket, og at hans Andragende virkeligen bevilgedes.

Den 5te July spiste jeg hos Enkehertuginden [Louise Augusta], der opvarter med Middagsmad Kl. $1^1/_2$ og i det Hele fører et regelmæssigt Liv paa god gammeldags Maneer, uden sædvanligen at deeltage i nogensomhelst Selskabelighed end blandt hendes Hunde og Abekatte. Hun er iøvrigt ligesaa aandfuld som før, ligesaa liberalsindet som altid, læser bestandigen meget og udmærker sig endnu ved en forunderlig Hukommelse. Saaledes begavet med sjeldne Sjelsevner er det underligt, at denne Dame har saa aldeles trukket sig tilbage fra Verden; men hun passer sig da heller ikke længere til Hoffet, da hun, som meldt, er liberalsindet, og det i den Grad, at een af hendes nærmere ret komisk sagde: at hun var den eneste tilbageblevne danske Republikaner fra den franske Revolutions Tid. Tilmed er hun en streng Oeconom for at skrabe sammen til sin yngste Søn, og da hun særdeles vel veed at udfylde sin nøyagtigen ordnede Tid, skulde jeg næsten troe, at hendes eensomme Liv aldeles convenerer, især da hun alt bærer paa Alderdommens Besværligheder.

Kort efter vendte jeg og mine tilbage til Odense. *Oehlenschlæger* fulgte med til Bøyden[1]); jeg anbefalede ham til en Sønderborger Apotheker, der kørte til Qvern-drup, raadede ham til at tage Logie hos *Schalburg* i Nyeborg,[2]) og tog en hjertelig Afsked med denne berømte Mand, der ved nogle Ugers nære Omgang var bleven mig kjærere Dag for Dag. Uvant til Hoflivet og Omtumlen kaldte han mig sin Mentor, raadspurgte sig hos mig om Etikettens Smaaligheder og føyede sig

[1]) Overfartssted mellem Faaborg og Assens til Slesvig.
[2]) Johan Frederik Schalburg, Ejer af Hotel „Postgaarden" i Nyborg, død 1862.

med næsten barnlig Godmodighed efter min Anviisning. —

Den 3die September reiste Prindsen atter tilbage og jeg fulgte ham til Nyeborg. Hvorledes den naadige Herre kan holde dette Liv ud, er virkelig mærkeligt, da han Dag ud, Dag ind, er paa Farten og overvældet med Forretninger; men han har heller intet Minut af sine mange Timer — flere end almindeligviis andre Folk, da han sover saa lidet — ubesat, og har derved vænt sig til en Driftighed, der er bleven ham en anden Natur. Om Dagen læser han, om Natten sover han i Vognen, ligesaa godt som om han sad i sin Sopha eller laae i sin Seng; selv naar han spadserer i Haven, har han Aviserne med sig.

Atter i Aar tog jeg til Fredericia for at complimentere Prinds *Frederik Carl Christian* paa hans Fødselsdag, og jeg fortrød ikke denne lille Excursion, da jeg morede mig særdeles vel. Ankommet noget sildig paa Aftenen forblev jeg roeligen paa Vertshuset til næste Morgen, da jeg courede Prindsen og hilste siden paa den gamle General *Castonier,*[1]) der paa sin sædvanlige ligefremme Maade forsikrede mig om, at der var ingen, som takkede mig for min Opmærksomhed for Prindsen. Men da jeg heller ikke havde lagt an paa nogensomhelst Tak, var dette mig saare ligegyldigt; min Stilling til Faderen krævede, efter min Følelse, denne Høfligheds Beviisning mod Sønnen, og Overbeviisningen om rigtig Takt for det Sømmelige var mig Belønning nok.

Den naadige Herre lod til at være meget tilfreds med sit Ophold i Fredericia, ja forsikrede mig endog om, at det sidst henrundne Aar var det behageligste i hans Liv. Denne Forsikring maatte næsten synes utroelig; men den Gene, som Hoffet medfører, har vist stedse været ham trykkende, og han vilde upaatvivleligen have

[1]) Generalmajor Frederik Julius Christian Castonier (1761—1838). Kommanderende General ad interim i Nørrejylland, samme Aar som Prins Frederik (Fr. VII) underlagdes ham som Kommandør for fynske Regiment, hvis Chef Castonier vedblev at være.

fundet sig langt mere à son aise, hvis han, istedetfor Prinds af Blodet, var bleven født i den lavere Sphære, forudsat dog at hans Formues Tilstand havde tilladt ham at nyde Italienerens *dolce far niente,* idet mindste forsaavidt Aandens Beskjæftigelse angaaer. —

Et glædeligt Phænomen ved Aarets Ende har jeg dog troet at finde i Prinds *Christians* successive Overgang fra altfor megen Liberalitet til strængere Principper, til Overbeviisningen om, at Tøilen bør holdes stram, naar Folket ikke skal løbe afsted med Statens Vogn og kaste Kusken af Bukken. Ofte har det været mig ufatteligt, at denne ellers saa kloge Mand har ladet sig saa meget foresnakke; men nu haaber jeg at Døgnskriverne have viist ham, hvor farligt det er at bygge paa løse Ord og at fæste Tro til disse. Befæstes jeg tillige i denne min Forventning, dette mit Haab, vil saadan Overgang i den Tronebaarnes Anskuelsesmaade vistnok virke til stort Held for det kjære Fædreneland.

1836.

— — — — Den 8de September forlod den naadige Herre Odense for at begive sig til Als og hermed var det [ɔ: den aarlige Inspektion i Fyen fra 6. August til 8. September] forbi for denne Gang.

Dog varede Roen ei længe, da jeg strax derpaa ogsaa maatte over til Als for at complimentere den naadige Herre til hans Fødselsdag, samt i Anledning af Forretninger. Geleidet af min Søn reiste jeg derfor den 17de September. Dagen efter var Kuur hos Prinds *Christian,* stort Taffel hos Hertugen og Fakkeltog. Ved denne Leilighed og de paafølgende Veddeløbs-Dage [1]) var der fyrstelige Personer tilstæde i Mængde, nemlig

[1]) Hertugen af Augustenborg var en interesseret Hippolog, han havde et stort Stutteri efter engelsk Mønster og paa hans Initiativ foranstaltedes Væddeløb paa Nørrefælled i Kbhvn. i 1832.

Enkehertuginden, Prinds *Christian* med Gemalinde, Prinds *Frederik Carl Christian*, som havde erholdt Hans Majestæts Tilladelse til at opholde sig 8 Dage paa Augustenborg — den længste Tuur siden hans Ophold i Fredericia —; Hertugen af Augustenborg med Gemalinde og 4 Børn; Prindserne *Frederik* og *Emil* af Augustenborg; Hertugen og Prindsen af Glücksborg; Summa Summarum 14 i Tallet. Saa var der ogsaa mange Grever og Baroner, som ved Pindsefesten i „Reinecke Foss", med flere Slags fornemme Folk og Hestevenner, deels indbudne, deels komne af egen Drivt, fra det nordlige Tydskland, Hertugdømmerne og Kongeriget. Paa Caricaturer manglede der naturligviis ikke, og var det især fornøyeligt at see de forskjellige Morgendragter ved Veddeløbene, ret som havde man lagt an paa hvo der bedst kunde vise sig i sær Paaklædning. Blandt disse Carricaturer bar fornemmeligen en berømt Hippolog, Kammerherre, Grev *Holmer*[1]) Prisen med sin hvide Cavay og ansigtsfarvede Handsker, da man neppe kan forestille sig noget styggere og løyerligere end denne gamle, vindtørre og gigtbrudne Person. Ved Taffelet frembragde han derimod ligesaa smukke Toaster i Vers, som hans Udseende og Stemme iøvrigt var ubehageligt. Nogle excellerede i Frakker, der næsten slæbede efter dem; andre i do., der neppe naaede halvt ned paa Beenet. Nogle viste sig i Trøyer eller Jakker med uhyre brede Skjøder, Andre i en Mellemting af Livkjoler og Overkjoler. Hvide Hatte og sorte Fløyels-Frakker, hvide ditto Buxer og Støvler med couleurte Kraver syntes at være meest en vogue.

For dog ogsaa at signalere os noget mødte min Søn i Kavay med dinglende Ærmer; jeg i en gammel luvslidt Vinterfrakke.

Om Veddeløbene kan jeg ikke sige meget, da de ei

[1]) Mecklenburg-schwerinsk Kammerherre, Domkapitular i Lübeck Magnus Friederich Rigsgreve v. Holmer (1781—1857). (Medd. af Overretssagfører P. Hennings).

interesserede mig synderligt; der blev desuden sagt nok om disse paa Stedet, medens Hippologerne vare samlede, saasom Talen sjelden eller aldrig drejede sig om andet, og siden overflødigen meldt derom i Aviserne.

I et Telt serveredes med Froekost. Ved denne gik det gandske til som almindeligviis i Verden: Pladsen var indskrænket; den Eene kom, den Anden gik, og saa længe man var ved Bordet, tog Enhver for sig af Retterne saa godt han kunde. Forsamlingen forekom mig iøvrigt som Dyrene i Noahs Ark — Syndfloden vel overstaaet drog de hver til sin Kant.

Ved Middagsbordet bragdes en Mængde Toaster efter nuværende Brug, siden vi fik Stænderforsamlinger. De gaves temmeligen i Flæng og ikke altid correcte. Hertugen, som selv ledede dem, talede unægteligen bedst; kun var det ret at beklage, at han ei kunde reise sig fra Stolen, paa hvilken han bares eller trilledes ind til Taffelet, da han leed af Podogra; og var det virkeligen sørgeligt at see, at denne unge talentfulde Herre, der beværtede med fyrstelig Gjæstfrihed, ikke kunde deeltage i de Glæder, han havde beredt for sine Gjæster, og ei bivaane Veddeløbene.

Fra den 18de til den 24de var der dagligt Taffel for over 70, og den 27de, Hertugindens Fødselsdag, for henved 100 Personer. Efter at nu de mange Kronhjorte, Daadyr, Fasaner, Agerhøns etc. etc. vare vel fortærede, og — saavidt jeg kan beregne — mellem 2 og 3 Oxehoveder Viin givne til Priis, var det ogsaa Tid for mig og Søn atter at vende Næsen mod Hjemmet. — —

For at glæde min Kone og Datter, for at være sammen med mine Sønner og til egen Forfriskning tilbragde jeg atter Vinteren [fra medio October] 1836—37 i Kjøbenhavn, hvor jeg havde leiet mig et smukt lidet Locale paa 1ste Sahl i Gothersgade Nr. 7. —

Fra det Øyeblik jeg sat min Fod inden Voldene, hørte jeg ikke tale om andet end Benaadninger og Be-

fordringer, eller rettere sagt, Ordener og Caracterer, der skulde uddeles paa Dronningens Fødselsdag i Anledning af Reformationsfesten. Slige coups d'honneurs en masse, hvor Stillingen og ikke Fortjenesten tjener som Rettesnor, give al for megen Anledning til Snak, sætte saa megen ondt Blod, at man før maatte ønske de vare aldeles udeblevne. Hvad bliver han? Faaer han ikke ogsaa noget? Hvorfor mon han forbigaaes? Hvori bestaaer hans Fortjenester? Hvad godt har han gjort? osv. ere de Spørgsmaal, der bringer Tungerne i Gang, og der desværre som oftest møde med ufyldestgjørende eller spydige Svar. Dog Hans Majestæt har bestemt i sin Viisdom, og det sømmer sig ikke for mig at yttre noget i denne Anledning, om saa meget mindre, da der i al denne Regn faldt en Naades-Draabe paa mig, idet jeg udnævntes til Conferentsraad. Skjøndt jeg var een af de allerældste Etatsraader, kom denne nye Caracteer mig dog gandske uventet, da jeg stod i den Formening, at en høyere Rangtitel ei svarede til min Embedsstilling. Der var, som meldt, talt vidt og bredt om Benaadninger; de Herrer, der skulde have noget for eller bag, vare tilsagde at møde hos Hans Majestæt om Morgenen. De decorerede Herrer strømmede fra Kongen til Prinds *Christian;* jeg saae Vrimlen der; drømte ikke om, at der ogsaa skulde vanke en Naadesbeviisning for mig; gik til min Svoger, General *Rømer,* for at complimentere ham til Storkorset, blev beklaget af min Søster, fordi jeg, som det kaldtes, intet Pas gjorde, og fandt ved Tilbagekomsten i mit Logie min Bestalling som Conferentsraad, samt Overhofmarskalkens Indbydelse til at bivaane Gudstjenesten i Frue Kirke og Høytideligheden ved Universitetet.

En rimelig misundelig, men vittig Person, havde, saa sagdes der, foranstaltet en Carricatur stukket i Kobber, forestillende Luther, der affyrer en Kanon, ladet med Ordner og Nøgler, hvilke efter Omstændighederne rammede for eller bag. Dette Kobber, hvis

det virkelig har existeret, blev naturligviis strax confiskeret.[1])

Under dette mit Ophold i Kjøbenhavn besøgte jeg Prindsens Taffel flittigere end ellers og forsømte sjelden nogen Aften Comedien, saa at jeg i det mindste i den Tid nød min legemlige Føde om Morgenen, og min aandelige Føde om Aftenen hundrede Gange. Formedelst Kongens Sygdom var der ei saa megen Lystighed ved Hoffet, som sædvanlig. Prindsen gav imidlertid en halv Snes Dinéer og ligesaa mange Soiréer. Ved disse vankede almindeligviis Concert. Længere hen eller rettere sagt hele Vinteren opvartedes der med Sang af tyrolske saakaldte Natursangere, af hvilke een, som var meget smuk, bedaarede flere af de fornemste Damer. De kappedes om ham; en Grevinde pousserede hans Buste i Leer; en Baronesse tog Underviisning hos ham i at forfærdige Belter af Fjer, en Frøken malede hans Portrait osv. — kort, der var et Raserie for ham, der grændsede til det Latterlige, og den Sang, som ellers hørte hjemme i Dyrehaugen, lød hele Vinteren i alle Saloner. —

Parquettet og Parterret vare, som i Almindelighed ved Sørgespil, tomme. Disse yndedes ikke mere, og Operaerne synes ogsaa at gaa af Mode. Smaa Lystspil og Balletter hørte egentlig til Dagens Orden. Det meget deilige Sørgespil „Ludvig den Ellevte", hvori Hovedrollen gaves mesterligen af *Kragh*, kunde ikke engang bringe nogenledes fuldt Huus. — —

1837.

„Den unge Skuespiller" af *Oehlenschlæger;* egentlig en Samling af Anecdoter af Schrøders Ungdomsliv. Det behager mig meget, og henrev mig især Fru *Heibergs* nysselige Spil. Men Publikum deelte ei denne Følelse, og det synes næsten, som om man sætter en Ære i

[1]) Det findes ikke nævnt i F. L. Krohns Fortegnelse over satiriske Blade.

fremdeles med Strenghed at critisere alt hvad der kommer fra Danmarks største Digter. Jeg bivaanede Forestillingen af det fire Gange og hver Gang med større Fornøyelse. — „Capriciosa", Folkekomedie, opført først ved Sommerforestillingerne. Dette Stykke gav fuldt Huus i hele Saisonen; flere Gange saae jeg det med Glæde og morede mig især ved *Phisters* og *Foersoms* fortrinlige Spil. Madam *Stage* som Vestindianerinden var ogsaa meget brav; ligesom Jomfru *Petersen* [ɔ: Fru Phister] som Vertshuspige. Denne Skuespillerinde, meget smuk og fuld af Liv, bliver udentvivl udmærket i Soubrette-Faget. — „Svend Dyrings Huus" af *Hertz*, ganske vist den mærkeligste Nyhed i Saisonen, og her fik vi da igen et Sørgespil, der fyldte Huset; men her forenede sig ogsaa alt: rørende Indhold, mesterligen rimede Vers, skjøn Musik og fortrinlig Udførelse. Frue *Heiberg* som Ragnhild var især saa henrivende stor, som tænkes kan. Slig Skuespillerinde har Danmark aldrig havt og faaer neppe nogensinde hendes Lige. „Det er Danmarks største Talent", sagde Biskop *Mynster* engang i Hofparkettet til mig. Intet Under, at hun fast forgudes. Hun er for stor til at applauderes, Tilskuerne føle sig altfor henrykkede, altfor opløftede til paa almindelig Viis at yttre denne Kunstens Dronning Bifald. — „Sparekassen", ligeledes af *Hertz;* en Ubetydelighed, men godt udført. *Phister* imiterede i dette Stykke „Kjøbenhavner-Posten"s Udgiver, Commercesecretair *Liunge*.[1]) Jeg narrede ham hermed; men han paastod naturligviis, at denne Lighed var tilfældig. I det Hele taget har han megen Styrke i at efterligne, hvorpaa han som Henrik i „Maskeraden" afgav en Prøve ved at spille som *Hass* og *Enholm*[2]) i Samtalen mellem Jeronimus og Leonhard, ved at oplæse Stevningen som *Molbech*, og ved at afsige Dommen som salig Con-

[1]) Kammersekretær, Kopist og Redaktør m. m. Andreas Peter Liunge (1798—1879).

[2]) Skuespiller Lorents Peter Enholm, død 1841.

ferentsraad *Manthey*. Jeg vil endnu blot nævne Dr. *Ryges* Datter,[1]) der i Begyndelsen af May debuterede i „Axel og Valborg" samt i „Formynder og Myndling", i hvilke begge Stykker hun gav billig Haab om at Theatret vil faa en god Skuespillerinde i hende.

Endeligen nævnes Balletterne „Waldemar", „Sylphiden" og „Don Quixote". Førstnævnte er virkelig grandieus, og jeg blev ikke skuffet, skjøndt jeg mødte med de største Forventninger. „Sylphiden" er en nysselig Composition og især Grupperingerne fortrinlige. „Don Quixote" vandt mindre Bifald. I alle tre udmærkede sig *Bournonville* saavel som Balletmester som som Dandser, og Jomfru *Grahn* overgaar alt, hvad vi hidtil have seet paa vort Theater. I Sommer er hun reist til Paris. Maatte min Spaadom: at vi aldrig mere faae hende at see, ikke gaae i Opfyldelse! Det vilde være et ubodeligt Tab for Balletten.[2])

Tvende meget fornøyelige Aftener tilbragde jeg ogsaa hos Prindsesse *Caroline Amalia;* den ene, i hvilken Etatsraad *Brøndsted* foreviste et Værk med Kobberstykker af antique Statuer i det brittiske Museum; og den anden, i hvilken *Oehlenschlæger* forelæste et Lystspil „Sibylles Tempel", hvortil Stoffet var taget af en Anecdot i Meyers „Universum". En tredie, ikke mindre behagelig Aften, tilbragde jeg hos *Oehlenschlæger* selv, der havde indbudt en talrig Samling af Videnskabsmænd og Kunstnere for at oplæse en ny Tragedie, „Olaf den Hellige". At han, som Ven, tillige hædrede mig med en Indbydelse, var mig meget smigrende.

Fra Begyndelsen af Marts havde min Søn faaet Tilladelse til at opholde sig hos mig. Officeers-Examen varede næsten en heel Maaned, i hvilken Tid min Kone og jeg levede mellem Frygt og Haab. Endeligen slog

---

[1]) Clothildis Natalia Septima Ryge (1816—1895) trak sig tilbage fra Scenen ved sit Giftermaal 1848 med Kaptajn Joseph Ludv. Grev Ahlefeldt-Laurvigen (1809—1851). Efter hans Død ægtede hun 1853 Kammerherre, Kavaler hos Prinsesse Charlotte af Hessen, Grev Valdemar Holck.

[2]) Se Breve fra Lucile Grahn til Overskou i „Theatret" Kbhvn. 1909.

den saa længe ventede Time; Udfaldet var heldigt, han bestod godt, blev Officeer og ansattes ved Garden til Fods, hvilken kongelig Naade jeg meget glædede mig til, da min Fader til sin Tid havde tjent som Major ved dette Corps (i 1771, da Garden under Struenses Regimente blev reduceret) og denne Ansættelse i flere Henseender var hæderlig.[1]) — — —

Samme Dag, jeg indtraf [til Kjøbenhavn], kom Prinds *Christian* fra et Jagtpartie. Disse Lystigheder freqventeredes for en stor Deel af Folk, hvis Selskab Prindsen vist ikke ellers fortrinsviis vilde søge, og iblandt hvilken flere Spillere uden Drifts-Capital. Prinds *Ferdinand* dækker Basset-Bordet, Tjære-Tønden paa hvilken Lusene krybe. „Komt doch das Aergerniss von oben", siger Vagtmesteren i „Wallensteins Lager". At slig Commerz finder Sted, kan ikke undre mig; men at Prinds *Christian* tolererer den, er mig fast ubegribeligt, aldenstund han ei kan være uvidende om, at saavel Tailleuren, som de fleste Pointeurer, almindeligviis er i Pengeforlegenhed, endog i den Grad, hvad Sidstnævnte angaae, at de ved Laan paa Aager eller endog ved Udfeining af Ting søge de Skillinger tilveiebragde, der skulle offres paa det grønne Teppe. At der ved slige Leiligheder let forefalder scandaleuse Optrin er begribeligt. Saaledes var ved sidste Jagt Landgreve *Wilhelm* og hans Gemalindes Cavaleer, Kammerjunker *v. Qvalen*[2]) formeligen kommet op at skjændes i Spillet, og chronique scandaleuse fik travlt i nogle Dage ved at be-

[1]) Holten anfører her sin Datters Forlovelse med hans Søstersøn, Kammerjunker Frederik Rømer, Kontorchef i General-Commissariats-Collegiet og Regnskabsfører ved Garden til Hest.

Den 14de Maj forlod Familien Hovedstaden og rejste til Odense. Den 20de Maj fulgte Prinsen og Prinsessen efter saaledes som det aarlig gik for sig. Efter at hans Datters Bryllup var staaet den 23. Septbr., rejste Holten og hans Hustru 20. Novbr. til Kbhvn. for som sædvanlig at tilbringe Vinteren dér.

[2]) Premierlieutenant Kammer- Forst- og Jagtjunker Heinrich Alfred Edmund Theodor v. Qvalen (1804—46). (Medd. af Overretssagfører P. Hennings).

handle det Passerede uden Skaansomhed for nogen af Parterne, især da Kjøbenhavnerne finde en Glæde i at gaae Landgreven til Livs, naar og hvor Leiligheden tilbyder sig; hvilken, fra hans Side, vel stundom gives, og aldrig forsømmes at afbenyttes.

Følgen af denne Historie var da ogsaa, at *v. Qvalen* fik sin Afsked fra Nytaar af. Nu skulde man troe, at en i Unaade demitteret Mand hverken vilde søge Hoffet igjen eller admitteres til dette. Nei, tvertimod; han indbødes og mødte til et Bal faae Aftener efter hos Prinds *Ferdinand*, hvor han, ved Ecarté-Bordet, vandt 200 Rdlr. fra sin høye Vert. Denne Anecdot caracteriserer Hoflivet paa træffende Maade. Slig Frækhed og Ligegyldighed findes kun i de høyeste Cirkler.

Snart fik Kjøbenhavnerne, ja hele Danmark en anden og vigtigere Ting at omtale: Prindsesse *Wilhelmines* Forlovelse med *Hertugen af Glücksborg*.[1]) Uagtet man omtrent havde ahnet sligt, kom Efterretningen dog herom som falden fra Skyerne. Kjerlighed kan neppe fra nogen af Siderne have været Drivfjedren her. Hun er desuden 30, han kun 25 Aar. Saaledes blev da Skilsmissen mellem hende og Prinds *Frederik Carl Christian* declareret paa eclatant Maade, og Veien tillige aabnet for ham til at indgaae nyt Ægteskab, for Danmark til muligviis at see en Tronarving af det gamle Dynastie. Men hvor skal Bruden findes, og hvorledes kan Brudgommen gjøre hende lykkelig? Tvende vigtige Spørgsmaal, af hvilke det sidste maaske endog bliver vanskeligst at besvare. Ved hiint Givtermaal have Majestæterne vist meget mere havt Statens end Familiens Vel for Øye; give Gud derfor at det forønskede Maal, til hvilket der forgjæves sigtedes med den ældre Forbindelse, maatte opnaaes, til Trøst og Glæde for Kongehuset som for Folket!

---

[1]) Prinsesse Wilhelmine Marie (se Side 124). Hun blev 1838, Aaret efter sin Skilsmisse gift med sin Fætter Hertug Carl af Glücksborg (1813—1878). Broder til Kong Christian IX.

1838.

I de første Dage af Januar indfandt *Hertugen af Glücksborg* sig i Kjøbenhavn. Ikke saa snart var han steget af paa Kongens Palais, førend Elskerinden ilede over Amalienborg, for at omfavne den Udkaarne.

Prinds *Christian*, der stedse har den fineste Takt, viiste denne ogsaa her ved strax at give en Diner for sin Søns Successor; dog at der naturligviis ved Taffelet ikke bragdes nogen Skaal i Anledning af Hertugens Nærværelse eller Ankomst. Høflighedens Krav opfyldtes ved Indbydelsen og derved forblev det retteligen. Ligesaa lidt vankede der nogen Toast ved den Diner, som Landgreven og Prindsesse *Charlotte* gav faae Dage efter, hvorimod Forlovelsen betænktes paa Ballet hos Prinds *Ferdinand* og Gemalinde; hos Kongedatteren kunde Skaalen for Søsteren ikke undgaaes; men da der ingen formelig Servering var, Damerne ikkuns sadde til Bords og Herrerne gik fra og til, undgik Prinds *Christian* ogsaa her klogeligen videre Deeltagelse, idet der for ham som for de flere, der havde Spillepartier, serveredes ved Spillebordene. Prindsesse *Caroline Amalia* var upasselig og havde saaledes den bedste Leilighed til at være udenfor denne Etiquet-Sag.

Ved at nævne Ballet hos Prinds *Ferdinand* bør jeg ikke lade ubemærket, hvor forundret jeg og vist alle Tilstedeværende blev ved at see Lieutenant *Danemand*[1]) i Selskab hos Halvsøsteren og der at spille Ecarté med Halvsvogeren; da denne unge Herre naturligviis aldrig før havde havt Adgang til Hoffet. Men efter Tilbagekomsten fra Paris, hvor han i et Par Aar havde opholdt sig som Attaché hos Ministeren, begjerte han Audients hos Prindserne og Prindsesserne, og lod sig presentere for de udenlandske Ministre. At denne hans Introduction i de høyeste Cirkler var overens-

[1]) Premierlieutenant i Husarregimentet Frederik Vilhelm Dannemand (1813—1888), Søn af Kong Frederik VI og Fru Bente Frederikke Dannemand f. Rafsted. Han blev 1839 Greve. 1873 karakt. Oberstlieutenant. Ejede Aastrup.

stemmende med den kongelige Faders Villie eller Ønske, kan ikke omtvivles, og Etiquetten bød derfor Indbydelsen til Ballet. Prinds *Christian* fulgte ligeledes faae Dage efter Etiquettens Regler ved at tilsige denne saaledes introducerede unge Herre til Taffel, skjøndt dette vist var Højstsamme et haardt Æble at bide i, netop i disse Dage. —

Anden Paaskedag, den 16de April, om Aftenen, forlod min Kone og jeg atter Kjøbenhavn og naaede Odense næste Eftermiddag. —

Det stille Liv varede ikke længere end en Maaned; thi Prinds *Christian* indtraf til Odense d. 14. May, og min sædvanlige „Exerceertid" — som min Kone kaldte det — begyndte, hvilken denne Gang var usædvanlig lang; og tilbragde Hs. Kgl. Høyhed under dette sit Ophold 14 Aftener hos mig, saa at der vankede megen besværlig Nattevaagen. I samme Tid gaves to større Tafler. — Samtlige Byer inspiceredes; der turedes paa langs og paa tvers, indtil Prindsen atter forlod Fyen d. 14. Juny. Heldigviis tilbragde jeg paa hiine Excursioner dog kun faae Nætter paa fremmede Steder.

Paa Hvidkilde hos Kammerherre *Frits Holsten* diskedes der op med Lækkerheder i saadan Overflødighed, at det fast var til Ækelhed; ligesom ogsaa Middagstaflet hos Baron *Juel Brockdorff* paa Valdemars Slot ikke var mindre splendid. Paa begge Steder fik jeg Leilighed til at stikke Spisesedlen til mig; at mine Efterkommere ogsaa kunne have godt af dette Gourmanderie, afskrives disse Recepter her. Hos *Holsten:* 1. Kallun- og Grøn-Suppe. 2. Vibeæg og Krebs. 3. Østers. 4. Ramquins og Østers-Posteier. 5. Kalvesteg. 6. Skildpadde. 7. Lammekarbonade, Lax og Sild med Ærter og stuvede Asparges.[1]) 10. Kalvebrisler med Kastanier. 11. Kalkun med Trøfler. 12. Rødspetter og Karper. 13. Marasquino-Budding med Appelsinsaus. 14. Uhrhøns. 15. Leverpostei. 16. Gelée. 17. Kage.

[1]) 8 og 9 mangler.

18. Iis. 19. Dessert. Vinene vare ei noterede, men vi fik omtrent ligesaa mange Slags som der var Retter.

Det samme gjelder om efterfølgende Maaltid hos *Juel-Brockdorff.* 1. Krebse- og Kjød-Suppe. 2. Østers. 3. Vibeæg. 4. Østers-Posteier, Roulets og Fricandous. 5. Dyreryg med Trøffelsaus. 6. Farceret Kalkun med Champignons og Kastanier. 7. Sild og Gaasebryst m. grønne Ærter og Spinat. 8. Asparges med røget Lax. 9. Rødspetter og Karper. 10. Poppedin af Macaroni. 11. Italiensk og Rødviins Budding. 12. Sneppe- og Kyllingesteg. 13. Wiener- Italiensk-Krandse- og Citron-Kage. 14. Gelée og oplagt Melk. 15. Hindbær og Apelsin-Iis. 16. Dessert. — — — —

Paa denne Saisons Omreise med Prindsen havde jeg i samtlige Fyens Kjøbstæder Leilighed til at bemærke, hvorledes den indbyrdes Underviisnings Metode gik ud af Mode, ja saa omtrent slet ikke anvendtes mere. Tabeller hængde vel paa Væggen; men at disse almindeligviis ei brugtes, kunde jeg temmelig tydeligen see; kun enkelte Børn vare opstillede ved dem, blot, som det syntes, for at gjøre en Slags Parade, og for, som Ordsproget siger: at lade som der læstes, uden at der læstes. Prinds *Christian* vilde ikke ret troe mig, da jeg gjorde ham opmærksom herpaa; tilføyende, at man i Middelfart havde behandlet ham oprigtigst, idet man slet ingen Tabeller havde ophængt der. Hvert fornuftigt Menneske maatte ogsaa, synes mig, længst have indseet, at en Methode, udartet til den høyeste Grad af Pedanterie, ikke kunde holde sig længe. Dens Nytte end mindre dens Fortrinlighed var mig strax tvivlsom, og jeg beklagede meget, at den gode Konge, med sin sædvanlige utrættelige Iver tog sig af samme paa en Maade, som beroede Statens Vel og Vee paa den. At *Abrahamson,*[1]) mildest talt for at gjøre sig vigtig, satte

[1]) Oberstlieutenant Joseph Nicolai Benjamin Abrahamson (1789—1847) var Ophavsmand til det fra 1819 i Skolerne indførte militær-pedantiske Læresy-

alle Seil til paa denne Fart vil aldrig kunde tilgives ham, og tilkommende Skolelærere ville smile over det Væsen, der fandt Sted, takke Gud for at de ikke levede paa den Tid, da deres Formænd sukkede ved at dandse efter en Adjutants Pibe, og være grædefærdige over den minutieuse Maade, de maatte føre Journal paa. Intet Under derfor, at Aaget gandske afkastedes, naar det af Regjeringen løsnedes, at Branden, altfor stærkt oppustet ved Vindbeutlerie, snart udbrændte og Kullene bortkastedes. — — —

Prinds *Christian* og Gemalinde tiltraadte den 15de July deres saakaldte Sundheds eller rettere sagt Fornøyelses Reise.

Da Landet netop nu havde flere andre extraordinaire Udgivter, Prindsesse *Wilhelmines* Formæling, ved *Prindsen af Glücksborgs* Sendelse til London i Anledning af Dronning Victorias Kroning,[1]) Kieler Slots Gjenopbyggelse, vilde mit gode Herskab vist have handlet mere overeensstemmende med Folkets Ønske, hvis det var forblevet hjemme; især da der i just tilstundende Stænderforsamling maatte og vilde lyde stærke fornyede Andragender om Besparelser. Hvor Pengene kom fra, skal jeg lade være usagt; endeel maatte vel Finantserne rykke ud med, Forskud paa Apanage optoges sagtens, og Rygtet gik tillige om et i Hamborg eller Altona gjort privat Laan. At der reistes incognito under Navn af Greven af Oldenburg, var til ingen Nytte; thi strax i Berlin vilde man intet vide heraf; de behandledes som kongelige Personer, og saaledes gik det fremdeles.[2]) — — —

---

stem, der kaldtes „indbyrdes Undervisning". Hans Oprettelse af den militære Højskole 1830 fik større Betydning. Han var en af Kongen meget skattet Mand og havde en stor Mængde Tillidshverv, men var lidet afholdt, („den røde Bisp").

[1]) Prins Christian (Christian IX) repræsenterede Kongen ved Dronningen af Englands Kroning 1838.

[2]) Herskaberne vendte hjem fra deres Rejse i Tyskland og Østerrig i Novbr., opholdt sig nogle Dage i Odense og rejste derpaa, ledsaget af Familien Holten til Kjøbenhavn.

I Begyndelsen af det nye Aar blev den unge Favin Holten, der var Kopist ved Gouvernementet, tillige Privatsekretær hos Prinsen.

1839.

— Kongen, der sædvanligviis hver Eftermiddag mellem 5 og 6 kjører til Fru *Dannemand* i dennes Eqvipage havde den 3. Marts den Ubehagelighed, at Vognen gik itu og væltede i Amaliegaden. Lykkeligviis kom han ikke til Skade; men Byen fik dog noget at tale om. Dagen efter havde jeg Audients hos Allerhøystsamme og fandt ham rask som munter. Saaledes maa han ogsaa have fundet mig; thi da min yngste Søn havde Leilighed til at tale med ham om Aftenen, idet han mødte paa Palaiet i Anledning af en Ildløs, var Kongen saa naadig at sige: „Det glæder mig altid at see deres Fader saa vel; den gamle Mand gaaer endnu som et ungt Menneske".

Længe havde min Kone og jeg ønsket at gjøre Frue *Heibergs* personlige Bekjendtskab, at lære den store Kunstnerinde at kjende i Selskabs-Kredsen. Dette Ønske fik vi endelig opfyldt i et Middags-Gilde hos Etatsraad *Adler*, der nyeligen var bleven Theaterdirecteur og deraf tog Leilighed til at indbyde hende, der, saavidt jeg veed, ellers kun sjeldent tager Deel i slige Fornøyelser. Man havde sagt mig, at hun var tilbageholdende og ordknap; men intet mindre; fordringsløs, livlig og underholdende fandt jeg hende ligesaa yndig i Salonen som stor paa Theatret. Man er stedse vel hos Etatsraad *Adler*, lækre Retter og gode Vine. Dog disse erholdes hos saa mangen Anden. Det gjelder ikke saa meget om hvad der er paa, som hvem der er ved Bordet; og det er særdeleshed den fine Takt, med hvilken *Adler* veed at vælge sine Gjæster, der gjør hans Partier saa angenemme. Saaledes havde han, foruden Frue *Heiberg*, hendes Mand, og dennes Moder, den elskelige og kloge Frue *Gyllenborg* (sic), blandt andre samlet Commandeur *Wolff*,[1]) Shaksperes Over-

[1]) Kommandør, Chef for Søkadetakademiet, Peter Frederik Wulff (1774—1842) blev Aaret efter Kontreadmiral og Kommandør. Af hans mange æstetiske Arbejder har kun hans Fortsættelse af Foersoms Oversættelse af Shakespeares Dramer virkelig Betydning.

sætter; Etatsraad *Koch*,[1]) anseet Bygmester, med yndige Kone; Etatsraad *Treschou*,[2]) berømt Advocat; Professor *Weise* (sic), Danmarks største Componist; Professor *Thiele*,[3]) smagfuld Videnskabsmand, alle Mænd af Aand og Selskabelighed; hvortil end maa tilføyes flere unge smukke Damer, der indfandt sig om Aftenen, saa at jeg med Sandhed kan sige sjelden at have moret mig saa vel paa mine gamle Dage, og ikke noksom kan erkjende den Godhed, der vistes mig og Kone ved at gjøre os deelagtige i denne Glæde.

Den eneste Theater-Nyhed i Marts var *Oehlenschlægers* „Knud den Store", der ikke gjorde saa megen Lykke som den fortjente; men Tragedier er nu engang ei i Mode, og end det bedste af den Slags kan ikke give fuldt Huus.

Studenterforeningen gav et Par dramatiske Forestillinger for de Vandlidte i Jylland; een af disse bivaanede jeg og morede mig herligt; især ved en Parodie paa Cachucha, der dandsedes af en Student *Bjerring*.[4]) At der ved denne Forestilling vankede endeel Satire hørte til Dagens Orden; fornemmeligen tog man fat paa *Algreen Ussing*, hvorimod jeg intet kunde have at indvende; høyst komisk var den Replik, som en til Kjøbenhavn ankommet Landmand begyndte med: „Min Fetter er en meget formaaende Mand; han er Duus med *Algreen Ussing*;" [5]) ligesom hans Udladelse om, at han var fuldkommen enig med denne i, at alle Indretninger, alle Regjeringens Foranstaltninger vare det bare Snavs. — — —

[1]) Se Side 167. Han var gift med Ida Wulff, Datter af ovennævnte Admiral P. F. Wulff.

[2]) Den bekendte Højesteretsadvokat og Godsejer (Brahesborg og Laurvig) Frederik Wilhelm Treschow (1786—1869).

[3]) Professor, Inspektør, senere Direktør for Kunstsamlingen Just Matthias Thiele (1795—1874) var 1838 Privatsekretær hos Prins Christian Frederik og ledsagede denne paa hans Rejse til Tyskland s. A.

[4]) Carl Bjerring født 1818 og Student 1835, blev 1859 Assistent ved Søetatens Intendantur. Afsked 1871.

[5]) Tage Algreen Ussing (1797—1872) var dengang Landsoverretsassessor, blev Aaret efter Professor ved Universitetet og senere Generalprokurør og Konferensraad. Han var endnu dengang en Forkæmper for Frihed og Fremskridt, og blev netop samme Aar hædret med Fester og Gaver af erkendtlige Medborgere.

Nye Theater-Præstationer var „Aladdin". Skuespillerne havde ogsaa besluttet at række deres Skjærv til de Vandlidte, og det overlodes til Hine selv at gjøre Valget. *Bournonville, Holst, Overskou* og Concertmester *Funck* paatoge sig Arrangementet.[1]) Mesterdigtet, skrevet for 35 Aar siden, fandtes at ville svare til Hensigten. Det indrettedes af *Oehlenschlæger* selv til saadant Brug. Musiken, som toges allene af *Kuhlaus* Compositioner, ordnedes af *Bournonville*, der tillige arrangerede Dandsene og Optogene. Forventningen, skjøndt spændt paa det høyeste, skuffedes ikke, og jeg tør nok sige, at „Aladdin", saaledes bearbeidet og givet, frembød et Ensemble af den smukkeste og fuldkomneste Præstation vort Theater har leveret, da Decorationerne samt Dragterne tillige vare smukke og Maskineriet udførtes godt — — —.[2])

En engelsk Sangerinde Mistress *Bishop*, der i Forening med Harpespiller *Bochsa*, havde vundet overordentligt Bifald ved en Aftenunderholdning, bidrog flere Aftener til at fylde Huset; thi hele Byen skulde høre hende. Hun gjorde Furore, og Theatercassen stod sig ved at give hende 100 Rdlr. for hver Aften hun sang.

Med sin Harpespiller leiede derpaa Madame *Bishop* den underste Etage i det forrige *Mac Evoyske* Palais[3]) for der at give saakaldte *Soirées musicales;* hvilke, uagtet Entreen betaltes høyt nok, med 5 Rdlr. for 3 Aftener, bleve talrigt besøgte. Prinds *Christian* tog endeel Billetter, af hvilke jeg med Familie nød godt. Concerterne vare smukke, og Selskabet morede mig,

---

[1]) Den meget yndede kgl. Skuespiller Vilhelm Conrad Holst (1807—98) spillede Aladdin. — Thomas Overskou (1798—1873) var endnu dengang Skuespiller og fungerede først fra 1842 som Sceneinstruktør. — Frederik Christian Funck (1788—1859) var Concertmester fra 1834 til 1849.

[2]) Tiden fra Begyndelsen af Maj til Slutningen af August tilbragte Familien Holten i Odense og tog da Ophold i Kbhvn. I samme Tidsrum havde Prinds Christian Frederik for sidste Gang som Guvernør inspiceret Fyen. Se herom: C. F. Wegener. Mindeblad om Kong Christian den Ottende. Kbhvn. 1848. Side 44 ff.

[3]) I Bredgade — nuv. Hornung & Møllers Lokale.

isærdeleshed ved dets Sammensætning og Rangering: Corps diplomatique til Høyre og Venstre af Orchestret, Prindser og Prindsesser paa de forreste Stole, Hoffolk paa de næste, enkelte andre Honoratiores og ellers omtrent lutter Jøder. — Medisancen vilde, at Madame *Bishop* havde havt to Galaner før, den første paa 60 Aar, den anden paa 50, og nu *Bochsa* paa 40 Aar. [1]) „Bliver hun saaledes ved" — fortæller man, at Frue *Heiberg* har sagt — „faaer hun tilsidst et Barn." — At hun var interessant eller, om man vil, piquant, kan ikke nægtes, og de gamle Hoffolk fornemmeligen gjorde Kuur til hende. — —

— Oprigtigen og ærligen deelte jeg Danmarks Sorg, da Gud kaldte Kong *Frederik den Sjette* til sig den 3die December om Morgenen Kl. $8^1/_4$. Hans Virksomhed forlod ham ikke til det sidste Øyeblik. Ugen forinden havde han endnu holdt Statsraad; om Mandagen, 24 Timer før hans Død, endnu udgivet Parolen. At Døden var saa nær forhaanden, kunde derfor ikke ahnes, og det faldt mig som en Steen paa Hjertet, da Lægen, Etatsraad *Bang*, som jeg mødte, da jeg vilde gaae til Amalienborg for at afhente min med Posten ankomne Brevpakke, sagde mig, at Kongen var død. Jeg forestillede mig strax for den nye Konge; men Samtalen var naturligvis kort; om min egentlige Fremtids Skjæbne kunde intet strax bestemmes; min Stilling var atter, som det flere Gange i mit Liv har været Tilfældet, aldeles egen. Gouverneuren over Fyens Stift var bleven Konge; Gouvernemets-Secretairen saaledes overflødig, og det personlige Forhold, jeg hidtil havde staaet i til Thronarvingen, ophørt hos Majestæten. Ikkuns det vovede jeg strax allerunderdanigst at anholde om, at jeg i pecuniair Henseende intet Tab maatte lide, og at min Søn *Favin* forblev at arbeide

[1]) Om den berømte Harpevirtuos, Æventyrer og Forbryder Robert Nicolas Charles Bochsa (1789—1856) og den udmærkede Sangerinde Anna Bishop, der for hans Skyld havde forladt sin Mand, den berømte engelske Komponist, se: Overskous Theaterhistorie V. Side 388 ff.

directe under Hans Majestæt som forhen under Hs. kgl. Høyhed.

Mit Sind var paa den Dag i høyeste Maade betaget. Min hele Fortid, al den Naade, som *Frederik den Sjette* i en Række af 50 Aar havde viist mig, fra den Tid da jeg som Underofficeer ved Cadetterne første Gang havde Audients hos ham, og indtil faae Dage før hans Død, udfoldedes, gjentoges for mig, og jeg mindedes hvorledes han forlængst bragde mig Trøstens Ord i Anledning af min Faders derangerede Omstændigheder; hvorledes han efter min Tilbagevenden fra Norge modtog mig med en Velvillie, der overgik mit dristigste Haab; hvorledes han ved mange andre, skjøndt mindre vigtige Leiligheder, i Tale og Gjerning havde viist sig bevaagen imod mig som Menneske, tilfreds med mig som Embedsmand. Intet Under derfor at Taaren vædede min Kind, at jeg med qvalt Stemme bragte Christian den 8de min Lykønskning.

Proclamationen foregik om Middagen Kl. 12 paa sædvanlig Maade. Grev *Otto Moltke* som ældst Statsminister forkyndte *Frederik den 6tes* Død og udbragde et Længe leve for Kong *Christian den 8de*, og Hurraer lød, da den nye Konge derefter viiste sig paa Altanen.

Underlige Følelser maatte her krydse hverandre. I det ene Palais laae den nyeligen afsjælede Konge; i det andet, ligeoverfor, hyldedes Eftermanden; med Taarer i Øynene frembragdes Hyldningen! Dette mærkelige Øyeblik vil være mig dybt indpræget saa længe jeg lever; *Christian den 8des* kongelige Holdning, faderlige Blidhed, maatte glæde enhver Tilstedeværende, og dog var der neppe Een blandt disse, hvis Kinder ikke vare vædede. At skue Danmarks første Mænd saaledes, med Taarer i Øynene, at see op til Danmarks Fremtids Haab, var høyst rørende; men glædeligt over al Maade var det tillige at høre den nye Konge med Sindighed og Alvor at udtale sig mod pludselige Reformer; med Velvillie at confirmere samt-

lige høye Embedsmænd i deres Poster, og med Hjertelighed at tilkjendegive, hvorledes han stolede paa disses Bistand til at regjere sit Land; smukt var det at see og høre, hvorledes Allerhøystsamme, efter en kort Tiltale af Biskop *Mynster*, gav denne Haanden og ligesom for Guds Øyne, for den Almægtiges Aasyn, aflagde høytideligt Løfte om at regjere sit Land under Alherrens Beskjærmelse, til Velsignelse for Folket. — Løseligen og ufuldkommen anfører jeg denne Scene her; men hvert Ord, der sagdes, vil vist optegnes nøyagtigen og tjene som Indskrivt paa det Blad af Danmarks Aarbog, der vendtes paa denne mærkelige Dag.

Som et Beviis paa den nye Konges Klogskab og Bestemthed var det frydeligt som trøstende, at Allerhøystsamme strax i det aabne Brev udtalte sig tydeligen og uforbeholden om sine Regjerings-Grundsætninger; thi mange exalterede Hoveder, flere af de Studerende, det saakaldte unge Danmark, havde knyttet Forhaabninger til denne Konge-Omskiftning om en total og pludselig Forandring i Bestyrelsen. Flere af hine vare derfor ogsaa øyeblikkeligen, og det endnu samme Aften, da *Frederik den Sjette* var død, samlede for at opsætte en Adresse, en Petition, der siden indgaves af en Deputation, *Orla Lehmann* i Spidsen. Hvad Kongen svarede, udbredtes i Bladene og læstes af Folket med almindelig Glæde; ja flere af Kjøbenhavns Studerende misbilligede endog hiin Deputations Færd i den Grad, at de ansaae det passende at frembringe en anden Adresse; dog herom, samt om de mange andre Deputationer gjenløde Bladene ogsaa tilfulde, og jeg vil derfor blot indskrænke mig til her at bemærke, hvor lidet passende jeg fandt, at Etatsraad *Ørsted* i Talen paa Videnskabernes Selskabs Vegne berørte den indvortes Politik, og hvor glad jeg var ved, at Kongen affærdigede denne Part af Talen saa kort og fyndigt.

Da jeg to Dage efter atter havde den Lykke at opvarte Hs. Majestæt, sagde han mig, at han var tilsinds

at udnævne sin Søn, Kronprindsen, til Gouverneur over Fyens Stift; hvorhos han foreløbigen tillige yttrede det Ønske, at jeg, i det mindste indtil videre, vilde overtage eller vedblive Gouvernements-Secretair-Forretningerne. — —

Et Par Aftener efter tilsagdes min Kone og jeg til Thee hos Dronningen, hvor der ingen andre vare end begge Hofdamerne. Hendes Majestæt, saavelsom Kongen, vare ligesaa velsignede, som de før altid havde været. Dette var da vor Afsked fra Dronningen. Mandagen d. 16. December om Aftenen congedierede jeg mig hos Kongen, og d. 19. sad jeg med Kone i Reisevognen. Hjerteligere Afskeds-Hilsen kunde jeg ikke tænke eller ønske mig. Allernaadigst lovedes mig, at jeg skulde beholde de samme Indtægter, jeg havde havt. — —

1840.

Den nye Gouverneur indfandt sig i Odense Nytaarsaften, gav Embedsmændene Kuur den 1ste Januar, saae et lidet Selskab til Middag hos sig, drak Thee hos mig og var alt den 3die tilbage i Fredericia. At Embedsmændene, saavel militaire, som geistlige og verdslige, omtalte hans Holdning ved hiin Modtagelse som venlig og værdig glædede mig; paa hans Godmodighed tvivlede jeg vel ikke; men en saadan stor Herre i en slig høy Function maa kunne imponere, og dette tvivlede jeg meget paa at være ham medgivet; ligesom han paa ingen Maade har Faderens Talegaver. Til Forretninger har han hidtil intet kjendt, og desværre maa jeg ligeledes tvivle om, at han nogensinde kan eller vil hengive sig alvorligen til disse. —

Under den forrige Regjering var, som de liberale Blade kalde det, fornem Taushed iagttaget; Kongen indsaae det urigtige heri og greb, saaledes som han

selv ved at omtale denne Gjenstand for mig, sagde, til den klogere Methode: ikke altid som et Barn at vende Bagen til Revselse; men og stundom, som det sømmer sig Manden, Ansigtet til Forsvar. At denne Regel senere fulgtes, havde sin gode Virkning og glædede gandske vist den bedre Deel af Folket. „Den Berlingske Avis" blev paa en Maade, uden egentlig officiel Karakteer, Regjeringens Organ.

Kongens Klogskab ved strax i det aabne Brev at yttre sig med Bestemthed, har jeg forhen berørt, og ikke mindre Klogskab og Kraft viste han ved Svarene til de forskjellige Adresser. Dette er Danmark bekjendt. Ikkuns vil jeg her anføre, hvad han i denne Anledning sagde til mig Aftenen før min Afreise: „Jeg takker Gud, at han, ligesom ved Inspiration, har lagt mig saadanne Svar i Munden, der maae ansees passende, og som jeg troer at have glædet mit Folk." — —

I Begyndelsen af April tilskrev Kongen mig, at hvor meget han end kunde ønske, at jeg forblev hos Kronprindsen, vilde han dog ikke forandre sin første Bestemmelse; at Cancelliraad *Wegener*[1]) derfor var udnævnt til min Eftermand fra 1. Maj. Ikke af Forfængelighed nedskriver jeg følgende Linier af hiint Brev; ikkuns den Trøst, den Glæde jeg fandt ved at læse dem, bevæger mig dertil. Ordene lød saaledes: „Men naar jeg seer hen til Deres lange og troe Tjeneste hos mig, kan jeg dog ikke ønske at fjerne Dem saa længe fra mig, og jeg tør antage, at det vil være Dem kjærere at kaldes til anden Tjeneste, hvorved De igjen kunde komme i den vante Berøring med mig." —

Længere hen i April tilskrev Hs. Majestæt mig saaledes: „Ved at overveie hvorledes jeg for Tiden kunde ansætte Dem til Forretninger ved min Person, har jeg tænkt, at en Post som Geheime-Archivar ved Kabinettet vilde sætte Dem i en Stilling, hvori De uafhængig af andre

[1]) Kancelliraad Julius Henrich Wegener (1806—65) blev 1840 Guvernementssekretær og Justitsraad. 1849 Amtmand paa Bornholm. Kammerherre.

end mig, kunde være mig til Nytte ved at gjennemgaae de Sager af vigtigere Indhold, som jeg maatte overdrage Dem — ved Siden af den egentlige Embedsforretning, at holde det meget vigtige Archiv i Orden." — At jeg med Glæde modtog dette allernaadigste Tilbud, er en Selvfølge; og den 27de April udnævntes jeg til Geheime-Archivarius ved Hans Majestæt Kongens Cabinet. — —

Ved et særdeles Tilfælde, det Kongen og Dronningen ordentligen beklagede og jeg vist ikke mindre, vare min Kone og jeg forglemte at tilsiges til Sølvbryllupsfesten om Morgenen den 22de May paa Sorgenfri. — Derimod mødte vi til en saakaldt Familiecour paa Amalienborg om Middagen Kl. 12 i Dronningens Audients-Sahl. — Prinds *Ferdinand* bød mig at gaa ned i Kongens Gemakker, og jeg modtog da Insignierne som Commmandeur af Dannebrogsordenen. Saaledes hædret og prydet bivaanede jeg det store Balparé om Aftenen paa Christiansborg Slot, hvor min Kone saavelsom jeg morede os paa bedste Maade ved at see Majestæterne vandre omkring hele Natten blandt en Samling af glade Mennesker og ved deres Blidhed at forskjønne denne herlige Fest. Det var første Gang efter Slottets Gjenopbygning, at Riddersalen var afbenyttet, at Folk af de forskjellige Stænder havde Adgang til en Hoffest. Intet Under derfor, at denne Høytidelighed længe omtaltes og mindedes med en Slags Henrykkelse. Enkelte, med Bladskriverne som Organ, havde vel endeel at anføre mod derved forvoldte Omkostninger; men de sindige og forstandige Borgere lode sig ikke blende af disse Skriblerier; de erkjendte Festens Betydning; indsaae Fordelen, som derved tilflød Kjøbenhavns næringsdrivende Indvaanere. — —

Om Høytideligheden ved Kroningen [28de Juni 1840] vil jeg ikke tale, da herom gaves tilstrækkelig Underretning i alle Blade. At Festen var imponerende skjøn, Kongen meget rørt, Dronningen majestætisk

dejlig, maatte alle være enige om. Efter Fyrværkeriet lod Kongen mig kalde ind til sig, en Naadesbeviisning, som jeg ret paaskjønnede, da han modtog mig med et venligt Haandtryk og omtalte Festens Betydning paa en Maade, der vel overbeviiste mig om, at det var ham en Glæde at see mig, sin gamle Tjener endnu samme Aften. — Ved Kroningen i 1815 vankede der som bekjendt mangen lystig Perial, dette var ikke Tilfældet denne Gang. —

Med hvilken Godmodighed og Hjertelighed Folk af alle Stænder, Høye og Lave, Rige og Fattige, Gamle og Unge, Ædrue og Beskjænkede, saaes, mødtes, vandrede omkring med hverandre under Kroningen paa Frederiksborg, var sandeligen et glædeligt Skue. — Ikke mindre god var Stemningen den 1ste July, da Majestæterne toge til og fra Comediehuset. At Matroserne trak Vognen, var Kongen neppe kjært; men det maa derimod have frydet ham at modtages saa hjerteligen i Theatret og at see, at Mængden, der udbragde et „Længe leve!“ for ham paa Torv og Gade, vare Folk af større Betydning end dem, der almindeligviis pleie at skraale ved slige Leiligheder. Skjøndt Folkegunsten er som Orkan-Vinden, der i det ene Øyeblik blæser fra denne, i næste fra hiin Side, var Overgangen i den korte Tid fra Sølvbrylluppet til Kroningen dog meget mærkelig. Men de liberale Blade havde grebet sig for stærkt an; Kjøbenhavnerne vare blevne kjede af det drillende Sprog mod Konge og Regjering, og Vinden drejede sig til stor Ærgrelse for dem, der havde blæst Allarm, i modsat Retning. — — —[1])

Nu, da jeg skulde have fast Ophold i Kjøbenhavn, blev en hyggeligere, større og anstændigere Bopæl nødvendig, og denne fandt jeg i Dronningens Tvergade Nr. 273; men for 450 Rdlr., saa at jeg maatte

---

[1]) Holten og hans Hustru foretog samme Sommer en Maaneds Reise til Hertugdømmerne for at besøge Slægt og Venner.

lægge 150 Rdl. aarligen til den Husleiehjelp, der var mig tilstaaet. —

Aarets sidste to Maaneder hensvandt i al Roelighed for mig. Med Undtagelse af en Extract, som jeg tog af Underskrivterne paa Petitionerne, indleverede til de Roeskilde Stænder, om Skattebevillingsret m. m., og af hvilken Extract de Lehnsbesiddere og Embedsmænd saaes, der som Underskrivere fik deres Paamindelse; samt Betænkning i enkelte Sager: om Politiets hemmelige Udgifter, havde jeg saa godt som intet at bestille; og overbeviistes saaledes om, hvad der dog havde ahnet mig, at mit Embede som Geheime-Archivarius ikke var stort andet end en Sinecure.

Vi faae at see, hvorledes det vil gaae ad Aare.

1841.

— Ved Slutningen af February døde Cabinetssecretair, Etatsraad *Feddersen*, en almindelig agtet Mand, til sin Tid opdraget af sin Stedfader og Formand, Conferentsraad *Jessen*[1]). *Feddersens* Dødsfald[2]) og Gisninger om Eftermanden gave naturligvis fuldt Stof til Omtale, hvilken imidlertid snart afløstes ved den mod *Orla Lehmann* anlagte Sag for hans fameuse Tale paa Falster ved det barnagtige Streiftog, som Stænderdeputeret *Drewsen*[3]) foretog sig didhen; samt strax derpaa af Optrinet paa Theatret, da Balletmester *Bournonville* ubesindigen fra Scenen tiltalede Hans Majestæt, hvorfor ham ogsaa som bekjendt blev decreteret Arrest.[4]) Længe havde Bladene vel stiklet paa *Bournonville*, og han fortjente maaskee nogen Tilretteviisning; men hans ud-

[1]) Holten fik Ordre til at ordne hans Papirer, hvilket ifølge hans Sigende var et betydeligt Arbeide, da adskillige Portefeuiller henlaa uaabnede siden Jessens Død.

[2]) Kongens Kabinetssekretær, Etatsraad Josias Feddersen, døde 1841, 53 Aar gammel.

[3]) Landøkonomen, Fabrikant Johan Christian Drewsen (1777—1851).

[4]) Om det bevægede Optrin, da Bournonville under Opførelsen af „Toreadoren" tiltalte Kongen fra Scenen, se: Overskou V. S. 451 ff.

mærkede Talent anerkjendtes ikke des mindre fuldkomment, og det var derfor i høy Grad harmeligt, at enkelte Pibere, kjøbte af en saa daarlig Makker som Grev *Schulenburg*[1]), skulde foranledige, at en saa duelig, saa uundværlig Mand muligviis vil være tabt for Theatret; i det mindste begav han sig strax efter til Paris. At bortfjerne sig paa nogen Tid var sagtens klogt; men klogere vil det vistnok være, hvis han vender tilbage, især da han ved den almindelige Dom om det Forefaldne, ved Politirettens Dom over Piberne, ved Krigsretten over *Schulenburg*, ved en Adresse fra endeel Studenter og ved Dandsepersonalets rosende Avertissement i Avisen maa ansees at have fuld Opreisning[2]).—

Indtoget, den 22de Juny[3]), begunstiget af det yndigste Veir, var ligesaa smukt som høytideligt. Overeensstemmende med Ceremoniellet paraderede min Kone paa Trappen og jeg paa Estraden. Couren var lang og kjedsommelig. Dineren fandt først Sted efter Kl. 6. Opholdet paa Slottet forlængedes til Kl. 10, og man maatte nok finde det vel stivt at tilbringe ni fulde Timer i Stadsen. Vi gamle Ægtefolk brød os derfor heller ikke om Illuminationen, der ellers bragde alle Been i Bevægelse. Den 25de assisterede jeg ved Festdineren hos Prinds *Ferdinand*, og den 27de bivaanede min Kone og jeg det store Balparé, prægtigt i enhver Henseende, men altfor talrigt og i det Hele mindre interessant end lignende Lystighed i Anledning af Sølvbrylluppet. Mindre var ogsaa min, og vist mange andres, Glæde, da Selskabets oplivende Princip, om jeg saa tør kalde det, savnedes. Kongen var nemlig Dagen før Indtoget, ved at stige af Hesten, faldet, og derved jaget Sporen ind under det højre Knæe. Dette tilsyneladende ringe Saar

---

[1]) Karakt. Ritmester i Husarregimentet Carl Otto v. d. Schulenburg fik 14 Dages Stuearrest og Afsked s. A. Han døde 1847, 46 Aar gammel.

[2]) I Oktober s. A. vendte Bournonville tilbage og modtoges med Begejstring ved sin første Optræden.

[3]) Ved Kronprinsens Formæling 10. Juni 1841 med Prinsesse Caroline Charlotte Mariane af Mecklenburg-Schwerin (1821—76). Ægteskabet blev opløst 30. Septbr. 1846, efter at Prinsessen allerede 1844 havde forladt Landet.

frembragde Rosen; Benet svulmede betydeligen under den lange Theaterforestilling, og Hans Majestæt nødsagedes til at blive paa sin Sopha i et lidet Cabinet, medens de talrige Rækker tumlede sig i den store Riddersal. Studenternes Fakkeltog var høytideligt, Haandværkernes Tog nogle Dage efter virkeligen imponerende. Saaledes havde Laugene ikke været samlede i de sidste 70 Aar. En forældet Skik gjorde sig her gjeldende paa en ligesaa værdig som smuk Maade.

Skjøndt det ikke var stort over et Aar siden, at min Kone og jeg havde forladt Fyen, længtes vi dog meget efter igjen at see vort gamle Opholdssted; og da Etatsraadinde *Leth* paa Aalykkegaard[1]) venligen havde indbudt os at tilbringe nogen Tid hos sig, begave vi os didhen i Begyndelsen af July.

Det gamle kjære Odenseer-Slot, i hvilket vi havde tilbragt 18 Aar, var os, ligesaavel som Slotshaven, næsten ukjendeligt; alt, ikke allene forandret, men, jeg turde næsten sige, forvandlet; Tarvelighed og Uhyggelighed ombyttet med Pragt og Beqvemmelighed.

Kronprindsen med Gemalinde ankom strax efter os til Odense. Jeg talede da første Gang med Prindsessen ved Kuren, samt flere Gange ved Taffelet, og overtydedes stedse mere om, at hun er en høyst elskværdig Dame. Paa Kronprindsen fandt jeg ingen Forandring; kun at det gik lidt mere ceremonielt til ved hans Hof. Han turede meget omkring, efter gammel Sædvane; kun maa jeg tilføye, at han, i det Hele taget, viste sin Gemalinde fortjent Opmærksomhed. Hans Omgivelser var, som alt Hofpersonale jeg har kjendt, indbyrdes skinsyge paa hverandre; hver spilte sit Kort saa godt han kunde, idet han tillige saae sine Kammerater i Kortene. En Uniformsrage syntes at høre til Dagens Orden, endog i den Grad, at Cabinetssecretairen og Livlægen bare Overkjoler med broderede Kraver. — —

[1]) Fru Leth, født Lange, var Enke efter Etatsraad F. L. Leth. Hun døde 1849.

1842.

— Det var ikke forgjeves, at man efter *Bournonvilles* Hiemkomst forventede noget Særdeles; thi en skjønnere Composition end Balletten „Napoli“ kan neppe tænkes. Balletmesteren selv, *Füssel* og Jomfrue *Fjeldsted* vare ganske fortrinlige; Musiken, Decorationerne, tout l'ensemble saa smukt som vel noget Theater kan frembyde. Med største Glæde og stedse tiltagende Interesse saae jeg denne Ballet 10 Gange.

Den italienske Opera[1]) havde ikke mere saa stort Tilløb; men souteneredes dog med megen Forkjerlighed af Majestæterne, og saaledes naturligviis pligtskyldigst af Hofpartiet. Paa den Maade vedligeholdt Enthousiasmen sig i det mindste fra een Side, og det var til Latterlighed at høre og see, hvorledes man ved den sidste Forestilling forinden Selskabets Afreise fremkaldte, blomsterstrødte, ja endog bekrandsede Sangere og Sangerinder, der vel neppe i Italien havde drømt om slig Overvurdering af deres Talent. Dronningen, der paa en Maade var fortydelig over, at min Kone og jeg ikke vare i Extase, sendte os flere Gange Billetter for at rette paa vor danske Smag, og derved blev jeg da ogsaa Vidne til hiin Afskedsscene, ved hvilken især Primadonna, Madame *Forconi*, en ret god Skuespillerinde og Sangerinde (men sandeligen intet mere) udmærkedes som det Tilbedelsesværdigste, Danmark nogensinde havde seet; ja denne Manie gik endog saa vidt, at en Dame forsikkrede mig om, at Frue *Heiberg* ikke kunde maale sig med Madame *Forconi;* i hvilken Anledning jeg næsten fristedes til at byde bemeldte Dame en Plads i den bekjendte tillukkede Vogn, som hver Torsdag kommer fra Bidstrup. — —[2])

Førend Saisonens Aabning havde man megen Be-

[1]) Ved Nytaar var den italienske Opera, der var begyndt paa Vesterbros Teater, avanceret frem til Hofteatrets Scene, og blev Sæsonens Begivenhed (se P. Faber: Stegekælderen, udg. af Arlaud).

[2]) En Reise, som Holten og hans Hustru i Juli foretog til Segeberg til Søsteren, Kammerherreinde Staffeldt, forbigaas.

sværlighed med at faa Logerne bortabonnerede; Traktementet havde været altfor tarveligt forrige Vinter; men Piben fik snart en anden Lyd. Den nye Capelmester[1]) satte Liv i Orchestret; Skuespillerne opmuntredes ved den saakaldte *feu*, og, hvad der end væsentligere bidrog til den heldige Vending, Chefen og begge Directeurer vare Sommeren over paa Reiser, hvorved Bestyrelsen overdroges til Conferentsraad *Collin*[2]), denne i alle Henseender saa virksomme Mand, der, foruden det nøyeste Kundskab til Theatret, agtedes og elskedes i lige høy Grad af Personalet; hvorfor det ogsaa var meget glædeligt, at han ved Aarets Ende, istedetfor Justitsraad *Molbech*, ansattes som virkelig Directeur.

Overordentlig Lykke gjorde *Oehlenschlægers* tragiske Drama „Dina", fornemmeligen ved Frue *Heibergs* Spil af Hovedkarakteren, skildret af Forfatteren med Mester-Pensel. Enthousiasmen gik saa vidt, at hun blev trukket til sin Boepæl af Mennesker, der agerede Heste, hvilket naturligviis ridiculiseredes; i Særdeleshed da det hændte sig, at der tillige sat en Dandserinde i Vognen, og Theaterskræderen stod bag paa. Mere passende Hyldning var en Serenade, der bragdes hende, snart efter, paa hendes Fødselsdag.

Begeistringen for *Oehlenschlæger* var ogsaa stor; endog Professor *Heiberg* maatte i sit „Intelligentz-Blad" til at rose ham. Biskop *Mynster* og Digteren *Andersen* complimenterede ham endnu samme Aften i hans Hjem, og Balletmester *Bournonville* var saa henreven, at han kyste begge hans Hænder. *Oehlenschlæger*, overvældet heraf, spurgte *Bournonville:* „Hvad skal jeg da gjøre mod Dem, naar De componerer en henrivende

---

[1]) Franz Joseph Glaeser (1798—1861), der var Kapelmester fra 1842 til sin Død.

[2]) Konferensraad Jonas Collin (1776—1861) blev for anden Gang Medlem af Teaterdirektionen 1842—49, og Professor Christian Molbech (1783—1857), der havde været en meget uheldig Direktør lige fra 1830, tog nu endelig sin Afsked.

Ballet?“ hvortil svaredes: „Intet — thi De skriver i Marmor — jeg ikkuns i Sand.“ — — —

[1843]. Aaret begyndte med Hofsorg ved Dronningemoderen, Enkehertuginde *Louise Augustas* Død. Alderstegen og svagelig som hun var, kunde dette Dødsfald ikke synderligen beklages; ja Landet maatte endog glædes ved at befries for en svær Apanage. Heller ikke kunde jeg have noget imod hiin Sorg, da den bidrog til, at Vinteren gik stille hen, uden store Hoffester. — —

For eget Helbreds og sine Børns Skyld ønskede min Svigersøn at tilbringe Sommeren paa Landet. Leilighed tilbød sig paa et Sted kaldet „Landlyst“ tæt ved Valbye; men da Huset var for stort, Leien for kostbar, bad han mig om at deeltage, og jeg indvilgede. I Begyndelsen af Juny flyttede min Kone og jeg derud og forblev til Midten af September. — —

Ved Kongens Afreise[1]) var jeg paa Sorgenfri; ved Hjemkomsten paa Toldboden for at complimentere. Ligeledes var jeg ved Couren den 18. September. Paa denne Maade opfyldte jeg sømmeligen min Pligt og fik tillige Leilighed til at vise mig. Ved Kongens Naade har jeg mit Udkomme; andet eller mere forlanger jeg ikke fra den Kant. Lykkelig i min Familie holder jeg mig besindigen saavel fra Hoffets som Folkets Bevægelser, og har jeg ingen anden Løn eller Fordeel deraf, bliver i det mindste Roelighed mig tildeel; en Roelighed, som jeg i dette Øyeblik ei vilde ombytte med nogen Slags Hæder eller Havn. — —

Ved min Forflyttelse til Kjøbenhavn tilstodes mig i Godtgjørelse for fri Boelig paa Odense Slot 300 Rdl. aarlig. Disse bleve i Aar forøgede til 500, saa at jeg ialt havde 3000 Rdl. at leve af. — —

[1]) Kongen rejste om Efteraaret til Holsten og var tilstede ved Troppesamlingen ved Itzehoe.

[1844]. — At mit Embede som Geheime-Cabinets-Archivarius kunde ansees som en reen Sinecure, var udentvivl Kongens Troe, og jeg maatte vel være Allerhøystsamme skyldig, fordi han paa denne Maade vilde begunstige min tiltagende Alder [70 Aar] ved at sætte mig i en Stilling, der sikrede mig anstændigt Udkomme for mine øvrige Dage — til en Bestilling, fra hvilken jeg neppe kan tænke at entlediges med Pension for manglende Virksomheds-Evner. Næsten vænte jeg som lydig Undersaat mig ogsaa til at troe som min Konge; men jeg fandt, mod Formodning, snart endeel at tage fat paa. Der var blandt andet i Cabinets-Archivet store Pakker af Diverse fra 1804 til 1839, som burde ordnes og registreres. I disse opdagede jeg henlagde Sager rimeligviis af Vigtighed til Brug i Fremtiden; ja, ved en vidtløftig Erklæring om Hertugdømmernes Forhold til Kongeriget — en Gjenstand, som netop nu hørte til Dagens Orden — hvilken jeg strax tilstillede Kongen, og hvilken uden hiin min Beskjæftigelse venteligen vilde have lagt for stedse blandt ældre uvigtige Papirer, gjordes endog en saa betydelig Fangst, at Hans Majestæt sagde: „De kan ikke forestille Dem, hvilken særdeles Tjeneste De har viist mig ved just i dette Øyeblik at bringe dette Document for Lyset."

Ved Slottets Brand i 1795 gik ogsaa Archivet op i Flammer; dog var jeg saa heldig at finde — ligeledes henkastet imellem uregistrerede Diversa — en Samling af Expeditioner fra Cabinets-Secretariatet under det saakaldte Guldbergske Ministerium, af hvilke Kronprindsen, da han i 1784 tog Statsroret i Hænderne, havde ladet sig meddele Gjenpart fra de forskjellige Collegier.

End angenemmere blev jeg overrasket ved i Begyndelsen af indeværende Aar [1844] at finde i et Skab, som uændset stod i en Gang i afdøde Konges Palais, en Mængde Papæsker, hvorved et historisk Fond opdagedes, om hvis Tilværelse ingen Ahnelse havdes;

nemlig flere Documenter fra Tidsrummet 1768 til 1772, saa at Cabinets-Archivet nu er blevet beriget med en, som jeg tør haabe, temmelig fuldstændig Samling af de Ordres, der igjennem samme ere udfærdigede fra 1768 til 1784. Her at anføre videre om disse Æskers Indhold vilde være utidigt, da de — naar først ordnede og beskrevne — bør finde deres rette Plads i det kongelige Geheime-Archiv; kun det kan jeg løseligen bemærke, at samme naturligviis giver megen Indsigt i det Struenseeske Ministerium og den Catastrophe, der gjorde Ende paa dette.

Denne Opdagelse vil give mig kjærkommen og interessant Beskjæftigelse i Løbet af dette Aar, og maaske længere. — —

Aaret hensvandt for mig uden mærkelige Afvexlinger eller Begivenheder; min Virken var desværre saa godt som ingen, min Tilværelse omtrent obscur i de høyere Cirkler. Med Tiden gaaer man saa at sige ud af Mode, naar ikke særdeles Aands-Evner, eller en vis Hardiesse, holder den Alderstegne paa Fode. Jeg manglede begge Dele. Men levede jeg end rolig og ubemærket, fulgte jeg dog den urolige og altfor vel bemærkede Tidens Strøm, der flød stridt nok i Aarets sidste Maaneder, fra Viborg og Slesvig, fra Roeskilde og Itzehoe, efter at Agitationens Vande fra alle umuelige Sluser vare udladte[1]). — —

[1845]. Jeg har nu bragt det til Salomons reglementerede høyere Menneskealder, i hvilken man fornuftigviis før bør tænke paa Døden end paa Livet. Men vi hænge Alle ved Tilværelsen, og Alderdommen skytter ikke for Daarskab; Haabet lever, og det jordiske Formaal fængsler Tanken til det Timelige. Dette som kort Indledning til Undskyldning for, at jeg i saa høy en

[1]) Optegnelserne fra disse Holtens sidste Aar indeholder væsentlig kun vidtløftige Meddelelser om private Familieanliggender. Sommeren tilbringer Familien i Valby.

Alder kjøbte mig et lidet Landsted ved Valbye, kaldet „Valdal", for 5000 Rdl., hvoraf jeg betalte 500 contant, udredede 1500 ved et af Particulier-Cassen ved sær kongelig Naade forundt rentefrit Laan, mod 500 Rdl.'s Gage-Afdrag i 3 Aar; og gav Panteobligation for de øvrige 3000. Gjerne vilde jeg overtale mig selv til, at jeg ikke havde gjort en altfor dum Streg, ikke at have kjøbt altfor dyrt. Imidlertid vil det i hvert Fald være mig beroligende, at jeg ved dette Kjøb har imødegaaet et kjært Ønske, som min Kone og ældste Søn alt længere nærede. Trøst bør det ogsaa være mig, at denne lille Eiendom ikke saa let vil tabe, men mueligen endog vinde i Værd ved Jernbanen til Roeskilde, da der bliver en Banegaard ikke over et Bøsseskud fra Stedet. Fordeelagtigere Indtægt af den Part af Huset, som jeg ei selv bruger, kan sagtens ogsaa ventes, naar Leieren i den korte Tid af fem Minuter kan færdes til og fra Kjøbenhavn.

[1846). Udentvivl har jeg før i disse mine Mindeblade ommeldt at have opbevaret samtlige Breve, 1363 i Tallet, som nuværende Konge, medens han var Statholder i Norge og Gouverneur i Fyen, fra 1813 til 1839, et Tidsrum af 26 Aar, tilskrev mig. Det har været mig en behagelig Beskjæftigelse i Løbet af Foraaret og Sommeren atter at gjennemløbe, at excerpere og registrere disse. Senere agter jeg at henlægge dem i Geheime-Cabinets-Archivet; mueligens at enkelte deraf dog i Tiden kunde faae historisk Værd.

Et andet Foretagende i Løbet af Vinteren havde været ikke mindre interessant, nemlig Ordningen og Registreringen af Papirer vedkommende Kongens fraskilte Gemalinde, Prindsesse *Charlotte*[1]), hjemsendte fra Rom efter hendes Marskalk, Kammerherre *Paulsens*[2]) Død.

[1]) Kammerherre, Oberst a. l. s. Johan Peter Fritz Paulsen (1780—1843) ledsagede 1830 Prins Christians (Chr. VIII's) fraskilte Hustru, Prinsesse Char-

Dog, enkelte Breve undtagne, fandtes blandt disse Papirer intet andet egenhændigt af Prindsessen end nogle Notitser i Form af Dagbog, ofte afbrudt, tildeels ubetydelige og af intet væsentligt Indhold. Heelt igjennem vidne de imidlertid om ilde Lune eller ulykkeligt Humeur, Misfornøyelse med sig selv og Omgivende; ligesom at hun aldrig gav Slip paa den Lidenskab, der var Aarsag til hendes Bortfjernelse.

Under Kongens Ophold i Holsten, hvor han som bekjendt mødte mange Fortredeligheder i Anledning af det aabne Brev af 8de July, var det mig interessant at see, hvorledes han, som endeligen saae sig nødsaget til med Kraft at gribe ind i det til Oprør grændsende Forhold, havde tænkt og udtrykket sig 16 Aar i Forveien, da *Lornsen* opæggede Hertugdømmene, og det længe ulmende Uveir brød frem.

Saaledes tilskrev han mig under 13de November 1830:

„Man er bleven opmærksom paa stedfundne Umtriebe i Hertugdømmerne for at forlange Constitution; og der er udkommet et lidet Skrift i Kiel, betitlet: „Über das Verfassungswerk" af *Lornsen,* Landfoged paa Sylt, hidtilværende Contoirchef i det Slesvig-Holstenske Cancellie; hvilket ligefrem forlanger Hertugdømmernes Adskillelse fra Danmark, under samme Konge; men med Regjering i Kiel og Slesvig, stændisk Forfatning for begge samlede; og laster Finantsbestyrelsen og Hertugdømmernes Administration. At sligt skrives, kan man ei undre sig over; men at Forfatteren er en Embedsmand, som kommer lige ud af Cancelliet og som nyeligen er beordret til Embedsmand i Hertugdømmerne, kaster stor Skygge paa Cancelliet og dets Menneskekundskab. Hvad man vælger for Forholdsregler mod Forfatteren, veed jeg ikke; men Embedsmand burde han ei blive. — Denne Gjæring, som kommer fra Avisskriverne og Advocaterne, paatvinger imidlertid mange Betragtninger om, hvorvidt en Constitution snart burde gives for Holsten, *som lovet er;* om den bestaaende Forbindelse mellem Hertugdømmerne, og hvorvidt den kan vedblive? Hvad Rettighed fordrer; hvad Fordeel byder; og desværre maa man

lotte, til Rom som hendes Kavaler og blev i denne Stilling til hendes Død 1840. Han var gift med Thorvaldsens Datter, Elisa Sophia Charlotte Thorvaldsen.

sige, at man har ladet disse Spørgsmaal beroe i 15 Aar, som vilde have været vel anvendte, naar man havde løst dem før. Efter mit Skjøn er det en Nødvendighed at beskjæftige sig med disse vigtige Spørgsmaal; men man bør ei lade sig overile til at afgjøre dem paa en mindre tilfredsstillende Maade. Her udfordres stor Betænksomhed og Viisdom!! Gid den ei maa fattes".

Derpaa under 16de sammes:

„Jeg troer sidst allerede at have tilskrevet Dem om Gjæringen i Hertugdømmerne. Nu har man valgt at lade udgaae vedlagde Proclamation for at beroelige Gemytterne. Jeg vil ønske at den maa have denne Virkning; men efter mit Skjønnende, indeholder den et altfor ubestemt Tilsagn for at kunne udrette meget. Petitioner vilde neppe undgaaes; det kommer da an paa deres Form; men i alt Fald er det ubehageligt at lade sig erindre om et femten Aars gammelt Løvte. Dog burde man, efter min Formening, ei tage deslige Bønskrivter ilde op; ønskeligt vilde det være at vise, at man vil gjøre Alvor af Forfatningen i Holsten ved at sammenkalde flere kyndige Mænd for at lægge Haand paa Værket; thi formedelst Forbindelsen med Slesvig behøver dette Arbeide modent at overveies. Hastværksarbeide vilde være til ubodelig Skade. De Rygter, Proclamationen advarer mod, ere de af *Lornsen* og Consorter udspredte: at Kongen intet hellere ønskede end at nødes til at give Hertugdømmerne Forfatning; hvilket han hidtil, for de store Magters Skyld, ei havde kunnet; og have de til Bestyrkelse for denne Mening anført, at *Lornsen*, efter at have tjent længe i Cancelliet, var reist til Holsten med Etatsraad *Höpp*, med hvem han havde confereret endnu i Kiel, og var beordret at bearbeide Byerne, ligesom *Höpp*[1]) Landdistrikterne. Alt Følger af, at man ei kjender de Folk, man ansætter!!"

Videre under 20de dennes:

„Embedsmænd fra Hertugdømmerne, som jeg har talt med, mener ikke, at de demagogiske Umtriebe, som udgaae fra Kiel, ville fænge blandt de roelige Indvaanere, som vide hvad de have; men ei hvad de have ivente ved slige Optøyer. Petitioner ville der udentvivl indkomme fra Holsten om Forfat-

[1]) Geheimekonferensraad Johan Poul Höpp (1782—1847), Præsident for Overappellationsretten i Slesvig.

ning; men Petitioner er ei heller Oprør. Jeg er gandske af den Mening, at Regjeringen snart maa vise det Alvor at beskjæftige sig med denne Gjenstand som lovet er."

Og endeligen beroeligende under 21. December:

„Alle Efterretninger stemme overens om den nu herskende Roelighed i Hertugdømmerne, hvor Folket vist ikke er revolutionairt stemt; men det afholder ei Regjeringen fra at forberede de nødvendige Skridt for snart at gjøre Ende paa den nuværende Uvished."

Saaledes, og ved Provindsialstændernes Indførelse, beroligedes ligeledes Gemytterne saa omtrent indtil Arvefølge-Spørgsmaalet, og den indædte Tydskhed fremkaldte formelige Agitationer, der først nu mødtes med tilbørlig Kraft fra Regjeringens Side. Langmodigheden i saa Henseende kan kun forklares ved Vanskeligheden af Spørgsmaalets Besvarelse om Hertugdømmernes Forhold til Kongeriget. Dette nu skeet, idetmindste hvad Slesvig angaaer, var det høy Tid, at Kongen ikke allene tilkjendegav sin Villie; men tillige hævdede den. Statholderens Beafskedigelse; den Slesvig-Holstenske Regjerings Reorganisation; de alvorlige Forholdsregler i Anledning af en paatænkt Forsamling ved Nortoff m. m. virkede kraftigen imod Agitationen, fik Holstenernes Blod til at flyde roligere, glædede Danmark. Imidlertid ulmer Ilden endnu i Ridderskabets Bryst, og Luen slaaer end ud af Advocaternes Mund, saa at alvorligere Midlers fremdeles Anvendelse desværre ville være nødvendige. Den almindelige Mand ledes sædvanligen i Blinde, Stortalere kunne afstedkomme megen Fortræd; men naar Folkets sunde Sands vaagner og dets Øyne oplades, lukkes Øret for Hines Tale. — Dette synes alt for endeel at være Tilfældet, og Stemningen i Armeen er idetmindste aldeles beroligende. Ved at lykønske til Kongens Fødselsdag omtalte jeg tillige Haabet om Roelighedens Tilbagevenden, og Allerhøyst-

samme svarede mig fra Plöner-Slot: „Gid Deres Forventninger: at den stedfindende Gjæring i Holsten maatte overvindes tilfulde, maatte opfyldes. At jeg personlig er her tilstede, tør jeg antage for gavnligt; men snart vender jeg tilbage til Sjelland, og jeg længes derefter.“ — —

— Efter at være flyttet ind til Kjøbenhavn beskjeftigede jeg mig, efter allerhøyeste Befaling, med Ordningen af Papirer fremsendte af Statsminister Grev *Rantzaus* Executores testamenti; hvilke næsten udelukkende angaaer Grevens Reise med Hs. kgl. Høyhed *Frederik Carl Christian* i Udlandet i 1826—28. At disse Papirer henlægges, uden videre at kjendes, er vistnok tjenligt; og det lod næsten ogsaa paa Hans Majestæt, at det ikke var ham gandske med, at de vare komne for Dagen, skjøndt Dagen i det Geheime Cabinets-Archiv naturligviis er Nat for alle andre end mig. —

— [1847]. Henved otte Maaneder ere nu alt henrundne af dette nye Aar, uden at jeg vidste synderligt mere at melde om dette Tidsrum end at Dagene henglede i mueligst Roelighed. Med Undtagelse af mit kjære Theater deeltog jeg i Løbet af Vinteren meget lidt i Hovedstadens selskabelige Glæder; ja jeg besøgte end ikke en eneste Gang „Casino“, skjøndt jeg boede ved Siden af dette berømte Forlystelsessted.[1])

I Begyndelsen af May flyttede jeg ud til det min Kone saa kjære „Valdal“. Denne liden Eiendoms Beliggenhed, saa behagelig lige ved Søndermarken, vandt tillige særdeles ved at Jernbanegaarden kun er et Par Hundrede Skridt derfra. Der forgik næsten ingen Dag uden at jeg saae eet af Togene komme eller gaa, hvilket

[1]) „Casino“ var dengang lige aabnet, det var i sin første Saison ikke Theater, men en Slags Vintertivoli med Koncerter, Bazargang, osv.

især er interessant Søndags Eftermiddagene, da Folk strømmede til og fra Kjøbenhavn, samt Søndag Aften, naar der vendtes tilbage fra Roeskilde. Det var en nye Forlystelse, som de gode Kjøbenhavnere fandt stor Behag i, skjøndt Veien mellem Valbye og Frederiksberg kun er daarlig, og Roeskilde ikke har stor anden Tillokkelse end Domkirken. — — —

—[1848]. Tirsdagen den 4de Januar opvartede jeg *Christian den 8de* om Aftenen for at takke ham for et Gage-Tillæg af 200 Rdlr., og saae ham da sidste Gang. Den 6te angrebes han af den Sygdom, der endte hans Dage den 20de. At dette uventede Dødsfald var et haardt Slag for hele Folket er lige saa naturligt, som at jeg, der i 35 Aar havde tjent ham saa nær, dybt rystedes ved dette. Allerhøystsamme var en Mand af alsidige Kundskaber, ualmindelig Virksomhed og sjelden Arbeidsdygtighed; til hvilke store Fortrin endnu knyttedes klart Blik for og god Villie til at fremme samtlige sine Undersaatteres Vel. Men som alle andre Dødelige var han ikke uden Svagheder: en vis Forfængelighed, maaskee dog meget undskyldelig hos høytstaaende og høytbegavede Mennesker, var han ikke fri for, og hans Lyst til mundtligen at yttre sig var ham oftere til liden Baade; ligesom den Rundelighed, med hvilken han uddeelte Naadestegn, ikke syntes at svare til hans Klogskab, der vel maatte sige ham: at de Misfornøyedes Antal stiger i høyere Progression end de Takydendes. At han, meget imod hvad man havde ventet af ham, fremtrak Adelen, havde vel ogsaa et Slags Udspring af hiin Forfængelighed. Fremdeles havde han een, for Regenter, stor Feil, den: at han selv vilde blande sig i Alt og gaae ind i enhver Slags Detailler; hvoraf fulgte, at han, uagtet alle sine store Evner, stedse savnede Tid og kun saare undtagelsesviis iagttog hvad en fransk

Skribent saa passende har kaldet *la politesse des princes*, det bestemte Klokkeslet. Intet Under derfor at vigtigere Ting stundom uddroges og forhaledes, samt at benævnte Hang til Detailler fremkaldte Smaaligheder og halve Forholdsregler. Kraften og Villien fik ikke stedse Bugt med Ængsteligheden og Bekymringen.

Ligesom Tiden, saaledes forslog heller ikke Pengene for ham, og de Ord, han ved sin Regjerings Tiltrædelse fremførte: „Nu ville vi alle spare", løde siden saa ofte, og det ikke uden Føye, ironisk fra mangen Læbe; thi skjøndt Finantserne under ham ordnedes paa en høyst glædelig Maade, havde han aldrig, hverken som Prinds eller senere som Konge, kunnet forvalte sine egne Pengeanliggender uden betydelige Underballancer. Hvor ubetydeligt Kjendskab han ogsaa i denne Henseende havde til Andres pekuniaire Stillinger, har jeg tillige ved Samtaler med Allerhøystsamme oftere havt Beviis paa ved Yttringer af, hvad der krævedes for Familieforsørgeren til tarveligt, for Embedsmanden til anstændigt Udkomme. Det var først paa den seneste Tid, at han, ved forundte Gage-Tillæg, lod til at have forandret Anskuelse.

Mod mig var Allerhøystsamme stedse en naadig Herre. Flere Data i denne min Mindebog bære Vidne herom, og jeg takker ham end engang af ganske Hjerte, fordi han, snart efter Thronskiftet, forundte mig et Embede, der næsten kan ansees for Sinecure, skjøndt jeg naturligviis dengang maatte finde mig mindre smigret ved paa denne Maade indirecte at erklæres for uskikket til videre Virksomhed. Ligesom min Embedsvirksomhed strax aftog, saaledes kjølnedes ogsaa mit Forhold til Kongen Tid efter anden. I de første Aaringer var han synligen tilfreds med at jeg stundom opvartede ham om Aftenen; senere Besøg mødtes ikke med ældre Velvillie. Før tilsagdes jeg stundom til de mindre Middagstafler; senere aldrig; og naar jeg undtager Dronningens Fødselsdag, da min Kone og jeg indfandt os

til Gratulation paa Sorgenfrie, havde jeg ikkuns een eneste Gang spist ved Kongens Taffel i 1847, og det netop, sært nok, samme Dag, paa hvilken jeg Aaret efter overværede Proclamationen af Allerhøystsammes Død. Til denne Proclamation var jeg tilsagt, og det glædede mig at see vor nye Konge smukt at repræsentere den sorgfulde Søn, værdigen den tiltrædende Regent. —

Som jeg var tilsagt til Proclamationen paa Christiansborg, saaledes var jeg det ogsaa ved Flytningen af Kongens Liig til det saakaldte Christian den 7des Palais paa Amalienborg. Dog jeg, som i 35 Aar troeligen havde fulgt Kongen, jeg som var den ældste af alle hans nære Tjenere, værdigedes ikke til at være med i Følget; men maatte lade mig nøye med blandt Contoirpersonalet at paradere i Sørgesalen. Saa lidet forfængelig jeg end paa mine gamle Dage er, krænker denne Tilsidesættelse mig dog.

Hverken min Kone eller jeg havde Mod og Hjerte til at see den Hedengangne paa lit de parade; af samme Grund assisterede jeg ikke ved Liigbegjængelsen.

Saaledes slutter jeg denne sørgelige Afdeling af min Mindebog; dog med Tilføyende som en Slags Mærkelighed: at jeg, med den samme Hat i Haanden, var tilstede ved den nu Forevigedes Formæling, Kroning og Ligbaare; samt at jeg tilsagdes til to for mig lige uudførlige Ting: af Overhofmarschallatet til som Conferentsraad at assistere ridende ved Ligtoget; af Sognefogden til, som Husmand i Valbye, at ringe Hvidovre Kirkeklokke. For første Tilsigning slap jeg med Undskyldning; for sidste med Penge.

At nuværende Konge medens Faderens otte Regjeringsaar har kunnet eller villet applicere sig alvorligen til Statsforretninger, bærer jeg Tvivl om. Næsten i eet og alt det modsatte af Faderen bliver han neppe nogensinde istand til som denne selv at staae med Roeret i Haanden; men da han vist selv erkjender dette, antager

jeg ligesaa vist, at han vil følge kloge Statsmænds Raad, hvorpaa han jo allerede har givet Beviis; og da han tillige er en folkelig Konge, vil Danmark, saa haaber jeg, blive regjeret ret af ham. — — —

Hvor høyligen vare begge Enkedronninger at beklage! *Caroline Amalia* maatte see sine Brødre stille sig i Spidsen for Oprørerne og tillige føle sig ulykkelig ved Folkets uhyggelige Stemning mod hende, idet der reistes forskellige, jeg tør dog haabe ugrundede Rygter om hendes Forhold til Brødrene;[1]) især da man stedse havde næret den Tanke, at det var hende, der til sin Tid havde formaaet Kongen til at udnævne Prinds *Friederich* til Statholder og commanderende General i Hertugdømmerne. Al Sandsynlighed talede for dette, og jeg troede det ogsaa, indtil Landgreve *Wilhelm af Hessen* engang forsikrede mig om, at Prindsen selv, ved paa arroganteste Maade at imponere Svogren, havde tiltvunget sig hiin Værdighed og Commando, saa at nærværende ulykkelige Udbrud, der vist tildeels er fremkaldt ved bemeldte Misgreb, allene kan tilskrives *Christian VIII's* egen Svaghed. Sandeligen Allerhøystsamme døde i rette Tid; han havde ikke været istand til den kraftige Indvirkning, som de paatrængende Omstændigheder, fremskyndede ved den franske Revolution, fordrede; ikke Mod til at drage den Jernhandske paa, som jeg i Samtaler kort efter hans Regjerings Tiltrædelse raadede ham at gaa med. Den salig Herres store og gode Egenskaber har jeg oftere berørt i disse mine Mindeblade; hans Svagheder vil jeg nødigen dvæle ved. Det er ikke over tre Maaneder efter hans Død, at jeg nedskriver disse Linier. Den Gang lød Klage over hele Landet; nu er det danske Folk næsten glad ved hans Bortgang.

Den ældre Dronning maatte see sig forladt af sin yngste Datter, Hertugen af Glücksborgs Gemalinde,

[1]) Begivenhederne i Marts saavelsom Krigen forbigaas, da Holtens Skildringer heraf intet nyt eller karakteristisk giver.

som hun forgjeves anmodede om at komme til Kjøbenhavn, da Manden havde slaaet sig til Oprørerne. Faa Dage i Forveien havde min Kone og jeg Audients hos denne høyst værdige, alderstegne Dame, og det rørte os til Taarer, da hun fortalte os om en Drøm, hun om Natten havde havt. Hvad maa hun have følt, da man paa Skydebanen udslettede Svigersønnens Navn af Medlemmernes Liste og brændte den af ham, ved Optagelsen i Broderskabet, skjænkede Skive. Samme Skridt taget mod de Augustenborgske Brødre maae naturligviis ogsaa have været nærgaaende for Dronninge-Søsteren; dog end mere skrækkelig Ophængningen paa Byens Gadehjørner af den yngste Broders stentrykte Portrait med en Strik om Halsen. — —

Dette bedrøvelige Aars første Halvaars Omtalen kan jeg slutte med Ophøret af min Embedsvirksomhed, idet jeg under 20de Juny ved allerhøyeste Rescript entledigedes, idet Geheime-Cabinets-Archivet hævedes. Jeg har alt før bemærket, at mit Embede ikke var stort andet end en Sinecure, og jeg maatte derfor ogsaa ansee det som rimeligt, at det vilde gaae ind efter *Christian den 8des* Død. Der skeete saaledes intet andet end hvad jeg længst ventede. Tilmed kan jeg ikke klage, da jeg ei allene beholdt min hele Gage i Pension; men tillige en mig, for nogle Aar tilbage, tilstaaet Husleiehjelp af 200 Rdl. fra Naades-Secretariatet, saa at jeg gik af med ialt 3200 Rbdl. Som Mærkelighed maa jeg her tillige føye, at jeg først senere, af Departements-Tidenden, fik at vide, at jeg alt var afgaaet fra 7. April, ligesom ogsaa at jeg regnedes til Hofpersonalet, hvorom jeg intet Begreb havde og hvorpaa jeg aldrig havde modtaget Beviis; thi jeg behandledes paa ingen Maade som de andre Hofcavallerer, og jeg blev f. Ex. kun en eneste Gang tilsagt, i 1847, til Kongens Taffel, rimeligviis i min Tuur som Conferentsraad. — — —[1])

[1]) Sønnen Favin Holten, afgik samtidig med fuld Gage i Pension og afløstes som Privatsekretær af Kongens Ven, Joh. Carl Ernst Berling.

Kongen vedblev at residere paa Frederiksborg Slot, hvor min Søn *[Christian]* havde Vagt i October. Om det Liv, som førtes der, gik flere, desværre altfor sande, Rygter; saaledes om et Julegilde, der bivaanedes af tre Skuespillere, hvilket Selskab, lidet kongeligt, end mere er uforklarligt, da Majestæten ikkuns een eneste Gang efter sin Tronbestigelse har besøgt Theatret. Men slige Smaapartier ere udentvivl arrangerede af og for Jomfrue *Rasmussen* eller — som hun nu skal kaldes — hendes Naade Fru *Danner*[1]). Dog Manden er Gud ske Lov! constitutionel Konge; Statsbestyrelsen lider intet ved Allerhøystsammes mindre fornemme Smag, og det var Synd at misunde ham disse domestique Glæder. Herr *Berling*[2]), hvis tidligere Udnævnelse til Justitsraad og privat Secretair fandtes ganske upassende, da det var bekjendt, at denne havde overladt et af ham holdt Fruentimmer, nemlig Jomfrue *Rasmussen*, til Kronprindsen — blev snart Ridder og derpaa Etatsraad. Iøvrigt er han udentvivl et gandske uskyldigt Væsen; hvilket saa omtrent ogsaa kan siges om næsten samtlige Kongens nærmest omgivende Personer, med Undtagelse af Cabinets-Secretairen, Kammerherre *Tillisch*[3]), saa at Bladet „Fædrenelandet" havde aldeles Uret, da det ved Ministerskiftet henpegede paa en Camarilla.

Midt under Rigets betrængte Tilstand, skjøndt Krigens Vedvaren synes uundgaaelig og Danmarks Tilværelse derved vil staae paa Spil, skjøndt Krigsskatten vist maa være trykkende for Mængden, forøges Kjøbenhavnernes Higen efter og Lyst til Fornøyelser. „Casino", forvandlet til Theater, hvor den *Langeske* Trop giver Forestillinger, var næsten stedse ligesaavel som det

---

[1]) Fhv. Figurantinde ved det kgl. Theater, Louise Christine Rasmussen (1815—74) blev 7. August 1850 gift med Kongen og s. D. udnævnt til Lensgrevinde af Danner.

[2]) Johan Carl Ernst Berling (1812—71) blev 1848 Privatsekretær hos Kongen og Generalkasserer for Civillisten, 1857—59 Generalintendant for samme, Etatsraad, Kammerherre, Rejsemarskal.

[3]) Frederik Ferdinand Tillisch (1801—89), 1844—52 Kabinetssekretær. Han var i Aarene 1851—64 gentagne Gange Minister, 1859—64 Theaterchef m. m.

kongelige Theater overfyldt. Hertil kom den italienske Opera, Theatret paa Vesterbroe og et lidet Marionet-Theater, saa at der fast hver Aften vare flere Afledningss-Kilder for Pengene. Jeg holdt mig allene til min frie aandelige Fortæring paa det kongelige Theater, og det ligesaa stadigen som de forrige Vintere. Kun eengang besøgte jeg Casino-Theateret, og det den Aften, da der, ved et falskt Angivende om Ild midt under Forestillingen, opstod en tildeels latterlig Frygt og Trængsel —[1]).

—[1849]. Skjærtorsdag sprang Linieskibet „Christian den 8de" i Luften, og Fregatten „Gefion" maatte stryge Flag. Disse vore to bedste Skibe vare gaaede ind til Eckernførde for at demolere Batterierne der. Udfaldet var bedrøveligt; Tabet stort; Sorgen rædsom. Med faae Ord kan man sige, at Danmark var dybt nedbøyet ved denne overordentlige Ulykke. Vore Tropper gik til Haderslev og besat det Sundevedske, uden at dette med nogen tænkelig Sandsynlighed kan lede til noget fornuftigt, da Tydskerne i saa stor Mængde strømme ind i Hertugdømmene, at vor Armée umueligen kan modstaae. Saaledes forudseer og spaaer jeg desværre (jeg skriver dette d. 9de April), at der om føye Tid vil blive en Ende paa Krigen, mit stakkels Fædreneland blive nødt til at slutte en vanærende Fred og Slesvig indlemmet i det tydske Forbund. At nogen af Stormagterne skulde tage virksomt Parti for Danmark, er neppe at vente. —

Det klogeste maaskee var heelt og holdent at gaae med under det tydske Forbund, at danne Tydsklands Admiralstab; men dette kan ikke tænkes — Hadet er for stort, Nationaliteten kan ikke opofres. Rimeligere vil det være at kaste os i Armene paa Sverrig, forbindes med dette paa samme Maade som Norge, og at den længe ulmende Idee om et gjenfødt Skandinavien

[1]) 2den Juledag 1848 ved Førsteopførelsen af „Talismanen".

saaledes vil realiseres, hvis ikke atter udenlandsk Politik forbyder os dette. Saaledes som Sagerne ved hiin rimelige Freds Afslutning ville staae, kan det ikke blive. Der maa gjøres noget for at beroelige Folket. Den almindelige Mening, den ulmende Gnist kan let bryde ud i Flammer, naar Misfornøyelse og Sorg puste til den. Om Hertugdømmerne endog gandske skulde opoffres, var hiin Forening dog ønskelig. Ved det oldenborgske Stamtræ ligger alt Øxen ved Roden; *Frederik d. 7de* resignerer vist med Glæde, Prinds *Ferdinands* Succession kan der neppe være Tale om, og jeg seer saaledes fra Danmarks Side ingen Vanskelighed i at *Oscar* vælges til Konge for Skandinavien. — —

Hiint uforglemmelige Slag [ved Fredericia], hvori den danske Tapperhed viiste sig fra den meest glimrende Side, bragte ved Siden af Sorg over de mange Faldne og Lemlæstede, en overordentlig Glæde over hele Danmark. Det var netop tre Maaneder efter den ulykkelige Begivenhed ved Eckernförde. Vexlen dragen af Fienden paa 90 Dages Sigt blev saaledes honoreret til bestemt Tid. —

Medens Jyderne sukkede under Krigens Byrder, og Fyenboerne ligeledes hjemsøgtes af Besværligheder, levede man i Sjælland, i det mindste i Kjøbenhavn, saa roeligt som i den dybeste Fred. Efterretninger modtoges og udbredtes, forvoldte forbigaaende Qval eller Sorg, og Enhver vendte strax derpaa tilbage til sine sædvanlige Sysler eller Adspredelser. Imidlertid vare Hjerterne ikke fremmede for de lidende Medborgere: Gavmildheden gik Haand i Haand med Forlystelsessygen; Hjertet aabnedes til Velgjørenhed, ikke allene af indre Tvang, men tillige af den Impuls, som gaves udenfra.

Formedelst Krigsskatten og da jeg rimeligviis i Aar vil have en extraordinair Udgivt ved Erhvervelsen af et lidet Stykke Jord i Arvefæste paa den saakaldte Kongens Klemme mellem min Have og Søndermarken,

bleve min Kone og jeg enige om at tilbringe Vinteren paa Landet. — Omvæltningen af saa meget Bestaaende naaede ogsaa Theatret: Fribilletterne inddroges og jeg mistede saaledes den Adgang til Hofparquettet, som i 13 Aar havde bragt mig saa megen Glæde, saa at sige havde været min eneste Vinterfornøyelse. Da jeg dybt vil føle dette Savn, er det mig en Slags negativ Trøst, at jeg i Løbet af forestaaende Vinter dog ikke, naar jeg forbliver paa „Valdal", kunde nyde den Herlighed saa ofte, som naar jeg boede i Byen. —

Ved Troppernes Hjemkomst var Kjøbenhavn naturligviis i største Bevægelse. Jeg overværede ikkuns sidste Dags Indtog. Skjønnere og mere rørende Syn har aldrig og vil neppe mere naae mit Øye. De med Flag og Krandse prydede Gader; de med glade Mennesker opfyldte Vinduer; Borgernes Velkomst, Krigernes Tak; Blomsterne, der saa at sige regnede ned fra alle Kanter — sandeligen intet skjønnere og [mere] hjerterørende Syn kan tænkes. Overstrøede af Blomster, lig en vandrende Have, droge Soldaterne frem under almindelig Jubel. —

[1850]. Ak! at jeg skal begynde dette Aars Optegnelser med Danmarks store Digters Død. *Adam Oehlenschlæger* er hensovet! saa lød fra Danmarks Sletter Budskabet, som et Tordenbrag givende Gjenlyd fra Norges og Sverrigs Fjelde. For mig var dette Dødsfald tillige saare smerteligt, da jeg tabte en elskelig Ven, med hvem jeg, som foregaaende Notitser i disse mine Mindeblade vidne om, pleiede en kjær Omgang. Mange og tildeels skjønne vare de Digte, der bragdes i Anledning af Digterkongens Hensoven. Alle Skjaldes Harper stemtes, og Strengelegen lød vemodig og høytidelig. Det var som om Svendenes Hjerter blødte, fordi Mesterens Hjerte ikke slog længer. Saavidt jeg

saae, berørte dog alle disse Sange ikkun den udkaarne Digter, uden tillige ved Siden af Keyserkronen at plante en Forgjetmigei, uden at henpege paa det elskelige Menneske; uden at omtale hvor ømt Hjertet slog i den Mand, hvis sjeldne Aandsgaver bragte Danmarks Hjerte til at slaae af Beundring. —

Prindsesse *Julianes* Død var mig uventet og smertelig, da jeg neppe vidste, at hun var syg, og da jeg havde Agtelse og Kjerlighed for hende. Begravelsen i Roeskilde, den 21de May, bivaanede jeg, hvorved jeg opfyldte en Pligt, som ikke allene Etiquetten, men Følelsen paabød mig. Det var mig interessant ved denne Leilighed atter at mødes med flere Mænd, som jeg i salig Kongens Tid oftere traf sammen med, og Biskop *Mynster* gav mig Ret i den Bemærkning: at man nu, for at komme til Hove, maatte tage til Roeskilde Domkirke. — —

Leiligheden paa „Valdal" har jeg udleiet i Sommer til en Viinhandler *Hagen*. Ifjor stode mine Værelser, som saa mange Andres i Valbye, ledige. Iaar er alle Huse fulde, hvilket er rimeligt nok, da den smukke Beliggenhed tillige er saa nær ved Kjøbenhavn, at de mindre Familier, der ønske at tilbringe Sommeren paa Landet, kunne tilfredsstille denne deres Lyst med færre Omkostninger end de, der tage Boepæl norden for Byen, og nu tillige dagligen med Lethed kunne begive sig til Kjøbenhavn enten til Fods eller paa Jernbanen. Men foruden slige Familier, flytte desværre ogsaa mange fattige Folk herud, fordi Husleien er lettere end i Kjøbenhavn, saa at denne Landsbye nu er overfyldt med næsten halvandet tusind Mennesker; hvilke saa omtrent kunne inddeles i faae Gaardmænd, mange Husmænd og Mængde af Inderster. Den første Classe, der har en heel forskjellig Landeoconomie end andre Byer, da de hverken kjerne, brygge

eller bage, drager sin største Fordeel af at sælge Melkevand og Flødemelk til Kjøbenhavnerne. Af de to sidste Classer ernære nogle sig ved Haandværk, andre ved Dagarbejde, og endelig andre ved at sælge slette Varer til Hovedstadens Folk. At der i Valbye boer en Snees Slagtere, der dagligen falbyder maadeligt Kjød paa Gammeltorv, bør heller ikke forglemmes; og morer det mig at tilføye, at de store Spekhøkere stundom sende deres forlagde Varer fra Kjøbenhavn, for siden ved Valby Prangere atter at falholdes i smaae Partier i Kjøbenhavn; ligesom det ogsaa er karakteristisk, at Valbykonerne almindeligviis kjøbe de Æg, som de i Mængde sælge paa Torvet, hos Skipperne eller Spekhøkerne. — —

Som sædvanligt begav min Kone og jeg os til Sorgenfrie d. 28de Juny for at lykønske Dronning *Caroline Amalia* paa hendes Fødselsdag. At Kongen ikke selv kom at gratulere sin Moder, var hende vist mindre kjært og stødte sagtens Flere end mig. Allerhøyststamme, som paa den Tid laae i en lille Leier for at grave i Sørup [ɔ: Søborg] Slots Ruiner, sendte blot en Adjutant med Lykønsknings-Brev og et broderet Fodtæppe i Present. Bemeldte Adjutant, som jeg længe kjendte fra Odense som en Vigtighedskræmmer, legede ogsaa her den Beskjeftigede og kunde ikke blive til Taffelet, fordi han, som han sagde, maatte tilbage til Leiren for at udgive Parolen. Da hele Leiren bestod af en Snees Hestgardere, kunde jeg ikke undlade at holde mig op over ham, og jeg besluttede herefter at udgive Parolen til Vægterne i Valby. Paa Eftermiddags-Touren var jeg i Vogn med Prinds *Christian af Glücksborg*. Han og jeg talede om Herr Sørensen og den tydske Mikkel og vare enige om Ønsket: snart at se disse Personer række hinanden Haanden til oprigtigt Forlig. — —

Den omtalte Jomfru *Rasmussen* og senere som Baronesse *Danner* nævnte Dame blev i July Maaned Grevinde og ægteviet til Hs. Majestæts venstre Haand

af Biskop *Mynster*. Med Hensyn til hendes foregaaende Liv blev denne Forbindelse Gjenstand for høyttalende Misbilligelse, og Kongen tabte vist meget i det almindelige bedre Omdømme om hans Folkelighed; thi dette Skridt var lavere end folkeligt. Dronning *Caroline Amalia* var nødt til at modtage en Visit af Stedsønnens Kone; men denne Visit blev naturligviis aldrig gjengjældt. Den ældre Enkedronning og Prindsesse *Caroline* lode, som om de ignorerede det Passerede. Ved Enden af Aaret anskaffede bemeldte Grevinde sig en Hofdame i Frøken *Dreyer*,[1]) adopteret Datter af den forlængst afdøde Minister i Paris.

Denne qvasi Dronning skal iøvrigt tee sig som en velopdragen Dame; i det mindste fortæller min yngste Søn, der oftere har været sammen med hende paa Frederiksborg, mig saa. Blande sig i noget Regjeringen vedkommende kan hun neppe, og man vil ikke misunde hende den eneste tarvelige Fornøyelse, hun vel saa omtrent har: at spille Rambus med Kongen om Aftenen.

DE SIDSTE LEVEAAR[2])

[1852]. Den 20de Marts blev en Sorgens Dag for Danmark, for det hele danske Monarki: Den høystagtede *Marie Sophie Frederikke* forlod paa denne Dag det Timelige, for hinsides atter at samles med den, hun stedse nævnte „Min egen Konge". Flere Gange har jeg i disse mine Mindeblade omtalt den nu Hedengangne. Med hende er, om jeg saa tør kalde det, det patriarkalske Forhold mellem Danerfyrsten og Danerfolket hensvunden, det Baand bristet, der fæstede Be-

[1]) Sophia Louisa Dreyer (1787—1870) Datter af Gesandten i Paris, Geheimekonferensraad C. V. Dreyer.

[2]) 1851 foretog det gamle Ægtepar en Rejse til Odense, Fredericia og Slesvig. Iøvrigt indeholder Hæfterne fra nu af kun lidet Stof af Betydning, mest Familiebegivenheder, Rimerier, Omtale af Døde, medens Skriften bliver mere og mere utydelig og vidner om den gamle rystende Haand, der fører Pennen.

faling til Lydighed, der knyttede Fredsommelighedens heldbringende Krands af gjensidig Fyrste- og Folke-Kjerlighed. Med taarefuldt Øye, med kummerfuldt Hjerte havde hun seet, følt senere Tids Omvexlinger. Vel hende, at Øyet lukkedes, Hjertet brast! — Mangen Digter hævede sin Stemme ved dette Dødsfald og jeg tør nok sige: at aldrig Nogen i Danmark har været skjønnere og mere fortjent besjunget. — Hun bortførtes i Stilhed fra Kjøbenhavn for med de hende tilkommende Æresbevisninger høytideligen at bisættes i Roeskilde ved Siden af Frederik den 6te. Selv bivaanede jeg ikke Bisættelsen — Sorgen trykker Alderdommen for meget — men jeg læste senere Biskop *Mynsters* Tale, som jeg fandt den Hedengangne og Taleren lige værdig. De Mange, hun understøttede, alle, der have kjendt hende, ville bitterligen savne den gavmilde, den elskelige Daneqvinde. For mig vil det i Sommer være et stort Savn ikke længer at opvarte hende paa Slottet, ikke længer at see hende blideligen at tilsee Menigheden i [Frederiksberg] Slotskirken, mig og Kone paa hendes Kjøreture i Søndermarken, hvor hun tillige stedse var saa naadig at vexle et Par Ord med os. Aldrig glemmer jeg, hvorledes hun engang sagde: „Hvert Aar vi overlever de Halvfjersindstyve, er en Naadegave af Gud og Forsynet." Han har saaledes været særdeles naadig mod mig ved at unde mig fjorten til.

Dog større Naade, vides, naar itide
Gud kalder dem, der her paa Jorden lide!

og hendes sidste Leveaar vare vistnok fulde af alskens Bekymringer. — Et smukt Billede paa Ægteskabets Hellighed var det, at hun i sin sidste Stund forlangte at jordes med sin Forlovelses-Ring paa Fingeren og sin afdøde Herres Breve paa Barmen. — — —

[1854]. Ved Hoffet gik det bedrøveligt til. Grevinden sad til Roers, og der var, saa vidt jeg veed, almindelig

Misnøye blandt den nærmeste Omgivelse. Hun vedligeholdt vel en vis Popularitet hos Menigmand ved at lade nogle Draaber af den rige Strøm, der flød fra Kongens utimelige Hengivenheds Kilde, rinde hen i Armodens Vraa; men hendes foregaaende Liv kunde ikke glemmes, dets Pletter ikke udslettes; Fortiden talte altfor høyt mod hende, og Ærgjerrighed i Forening med Vindesyge gjorde hende aldeles forhadt af alle andre veltænkende Mennesker, medens man beklagede Kongen, der lod sig lede af hende; og der, skjøndt før vel vundet ved Kjerlighed, mueligens nu kun af Frygt lod sig lænke ved den venstre Haand, han saa ubetænksom, til Folkets store Sorg, havde rakt hende.

Blandt flere Beviser paa hendes Tragten efter at gjøre sig gjældende vil jeg blot anføre den: at hun lod sin af *Bissen* modelerede Marmor-Byste, hvori Kongens Portrait var anbragt i en paa hendes Bryst hængende Medaillon, opstille ligefor Ægteherrens ved Kunstudstillingen paa Charlottenborg; hvilket imidlertid blev hende til liden Glæde; thi flere spyttede paa Busten, og det i den Grad, at der maatte sættes en Vogter for at forebygge disse fugtige Compliments.

Hvorledes Kammerherre *Gyldenstierne Sehested*[1]) faldt i Unaade, fordi han ikke vilde skjænke i Glasset for Kammerherre *Berling*, hvorledes han strax maatte forlade sin Stilling som Adjutant hos Kongen, og senere beafskedigedes, gav megen Stof til Omtale, til liden Gunst for Grevinden, der beskyldtes for at have formaaet hans Majestæt til at fjerne den Adjutant fra sig, der upaatvivleligen havde den største Godhed for Allerhøystsamme, og det for en muelig Høflighedsmangel mod en cidevant Rival.

Denne ledige Plads besattes nu i Foraaret med Captain i Garden *Thorsen*;[2]) hvilket ikke mindre gav An-

[1]) Karakt. Major i Hestgarden Frederik Gyldenstjerne Sehested, 1846 Adjutant hos Kongen, 1854 Afsked, 1867 Kammerherre, død 1876.

[2]) Kammerjunker, Kaptajn i Garden, Axel Thortsen, 1854 Adjutant hos Kongen, død samme Aar, 42 Aar gammel.

ledning til Omtale, da denne Udnævnelse ligeledes sagdes at være tilskyndet af Grevinden. Dette anfører jeg egentligen her, fordi min yngste Søn, uden al Tvivl med Vished kunde have blevet Adjutant, hvis han havde gjort det ringeste Skridt i saa Henseende; men foruden at han derved temporairt vilde være kommet ud af sin egentlige militaire i Stilling, forbød hans Æresfølelse ham at tage et sligt Skridt, hvilket jeg aldeles bifaldt. — — —

Som sædvanligt lykønskede min Kone, jeg og yngste Søn Hendes Majestæt Enkedronningen til hendes Fødselsdag paa Sorgenfri og forblev til Middags-Taffelet. Kongen mødte med en umaneerlig tung og smagløs Hjelm af allerhøystegen Opfindelse, og opholdt sig to Gange temmelig længe alene med Dronningen i et indre Cabinet. Meget vilde jeg ønsket, at disse Samtaler havde gjaldt Gemalinden, hvis Opførsel, dersom man tør fæste Lid til et almindeligt Rygte, dagligen bliver scandaleusere. Ved Dronningens Hof taltes uforbeholdent, og med største Indignation herom, ligesom om den daarlige Clique, der omgiver Kongen. Ja, det gik saa vidt, at *Prindsen af Danmark* sagde til mig: „at det var haardt at være i Selskab med slige Kjeltringer," pegende paa Kammerherre *Berling*, hvem Dronningen havde troet at burde lade tilsige til Taffelet, da han var mødt med Kongen, uagtet Allerhøystsamme ikke selv forblev. — — —

[1855]. Mange Sider af denne min Erindrings-Bog har jeg fyldt siden vort Sølvbryllup. End høytideligere og skjønnere Dag var det albarmhjertige og algode Forsyn saa naadig at lade os opleve i Aar: vor Guldbryllups-Dag! Alt Ugen iforveien havde vi paa christelig Maade forberedet os til denne saa sjeldne Høytidsfest ved i Slotskirken for Herrens Alter, at takke Gud for vort kjerlige Samliv i saa langt et Tidsrum, og selve Dagen var os vistnok den lykkeligste, vi havde oplevet, med Erkjendelsen af Naadens Fylde fra oven

og ved de talrige Slægtningers og Bekjendtes venlige Lykønskninger; af hvilke jeg i Særdeleshed bør nævne Hendes Majestæt Enkedronningen, der indfandt sig Kl. 12 og egenhændigen overbragde mig en Stok af høy Affectionsværdi, da den havde tilhørt salig Kongen og været brugt af Allerhøystsamme. Min Kone skjænkede hun et Gulduhr med Halskjæde. Kongen indskrænkede sig til at lade os complimentere ved Adjutant, Kammerherre *Bülow;* ligesom Arveprindsessen ved at tilskrive min Kone og sende hende en Bouquet, skjøndt hun flere Gange havde talt om, at hun bestemt vilde komme, og end Dagen forinden havde sagt det samme til Dronningen. —

Dagen efter vare adskillige unge Personer forsamlede hos os om Aftenen, da min Kone for lang Tid tilbage havde lovet Datterdatteren et Bal. Enkelte Ældre deeltoge ogsaa i dette Selskab, saa at vi bleve henved 70 i Tallet. Min Kone og jeg aabnede Ballet med en Polonaise, Børn og Børnebørn samt en Flok af Neveuer, omtrent en heel Snes fulgte efter. Siden dandsedes paa Kraften og det indtil Vægteren i Valby ringede til Solens Opgang. — —

Mit forhen angivne Forsæt aldeles at opgive min Bopæl i Kjøbenhavn og at forstørre mit Hus i Valby med en Tilbygning, saaledes at det gamle Guldbryllupsfeirende Ægtepar kunde tilbringe dets øvrige — efter Naturens Orden — faae Levedage hyggeligen og i den Roelighed, der saa omtrent er den høyst alderstegnes eneste Glæde, gik i Opfyldelse. Grundstenen lagdes i Sept. f. A. og Huset stod færdigt i Enden af May. — —

[1856]. — Gammel Moerskab gaaer ikke let af Brug. Saaledes vrimlede Volden af Folk Eftermiddagen før Store Bededag for at høre Sangklokkerne; saaledes strømmede Folk ud i tusindviis første Pindsedag til

Frederiksberg for paa den saakaldte Udsigts-Bakke at see Solen staae op.

Higen efter Fornøyelser tager dagligen til, ligesom Forlystelsesstederne staae frem. Paa „Sommerlyst" er bygget en høyst elegant Pavillon, i hvilken der om Aftenen gives Musik for særdeles Betaling; og den fameuse *Carstensen* er nu i Færd med i Frederiksberg Allée at indrette et nyt Slags Tivoli, der formodentligen bliver i spansk-maurisk Maneer, da det skal kaldes „Alhambra".

Foruden Øl-Tunnelen paa Gamle Kongevei,[1]) er nu ogsaa opført en prægtig ditto i Frederiksberg Allée. Alle Steder besøges i Mængde, og det lader til, at der er Overflødighed af Penge. Skjøndt allerede nu langt ind i May, og alle hiine Fornøyelses-Steder som meldt freqventeres overflødigen, mangler der heller ikke Tilskuere i samtlige Skuespilhuse, det kongelige Theater, Hoftheatret, Casino og Theatret uden for Vesterport. „Tivoli" samler ogsaa fremdeles hver Aften mange Folk, og man maa erkjende, at der vanskeligt kan tilbydes flere Moerskaber for en Priis af 16 Sk. —

Langt om længe aabnedes da endeligen Jernbanen til Korsøer den 27de April, efter at Hs. Majestæt ved en Fart Dagen før saa at sige havde indviet den. —

Med den indenrigske Politik har jeg aldrig givet mig af, især siden Omstyrtelsen i 1848 af Absolutismen, under hvilken jeg havde tilbragt 70 Aar lykkeligt og tilfreds.[2]) Derfor fulgte jeg ogsaa Rigsdagens Forhandlinger med liden Interesse og var senere glad ved Grundlovens Indskrænkning. — —

Det skandinaviske Drømmerie opvaagnede paanye ved Studenter-Toget til Upsala. Hvad jeg ikke vidste dengang, men som senere forsikredes af en mine Be-

---

[1]) Paa nuv. „Svanholms" Grund, det første Sted, hvor der skænkedes „bayersk Øl".

[2]) Dette forholder sig ikke ganske rigtigt, thi mange, mange Sider i Memoirerne er af politisk Indhold og vidner om hans store Interesse for Datidens politiske Begivenheder, men er ikke medtagne af Udg.

kjendte, af en vel informeret Mand, var, at Grevinde *Danner* skal være den principale Leder af dette europæiske Stats-Coup for at udelukke Arveprindsen og Prindsen af Danmark fra Tronfølgen, idet hun paa denne Maade vil søge at hævne sig over disse Prindsers Gemalinder, fordi disse vedvarende have vægret sig ved at gjøre hende en Visit.

Saa utroligt som dette synes, lede senere Omstændigheder dog til at fæste al Slags Lid til nævnte Forebringende; især da man kan vente Alt af dette intrigante Fruentimmer, der endog siges at have vundet Kongen for denne sin Plan, hvilken — saa paaholdende og pengegridsk hun ellers er — hun neppe vil spare at fremme ved Bestikkelser, for derved at opnaae det paa gemene Motiver støttede Forsæt. At hun har Fingrene med i Spillet i Bladene „Fædrelandet"s og „Dagbladet"s skandinaviske Artikler er alt for troligt; og det staaer mig nu, efter hvad jeg strax vil anføre, klart for Øye, at den svenske Kronprinds's Besøg i Kjøbenhavn i September ene og allene var myntet paa at vinde de Danske for Lyksaligheds-Følelsen af at underlægges et svensk Dynastie, hvori jeg, skjøndt gandske i det smaa, bestyrkedes end mere, ved Iagttagelser af min yngste Søn, der som Capitain ved Garden havde god Leilighed til at bemærke bemeldte Prinds's Færd. — — —

— I en af de sidste Dage af Marts var Enkedronningen saa naadig at besøge min Kone. Allerhøystsamme behagede at sige mig, at hun i de to sidste Aar aldeles ingen Forandring kunde bemærke paa mig. „Deres Majestæt skulde se mig gaae," svarede jeg, „og De vilde dømme anderledes." Ja, sandeligen — jeg føler dagligen, hvorledes mine altid korte Skridt blive langsommere og tungere. Intet er imidlertid naturligere end at Oldingen gaaer saa smaat: Gangen er jo mod Graven, og hvor gammel man end er, vil man dog nødigen naae denne, især naar man som jeg efterlader Kone og Datter med 3 Børn i særdeles ringe Omstændigheder. — — — —

[1858]. Kongen, som var i Frederiksborg, var kommet til Kjøbenhavn for der som sædvanligt at modtage Nytaars-Gratulation, og blev kort Tid efter angrebet af en Halsbetændelse, et Onde, han oftere har lidt af. Skjøndt dette Anfald ikkuns varede kort, fremkaldte Helbredelsen flere Andragender, tildeels med politisk Tendents, til Cultus-Ministeren om en almindelig Takkefest i Anledning af Majestætens Helbredelse. Saaledes paavirket, anordnedes en slig religiøs Festlighed i alle Kirker den 21. Marts, og Herr Sørensen med Familie greb med liberal Begjærlighed denne extraordinaire Leilighed til at ære deres Gud, deres Konge og dem selv til Velbehag. Aftensangen i Kjøbenhavn fastsattes til Kl. 6, saaledes at Publicum kunde gaae direkte fra denne til Theatret, som den Aften først aabnedes Kl. 8. Man kunde paa denne Maade tage fra den ene Forestilling til den anden, og da „Farinelli" just den Aften opførtes, var det pudsigt nok, at Takken for den danske Konges Helbredelse paafulgtes af den spanske dittos Sygdom. „Les extrêmes se rencontrent", siger Ordsproget, og jeg tilføyer, at det bares mig for, som om Ironien forsøgte at trække Nathuen ubevidst af bemeldte Familiefaders Hoved, for at han, paa dobbelt Maade, kunde see sig selv barhovedet i Speil.

Den rigtige Comedie fandt imidlertid først Sted, da Hans Majestæt, Torsdagen efter, skulde lade sig lykønske til denne Gang endnu at have undsluppet Døden, paa Theatret, hvor Operaen „Hans Heiling" opførtes. Efter en Sang løde Hurraerne, hvilke naturligviis heller ikke glemtes efter Forestillingen.

Enkedronningen sad ved Siden af Kongen og i samme Loge den hele kongelige Familie. En Loge var overladt til de udenlandske Ministre — sandsynlig for at berette til de respective Hoffer, hvor kjær den elskelige Konge var Dannerfolket, den Konge, hvis — ved alle Leiligheder brugte — Valgsprog er „Folkets Kjerlighed er Kongens Styrke". Man støtter sig paa Stokken, naar

man ei tør eller kan bruge den til andet! — en Sætning, der kan anvendes paa alle constitutionelle Konger, og vist, fremfor alle, af Frederik den 7de.

Ved ovennævnte Leilighed maatte Gemalinden lade sig nøye med en eenlig Plads i den saakaldte kongelige Familieloge. —

Aldeles uventet for min Kone og mig blev min yngste Søn under 8de April udnævnt til Adjutant hos Hans Majestæt Kongen. Om det var efter hans eget Ønske eller ei, er mig ubekjendt; men Sønnens vundne Hæder var neppe Forældrene saa ganske med, og det gjorde os i Særdeleshed ondt, at han forlod Garden, i hvilken han havde tjent i 22 Aar. — — —

I Begyndelsen af Saisonen var det daarlig bevendt med det kgl. Theater. Til det ringe Besøg bidrog imidlertid den berømte spanske Dandserinde *Pepita*, der i 3 Maaneder fyldte „Casino" og „Folketheatret". Enthousiasmen for hende var over al Maade, der taltes næsten om intet andet. Hele Kjøbenhavn var forstyrret; Gartnerne bragdes næsten i Forlegenhed ved Mængden af Blomster, der hver Aften skulde kastes for hendes Fødder, og de bedste Løver fulgte hendes Vogn efter hver Forestilling. Hr. Sørensen glemte sig selv og Landets betrængte Tilstand; ja jeg selv, Skam at tale om, glemte mig selv ved, saa alderstegen som jeg er, at see hende tre Gange, hvortil dog kan tjene som Undskyldning, at jeg tillige gik for at see to nye Smaastykker, forfattede i Hast, for i disse at give end yderligere Leilighed til at skaffe hende og Theatrene Fordeel. — —

[1859]. — Hendes Majestæt Enkedronningen havde flere Gange talt om at ville foretage en Spadseretour i Søndermarken. Dette anfører jeg her fornemmligen med Hensyn til hvad hun fortalte min Kone ved at gaae forbi det norske Lysthuus, nemligen at hun i sin spædeste Ungdom, da hun med sin Moder beboede Frederiksberg Slot, havde begravet en liden Hund ved dette Lysthus, og at hun, som havde hørt Tale om Sang ved

Jordefærd, istemmede høyst pudserligen den bekjendte muntre Vise „Fryd Dig ved Livet i dine Dages Vaar“ osv., samt, at hun senere havde havt Undervisning i Fransk i dette Lysthus, ved hvilket var anlagt en miniatur Blomsterhave for hende. Kjære Barndoms Erindringer! Noget som hun vel i flere Henseender kunde trænge til, hun, som ved Brødrenes forræderiske Opførsel i 1848 havde lidt saa meget og været udsat for saa skammelig Omtale. At hun nu er høytagtet og elsket af hele Folket, maae vel glæde Enhver, der nærmere kjender dette yndige Væsen, hvis Godhed for mig og Mine i det lange Tidsrum af 43 Aar, stedse var uforanderlig. — — — —

[1862]. Det var ifjor bleven almindelig Mode at lade sig potografere (sic) paa Visitbilletter, hvoraf der endog samledes mange i egne — til Opbevarelse — forfærdigede Albums, endog i den Grad, at Lægerne i slige Albums samlede alle deres Patienter til lige Behandling. Sligt Potografi af mig sendte jeg ved Nytaarstid til min Søns Svigerfader, Etatsraad Arboe i Hillerød. — — —

Mere og mere rystende og ulæselig blev den gamle Hofmands Haandskrift, men til det sidste Aandedrag fortsatte han sine tilsidst ganske ulæselige Optegnelser om de daglige Begivenheder i Familien, og endnu den 5. Juli 1862 om Formiddagen famlede hans Blyant hen over Papiret. Samme Aften døde han.

PERSON-REGISTER

Aamodt, Kontorchef, 75 f.
Abrahamsen, Boline Margr., Sangerinde, 160, 170.
Abrahamson, Jos. Nic. Benj., Obltn., 205. — Werner Hans Fr., Kapt., Forf., 9, 16, 163.
Adler, Anne Marie Nancy, f. Høyer, 160. — Joh. Gunder, Kabinetssektr., 109, 159, 162, 166, 182, 184, 207.
Ahlefeldt-Laurvigen, Chr. Joh. Fr., Greve, 177. — Jos. Ludv., Greve, Kapt., 200.
Alexander I, Kejser af Rusland, 150 f.
Andersen, Hans Chr., Digter, 149.
Andresen, Andr., Justitsr., 107. — Ulrika Eleonora, f. v. d. Osten, 107.
Andrup, Jens Chr., Stadshauptm., 177 ff.
Anker, Carsten Tank, Konf.-raad, 90.
Appelbye, Prokurator, 56.
Arboe, Niels Peter, Konf.-raad, 250.
Armstrong William, Planter, 56.
Baggesen, Carl Reinhold, Præst, 162. — Fr. Ludv. Aug. Haller, Gen., 162. — Jens Imm., Digter, 136, 142 f.
Bang, Oluf Lundt, Læge, Gehkonfraad, 210.
Bastholm, Chr., Præst, 10.
Bauditz, Cath., f. Holm, 164. — Ferd. Chr. Fürchtegott, Ob., 164.
Behagen, Elisab. Gertr., f. Wasserfall, 146. — Gysbert, Etatsr., 146. — Joost Joh., Etatsr., 45, 120. — Maria Agatha Aug., f. de Favin, 45.
Bentheim-Steinfurth, Ludv. Casimir Wilh. Heinr. Clemens, Prins, 166 f.
Bentzen, Syngesufløer, 25 f.
Bentzon, Adrian Benjamin, Generalguvernør, 34.
Bergh, Christ. Anker, Generalaud., 77.

v. Berlichingen, Joh. Francisca, Hofmesterinde, 12.
Berling, Joh. Carl Ernst, Kmhr., Bogtr., 235, 243 f.
Bernstorff, Constance Henr. Fr., Grevinde, 15, 66, — Joh. Hartv., Greve, Major, 15.
Bielefeldt, Carl Fr., Oberst, 114.
Bjerring, Carl, Student, 208.
Bille, Fr. Vilh., f. Bornemann, 161. — Just, Kommandør, 21. — Mich. Johs. Petr., Kommandør, 22 f. — Steen Andersen, Adm., Min., 90. — Kmjkr. 143.
Bilsted, Anna Dorothea, f. v. Munthe af Morgenstjerne, 143. — Hans, Etatsr., 143.
Birckner, Mich. Gottlieb, 136.
Bishop, Anna, Sangerinde, 209 f.
Bjørn, Hans Outzen, Rektor, 130.
Bjørnstjerna, Magn. Fr. Ferd., Gen., 90.
Blicher, St. St., Digter, 170.
Blücher-Altona, Carl Frederik, Hofchef, 112, 176. — Konrad Dan., Overpræsident, 112. — Maria Barbara, f. Abbestée 112.
Bochsa, Rob. Nic., Harpespiller, 209 f.
Bolten, Fr. Sophie, f. Heinrich, Baronesse, 18 ff., 23, 165. — Heinr., Baron, 19.
Bournonville, Aug., Balletm., 164, 180, 186 f., 200, 209, 217—221.
Boye, Casp. Johs., Præst, 162 f.
Breinholm, Andr., Major, 22,
Breuer, Conr., Major, 7.
Bruun, Traktør, 27.
Brøndsted, Peter Oluf, Arkæolog, 189, 200.
Bugge, Fr. Conr. Jens, Konf.-raad 160.
Bülow, Christ. Schøller, Stiftamtm., 129. — Else Marie, f. Hoppe, 122, 129. — Frantz Christ., Genmaj., 117, 149 ff, 188. — Fr., Kommandør, 129. — Fr., Husfæster, 129. — Fr. Birg., f. Madsen, 129. — Johan, Gehraad, 16, 113, 122, 129 f. — Mette Chr., f. Madsen, 129. — Poul Martin, Genmaj., 135. — Sophie Eleonore, f. Selby, 117.
des Campeaux, Nic. Jacques André, Prof., 8.
Carl, Hertug af Glücksborg, 202 f, 233. — Landgreve af Hessen, 67, 108.
Carl XIV Johan, Konge af Sverige, 91 f.
Caroline, Prinsesse af Danmark, 147, 203, 241, 245.
Caroline Amalie, Dronning af Danmark, 98 f, 107, 123 f, 134, 144—147, 161, 166,

171 f, 181—190, 195, 200—215, 220, 233 f, 240 f, 244—250.
Caroline Charlotte Mariane, Prinsesse af Mecklenburg-Schwerin, 218 f.
Carstensen, Georg Joh. Bernh., 246.
Castonier, Fr. Jul. Chr., Genltn., 175, 193.
Catalani, Angelica, Sangerinde, 131—135.
Cederfeld de Simonsen, Elisab., f. Castenschiold, 107. — Hans Vilh., Stiftamtm.. 107, 177 ff.
Cetti, Giovanni Battista, Sanger, 149, 160.
Charlotte, Prinsesse af Danmark, 137, 186. 203.
Charlotte Frederikke, Prinsesse af Mecklenburg-Schwerin, 225 f.
Christian VII, Konge af Danmark, 10—14.
Christian VIII, Konge af Danmark, 67, 82—161, 166, 169, 174—233.
Christian IX, Konge af Danmark, 167, 195, 206, 240, 244, 247.
Christian August, Prins af Augustenborg, 82.
Christian Carl Fr. Aug., Hertug af Augustenborg, 106, 111, 113, 136 f, 190 f, 194 ff.
Christmas, John, Kapt., 84.
Classen, Michael, Gehlegationsraad, 64.
Clauson-Kaas, Conr. Fr., Ritm., 83.
Colbjørnsen, Chr., Justitiarius, 99.
Coldevin, Chr., Obltn., 96. — Doroth. Marie, f. Mygind, 96. — Kadet, 14.
Collett, Chr. Sophie Constance, f. Wickede, 50 f. — Margr. Carol., f. Holm, 50. — Peter, Justitsr., 50 f.
Collin, Jonas, Konfraad, 221.
Constantin, Storfyrste, 132.
Dahl, Maler, 151.
Dannefer, Jac., Lærer, 8.
Dannemand, Bente Fr., f. Rafsted, 96, 184, 203, 207. — Fr. Vald., 184. — Fr. Vilh., Greve, Obltn., 203.
Danner, Louise Christine, f. Rasmussen, Lensgrevinde, 235, 240—249.
David, Chr. Georg Nathan, Min., 162 f, 181, 184.
Drewsen, Joh. Chr., Landøkonom, 217.
Dreyer, Christ. Vilh., Gesandt, Gehkonfraad, 64, 241. — Soph. Louisa, 241.
Ebbesen, Fr., Præst, 191 f.
Ekke, Tjener, 29.
Ellbrecht, Ant. Günther, Kommandør, 18. — Carl Henr., Ob., 4.

Enholm, Lorents Peter, Skuespiller, 199.
Esterhazy, Paul Anton, Fyrste, Gesandt, 187.
Falbe, Chr. Andr., Justitsr., 105. — Eline Kirstine, f. Bech, 105, 108. — Hans Hagerup, Etatsr., 73. — Pauline Elisab., f. Clausen, 73.
de Favin, Alida, f. Hooglant, 47, 114. — Aug. Ad., Oberst, 47.
Feddersen, Josias, Etatsr., 217.
Fjeldsted, Carol. Vilh., Danserinde, 220.
Foersom, Chr. Martin, Skuespiller, 170, 199.
Fonséca, Ida Henr., Sangerinde, 151.
Forconi, Sangerinde, 220.
Foster, Joh. Aug., Baronet, Gesandt, 91.
Franz II, Kejser af Østerrig, 149 f.
Frederik VI, Konge af Danmark, 13 f, 16, 33 f, 83—88, 95, 100 ff, 126 f, 134, 138, 148—157, 172, 182 ff, 195, 203, 207—212, 241.
Frederik VII, Konge af Danmark, 108, 124—128, 136—140, 149, 157, 174 ff, 193, 195, 202, 213, 218 f, 229—249.
Frederik, Prins af Hessen-Cassel, 67—84, 110, 126, 136, 233.
Frederik Aug. Emil, Prins af Augustenborg, 195.
Frederik Chr., Hertug af Augustenborg, 15, 98.
Frederik Emil Aug., Prins af Augustenborg, (Prinsen af Noer), 106, 112, 190, 195.
Frederik Ferdinand, Arveprins af Danmark, 6, 106, 108, 143 f, 147, 164, 201 ff, 215, 218, 237, 247.
Frederik Wilh. Carl Ludv., Prins af Hessen-Philippsthal, 137, 167, 172.
Frederik Wilh. Philip, Hertug af Württemberg-Stuttgart, 12, 34.
Friis, Hans, Birkedommer, 179.
Frydendahl, Peter Jørg., Skuespiller, 110, 116 ff, 171.
Fulton, Robert, 58.
Funck, Fr. Chr., Koncertmester, 152, 209.
Füssel, Andr. Gotthilf, Danser, 220.
Germar, Fr. Heinr., Præst, 191.
Glaeser, Fr. Jos., Kapelmester, 221.
Golbek, Chr. Carl, Proprietær, 41. — Dorothea Mary, f. Haxthausen, 41.
Grahn, Lucile, Danserinde, 180, 200.
Grundtvig, Nic. Fred. Sev., 168 f.

Gyllembourg-Ehrensvärd, Thomasine Chr., f. Buntzen, Forfatterinde, 207.
Hage, Jens Friedenreich, Grosserer, 36.
Hagen, Vinhandler, 239.
Hahn, Chr. Heinr., Læge, 3. — Ulrikka Sophia, f. Holten, 3.
Hansen, Prokurator, 29.
Hambroe, Bager, 159.
Hansteen, Joh., Kammersekr., 96.
Harbou, Andr., Genmaj., 6 f. — Wilh. Henr., Kæmmerer, 110.
Hartmann, Joh. Ernst, Komponist, 158.
Hass, Joseph, Skuespiller, 181, 199.
Haste, Peder Horrebow, Toldinsp., Digter, 115.
v. Haxthausen, Arnold Ludvig, Major, 41. — Cath., f. de Wint, 32, 49. — Fr. Gottschalck, Gen., 74, 77, 93.
Heiberg, Joh. Luise, f. Pætges, Skuespillerinde, 164, 199, 207, 209, 220 f. — Johan Ludv., Digter, 124, 136, 163.
Heinrich, Birgitte, f. v. Lexmond, 18, 20, 85 f. — Gottlieb Lexmond, Sekretær, 28. — Joh. Fr. Konfraad, 18, 21, 23, 84, 165.
Hempel, Søren, Bogtr., 124, 177f.
Henriksen, Henr., Postmester, 57 ff.
Hertz, Digter, 153, 199.
Heyerdahl, Christ., Stadshauptm., 71.
Hindenburg, Fr. Ludv., Obltn., 135.
Hoftved, Niels, Landsdommer, Læge, 32, 56.
Holck, Clothildis Natalia Septima, f. Ryge, 200. — Holger Rosenkrantz, Baron, 22. — Jul. Carl Chr., Greve, Overpostamtsdirekt., 166. — Mart. Andr., Genmaj., 22. — Valdemar, Greve, 200.
Holm, Hans Peter, Kapt., 63, 65. — Joach. Vilh., Præst, 130. — Marie, f. Heegaard, 63.
v. Holmer, Magn. Fr., Rigsgreve, 195.
Holst, Vilh. Conr., Skuespiller, 209.
Holsten, Fritz, Kmhr., 204.
Holten, Ane Marie, f. v. Haxthausen, 41, 45. — Ant. Cath., f. Ellbrecht, 18. — Carl Rømer, 53, 114, 129 f. — Chr., Genmaj., 89, 106, 143 f., 146, 151, 155, 169 f, 172 f, 200 f, 235 244, 249. — Chr., Ob., 2, 23 f, 41. 112. — Chr. Ludv., Genmaj., 3, 28 ff, 39, 188. — Chr. Ludv. Arn., Obltn., 162. — Elise Alida Aug., f.

Behagen, 44—51, 61—64, 72—80, 104—114, 121 ff, 145 ff, 151, 158, 185, 196, 201, 204, 213—222, 232 ff, 241—250. — Favin Behagen, 53, 66 f, 78. — Favin Behagen, Justitsr., 78, 108, 114, 143, 175, 185, 188—194, 206, 210, 234. — Fr. Sophie, 44, 78 f. — Fr. Sophie, f. Klaumann, 2. — Henriette, f. Schäffer, 18, 24. — Juliane, f. v. Haxthausen, 3. — Nic. Abraham, Gehkonfraad, 117.
Hooglant, Simon, Admiral, 47.
Hoppe, Fr., Hofjægerm., 19. — Marie, f. Skeel, 19.
Hornemann, Chr., Pagemester, 15.
Hvalsøe, Chr. J., Præst, 130.
Høpp, Joh. Poul, Gehkonfraad, 227.
Jarris, Lærer, 5.
Jensen, Joh. Laur., Blomstermaler 151.
Jessen, Carl Vilh., Kapt., Guvernør, 55. — Peter Carl, Kabinetssektr., 217.
John, Negerslave, 52 f.
Juel, Jens, Maler, Prof., 113. — Knud Fr., Obltn., Kmhr., 137.
Juel-Brockdorff, Baron, 204.
Juliane, Sophie, Prinsesse af Danmark, 137, 145 ff, 161, 171, 239.
Järta, Hans, Rigsarkivar, 87.
Jørgensen, Henr. Nic. Thomasine, Skuespillerinde, 149.
Kaas, Fr. Jul., Min., 74, 95. — Frøken, 20.
Kierulff, Andr. Chr., Overpræsident, 183 f. — Peder, Expeditionssektr., 77.
Kirchheiner, Joh. Fr., Skuespiller, 164.
Kirchhoff, Jens Kragh, Postm., 31.
de Klaumann, Fr. Wilh., Toldkass., Genkrigskomm., 17. — Knud Gregorius, Etatsr., 2. — Ulrikke Sophie, f. Mauritzen, 4.
Knutzen, Marsilius, Herredsf., 105. — Meta Kirstine, f. Knutzen, 105.
Koch, Chr., Præst, 6. — Jørg. Hansen, Arkitekt, Etatsr., 167, 208. — Ida, f. Wulff, 208.
Kretzmer, Andrea Maria, Danserinde, 164. — Violonist, 133.
Kragh, Chr., Skuespiller, 160, 198.
Krog Meyer, Peter, Biskop, 190.
Krogh, Kadet, 13.
Kuhlau, Dan. Fr. Rud., Komponist, 168.
Küchler, Alb., Maler, 151.
Lange, Ellen Johanna, f. Giedde, 73. — J. M., Amtsforv., 28. — Lorents, Prof., 73.
Larcher, Fr. Nicol., f. Holm,

Skuespillerinde, 170. — Peter Jos., Solodanser, 186, 190.
Leganger, Christ. Munthe, Provst, 71.
Lehmann, Orla, Min., 212.
Leth, F. L., Etatsr., 219. — f. Lange, 219.
van Lexmond, Generalguvernør, 18.
Liebenberg, Mich. Fr., Præst, 110.
v. Liliencron, Andr. Ernst Chr., Overkrigskommissær, 70. — Clarelia Doroth., Baronesse, f. Brockdorff, 70, 78.
Lillienschiold, Hans Christ., Kmhr., 36, 54.
Limonière, Madame, 66.
Lindberg, J.C., Præst, 152, 168 f.
Lindemann, Wilh. Ant., Genguvernør, 33, 39.
Lindgreen, Ferd. Ludv. Vilh., Skuespiller, 116.
Liunge, Andr. Peter, Kammersekr., 199.
Lorentz, Didr. Carl, Gen., 8, 16.
Lorenzen, Joh. Marie, f. Heinrich, 84 f, 165. — Johs., Læge, 84.
Lornsen, Uwe Jens, Politiker, 152 f, 226 f.
Louise Augusta, Hertuginde af Augustenborg, 15, 98 ff, 111 ff, 190, 192, 195.
Louise Caroline af Hessen-Cassel, Hertuginde af Holsten-Beck, 109.
Louise Sophie, Hertuginde af Augustenborg, f. Komtesse Danneskjold-Samsøe, 111, 190, 195 f.
Lønborg, Christ., Ob., 90.
Løvenskiold, Herm. Severin, Komponist, 166.
v. d. Maase, Fr. Ant., Staldmester, 101.
Maineck, Jomfru, 25.
Maitland, Guvernør, 54.
Manthey, Joh. Dan. Timotheus, Konfraad, 200. — Sam. Vilh., Sekretær, 53.
Mariboe, Ludv., Grosserer, 69. — Ragna, f. Huwald, 73.
Marie Sophie Frederikke, Dronning af Danmark, 103, 125 f, 134, 233 f, 241 f.
Marreville, Sproglærer, 24.
Martens, Fr., Major, Gesandt, 91.
Mauritzen, Johs. Voldby, Konfraad, 32.
Mohr, Snedker, 67.
Molbech, Chr., Prof., 199, 221.
Moltke, Gebhard, Greve, 131. — Joach. Godske, Min., 95. — Otto, Min., 211.
Moltke-Hvitfeldt, Bertha Sophie, f. Bille-Brahe, 131, 134.
Morrier, John Philip, Gesandt, 90.
Mostue, Kjeld, Raadmand, 72, 77. — Hanne, se Lange.
Moth, Fr., Kapt., 34.

Munthe, Christ. Kaasbøll, Rektor, 15.
v. Munthe af Morgenstjerne, Carol. Felizia, f. Spulziona, 165. — Truels Smith, Kommandør, 165.
v. Mühlenfels, Balthasar Fr., Genguvernør, 30, 41 ff, 57.
Mynster, Jac. Pet., Biskop, 145, 199, 212, 221, 239, 242.
Møller, Hans Jørgen, Auditør, 40.
Møsting, Sophie Charl., Kammerfrøken, 113 f.
Napoleon, de Franskes Kejser, 91, 132 f.
Nesselrode, Carl Rob., russ. Diplomat, 150.
Neumann, Carl Fr., Kapt., 7.
Nielsen, Anna Helene Dorothea, f. Brenøe, Skuespillerinde, 170. — Nic. Peter, Skuesp., Prof., 159, 170.
Noack, David, Musiker, 170.
Oehlenschlæger, Adam, 149, 151, 158—163, 168, 171, 181 f, 187—193, 198 ff, 207, 221, 238 f.
Orloff, Michael, Greve, Genmaj., Gesandt, 91.
Ottesen, Peter Martin, Kontorchef, 75 f.
Ove, Johanne Sofie, 158.
Overskou, Thomas, Forf., 144, 163, 209.
Paulsen, Elisa Sophia Charlotte, f. Thorvaldsen, 226. — Joh. Peter Fritz, Oberst, 225 f.
Pavels, Claus, Præst, 77, 110.
Peckel, Ditl. Vilh., Arkivar, 76.
Pepita di Oliva, Danserinde, 249.
Petersdorff, Gregers Chr. Fr., Lensgreve, 135.
Petersen, Will. Valerius, Naalemager, 187. — Vinhandler, 159.
Phister, Louise, f. Petersen, Skuespillerinde, 187, 199. — Ludv., Skuespiller, 199.
Senfft v. Pilsach, Adam Fr., Baron, Gesandt, 20. — Carol. Adelaide Louise, f. v. Schimmelmann, 20.
Pisang, Beværter, 28.
Plambeck, Gæstgiverske, 136.
Plum, Fr., Biskop, 130.
Pram, Chr. Henriksen, Toldforv., Etatsr., Digter, 106.
v. Qvalen, Heinr. Alfr. Edm., Prmltn., Kmjkr., 201 f.
Quist, Murermester, 23. — Madame, 23.
Raben, Fr. Chr., Lehnsgreve, 146.
Rahbek, Knud Lyne, 116.
Rampe, Fr., Major, 112.
Rantzau Breitenburg, Andr. Conr. Peter, Rigsgreve, Minister, 172 f, 229.
Rantzau, F. L. C., Greve, 66. — Grevinde, se Bernstorff.
Raupach, Charl. Ant., f. Hol-

ten, 3. — Fr. Andr., Læge, 3, 46.
Rawert, Cath. Actonia Chr., f. Bugge, 160. — Ole Jørgen, Kmjkr., 160.
Restorff, Joh. Peter Fr., Kapt., 7.
Riising, Peder Kryssing, Major, 108.
Rogert, Ditl. Ludv., Landsdommer, 158.
Rosenkilde, Chr. Niemann, Skuespiller, 170 ff.
Rosenkrantz, Marcus Gjøe, Stiftamtm., 71, 94. — Niels, Min., 150 f.
Rosenstand-Goiske, Pet., Genauditør, 36, 40.
Ross, eng. Oberst, 55.
Rougtved, Brygger, 5.
Ryge, Joh. Chr., Dr. med., Skuespiller, 140, 186.
Rømeling, Wilh., Obltn., 54 f.
Rømer, Carl Fr. Frantz Dan., Kontorchef, 78, 201. — Carl Ludv. Vilh., Gen., 3, 6, 16, 28 f, 66 f, 88, 125, 136, 144, 159, 188, 195. — Frederikke Raupach, f. Holten, 78, 109, 143—151, 158, 185, 195, 201. — Fr., Sukkerraffinadør, 25. — Megtele Doroth., f. Holten, 3.
Saabye, Aug., f. Lauerwald, 158. — N. Chr. Rud., Grosserer, 159. — Peter, Genkrigskomm., 158.
Saint-Simon, fr. Minister, 137.
Salicath, Peter Gottm. Henr. Ludv., Etatsr., 184.
Salzmann, Chr. Gottl., Pædagog, 28.
Samsøe, Ole Joh., Digter, Lærer, 15.
Schalburg, Joh. Fr., Gæstgiver, 192.
Scharfenberg, Frue, 28 f.
Schimmelmann, Henr. Cath., f. Lexmond, se Schäffer. — Heinr. Ernst, Min., 137. — Heinr. Ludv. Ernst, Genguvernør, 18.
v. Scholten, Casimir Vilh., Obltn., 38. — Peter Carl Fr., Genguvernør, 244, 161—164, 180.
v. d. Schulenburg, Carl Otto, Ritm., 218.
Schultz, Philip, Kaptltn., 60.
Schwarz, Fr., Obltn., Postmester, 108.
Schäffer, Henr. Cath., f. v. Lexmond, 18, 20. — Vilh., Justitsr., 18.
Schønheyder, Joh. Franciscus Gottl., Gehkonfraad, 35.
Sehested, Fr. Gyldenstjerne, Major, Kmhr., 243.
Simonsen, Skuespiller, 85.
Skjøldebrand, And. Fr., Genltn., 90.
Smidt, Claus Langhaar, Etatsr., 50. — Christiane, f. Schousboe, 50.
Smith, Fr. Chr., Etatsr., 27.

Sommerhjelm, Math. Otto Leth, Konfraad, 94.
Spindler, Joh. Marie Christine, f. Nick, Skuespillerinde, 28. — Simon Morten, 28.
Staffeldt, Adolph Wilh. Schack, Amtm., Digter, 3, 98. — Engelke Jul. Vigantine, f. Holten, 3, 17, 66, 220. — Otto Diedr., Amtm., 3, 66, 98 f, 101, 142.
Staggemeier, Fr. Hans, Obtln., 35.
Steffens, Momme Heseler, Herredsf., 191 f.
Steigentesch, Aug. Ernst, Ob., Gesandt, 91, 150.
Stemann, Cath. Elisab., f. Wasserfall, 146. — P. Chr., Statsmin., 146, 183 f.
Strøm, Sam. Henr., Gæstgiver, 178 f.
Søbøtker, Adam, Genkrigskomm., 36.
Talleyrand-Périgord, Diplomat, 133.
Terborch, Anna Elisab., f. Heinrich, 85, 165. — Joh. Henr., f. Heinrich, 85. — Thomas, Grosserer, 85.
Tetens, Karen Sophie, f. Gaarder, 106 f. — Stephan, Stiftsprovst, 106 ff, 115, 121.
Thiele, Just Math., Prof., 208.
Thortsen, Axel, Kapt., 243.
Thrane, David, Bankdirektør, 69. — Poul, Justitsr., 71, 73.
Thulstrup, Eleonora, f. Clauson, 73. — Magn. Andr., Prof., 73, 77.
Thye, Matthias, Præst, 27.
Tillisch, Fr. Ferd., Min., 235.
Trampe, Fr. Christ., Greve, Stiftamtm., 19, 21. — Fr. Soph., f. Heinrich, se Holten.
Treschow, Fr. Wilh., Højesteretsadv., 208. — Hermann, Præst, 4.
Tuite, Robert, Kmhr., 34.
Tullin, Claus, Grosserer, 73. — Karen Henrikke, f. Wilster, 73.
Turretin, Guvernante, 20 f.
Ursin, Geo. Fr. Krüger, Prof., 167.
Ussing, Tage Algreen, Konfraad, 208.
Waltersdorff, Carol. Am. Ernestine, Hofdame, 165. — Ernst Fr., Genguvernør, 36, 40 f, 44, 49, 57.
Vansowitz, russ. Oberst, 66.
Wedel-Jarlsberg, Joh. Casp. Herm., Statholder i Norge, 71.
Wegener, Gabriel, Stadthauptm., 139, 158. — Jul. Henr., Amtm., 214. — Wilh. Th., Genltn., 16.
Westerholdt, Lieutn., 29.
Wexschall, Tr. F., Violinist, 170. — Anna Helene Dorothea, se Nielsen.
Weyse, Christ. Ernst Fr., Komponist, 182, 208.

Victoria, Dronning af England, 206.
Willemoes-Suhm,Martin,Prmltn., 108.
Wilhelm, Landgreve af Hessen-Cassel,Guvernøri Kbh., 137, 167, 201, 233.
(Vilhelm) Frederik Vilhelm Paul Leopold, Hertug af Holsten-Beck, 109, 195.
Vilhelmine, Prinsesse af Danmark, 124—127, 145, 166, 175, 202 f, 206, 233.
Winsløw, Carl, Skuespiller, 170.
Winther (Prins Kjørud), 30.
Voigt, Joh. Mangelsen, Genmaj., 22.
Wulff, Peter Fr., Kommandør, 207 f.
Ørnstrup, Andr., Købm., 178.
Øst, Niels Chr., Literat, 129.

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

Udgiverne opfordrer saavel historiske Forskere som private Mænd og Kvinder til at yde dem Bidrag til deres Forehavende ved at indsende Memoirer, Optegnelser, Levnetsbeskrivelser og Breve til Udgivelse eller ved at henlede Opmærksomheden paa, hvor de er at finde. — Der vil blive givet Honorar for alle Bidrag.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1909

Langkjærs Bogtrykkeri. — København.